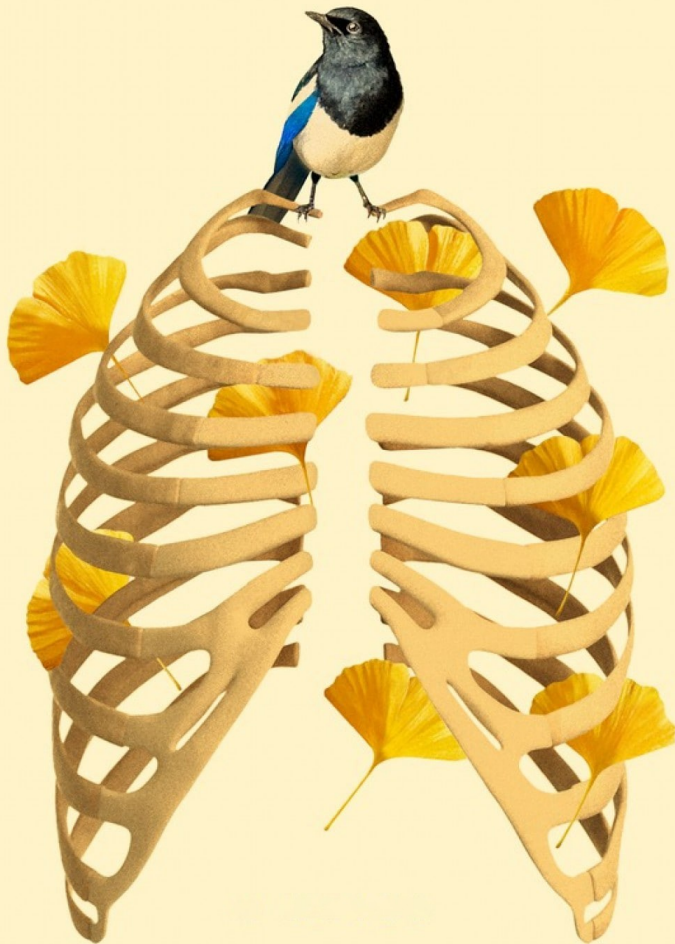

DISECTIE

HAN KANG

virtual-project.eu

HAN KANG

DISECȚIE

Original: *Sanyeoni Onda* [*Human Acts*] (2014)

Traducere din limba coreeană și note de:
IOLANDA PRODAN

virtual-project.eu

EDITURA
ART

2018

DISECȚIA UNUI MASACRU

Grație Editurii ART, după *Vegetariana* (2016), scriitoarea sud-coreeană Han Kang revine în fața cititorilor români cu romanul *Disecție*, publicat în anul 2014 în Coreea de Sud cu titlul *Sonyeonni onda* (*Vine un băiat*), iar în engleză ca *Human Acts*.

Contextul în care este plasat romanul lui Han Kang face referire la una dintre cele mai dramatice pagini din istoria modernă a Coreei de Sud, scrisă cu sângele locuitorilor din Gwangju între 18 și 27 mai 1980. Cele zece zile care au deschis drumul lung și anevoios al democratizării Republicii Coreea și care constituie și în prezent o temă predilectă pentru cercetătorii sud-coreeni, dar și occidentali, au purtat de-a lungul timpului diverse nume, mai mult sau mai puțin contestate de politicienii și societatea civilă din Coreea de Sud: masacru, incident, rezistență populară, revoltă populară, mișcare de democratizare.

Evenimentele tragice din Gwangju s-au produs pe fondul agravării situației politice interne, în urma asasinării președintelui Park Chung-hee, la 26 octombrie 1979, de șeful Agenției Centrale de Informații. Dispariția de pe scena politică a unuia dintre cei mai adulați și deopotrivă detestați dictatori sud-coreeni (ajuns la putere în 1961, printr-o lovitură militară orchestrată chiar de el), care prin sistemul Yushin (inaugurat în octombrie 1972) voia să-și asigure președinția pe viață a Republicii Coreea, lăsase un vid de putere pe care noul președinte Choi Kyu-ha – premier în timpul mandatului lui Park – nu l-a putut gestiona.

După optsprezece ani de dictatură, odată cu moartea lui Park Chung-hee, au renăscut și speranțele pentru alegeri democratice și libere, astfel că, în lunile ce au urmat asasinării liderului sud-coreean, au fost organizate ample demonstrații de protest atât în Seul, cât și în Gwangju. La acea vreme, Chun Doo-hwan – considerat artizanul înăbușirii violente a demonstrațiilor din Gwangju – îndeplinea funcția de general-maior în cadrul unei structuri de contrainformații. Desemnat șeful comisiei de investigare a asasinării președintelui Park, Chun Doo-hwan intră în conflict cu generalul Chung Seung-hwa, însărcinat cu supervizarea

respectării legii marțiale impuse imediat după asasinarea lui Park. La 12 decembrie 1979, Chun Doo-hwan – care aflase de la subordonații săi loiali că urma să fie destituit – cheamă la o întâlnire secretă câțiva dintre generalii influenți din armata sud-coreeană, informându-i că Chung Seung-hwa nu doar că se sustrage investigațiilor privind asasinarea lui Park, dar pregătește și o lovitură militară. În urma deciziilor luate la acea întâlnire secretă – care a rămas în istoria Republicii Coreea drept „lovitura militară de la 12 decembrie” –, forțele loiale generalului Chun îl arestează pe Chung Seung-hwa, care este judecat și condamnat la zece ani de închisoare.

În aprilie 1980, Chun Doo-hwan este numit în funcția de director al Agenției Coreene de Informații, într-o perioadă în care capitala Seul era paralizată de ample proteste studențești ce solicitau ridicarea legii marțiale. La criza politică și socială se adăuga și situația dezastruoasă în care se afla economia sud-coreeană. După aproape două decenii de creștere economică spectaculoasă, gestionată cu mână de fier de președintele Park Chung-hee în primii ani ai dictaturii sale, la finele anului 1979 economia națională ajunsese pe marginea prăpastiei: datoria externă atinsese cote alarmante, prețurile explodaseră, falimentele se țineau lanț. La 15 mai 1980, aproximativ o sută de mii de studenți demonstrează pe străzile capitalei Seul, cerând ridicarea legii marțiale și libertate de exprimare. Întrunit de urgență, sub pretextul evitării instaurării anarhiei, cabinetul sud-coreean și președintele Choi aprobă, la 17 mai 1980, la presiunile generalului Chun Doo-hwan, extinderea legii marțiale la nivelul întregii țări, închiderea universităților, cenzura drastică a presei, interzicerea grevelor și a oricăror forme de activitate politică. Cei mai importanți lideri ai opoziției, Kim Dae-jung și Kim Young-sam (care aveau să fie, mai târziu, președinții Republicii Coreea) sunt arestați.

La 18 mai 1980, revoltați de închiderea Universității Jeonnam, studenții din Gwangju încep protestele masive și ocupă sediul Prefecturii. În încercarea de a evita răspândirea demonstrațiilor și în alte orașe și sub pretextul că anarhia internă ar favoriza o invazie nord-coreeană, guvernul impune o blocadă totală asupra orașului (il izolează, practic, de restul țării) și trimite în Gwangju forțe militare speciale, inclusiv trupe aeriene

care trag în manifestații. Ciocnirile dintre combatanții civili și armată escaladează, culminând cu înăbușirea violentă a protestelor la 27 mai.

La 16 august 1980, președintele Choi Kyu-ha își anunță demisia, decizie care-l face pe Chun Doo-hwan să se retragă din armată și să candideze pentru președinția Republicii Coreea. La 27 august, Chun este ales președinte de un colegiu elector și investit în funcție la 1 septembrie 1980. Ajuns președinte la patruzeci și nouă de ani, Chun Doo-hwan pune capăt legii marțiale în ianuarie 1981. Avea să fie șeful statului până în anul 1988, când lasă moștenire mandatul său prezidențial generalului Roh Tae-woo, cel care îl sprijinise în lovitura militară din 12 decembrie 1979. În 1988, într-o mișcare menită să evite proteste naționale ce i-ar fi contestat legitimitatea politică, Roh Tae-woo pune bazele Comitetului pentru Reconciliere Națională prin care ridică statutul evenimentelor din Gwangju de la „răscoală comunistă” la cel de mișcare/revoltă pentru democratizare. Primele dezvăluiri oficiale despre tragedia din Gwangju sunt făcute în noiembrie același an, în timpul audierilor în fața unei comisii speciale desfășurate în Adunarea Națională (parlamentul unicameral sud-coreean), transmise în direct la televizor. Chun Doo-hwan refuză să se prezinte la audieri, dar, la propunerea președintelui Roh, în dimineața zilei de 23 noiembrie 1988, susține o declarație transmisă în direct de la reședința sa personală prin care își recunoaște responsabilitatea pentru evenimentele din 1980 și își cere scuze, în mod oficial, pentru tragedia din Gwangju. În fața jurnaliștilor și a camerelor de filmat, Chun declară: „Regret din tot sufletul cele întâmplate și, plecându-mi capul, implor iertare!” Fostul președinte se retrage împreună cu soția lui în munți, la templul Baekdam, unde vor sta până la sfârșitul anului 1990.

La 30 august 1994 este înființată *Fundația Comemorativă 18 mai*. La presiunile acesteia și ale locuitorilor din Gwangju, în decembrie 1995, în timpul mandatului lui Kim Young-sam – primul președinte civil sud-coreean ales direct, prin vot popular –, Chun Doo-hwan și Roh Tae-woo sunt arestați. Primul va fi condamnat la moarte, iar cel de-al doilea la închisoare pe viață. După o comutare a pedepselor în 1997, anul în care ziua de 18 mai va fi declarată prin lege zi națională comemorativă a Mișcării de Democratizare din Gwangju, cei doi foști președinți sud-

coreeni au fost amnistiați de președintele Kim Young-sam, aflat la final de mandat.

O permanentă sursă de controverse în memoria colectivă și în politica comemorativă a Coreei de Sud, tragedia din acele zile de mai din 1980 este și în prezent o rană deschisă în sufletele locuitorilor din Gwangju care încă mai caută răspunsuri. Nici astăzi nu se știe la ordinul cui a tras armata în civili, după cum nu se știe cu exactitate nici câți demonstrați au fost uciși, îngropați în gropi comune, dați dispăruți sau câți și-au dat ultima suflare în timp ce erau torturați. Conform *Fundației Comemorative 18 mai*, estimările oficiale din 2006 arătau că peste patru mii de demonstrați fuseseră răniți în Gwangju, iar o sută cincizeci și patru au fost uciși. Presa străină estimează însă că au fost cel puțin o mie de morți.

Publicarea traducerii romanului lui Han Kang vine într-un moment marcat de profunde reevaluări ale politicii comemorative în Coreea de Sud, de schimbări la nivelul politicii administrației prezidențiale privind omagierea trecutului istoric, în special a evenimentelor tragice din Gwangju. Totodată, aceste schimbări pun în lumină și dinamica relației dintre cultură și politică în spațiul sud-coreean. Este important de amintit faptul că după publicarea în Coreea de Sud a romanului, în 2014, scriitoarea Han Kang a fost inclusă pe renumita „listă neagră” a administrației Park Geun-hye. La ordinul președintei Park – fiica fostului dictator militar Park Chung-hee, prima femeie aleasă ca președintă a Coreei de Sud, în 2012 ministerul culturii a realizat o bază de date ce includea cei mai renumiți artiști, actori, muzicieni, regizori și scriitori sud-coreeni catalogați ca fiind critici vocali ai politicilor președintei și susținători ai politicianilor din opoziție. Cei trecuți pe „lista neagră” au fost excluși din proiectele ce vizau organizarea evenimentelor subvenționate de autorități (participarea la festivaluri și târguri, editarea cărților, turnee de promovare, expoziții etc). Descoperirea „listei negre” a oamenilor de cultură considerați indezirabili a reprezentat lovitura de grație pentru Park și oficialii fideli președintei, care erau deja prinși în vortexul unui imens scandal de corupție. În urma celor mai ample demonstrații de protest din istoria Republicii Coreea (cunoscute ca Revoluția Lumânărilor), președinta Park Geun-hye a fost demisă de

Adunarea Națională (decembrie 2016), demers validat de Curtea Constituțională în martie 2017. Conform presei sud-coreene, „lista neagră” – care a reînviat, practic, cenzura drastică din timpul dictaturii președintelui Park Chung-hee – cuprindea în 2015 aproximativ zece mii de intelectuali sud-coreeni. Alături de Han Kang, pe această listă figurau și poetul Ko Un (nominalizat la Premiul Nobel pentru Literatură), multipremiatul regizor Park Chan-wook, dar și una dintre cele mai faimoase scriitoare sud-coreene, Gong Ji-young (premiată de Amnesty International). Surse din interiorul echipei de investigații au confirmat faptul că, în cazul lui Han Kang, subiectul romanului – evenimentele din Gwangju din mai 1980 – a reprezentat motivul principal care a dus la includerea scriitoarei pe „lista neagră”.

Alegerea în funcția de președinte a lui Moon Jae-in (mai 2017) a avut un impact important pentru politica comemorativă sud-coreeană. La nici jumătate de an de la instalarea lui Moon în funcție, a fost redeschis dosarul Gwangju privind descoperirea adevărului despre ordinele militare care au dus la înăbușirea violentă a protestelor și reluarea investigațiilor pentru identificarea rămășițelor celor care au murit torturați în închisori. Noul președinte este cunoscut pentru activismul său politic împotriva lui Park Chung-hee și Chun Doo-hwan: a fost arestat și închis în 1975 pentru implicarea sa în demonstrațiile studentești din Busan împotriva Constituției Yushin impusă de președintele Park, a sprijinit protestele din Gwangju și, în calitate de avocat, a acordat ajutor studenților și sindicaliștilor arestați în timpul regimului lui Chun Doo-hwan. Cu prilejul comemorării evenimentelor din Gwangju (mai 2017), Moon Jae-in a reluat tradiția intonării imnului neoficial al protestelor studentești (cântec pe care oficialii prezenți la ceremoniile comemorative nu au avut voie să-l cânte în timpul mandatelor președinților Lee Myung-bak și Park Geun-hye, pe motiv că ar fi fost folosit și într-o peliculă nord-coreeană), promițând totodată și includerea în textul Constituției a unui paragraf care să pună în lumină spiritul Gwangju ca pilon central al democrației sud-coreene. În ciuda faptului că unii analiști politici sud-coreeni pun deciziile lui Moon doar pe seama dorinței acestuia de a îndepărta pentru totdeauna din mentalul colectiv eticheta de „răscoală comunistă pro-nord-coreeană”, reevaluarea politicii comemorative față de evenimentele din Gwangju

reprezintă un prim pas oficial pentru omagierea cu deferență cuvenită a memoriei victimelor și pentru sprijinirea urmașilor acestora.

În noiembrie 2017 a fost reluată investigația oficială privind înăbușirea violentă a protestelor, în paralel cu începerea săpăturilor pe terenul fostei închisori din Gwangju, în speranța că vor fi descoperite rămășițele celor șaptezeci și șase de protestatari care au fost dați dispăruți în 1980. Tragedia din Gwangju nu a fost doar o simplă pagină din istoria națională a Coreei de Sud, ea a reprezentat scânteia spirituală a Mișcării de Rezistență din iunie 1987 (cunoscută și ca „Lupta din Iunie”) care a grăbit sfârșitul regimului lui Chun Doo-hwan.

În romanul lui Han Kang, radiografia istorică nu se limitează doar la zilele dramatice din Gwangju, din 1980. Referirile la protestele din Busan și Masan (din octombrie 1979, izbucnite cu doar câteva zile înainte de asasinarea lui Park) prin care populația cerea abolirea Constituției Yushin, descrierea condițiilor inumane de muncă din fabrici și uzine în anii „dictaturii developmentaliste” a lui Park completează tabloul sumbru al celor aproape trei decenii din istoria națională a Coreei de Sud, decenii marcate de lovituri militare, legi marțiale, decrete prezidențiale discreționare, abuz de putere, încălcarea drepturilor politice și civile, a libertății de exprimare. Autoarea atinge, într-o foarte scurtă scenă, și un subiect extrem de sensibil și controversat în memoria colectivă națională: participarea Coreei de Sud în Războiul din Vietnam.

Deși plasat în context sud-coreean, romanul lui Han Kang este un omagiu *post-mortem* universal adus sufletelor celor care și-au sacrificat viața luptând pentru libertate și democrație. Romanul este un simbol al recunoașterii durerii fără margini a părinților care și-au pierdut copiii în proteste, a copiilor care au rămas orfani, a celor care au fost despărțiți de gloanțe și baionete, pentru totdeauna, de frați, surori sau prieteni. Cu un lirism bine dozat printre fragmentele ce redau realitatea violentă din Gwangju-ul anilor '80, romanul lui Han Kang eliberează în tușe sângere o incantație tulburătoare ce dă glas suferințelor umane. *Disecție* nu este doar un roman despre cruzimea și brutalitatea ființei umane, despre fragilitatea și vulnerabilitatea ei, despre curaj și solidaritate. Este, în ultimă instanță, un manifest împotriva uitării trecutului, împotriva negării condiției și naturii umane.

NOTA TRADUCĂTORULUI

Traducerea vârstei personajelor s-a făcut respectând sistemul coreean și nu cel european. În Coreea, la naștere, copilul este considerat a avea un an; din acest motiv, de pildă, atunci când autoarea scrie 20 de ani (ca vârstă), asta înseamnă 19 ani în sistemul european. Traducerea etajelor s-a făcut, la fel, respectând sistemul coreean. În Coreea de Sud, etajul 1 indică ceea ce în România numim parter și așa mai departe.

I.P.

CAPITOLUL 1

Sufletul, un pui de pasăre

„O să plouă...” murmuri cu glas stins. *Și ce-o să ne facem dacă o să toarne cu găleata?*

Cu ochii pe jumătate deschiși privești îndelung arborii de ginkgo biloba din fața Prefecturii, de parcă, în orice moment, rafalele de vânt ar prinde forme reale printre ramurile tremurânde, iar picăturile de ploaie, suspendate în fâșii de aer, ar gravita toate, pentru ca mai apoi să fie împrôscate în văzduh, plutind și strălucind ca niște nestemate transparente. Deschizi larg ochii, dar silueta copacilor e mai încetoșată decât atunci când te uitai la ei cu ochii abia deschiși. Oare într-o zi vei avea și tu nevoie de ochelari? În mintea ta, imaginea feței bosumflate a fratelui tău mijlociu – ce poartă o pereche de ochelari cu rame pătrătoase de culoare castanie – dispare brusc, acoperită de strigătele și aplauzele ce se aud dinspre fântâna arteziană.

Cândva, fratele tău ți-a spus că vara ochelarii îi alunecă deseori de pe nas, iar pe timpul iernii, dacă intră în casă, lentilele i se aburesc de nu mai poate vedea nimic. Te întrebi în gând dacă ar fi posibil să nu trebuiască să porți ochelari, dacă e posibil ca vederea să nu ți se înrăutățească și mai mult.

Ascultă de vorbă bună și întoarce-te imediat acasă.

Scuturi din cap, încercând să nu mai auzi glasul mânios al fratelui tău. Vocea clară și ascuțită a tinerei femei ce ține în mână un microfon sparge difuzoarele din fata fântânii arteziene. Însă tu, așezat pe scările de la intrarea în sala municipală de sport, nu poți vedea fântâna arteziană. Dacă vrei să vezi slujba de comemorare, chiar și de la distanță, ar trebui să intri prin partea dreaptă a clădirii. Dar tu nu te miști, ci, din locul în care te afli, îți ciulești urechile încercând să auzi ce spune tânăra femeie.

– Oameni buni! Chiar în acest moment sosesc de la Spitalul Crucea Roșie trupurile neînsuflețite ale iubiților noștri concetățeni.

Tânăra femeie începe să cânte imnul național. Urcând spre asemenea unui turn masiv, glasurile câtorva mii de demonstranți îl acoperă pe cel al femeii. Cu voce joasă cântă și tu imnul, urmând miile de glasuri ce se înalță cu greu și se prăbușesc intempestiv, ca un pendul.

Azi-dimineată, când l-ai întrebat pe Jin-su, prietenul tău, mai mare decât tine, câte cadavre au fost aduse de la Spitalul Crucea Roșie, el ți-a răspuns, zgârcit la vorbă, „să tot fie vreo treizeci”. În timp ce în depărtare ecoul refrenului greoi se va înălța și va coborî fără încetare, vreo treizeci de coșciuge vor fi descărcate, unul câte unul, din camion. O să fie așezate lângă alte douăzeci și opt, pe care tu și ceilalți camarazi le-ați înșirat azi-dimineată între sala de sport și fântâna arteziană.

Pentru douăzeci și șase din cei optzeci și trei de morți depuși în sala municipală de sport nu a fost ținută slujba comună de comemorare. Iri-seară au venit două familii și, după ce au identificat cadavrele, alți doi morți au fost puși în coșciuge, în mare grabă. Așa s-au făcut douăzeci și opt. După ce ai notat într-un carnet numele celor morți și numărul de pe fiecare coșciug, ai adăugat într-o lungă paranteză „slujba comună numărul 3” – te rugase Jin-su să ții o evidență foarte strictă, ca să nu se repete de două ori o slujbă pentru același mort. Ai fi vrut și tu să te duci la comemorare, dar tot el ți-a spus să rămâi în sala de sport.

– Să fii atent... În timpul slujbei, s-ar putea să vină careva aici, să-și caute vreo rudă.

Toți ceilalți cu care lucrai – fete și băieți mai mari decât tine – plecaseră deja să asiste la slujbă. După ce nopți la rând stătuseră de priveghi în fața coșciugelor, rudele celor morți mergeau acum în urma lor, având o fundă neagră prinsă în dreptul inimii și călcând cu pași lenți și greoi, de parcă ar fi fost niște sperie-ciori umplute cu nisip sau cârpe. Eun-sook rămăsese ultima și când i-ai spus „E în regulă, mergi degrabă împreună cu ceilalți”, fata a început să râdă, lăsând să i se vadă un dinte strâmb, încălecat peste un altul. Din pricina aceluși dinte, arăta ca o ștregăriță pusă pe șotii chiar și în situațiile când era nevoită să râdă nervos.

– Bine, atunci mă duc să văd doar începutul și apoi mă întorc numaidecât.

Rămas singur, te așezi pe scările de la intrarea în sala de sport, sprijinindu-ți pe genunchi carnetul cu niște coperti improvizate dintr-o bucată de carton de culoare neagră. Răceala scărilor de ciment se strecoară pe sub pantalonii tăi de trening albastru-deschis. Înfrigurat, ți-ai încrucișat brațele peste piept, doar după ce ți-ai închis până la gât nasturii bluzonului pentru practica militară¹ pe care ți l-ai pus peste geaca de trening.

În timp ce fredonezi imnul național, brusc te oprești la versul „Trandafirul de Sharon și cei trei mii de ri acoperiți de magnifici munți și râuri”².

Hwaryeo gangsan îți aduce aminte de ideograma pentru *ryeo*³ pe care ai învățat-o la ora de caractere chinezești. Acum nu te mai simți în stare să o scrii cum trebuie, căci e compusă din neobișnuit de multe trăsături. Oare ce-o însemna? „Munți și râuri unde florile sunt splendide”? Sau poate „munții și râurile splendide ca niște flori”? În mintea ta, peste imaginea ideogramei se suprapun tulpinile florilor de nalbă din curtea casei părintești care, pe timpul verii, cresc mai înalte decât tine. Sunt tulpini lungi și drepte în vârful cărora se deschid flori albe, mari și rotunde, ca niște discuri decupate din cârpe. Închizi pleoapele, vrând să le schițezi cât mai clar în mintea ta. Apoi, deschizi ușor ochii: unduindu-se în vânt, arborii de ginkgo biloba sunt tot acolo, în fața Prefecturii, iar cerul încă nu a slobozit spre pământ nici măcar o singură picătură de ploaie.

Deși imnul de stat a ajuns la final, nu toate coșciugele au fost aranjate. De undeva, din mijlocul vacarmului produs de mulțimea de protestatari, se aude ecoul slab al unor tânguieri. Femeia ce ține microfonul în mână

---

1 Uniformă îmbrăcată în anii '80 de liceenii sud-coreeni în timpul orelor obligatorii de practică militară. Uniforma, imprimată cu un model de camuflaj în alb și negru, era alcătuită din bluzon cu mânecă lungă, pantaloni, centură și beretă.

2 *Mugunghwa samcheolli hwaryeo gangsan* – primul vers al refrenului din imnul național al Republicii Coreea. *Mugunghwa* (*Hibiscus syriacus*) este floarea națională a Republicii Coreea, iar *cei trei mii de ri* este metafora ce desemnează teritoriul național, în care *ri* reprezintă o unitate tradițională de măsurare a lungimii, de cca. 0,393 km.

3 Ideogramă compusă din nouăsprezece trăsături și care, în funcție de context, poate avea mai multe înțelesuri printre care cele mai cunoscute sunt cele de *frumos*, *elegant*, *magnific*, *strălucitor*.

propune mulțimii să cânte împreună cu ea *Arirang*⁴ – probabil vrea să mai câștige ceva timp pentru cei ce mânuiesc coșciugele.

Tu, om iubit ce m-ai părăsit,

Nici zece ri n-ai să mergi și picioarele de durere îți vor fi suferit.

– Să păstrăm un moment de tăcere pentru cei care nu mai sunt printre noi, spune femeia după ce plânsetele și tânguierile mulțimii se mai domolesc.

Ești șocat de liniștea apăsătoare ce curmă brusc vuietul mulțimii, un calm pe care-l simți pe cale să explodeze în orice moment. Dar tu, în loc să ții momentul de reculegere, te ridici, îți pui carnetul sub braț și urci scările spre ușa sălii de sport, pe jumătate deschisă. Din buzunarul pantalonilor scoți masca chirurgicală și ți-o potrivești pe față.

Degeaba au aprins lumânări... nu folosesc la nimic.

Intri în sală, îndurând cu greu mirosul pestilențial. Deși e ziuă, din cauza cerului înnorat, sala e aproape cufundată în întuneric. Lângă ușa de la intrare stau înșirate, în ordine, coșciugele celor pentru care deja s-a făcut slujba de pomenire. Sub o fereastră largă sunt aliniate treizeci și două de cadavre acoperite cu pânză albă din bumbac; încă nu au fost puse în coșciuge pentru că nimeni din familie n-a venit să le identifice. Tăcute, umbrele de la flăcările lumânărilor așezate în sticle goale se unduiesc pe fața fiecărui mort.

Apropiindu-te de spatele sălii de sport, deslușești siluetele lunguiete a șapte cadavre înghesuite într-un ungher. Din când în când, un colț din pânza albă ce le acoperă fețele înspăimântătoare este ridicat doar pentru cei ce caută vreo adolescentă sau vreun copil.

Din grupul celor șapte, cel mai izolat este cadavrul ajuns în starea cea mai deplorabilă. Prima oară când l-ai văzut, ți-ai putut da seama că era al unei tinere firave, de statură mică și care avea, probabil, între cincisprezece și douăzeci de ani. Acum însă, aflat în plină descompunere, cadavrul ei este atât de tumefiat încât seamănă cu al unui bărbat matur. De fiecare dată când dai la o parte pânza pentru cei ce-și caută fiica sau sora mai mică, rămâi înmărmurit de repeziciunea cu care trupul fetei putrezește. Fruntea, ochiul stâng, obrajii și bărbia, sânul stâng și

---

4 Renumită baladă populară coreeană având diferite linii melodice și versuri, în funcție de zona geografică. În anul 2012, a fost înscrisă de UNESCO pe lista patrimoniului cultural intangibil al umanității.

subțiorile din care ies bucăți de carne – toate poartă urmele împunsăturilor de baionetă, iar prin gaura adâncă din dreapta craniului – provocată de loviturile de bătă – i se vede creierul.

Rănilile deschise au fost primele care au început să se infecteze și să intre în putrefacție, urmate de semnele loviturilor ce acopereau jumătatea de sus a corpului. Degetele de la picioare – la început, fără răni și cu unghii date cu oja transparentă – erau acum înnegrite și umflate ca niște bucăți de ghimbir. Fusta plisată cu buline, care cândva îi ajungea pe la jumătatea gambei, nu-i mai putea acoperi genunchii, acum mult prea umflați.

Pornești spre ușă și înainte să te întorci lângă cadavrul fetei, scoți niște lumânări neîncepute din cutia pusă sub o masă. Încerci să aprinzi fitilul de bumbac al unei lumânări apropiindu-l de flacăra unui ciot de lumânare ce abia mai pâlpâie lângă cadavrul ei. De îndată ce noua flacăra prinde viață, stingi vechea lumânare. Atent să nu te arzi, scoți cu grijă din sticlă lumânarea arsă și în locul ei o pui pe cea nouă.

Te lași pe vine, încă ținând strâns între degete ciotul de lumânare pe care tocmai ai stins-o. Din cauza mirosului de cadavru în putrefacție simți că o să-ți bușească sângele pe nas, dar tu continui să privești hipnotizat flăcăruia lumânării noi. Mirosul morții arde în vârful translucid al flăcării minuscule ce se unduiește cu mișcări firave. Privirea îți este posedată de vibrația continuă ce a acaparat trupul portocaliu al flăcării, de lumina albăstruie în formă de inimă sau sămânță de măr ce învăluie fitilul. Nu mai poți suporta mirosul și te îndrepti de spate. Te uiți prin sala întunecată și ai senzația că lumânările ce tremură lângă capul fiecărui mort te fixează ca niște pupile calme și mute.

„Oare unde pleacă sufletul după ce moare trupul? Cât de mult mai zăbovește lângă corpul ce l-a adăpostit?” te auzi întrebându-te în gând, pe neașteptate.

Înainte să te îndrepti spre ușă, te uiți cu atenție prin sală – vrei să te asiguri că nu mai sunt lumânări arse ce trebuie înlocuite cu altele noi.

Atunci când cel rămas în viață se uită la trupul celui neînsuflețit, oare sufletul celui plecat o fi prin preajmă, privind-și propria față?

Înainte să ieși pe ușa sălii de sport, întorci capul și arunci o privire peste umăr: nu e niciun suflet, sunt doar cadavre tăcute, învăluite în mirosul otrăvitor și înțepător al putrefacției.

La început, cadavrele n-au fost depuse în sala municipală de sport, ci pe holul Biroului de Reclamații al Prefecturii. Te uitai pierdut la două fete, amândouă mai mari decât tine – una dintre ele purtând uniforma de vară, cu guler mare, specifică Liceului de Fete *Speer*⁵, iar cealaltă îmbrăcată în haine obișnuite. Amândouă se chinuiau să ștergă cu niște prosoape ude fețele pline de sânge ale morților, încercând să le îndrepte brațele înțepenite pe lângă trupuri.

– Te putem ajuta cu ceva? te-a întrebat eleva în uniformă, întorcând capul spre tine și trăgându-și masca chirurgicală până sub bărbie.

leșea în evidență prin ochii ei rotunzi – ce o făceau să pară drăgălașă – iar fire din părul creț, prins în două codițe, îi scăpau rebele, ici-colo. Din cauza transpirației, firele de păr i se lipiseră pe frunte și pe tâmpile.

– Am venit să-mi caut prietenul, ai răspuns coborându-ți jos mâinile cu care te țineai de nas din cauza mirosului cumplit de sânge.

– Ți-ai dat întâlnire cu el, aici?

– Nu... E unul dintre cei aduși aici...

– Bine, atunci poți să-l cauți...

Cu atenție ai examinat fețele și corpurile a vreo douăzeci de morți înșirați pe coridor, lângă perete. Ar fi trebuit să privești mai îndeaproape, dar tu închideai întruna ochii, căci era prea greu să-i ții deschiși mult timp.

– Nu e aici? te întreabă cealaltă fată, îndreptându-se de spate.

Era îmbrăcată într-o cămașă de culoare verde-deschis, cu mânecile suflecate până la coate. Ai crezut că era de-o seamă cu cealaltă, dar, când și-a dat jos masca chirurgicală, ți-ai dat seama că era trecută de douăzeci de ani. Pielea de nuanță gălbuie – ca și cum n-ar fi străbătut-o nicio venă – și gâtul lunguiet o făceau să arate ca o ființă fragilă, cumva. Doar ochii îi trădau duritatea și încăpățânarea, iar vocea îi era clară și răspicată.

– Nu e...

---

⁵ Liceu înființat în anul 1908 de către misionarii prezbiterieni americani.

– Ai încercat la morgile de la Spitalul Universitar Jeonnam și de la Spitalul Crucea Roșie?

– Da.

– Ai luat legătura cu părinții lui?

– Doar taică-su mai trăiește, și el lucrează în Daejeon. El și sora lui mai mare locuiesc într-o cămăruță, în casa noastră.

– L-ai sunat pe taică-su? Sau nici azi nu funcționează telefoanele?

– Am încercat de mai multe ori, dar nu am reușit să iau legătura cu el.

– Ai vorbit cu soră-sa?

– De duminică nu s-a mai întors acasă. O caut și pe ea. Un vecin mi-a spus că ieri a văzut cum amicul meu era împușcat de soldații care începuseră să tragă în mulțime.

– Dacă a fost rănit, nu cumva o fi fost dus la spital? a intervenit fata îmbrăcată în uniformă, fără să ridice capul.

– Dacă ar fi fost așa, mi-ar fi dat telefon. Și-ar fi dat seama că ne facem griji pentru el, ai răspuns dând din cap.

– Mai treci pe aici peste vreo câteva zile. Ne-au spus că toate cadavrele vor fi aduse aici de-acum înainte, fiindcă au fost împușcați atât de mulți că nici nu mai sunt locuri la morgile din spitale.

Cu un prosop umed, fata în uniformă șterge fața unui bărbat tânăr căruia mărul lui Adam, plin de sânge, îi iese din gâtul sfârtecat de baionetă. Apăsând tare cu palmele, îi închide ochii ce o fixează insistent, apoi clătește prosopul într-o găleată și-l stoarce cu putere. Apa amestecată cu sânge sare peste buza găleții. Fata îmbrăcată în cămașa verzuie se ridică, ia găleata într-o mână și te întreabă:

– Dacă ai timp, ne dai o mână de ajutor? Doar azi... Nu ne prea descurcăm, suntem puțini. Nu e mare lucru... tot ce trebuie să faci este să tai în bucăți pâza de acolo și să acoperi cadavrele. Dacă vine careva să-și caute rudele sau prietenii, așa cum ai făcut și tu, ridică pâza și lasă-i să se uite la fiecare față. Mulți dintre cei morți sunt desfigurați, așa că vor trebui să se uite și la corpuri și haine.

Începând din acea zi, ai făcut parte din echipa lor. Așa cum ai bănuțit, Eun-sook era elevă în anul trei la Liceul de Fete Speer. Seon-ju, fata îmbrăcată în cămașă verde și cu mânecile suflecate până la coate, cosea la mașină la un atelier de îmbrăcăminte pentru femei aflat pe bulevardul

Chungjang. A rămas din senin fără loc de muncă, din ziua în care patronul atelierului și nevastă-sa l-au luat cu ei pe băiatul lor care studia la universitate și s-au refugiat cu toții în casa unor rude ce locuiau în Yeongam.

Și Eun-sook și Seon-ju s-au dus în grabă la Spitalul Universitar Jeonnam să doneze sânge, de îndată ce au auzit la difuzoarele stradale că oamenii mureau din cauza lipsei de sânge. Apoi, aflând că la prefectură era nevoie de mână de lucru după ce cetățenii preluaseră conducerea, amândouă au ajuns, într-un moment de confuzie, să fie responsabile de cadavre.

Cât despre tine, dintotdeauna ai fost elevul din prima bancă, într-o clasă în care elevii erau așezați după înălțime, de la cel mai scund la cel mai înalt. E adevărat, înfățișarea nu-ți trăda vârsta, chiar dacă odată cu începutul pubertății – într-o lună de martie, când erai elev în anul trei la școala gimnazială – ai devenit mai înaltuț și vocea începuse să ți se îngroașe.

– Ești elev la gimnaziu, în anul întâi, nu-i așa? Întoarce-te acasă, aici e muncă grea, ți-a spus Jin-su ieșind din camera în care se afla centrul de coordonare a acțiunilor civililor.

Atunci v-ați întâlnit prima oară, iar el te privea uimit, cu niște ochi cu pleoape bine conturate și gene lungi, trăsături ce-i dădeau un aer de drăgălășenie feminină. Se mutase în Gwangju după ce cursurile pe care le urma la universitatea din Seul fuseseră suspendate temporar.

– Ba nu. Sunt în anul trei. Și chiar n-ar fi greu să lucrez aici, i-ai răspuns.

Și nu l-ai mințit, căci munca pe care o făceai nu era grea pentru tine. Seon-ju și Eun-sook deja urcaseră cadavrele pe bucăți de placaj sau de polistiren acoperite cu saci de plastic. Tot ele au spălat fețele și gâturile celor morți cu niște prosoape ude și, după ce le-au aranjat părul zbârlit cu un pieptene, au înfășurat cadavrele în folii de plastic ca să împiedice mirosul izbitor să se răspândească. În tot acest timp, tu îți notai în carnețel sexul, vârsta aproximativă, tipul de haine și de încălțăminte, asociind și un număr fiecărui cadavru. După ce ai prins cu un bold de pieptul fiecăruia o bucată de hârtie de calitate proastă pe care era scris același număr ca în carnețel, ai acoperit cadavrele până sub bărbie cu o

bucată de pânză albă din bumbac și apoi, împreună cu fetele, le-ai împins spre perete.

De vreo câteva ori pe zi, Jin-su, care părea a fi cel mai ocupat dintre toți cei adunați în sediul Prefecturii, venea spre tine cu pași grăbiți ca să-ți ceară să treci pe anunțurile ce urmau să fie lipite pe ușa de la intrare toate datele personale despre cei morți pe care le aveai scrise în carnețel. Ridicai un colț al pânzei albe din bumbac și arătai cadavrele rudelor care aflaseră de cei morți fie din anunțurile puse pe ușă, fie de la alții. Când se identifica un cadavru, te retrăgeai și așteptai ca familia să-și jelească mortul. Trupurile celor uciși trecuseră prin proceduri simple de igienizare, așa că rudele lor se ocupau să le pună bucățele de vată în nări și urechi, îmbrăcându-le apoi în haine bune și curate. Munca ta se încheia atunci când notai informațiile în carnețel, după ce toate cadavrele spălate erau puse în coșciuge și transferate în sala de sport.

Ce nu puteai înțelege din tot acest ritual era de ce familiile îndoliate începeau să cânte imnul de stat când se ținea o scurtă și neoficială slujbă de pomenire, după ce cadavrele celor dragi erau așezate în coșciuge. Întins pe fiecare coșciug și înnodat cât mai strâns la capete, drapelul național arăta bizar.

— De ce se cântă imnul național pentru cei uciși de soldați? De ce se înfășoară coșciugele în steagul național? De ce se fac toate lucrurile astea, ca și cum nu ar fi fost omorâți de propria lor țară? ai întrebat-o pe Eun-sook, pe un ton prudent.

— Păi, nu militarii au provocat o revoltă și au pus mână pe putere? ți-a răspuns fata, făcând ochii din ce în ce mai mari de uimire. Doar ai văzut și tu cum în plină zi i-au lovit pe oameni și i-au sfârtecat cu baionetele... ai văzut și tu cum i-au împușcat pe cei ce încă mai mișcau... Nu au făcut decât să urmeze ordinele superiorilor. Și atunci, mai sunt ei parte din națiunea asta?

Vorbele ei te-au nedumerit și ai avut senzația că ți-a răspuns la altă întrebare. În acea după-amiază, au fost identificate neobișnuit de multe cadavre. Pe coridorul sălii de sport se țineau, concomitent, mai multe ceremonii de așezare a cadavrelor în coșciuge.

Îți țineai respirația ascultând cu atenție cum, printre bocetele erupând din inimile celor îndoliați, fragmente din imnul național se suprapuneau

dezacordate ca într-o incantație fără sfârșit. Ascultai înmărmurit, ca și cum ar fi fost singura cale să înțelegi ce înseamnă cu adevărat națiunea.

A doua zi dimineață, pentru că nu mai era loc înăuntru pentru noile cadavre, tu și cele două fete ați dus câteva corpuri în putrefacție ce emanau un miros cumplit în curtea din spatele Biroului de Reclamații al Prefecturii.

– Ce ne facem dacă vine ploaia? a întrebat precipitat Jin-su, după ce a ieșit, ca întotdeauna, cu pași grăbiți din camera centrului de coordonare a acțiunilor civililor.

– N-avem de ales, aici e strâmt și nu mai este loc, i-a răspuns Seon-ju scoțându-și masca chirurgicală în timp ce-l privea pe Jin-su uitându-se confuz prin coridorul plin de cadavre. Nu știu ce-o să ne facem diseară când o să vină mai multe cadavre. În sala de sport nu mai e loc?

În mai puțin de o oră, Jin-su mai trimisese încă patru oameni – probabil făceau parte din patrulă, căci purtau puști pe umăr și pe cap aveau caschetele lăsate în urmă de trupele de poliție. În timp ce bărbații încărcau în camioane trupurile duse în curtea din spate și pe coridorul Prefecturii, tu și fetele le-ați strâns echipamentele. În acea dimineață senină, te îndreptai spre sala de sport, mergând încet în spatele primului camion. Ai trecut pe sub tinerii arbori de ginkgo biloba și, fără să-ți dai seama de ce, ai pus mâna pe crengile joase ce-ți atingeau fruntea.

Eun-sook era în față, așa că a intrat prima în sala de sport. Când ai intrat și tu, ai văzut-o privind pierdută prin sala plină de coșciuge, în timp ce degetele ei strângeau o pereche de mănuși albe, din bumbac, pătate de sânge maroniu.

– Nu am crezut că o să-i aducă pe toți aici... Abia acum când văd morții adunați într-un loc îmi dau seama cât de mulți sunt, a spus Seon-ju, ajungându-te din urmă și făcând un pas înaintea ta în timp ce-și lega strâns cu o batistă părul ce-i ajungea până la umeri.

Te-ai uitat la rudele îndoliate, îngenuncheate – erau atât de multe încât genunchii li se atingeau. Pe unele coșciuge erau puse portretele înrămate ale celor morți, în timp ce la capătul altora erau două sticle de Fanta: într-una era un buchet mic de flori albe, în cealaltă ardea o lumânare.

În acea seară, când l-ai întrebat pe Jin-su dacă putea să facă rost de o cutie cu lumânări, amicul tău ți-a răspuns cu entuziasm, dând din cap:

– Sigur... Așa este, dacă aprindem lumânări nu o să se mai simtă mirosul de cadavre.

Orice l-ai fi rugat pe Jin-su să-ți aducă – cârpe din bumbac, coșciuge din lemn, hârtie, steagul național – își nota în carnetel și în aceeași zi făcea rost de ele. Îi spusese lui Seon-ju că în fiecare dimineață se ducea în piețele Daein și Yangdong și, dacă nu găsea acolo ce căuta, lua la rând toate atelierile de tâmplărie, firmele de pompe funebre și magazinele de țesături din oraș. Banii nu erau o problemă, mai ales că rămăseseră mulți din donațiile celor care luau parte la proteste. Pentru Jin-su era de ajuns să spună că venea din partea Prefecturii și mulți dintre comercianți îi făceau o reducere sau chiar îi dădeau gratis lucrurile de care avea nevoie. Acum, însă, în oraș nu se mai găseau sicrie, așa că reușise să facă repede rost de niște scânduri pe care le dăduse la asamblat atelierelor de tâmplărie.

În dimineața în care Jin-su a adus cinci cutii pline cu câte cincizeci de lumânări și cutioare cu chibrituri, prin fiecare ungher al sediului principal al Prefecturii și în clădirile anexe tu căutai sticle goale ce ar fi putut fi folosite ca sfeșnice. Așezate la rând în fața mesei de la intrare, rudele îndoliate așteptau să le pui în sticlă câte o lumânare aprinsă, sticlă pe care apoi o duceau la capătul fiecărui sicriu. Mai rămăseseră destule lumânări și pentru cadavrele rămase încă neidentificate și pentru coșciugele lângă care nu era nicio rudă.

În fiecare dimineață, în sala de sport – unde se ridicase un singur altar pentru a arde bețișoare parfumate în memoria tuturor morților – erau aduse noi sicrie cu trupurile celor ce-și dăduseră ultima suflare la spitalul unde primiseră îngrijiri medicale, în timp ce rudele îndoliate cu fețele strălucind probabil a transpirație și lacrimi aduceau coșciugele în niște cărucioare pe două roți, tu încercai să faci loc, trăgând sicriile mai aproape unele de altele.

Odată cu lăsarea întinericului, au fost aduși cei împușcați la marginea orașului în confruntările cu forțele armate însărcinate cu impunerea legii marțiale. Unii muriseră pe loc, alții și-au dat duhul în timp ce erau

transportați spre camerele de urgență ale spitalelor. Mulți dintre cei ce muriseră de puțin timp arătau de parcă ar fi fost încă în viață. În timp ce încerca din răspuțeri să împingă într-un pânțec sfârțecat niște intestine opace, Eun-sook se oprea din când în când și ieșea afară să vomite. Seon-ju, căreia îi curgea deseori sânge din nas, ridica capul și privea spre tavan, presându-și masca chirurgicală în jurul nasului.

Spre deosebire de ele, tu nu făceai ceva greu, ci doar notai în carnețelul tău – așa cum făcuseși și la Prefectură – data, ora și descrierea fizică a decedaților. Totul era pregătit: bucățile de bumbac erau deja tăiate la mărimea potrivită, iar hârțile erau gata să fie prinse cu o agrafă de fiecare cadavru, de îndată ce scria pe ele un număr de ordine. Făceai loc pentru noile cadavre, micșorând distanța dintre cele rămase neidentificate și dintre sicriile cu morții identificați. În nopțile în care se aduceau multe cadavre, nu mai era nici timp și nici loc pentru a le aranja în ordine. Tot ce puteai să faci era să pui sicriile lipite unele lângă altele, indiferent de ordinea sosirii. În acea seară, cadavrele îngrămădite în sala de sport ți-au dat senzația unei mulțimi de oameni ce stabiliseră dinaintea să se întâlnească acolo. Cu carnețelul pus la subsuoară, te-ai îndepărtat cu pași repezi de mulțimea imobilă și cufundată în tăcere din care emana mirosul îngrozitor al putrefacției.

.

Mai mult ca sigur c-o să toarne cu găleata, îți zici în gând, ieșind pe ușa sălii de sport, trăgând adânc aer în piept. Te duci spre curtea din spate, sperând că vei putea să respiri un aer mai curat. Îngrijorat că te îndepărtezi prea tare de locul unde trebuie să fii, te oprești la colțul clădirii tocmai când auzi vocea unui bărbat tânăr vorbind la microfon.

– Nu putem să facem doar cum vor ei, să le dăm armele și să ne predăm pur și simplu. Mai întâi trebuie să ne dea trupurile morților noștri, trebuie să elibereze sutele de cetățeni aruncați după gratii. Mai mult decât orice, trebuie să-i facem să dezvăluie adevărul despre cele întâmplate aici, ca să ne recâștigăm demnitatea în fața întregii țări! Nu suntem oare îndreptățiți să le răspundem cu arma dacă nu fac ce le cerem? Ce ziceți, oameni buni? Nu am dreptate?

Uralele și aplauzele ce urmează scurtului discurs ți se par firave și puține. Îți aduci aminte de mulțimea de oameni adunată a doua zi după

ce trupele armate s-au retras. Atât de mulți erau încât se urcaseră pe acoperișul Prefecturii și pe turnul cu ceas. Sute de mii de oameni se năpusteau asemenea unor valuri uriașe printre clădirile ce păreau a fi singurele care încăpeau pe străzile pe care nu circula nicio mașină și care se intersectau ca o tablă de baduk⁶. Ca un turn cu sute de mii de etaje, glasurile demonstranților cântând imnul național se contopeau, înălțându-se spre cer. Aplauzele izbucneau din palmele lor într-un tir neconținut, ca niște focuri de artificii. Cu o dimineață în urmă auziseși ce discutau Jin-su și Seon-ju. Cu o mină gravă, amicul tău povestea despre cum s-ar fi zvonit că toți protestatarii vor fi împușcați dacă armata va fi din nou trimisă în stradă, motiv pentru care și amploarea demonstrațiilor scăzuse dramatic.

– Dimpotrivă, a continuat Jin-su, trebuie să fim cât mai mulți ca să-i împiedicăm să intre în oraș. Nu e deloc bine ce se întâmplă: sunt din ce în ce mai multe sicrie, iar oamenii au început să nu mai iasă din case.

– Nu a curs destul sânge până acum? se aude vocea tânărului bărbat întrebând mulțimea. Cum să ne prefacem că nu vedem cât de mult sânge a fost vărsat? Sufletele celor care nu mai sunt printre noi ne urmăresc cu ochii larg deschiși!

Cu cât se apropie de final, cu atât glasul bărbatului pare din ce în ce mai găuit. *Sânge* – cuvânt repetat de prea multe ori – apasă ca o greutate pe inima ta. *Cum ar putea să se uite la noi cu ochii larg deschiși? Sufletele nu au trup, îți spui în șoptă, trăgând adânc aer în piept.*

Îți aduci aminte că iarna trecută bunica dinspre mamă a plecat pe lumea cealaltă. Din cauza unei banale răceli transformate în pneumonie, bătrâna era deja internată în spital de vreo două săptămâni. Într-o sâmbătă după-amiază te-ai dus cu mama ta la spital, răsuflând ușurat că terminaseși examenele de sfârșit de trimestru. Însă starea de sănătate a bătrânei se înrăutățise brusc, iar tu și maică-ta ați stat la căpătâiul ei până și-a dat ultima suflare. În tot acest timp, unchiul tău se urcase într-un taxi, grăbindu-se să ajungă la spital.

Tot ce-ți aduci aminte din vizitele pe care i le făceai în copilărie erau spatele ei gârbovit și vocea blândă cu care-ți spunea să o urmezi într-o cămăruță luminată de un bec foarte slab. Știai foarte bine că avea să

---

⁶ Numele coreean al celebrului joc asiatic go.

deschidă ușa unui dulăpior ca să scoată din el prăjiturelele tradiționale pregătite pentru pomenirea morților: bastonașe prăjite în ulei și unse cu miere și pătrățele mici, crocante, făcute din făină de orez. În timp ce te privea îngăduitoare cu ochii pe jumătate deschiși, tu luai un bastonaș cu miere, zâmbind complice în colțul gurii. Pe cât de blândă a fost toată viața ei, pe atât de liniștită a fost și plecarea ei pe lumea cealaltă. Dintr-odată, de pe fața ei acoperită cu o mască de oxigen până sub ochii închiși, s-a desprins ceva ce semăna cu conturul unei păsări. Stăteai în picioare uitându-te pierdut la fața ei cadaverică și ridată, încercând să deslușești încotro își luase zborul puiul de pasăre.

Oare și sufletele morților aduși în sala de sport să fi evadat din trupuri, ridicându-se ca păsările în zbor? Încotro să fi zburat? Mai mult ca sigur nu s-au dus în rai sau iad, niște tărâmurii străine despre care tu și prietenii tăi ați aflat la o predică ținută într-o duminică la Școala Biblică, unde v-ați dus doar ca să vă înfruptați din ouăle de ciocolată de Paște. Cu siguranță nu semănau cu spiritele înspăimântătoare din serialele istorice de la televizor, îmbrăcate în veșminte albe și bântuind prin ceața deasă cu părul vâlvoi.

De îndată ce-ți ridici capul și privești spre cer, picăturile de ploaie ce-ți cad pe creștet încep să se prelingă pe obraji și pe frunte. Apoi, într-o clipită, stropii mici s-au transformat în rafale violente de ploaie.

– Oameni buni, vă rog să vă așezați, începe să țipe bărbatul la microfon. Slujba de comemorare încă nu s-a terminat. Stropii aceștia de ploaie nu-s decât lacrimile vărsate de sufletele celor care nu mai sunt printre noi.

Stropii reci strecurați pe sub gulerul uniformei îți udă cămașa și se preling pe spate. *Ce reci sunt lacrimile sufletelor celor morți!* Pe brațe și pe spate ți se face pielea de găină și începi să alergi spre intrare, adăpostindu-te sub streșină. Copacii din fața sediului Prefecturii sunt biciuiți de stropii grei de ploaie. Ghemuit pe ultima treaptă de sus a scării, îți aduci aminte de orele de biologie. Tot ce-ai învățat atunci despre respirația plantelor, în cea de-a cincea oră, când razele soarelui începeau să pălească, ți se pare acum un lucru întâmplat în altă lume. Atunci ai aflat că arborii supraviețuiesc respirând o singură dată pe zi. La răsărit, inspiră adânc razele soarelui, iar la apus expiră bioxid de carbon.

Acum, însă, ținându-și respirația cu o răbdare de fier, copacii din fața ta se lasă răpuși de rafalele puternice de ploaie.

Dacă acea altă lume n-ar fi dispărut, probabil că săptămâna trecută ai fi fost în febra examenelor parțiale. Azi e duminică, așa că mai mult ca sigur ai fi lenevit în pat până târziu și apoi ai fi jucat în curte o partidă de badminton cu amicul tău, Jeong-dae. Atât de reală cu o săptămână în urmă, senzația acelei lumi e, acum, imperceptibilă.

S-a întâmplat duminica trecută, când ai ieșit de unul singur să cumperi o culegere de probleme de la librăria din fața școlii. Temându-te de soldații înarmați, apăruiți parcă din senin, ai luat-o pe drumul ce ducea spre râu. Pe partea opusă mergea un cuplu de tineri – păreau proaspăt căsătoriți. Bărbatul, îmbrăcat într-un costum, ținea într-o mână Biblia și Psalmii, iar femeia era îmbrăcată într-o rochie de culoare bleumarin. S-a auzit de mai multe ori un țipăt ascuțit, apoi trei militari cu puști pe umăr și băte au coborât din vârful colinei și i-au înconjurat pe cei doi tineri. Păreau că urmăreau pe cineva și ajunseseră din greșeală pe alee.

– Ce s-a întâmplat? Suntem în drum spre biserică...

Bărbatul în costum nici n-a apucat să-și termine vorba când, brusc, ai văzut un braț îndreptându-se spre el. Ai fost martor la tot ce i se întâmpla bărbatului, îi vedeai mâinile, spatele și picioarele.

– Ajutor! țipa tânărul bărbat cu vocea găuită de teamă.

Soldații l-au ciomăgit zdravăn până când a încetat să se mai zbată. Apoi i-ai văzut trăgând-o de păr pe femeia ce țipa întruna; însă, după asta nu mai știi ce s-a întâmplat cu ea. Tremurând din toate încheieturile, ai urcat colina târându-te pe burtă, în timp ce o nouă lume, mai îndepărtată și necunoscută ție, s-a deschis în fața ochilor tăi.

În momentul în care simți o mână pe umărul tău drept, întorci capul, înfricoșat. Vârfurile degetelor, ce par înfășurate în cârpe reci din bumbac, îți dau senzația atingerii unei fantome diafane.

– Hei! Dong-ho...

Ușor aplecată de spate, Eun-sook se uită la tine râzând. E udă leoarcă – pe părul prins în codițe, pe geaca de culoare albă și pe tivul blugilor.

– De ce te-ai speriat atât de tare?

Alb la față ca o coală de hârtie, încerci să schițezi și tu un zâmbet. *Păi, da... cum naiba să aibă fantomele mâini?*

– Aveam de gând să mă întorc mai devreme, îmi pare rău că te-a prins ploaia aici. Mi-a fost teamă că dacă plec, or să mă urmeze și alții. Nu s-a întâmplat mare lucru pe aici, nu-i așa?

– N-a venit nimeni, îi răspunzi dând din cap. N-a trecut niciun om pe aici.

– Așa a fost și la slujba de comemorare... N-au venit prea mulți oameni.

Eun-sook se așază pe vine, lângă tine; foșnind, scoate din buzunarul gecii un pachetel cu prăjitură Castella⁷ și un iaurt.

– Le împărțeau femeile ce vin la slujbă, la biserică, așa că am luat și eu.

lei în grabă pachetelul și rupi ambalajul din plastic, deși nici nu-ți dădusei seama că ți-e foame. Muști o gură din prăjitură, în timp ce Eun-sook îți întinde păhărelul cu iaurt, după ce i-a scos căpăcelul de aluminiu.

– Du-te acasă și schimbă-te de haine... Lasă că rămân eu. Oricum cei care trebuiau să vină cred c-au fost deja pe aici.

– Pe mine nu prea m-a udat ploaia... Mai bine du-te tu acasă și schimbă-ți hainele, îi răspunzi cu gura plină, mestecând din prăjitură. Simți că te îneci și iei o înghițitură de iaurt.

– Auzi... puți a transpirație. Știi, aici nu e ca în Prefectură unde, până mai adineaori, ai mâncat și ai tras un pui de somn...

De rușine, îți iau foc obrazii. Se pare că indiferent ce-ai fi făcut, totul era în zadar: aveai grijă să-ți speli și părul, de fiecare dată când te duceai să te speli pe față și pe mâini, într-o toaletă dintr-o clădire anexă. Apoi, noaptea, cu dinții clănțănind de frig, îți spălai corpul cu apă rece ca gheața, doar ca să scapi de mirosul de cadavre în putrefacție ce-ți intrase în piele.

– Am auzit că, la noapte, armata iar o să intre în oraș. Dacă te duci acasă, nu te mai întoarce aici...

Jenată, se pare, de codițele ce-i ating ceafa, Eun-sook scutură brusc din cap. Tăcut, îi urmărești gesturile, cum își trece vârful degetelor prin părul ud, scoțându-și codițele peste gulerul gecii. În doar câteva zile, fața ei – drăgălașă și durdulie atunci când ai văzut-o prima oară – ajunsese să aibă obrazii scofâlciți. Atent, îi fixezi cu privirea cearcănele adânci și negre

---

7 Prăjitură asemănătoare cu pandișpanul.

și te întrebi: tânăra pasăre ce zboară din trupul unui om atunci când acesta trece în neființă, oare în ce parte a corpului sălășluiește când omul e în viață? În mijlocul frunții încruntate? Deasupra capului, ca o aură? Sau într-o cameră a inimii?

Te prefaci că n-ai auzit ce a spus Eun-sook despre soldați și, în timp ce înfuleci încă o bucată de prăjitură, o întrebi:

– Ce contează puțină transpirație? Și nu e mai normal ca cei uzi learcă să plece acasă să-și schimbe hainele?

Eun-sook mai scoate din buzunarul gecii un păhărel cu iaurt.

– Asta era pentru Seon-ju... Mănâncă încetișor, nu mai înfuleca de parcă ți l-ar lua careva de la gură!

Lacom, înșfaci iaurtul și, în timp ce rupi căpăcelul de aluminiu cu unghia, începi să te hlizești.

.

Seon-ju nu e genul de fată care să se apropie tiptil și să-ți pună ușor mâna pe un umăr, așa cum făcuse Eun-sook. Se îndreaptă spre tine, strigându-ți numele de la distanță, cu o voce puternică și clară.

– Dong-ho! Nu a venit nimeni? Ai stat de unul singur aici? te întreabă de îndată ce ajunge mai aproape.

Apoi scoate un rulou de kimbap⁸ ambalat într-o folie de aluminiu și se așază pe scări, lângă tine. Îți dă și ție o bucățică din rulou, privind la ploaia ce se mai domolește puțin câte puțin.

– Încă nu ți-ai găsit prietenul? te întreabă dintr-odată cu un aer cumva indiferent.

De îndată ce dai din cap că nu, își continuă vorba.

– Dacă încă nu l-ai găsit, pesemne că soldații l-or fi îngropat pe undeva.

Îți masezi pieptul cu podul palmei, încercând să faci loc ruloului de kimbap, cam greu de înghițit dacă nu iei o gură de apă.

– Știi, eu am fost acolo, în ziua aia. Soldații i-au împușcat pe cei din primele rânduri și i-au aruncat într-un camion.

Îi întrerupi turuiala, convins că nu mai are nimic de zis.

---

8 Preparat obținut prin rularea pe o foaie de alge a unei umpluturi făcute din orez fiert, legume, ouă și/sau pește.

– Ești udă learcă, du-te acasă. Eun-sook deja a plecat să se schimbe de haine.

– La ce bun? Dacă muncim toată seara, o să asudăm din greu, îți răspunde Seon-ju uitându-se la ploaie și strângând în pumn folia de aluminiu din ambalajul ruloului de kimbap, după ce o împăturise până ajunsese de mărimea degetului mic.

Profilul ei arată inexplicabil de calm și de neclintit, iar ție îți vine să o întrebi, așa, din senin: *oare toți cei care au rămas azi aici chiar vor fi omorâți?*

Și totuși, eziți și nu o întrebi. *Dacă asta o să se întâmple, probabil toți vor pleca din Prefectură să se ascundă. De ce unii pleacă și alții rămân?*

Seon-ju aruncă bucățița de folie de aluminiu într-un strat de flori, apoi, după ce se uită pentru o clipă în podul palmei, începe să-și frece cu putere ochii obosiți, obrații, fruntea și urechile.

– De-abia-mi țin ochii deschiși. Ar trebui să mă duc în clădirea anexă, să caut un locșor pe o canapea moale și să trag un pui de somn... între timp, mi se usucă și hainele...

Seon-ju râde, lăsând să i s-a vadă dinții din față, aliniați frumos, unul lângă altul. Apoi, încercând să te consoleze, îți spune:

– Vai, săracu' de tine! Iar te pedepsesc și te las aici, singur-singurel.

Probabil că Seon-ju are dreptate când spune că soldații l-au luat pe Jeong-dae și l-au îngropat pe undeva. Sau poate că și mama ta are dreptate când susține că Jeong-dae e sub tratament, prin vreun spital, dar, fiind inconștient, încă nu poate da telefon. Ieri după-amiază, maică-ta și fratele tău mijlociu au venit să te ia acasă.

– Mai întâi ar trebui să-l căutăm la Terapie Intensivă. Mergem împreună și luăm la rând toate spitalele, ți-a spus maică-ta când ai insistat că nu te puteai întoarce acasă până nu-ți găsești prietenul.

Apoi, apucându-te de una dintre mânecile uniformei de pregătire militară, a continuat:

– Nici nu știi cât de îngrijorată am fost când mi-au spus că te-au văzut aici. Vai de mine! Chiar nu ți-e frică să stai cu atâtea cadavre în jurul tău? Sunt îngrozitoare...

– Soldații sunt cei înfricoșători... Ce-i așa înspăimântător la niște morți? îi răspunzi, zâmbind cu jumătate de gură.

Fratele tău avea o față cumplit de serioasă. Din copilărie nu făcuse nimic altceva decât să studieze, reușind să ia întotdeauna premiul întâi. Cu toate astea, o dăduse în bară la examenul de admitere la facultate, ajungând deja la a treia încercare consecutivă.

Seamănă bine cu tatăl vostru și, deși are doar douăzeci și unu de ani, fața mare și barba stufoasă îl fac să arate ca un bărbat de vârstă mijlocie. În schimb, fratele vostru mai mare – un funcționar de gradul nouă⁹ la o instituție de stat cu sediul în Seul – are fața frumoasă și îngrijită și o constituție fizică mai degrabă scundă și fragilă. Când se întoarce acasă, în Gwangju, în timpul concediului și stați toți trei unul lângă altul, cei ce se uită la voi sunt convinși că fratele mijlociu e cel mai în vârstă dintre voi.

– Tu chiar crezi că trupele militare de elită însărcinate cu impunerea legii marțiale, înarmate până în dinți cu mitraliere și avansând cu tancuri, n-or să intre în oraș de teama unor grupuri de civili ce țin în mâini niște puști folosite în 25 iunie¹⁰? Sunt în alertă, așteptând doar ziua când să atace... Dacă o să fii aici când or să vină, te vor ucide.

– Da ce-am făcut ca să mă omoare? Dau și eu o mână de ajutor la chestiuni mărunte, îi răspunzi făcând un pas înapoi de teamă să nu încasezi de la el un bobârnac drept în frunte. Nu te îngrijora, îi spui apoi mamei tale, dându-i la o parte mâinile ce te strângeau cu putere de braț. O să mă întorc acasă după ce-l găsesc pe Jeong-dae și îi mai ajut pe cei de aici vreo câteva zile.

În cele din urmă, ai intrat alergând în sala de sport, făcându-le celor doi din mână, cu o mișcare stângace și bizară.

Cerul ce se înseninase treptat începe, brusc, să strălucească orbitor. Te ridici și te îndrepti spre aripa dreaptă a clădirii. În piața rămasă pustie după ce demonstranții s-au risipit care încotro, rudele celor morți, îmbrăcate în haine negre și albe, s-au adunat în grupuri de două-trei persoane în fața fântânii arteziene. Vreo câțiva bărbați urcă într-un camion sicriile aliniate la baza scenei. Faci ochii mici, încercând să le

---

⁹ Grad ce desemnează poziția funcționarului debutant în cadrul sistemului sud-coreean de organizare a funcționarilor publici.

¹⁰ Referire la 25 iunie 1950, data ce marchează izbucnirea războiului coreean (1950 – 1953).

deslușești fețele, iar pleoapele îți tremură ușor în lumina puternică. Treptat, tremurul îți cuprinde și obrajii.

Nu era nicio fărâmbă de adevăr în ce le-ai povestit lui Eun-sook și Seon-ju atunci când v-ați întâlnit prima oară în sediul Prefecturii. În acea zi în care cadavrele a doi bărbați împușcați în fața stației au fost aduse cu o roabă chiar în fața coloanei de manifestanți, în această piață plină de oameni – vârstnici purtând pălării de fetru, copii de doisprezece ani, femei cu umbreluțe de soare colorate –, cel care l-a văzut pe Jeong-dae pentru ultima dată nu a fost vreun vecin, ci ai fost chiar tu. Nu doar că l-ai văzut acolo, dar ai și fost de față când un glonț i-a pătruns printr-o parte a trupului. De fapt, la început, cuprinși de entuziasm și ținându-vă de mână, v-ați făcut loc prin mulțime, încercând să ajungeți în primul rând de manifestanți. Auzind zgomotul asurzitor al puștilor, mulțimea a început să alerge înapoi. *Nu-i nimici sunt doar gloanțe oarbe!* s-a auzit cineva țipând, moment în care un grup de demonstranți a încercat să revină în primele rânduri. În haos și învălmășeală, mâna prietenului tău a alunecat din a ta. Când s-au auzit din nou șuierăturile asurzitoare ale gloanțelor, ai început să o iei la fugă, lăsându-l în urma ta pe Jeong-dae, căzut la pământ. Tu și alți trei bărbați de vârstă mijlocie ați stat lipiți de zidul de piatră al unui magazin de produse electronice cu obloanele trase. În timp ce venea alergând spre voi, un alt bărbat, care părea să facă parte din același grup și care avea un umăr rănit din care-i curgea sânge, a căzut ca secerat pe burtă.

– Aoleu! Sunt pe acoperiș, a mormăit gâfâind un bărbat de lângă tine, de vârstă mijlocie și pe jumătate chel. L-au împușcat pe Yeon-gyu de pe acoperiș.

De pe acoperișul clădirii alăturate continuau să se audă împușcături. Deși a reușit cu greu să se ridice în picioare, Yeon-gyu și-a pierdut echilibrul, căzând pe spate de parcă cineva l-ar fi împins cu putere. Sângele ce-i țâșnea din burtă îi cuprinsese întreg pieptul. Ți-ai ridicat capul, privind spre fețele bărbaților de lângă tine. Niciunul dintre ei nu scotea vreo vorbă. Tremurând din toate încheieturile și acoperindu-și gura cu palma, bărbatul pe jumătate chel nu spunea nici el nimic.

Cu ochii pe jumătate deschiși, ai deslușit silueta câtorva zeci de oameni căzuți în mijlocul străzii. Unul dintre ei purta niște pantaloni de

trening bleu – identici cu cei de pe tine. Desculțe, picioarele ce fuseseră încălțate în teniși se zbăteau spasmodice. În clipa în care ai vrut să o iei la fugă, bărbatul care-și ținea o palmă peste gură te-a prins de un umăr. Exact în acel moment, ai văzut trei tineri țâșnind de pe o alee alăturată. Tocmai când încercau să-i ridice pe cei căzuți, apucându-i de subsuori, dinspre soldații comasați în mijlocul pieței a izbucnit un tir de împușcături. Secerați de gloanțe, cei trei s-au prăbușit la pământ. Pe aleea largă ce făcea legătura cu partea opusă a străzii principale ai văzut un grup de vreo treizeci de bărbați și femei stând lipiți de zid și privind complet încremeniți la ce se întâmplase în fața lor.

La vreo trei minute după ce tirul de împușcături încetase, de pe aleea opusă a ieșit un bărbat neobișnuit de scund, alergând cu toată puterea spre unul dintre cei trei bărbați căzuți. Sub o ploaie de gloanțe, bărbatul s-a prăbușit pe caldarâm, moment în care ochii ți-au fost acoperiți de una din palmele mari și grele ale bărbatului ce te prinsese cu putere de un umăr.

– Dacă ieși acum, o să mori degeaba...

Când bărbatul și-a luat palma de pe ochii tăi, ai văzut alți doi bărbați de pe aleea opusă alergând spre o tânără femeie căzută pe caldarâm, atrași parcă de un magnet uriaș. Au prins-o de brațe și au ridicat-o, dar au căzut pe spate sub un tir de împușcături ce se auzeau venind dinspre acoperiș. După acest episod, nimeni n-a mai îndrăznit să alerge spre cei ce zăceau pe caldarâm.

Trecuseră vreo zece minute de liniște când din rândul soldaților s-a desprins un grup de douăzeci de oameni, înaintând doi câte doi. S-au îndreptat spre protestarii căzuți în fața lor și, cu mișcări rapide, au început să-i târască. Ca și cum ar fi așteptat cu nerăbdare acel moment, vreo doisprezece bărbați au ieșit alergând de pe aleea alăturată și cea de pe partea opusă și au început să care în spate trupurile celor căzuți puțin mai departe. Chiar dacă nu s-a mai tras de pe acoperiș, tu nu ai alergat spre Jeong-dae să-l ajuți, așa cum au făcut ceilalți cu prietenii lor. Bărbații care erau cu tine lângă zid și-au luat în spate camarazii fără suflare și au dispărut în mare grabă pe alei. Rămas singur și cuprins de teamă, și întrebându-te obsedant dacă poți găsi vreun loc ferit de privirea feroce a

ucigașilor, ai început să te îndepărtezi cu pași repezi, ținându-ți trupul și fața lipite de zid și spatele întors spre piață.

În acea după-amiază, în casă domnea o atmosferă liniștită. În ciuda haosului de pe străzi, maică-ta se dusesse să deschidă magazinul de pielărie al familiei, din piața Daein. Taică-tu zăcea în dormitor, după ce se lovise la spate când încercase să care o cutie grea, plină cu materiale din piele. Ai împins poarta de fier lăsată, ca de obicei, pe jumătate deschisă și, de îndată ce ai intrat în curte, ai auzit glasul fratelui tău. Închis în camera lui, învăța pe de rost, cu voce tare, cuvinte englezești.

– Dong-ho, tu ești? s-a auzit din dormitor glasul răsunător al lui taică-tu.

Deși nu i-ai răspuns, taică-tu a continuat.

– Dong-ho! Dacă te-ai întors, ia vino aici și fă-mi o călcătură pe spate!

Prefăcându-te că nu l-ai auzit, te îndrepti spre stratul de flori și apeși pe pompa de apă și, într-o clipă, un jet de apă rece și curată umple bazinul de nichel. Cu palmele făcute căuș, scoți apă și te speli pe față și, de cum ridici capul, apa începe să se prelingă pe bărbie și pe gât.

– Dong-ho! Ești afară, nu-i așa? Vin aici, degrab'!

Cu palmele din care încă mai picura apă puse peste ochi, zăbovești ceva timp stând în picioare pe pragul de piatră din fața casei. Apoi, după ce ți-ai scos tenișii, treci prin coridorul cu dușumea din lemn și deschizi ușa dormitorului. Întins pe burtă, taică-tu stă în mijlocul camerei mirosind cumplit a pelinariță arsă.¹¹

– Adineaori am călcat strâmb și nu pot sta pe picioare. Hai, vino și apasă-mă jos, pe șale, lângă fund.

Îți dai jos șosetele și, ridicând piciorul drept, îl apeși pe șale cu grijă ca să nu te lași cu toată greutatea.

– Ia zi, pe unde ai hoinărit? Maică-ta a dat telefon întruna, întrebând dacă te-ai întors acasă. De când cu demonstrațiile astea, nici în ruptul capului nu trebuie să ieși prin împrejurimi. Noaptea trecută s-a tras la gară, au fost omorâți oameni... Nici prin cap să nu-ți treacă! Cum să te opui armelor cu mâinile goale?

---

11 Referire la un renumit tratament tradițional de a diminua durerile prin arderea pe locul afectat a unor bastonașe scurte, făcute din frunze de pelinariță uscată.

Cu mișcări experimentate, schimbi piciorul și încetișor îl apeși pe taică-tu între coloană și șale.

— Aoleu... Ah, da, acolo doare... așa, acolo... ah, ce bine e!

După ce ai ieșit din dormitorul lui taică-tu, te-ai dus în camera ta de lângă bucătărie, ghemuindu-te pe o parte, pe dușumeaua acoperită cu linoleum. Ai căzut într-un somn adânc, de parcă ți-ai fi pierdut cunoștința, dar, după câteva minute, ai deschis speriat ochii, trezindu-te dintr-un coșmar înfricoșător pe care deja nu ți-l mai puteai aduce aminte.

Dincolo, te aștepta o realitate mai înspăimântătoare decât visul pe care-l avuseseseși. Bineînțeles, nu se auzise nicio mișcare dinspre cămăruța situată în afara casei, pe care Jeong-dae o împărțea cu sora lui. Seara avea să aducă cu ea aceeași liniște; luminile aveau să rămână stinse, iar cheia să stea neclintită pe fundul chiupului din lut ars, smălțuit, așezat lângă pragul de piatră.

În liniștea profundă, chipul prietenului tău îți vine brusc în minte. În clipa în care îți apar în fața ochilor pantalonii largi de trening de culoare albastru-deschis, simți că te sufoci ca și cum o minge de foc te-ar fi apăsât pe piept. Respirând cu greu, gândurile te duc la Jeong-dae cel obișnuit, de fiecare zi. Ți l-ai imaginat împingând poarta și intrând în curte ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Era Jeong-dae cel mărunțel, care nu reușise să crească mai înalt decât un elev de școală primară; era el, Jeong-dae, băiatul forțat de sora lui mai mare, Jeong-mi, să bea lapte, o delicatesă de care fata se chinuia din greu să facă rost în timpurile alea vitrege, trăgând speranță că frate-său o să mai crească în înălțime. Era acel Jeong-dae atât de urâțel că îți venea greu să crezi că era fratele lui Jeong-mi. Era băiatul ce-i făcea pe toți să se prăpădească de râs când îl vedeau cum se hlizea strâmbând din nas. Era un puști de o drăgălășenie aparte, în ciuda faptului că avea nasul turtit și ochii mici ca niște găuri de nasturi. Nu era nimeni altul decât acel Jeong-dae care reușise să-l facă până și pe cel mai temut profesor din școală să izbucnească în râs atunci când, la concursul de talente, se străduise de zor să danseze disco în timp ce-și ținea obrazii umflați ca un pește-balon. Era același Jeong-dae care, mai mult decât să studieze, voia să facă bani, și care, bătut la cap de soră-sa, nu avusese de ales și a început să se pregătească să dea

examen de admitere la un colegiu de științe umane. Era el, Jeong-dae, care muncea pe ascuns, fără să știe soră-sa, ca strângător de ziare reciclabile. Nu era nimeni altul decât puștiul căruia, de îndată ce venea iarna, obrajii i se înroșeau ca focul din cauza frigului și dosul palmelor i se acoperea de o urticarie urâcioasă. Era tot el și atunci când, în timp ce jucați badminton în curte, nu se pricepea decât să servească de deasupra capului – probabil se imagina cine știe ce membru al echipei naționale, jucând la un turneu internațional.

Jeong-dae... Cel care cu nonșalanță a pus buretele de șters tabla în geanta în care-și ducea și manualele.

– De ce-l iei?

– Mi-a spus soră-mea să-i duc unul.

– Da ce are de gând să facă cu el?

– Habar n-am, dar se pare că tot timpul își aduce aminte de el. Mi-a zis că atunci când era elevă la gimnaziu era mai palpitant să fie de serviciu pe clasă decât să învețe. Mi-a povestit cum, o dată, de 1 aprilie, colegii din clasa ei au acoperit tabla cu tot felul de prostii... Știau prea bine că proful lor, un burlac, o să se chinuie din greu să curețe tabla. Când profu' a intrat în clasă și a zbierat „cine-i de serviciu săptămâna asta?”, soră-mea a ieșit în față și a început să șteargă tabla. Toți colegii ei erau în clasă, la oră, numai soră-mea stătea pe coridor, în fața unei ferestre deschise, bătând de zor cu o nuielușă în burete ca să scoată praful de cretă din el. Asta-i ce-și amintește cel mai bine din doi ani cât a fost la gimnaziu! Cam ciudat, nu?

Te-ai ridicat în picioare, ținându-ți echilibrul cu palmele amândouă pe podeaua rece. Ți-ai pus șlapii, ai traversat curtea și te-ai oprit în fața cămăruței unde Jeong-dae locuise cu sora lui. Cu o singură mână ai început să bâjbâi prin chiupul mare, din lut ars, care-ți ajungea până la umeri. Cu un ecou sonor, ai scos cheia din chiup, ascunsă sub un ciocan și o teslă. Ai deschis yala, ți-ai dat jos șlapii și ai intrat.

Nimic nu-ți dădea de înțeles că fusese cineva pe acolo. Pe biroul îngust, pentru o singură persoană, carnețelul rămăsese deschis la pagina pe care tu, în acea seară de duminică – atunci când încercai să-l liniștești pe Jeong-dae, ce-și ținea cu greu lacrimile –, ai scris locurile unde Jeong-mi s-ar fi putut afla: școala de la seral, uzina, biserica pe la care trecea

uneori, casa din Ilgok-dong unde locuia un unchi îndepărtat din partea tatălui. A doua zi dimineață, tu și Jeong-dae ați căutat-o peste tot, dar n-ați găsit-o.

Rămas în picioare în camera ce se cufunda tot mai mult în întuneric, cu dosul palmelor ți-ai frecat ochii cuprinși de uscăciune. Ai continuat să ți-i freci până când ai simțit că ți se umflă și iau foc. După ce ai stat o vreme în fața biroului lui Jeong-dae, te-ai întins pe burtă, cu fața lipită de podeaua rece. Ai apăsât cu pumnul în mijlocul pieptului până ai simțit durere. Dacă în acea clipă Jeong-mi ar fi intrat pe poartă, ai fi alergat spre ea și te-ai fi aruncat în genunchi, la picioarele ei. Disperat, ai ruga-o să mergeți împreună să căutați trupul lui Jeong-dae printre cadavrele înșirate în fața Prefecturii. *Nu ești prietenul lui? Nu ești o ființă umană?* Așa ar striga la tine Jeong-mi în timp ce te-ar plesni de vreo câteva ori. Iar tu, printre lovituri, ai implora iertare.

La fel ca fratele ei, și Jeong-mi e mică de statură, chiar dacă are douăzeci de ani. De la spate, părul scurt, tuns bob, o face să pară o elevă în ultimul an de gimnaziu sau de școală primară. Dacă o privești din față, arată ca o fată de liceu, în anul întâi, mai ales atunci când nu se machiază deloc. Conștientă de toate astea, întotdeauna se machiază foarte puțin. Ține neapărat să poarte pantofi cu toc înalt când se duce și se întoarce de la serviciu, chiar dacă picioarele îi sunt umflate după o zi întreagă de stat în picioare. Judecând după mersul ei cu pași ușori și vocea blândă, n-ai putea crede că s-a mâniat vreodată, darămite să lovească pe careva. Și totuși, ce ți-a spus Jeong-dae despre ea te-a lăsat cu gura căscată: *Habar n-are nimeni cum e, de fapt, soră-mea. Mi-e mai frică de ea decât de taică-meu.*

Deși trecuseră doi ani de când Jeong-mi locuia împreună cu fratele ei în odaia din curtea casei tale, niciodată nu ai reușit să ai o conversație normală cu ea. Lucra la o fabrică de textile și deseori era în tura de noapte. Jeong-dae obișnuia să se întoarcă târziu acasă – o mințea pe Jeong-mi că venea de la bibliotecă. În realitate, venea de la colectat zierele reciclabile din cartier. În prima iarnă petrecută la tine în curte, brichetele de cărbune folosite la încălzirea camerei se epuizaseră foarte repede. În serile când se întorcea mai devreme decât fratele ei, Jeong-mi

bătea ușor la ușa camerei tale. Pe față i se citea oboseala, iar părul tuns scurt era dat după ureche. „Scuză-mă... focul...” îngăima, abia deschizând gura. De fiecare dată când făcea asta, te repezeai spre sobă, fără să-ți pui geaca pe tine. După ce scoteai cărbunii încinși cu un clește, îi puneai pe o tablă și îi dădeai lui Jeong-mi. „Mulțumesc. Nu știam ce să fac...”

Prima dată când tu și Jeong-mi ați schimbat mai mult de două vorbe a fost anul trecut, într-o seară, pe la începutul iernii.

Jeong-dae încă nu se întorsese acasă – abia venit de la școală, își aruncase geanta cât colo și ieșise repede să-și facă rondul de ridicat ziare reciclabile. Când ai auzit un ciocănit ușor, ai știut imediat că dincolo de ușă nu putea fi decât ea. Abia atinsese ușa, de parcă vârfurile degetelor ar fi fost înfășurate în cârpe reci și moi, de parcă i-ar fi fost frică de ceva.

– Ai aruncat cumva toate manualele din anul întâi? te-a întrebat de îndată ce ai deschis ușa.

– ... alea din anul întâi?

La întrebarea ta tâmpă, ți-a spus cu mult calm că din decembrie avea de gând să facă școala la seral. Apoi a continuat să-ți explice detaliat cum stătea situația.

– Știi, s-a schimbat lumea. De acum încolo, șefii nu mai au cum să ne oblige să muncim peste program.¹² Am auzit că o să ne crească și salariile. Am de gând să profit de șansa asta și să mă pun pe învățat. A trecut cam mulțisor de când m-am lăsat de școală, așa că n-am de ales și o iau de la capăt, de la anul întâi... Când Jeong-dae o să fie în vacanță, ar trebui să fiu deja în anul doi...

Ai rugat-o să te aștepte puțin și apoi te-ai urcat în pod.

– Vai! Da' ce băiat serios avem printre noi! Frate-meu s-a descotorosit de toate, ți-a spus făcând ochii mari de uimire când te-a văzut coborând cu brațele pline de manuale și cărți recomandate în bibliografia suplimentară, toate acoperite cu praf gros de un deget. Auzi, să nu-i spui nimic lui Jeong-dae, te rog. N-o fi vrând el să arate ce-i în sufletul lui, da și-a dat seama că din cauza lui am renunțat la școală. Cel puțin până iau examenele, prefă-te că nu știi nimic, da?

---

12 Aluzie la schimbările din societatea sud-coreeană după asasinarea președintelui Park Chung-hee în anul 1979.

Te uitai pierdut la chipul ei, răvășit de zâmbetul și sclipirea din ochii ce i se deschideau ca niște petale de flori.

– Dacă Jeong-dae o să dea la facultate, s-ar putea să încerc și eu... Dacă învăț pe brânci, s-ar putea să reușesc și eu la facultate... Mai știi?

Erai tare curios să știi cum ar fi putut să învețe pe ascuns. Unde ar fi reușit să facă nevăzute toate cărțile alea deschise, acolo, în cămăruța aia ce nu măsoara nici doi pyeong?¹³ Le-ar fi ascuns după spatele ei mic și firav? Unde mai pui că Jeong-dae obișnuia să se culce târziu. Trecea de miezul nopții până când reușea să-și facă temele.

În fine, toate astea nu erau decât niște mici curiozități. Și totuși, după un timp, începuseră să te bântuie tot felul de închipuiri: degetele ei mătăsoase frunzărind prin manualele tale, la câțiva centimetri de perna pe care Jeong-dae dormea buștean; buzele ei, abia mișcându-se în timp ce-ți spune *Vai, da' ce băiat serios avem printre noi!*; licăririle din ochii ei; zâmbetul ei ostenit; ecoul ciocănitului în ușă, de parcă ar fi bătut în ea cu degete înfășurate în cârpe moi. Frământat de noianul de fantezii, făceai nopți albe, nu puteai să închizi un ochi. De cum se crăpa de ziuă, ecoul pașilor ei prin curte și susurul apei ce curgea din haznaua la care se ducea să se spele pe față erau de-ajuns să te facă să-ți rulezi în grabă pilota și să te târăști cu greu până la ușă. Somnoros, cu ochii încă închiși, îți lipeai urechea de ușă, căci nu voiai să-ți scape niciun sunet pe care-l făcea.

Al doilea camion încărcat până sus cu coșciuge oprește în fața sălii de sport. Din cauza razelor puternice de soare, reușești cu greu să-ți ții ochii deschiși și să-l vezi pe Jin-su ridicându-se de pe scaunul de lângă șofer și coborând din camion. Se îndreaptă cu pași repezi spre tine și se oprește drept în fața ta.

– Întoarce-te acasă. La șase închidem sala...

– ...Și... și cine o să aibă grijă de cei dinăuntru? Îl întrebă bâlbâindu-te.

– În noaptea asta o să intre armata în oraș. Le trimitem acasă și pe rudele morților. Nu trebuie să mai rămână nimeni aici după ora șase.

– La ce să vină soldații? Aici nu sunt decât morți...

---

13 Unitate tradițională de măsurare a suprafeței. Un pyeong are cca. 3,3 m².

– Pentru ei, până și răniții ce zac în spitale sunt niște rebeli periculoși. Se aude că o să tragă în ei, că o să-i omoare. Chiar crezi că o să le fie milă de familii, de morții lor? Crezi că o să se facă că nu-i văd?

Cu pași hotărâți ce-i trădează mânia, Jin-su trece pe lângă tine și intră în sală ca să spună rudelor ce-și plâneau morții exact ce-ți spusese și ție. Strângând la pieptul tău, ca pe o comoară neprețuită, carnetul cu coperti negre din carton, îl privești pe amicul tău îndepărtându-se de tine. Te uiți la părul lui ud, la cămașa și blugii uzi leoarcă, la profilul rudelor ce-și plâng cu disperare morții, dând spasmodic din cap.

– Nu am de gând să fac niciun pas! Vreau să mor aici, lângă copilul meu! răsună vocea tremurândă și sfâșietoare a unei femei.

Tăcut, privești spre mijlocul sălii: acoperite cu pânză de bumbac, sunt înșirate cadavrele ce nu au fost încă identificate. Nu-ți poți lua ochii de la trupul fetei, izolat într-un ungher. Când i-ai văzut cadavrul pentru prima dată, pe holul din fața Biroului de Reclamații, în minte ți-a apărut, brusc, imaginea lui Jeong-mi. Din cauza feței brăzdate de tăieturi adânci care începuse să-i putrezească, era greu să-ți dai seama dacă era ea. Chiar și așa, seamănă cumva cu Jeong-mi, pe care ai văzut-o cândva purtând o fustă plisată, identică cu cea a fetei moarte.

Și totuși, o fustă plisată cu buline nu e ceva neobișnuit, nu-i așa? Și nici nu ești sigur că o purta în acea duminică. Să fi avut și ea părul atât de scurt? A, nu... Numai fetele de la gimnaziu au părul tuns bob. Și la ce i-ar fi folosit lui Jeong-mi să-și facă pedichiura? Nici măcar nu era vară... În plus, nu se chinuia ea să facă economii? Iar tu niciodată nu te-ai uitat la picioarele ei când era desculță.

Numai Jeong-dae ar fi putut ști dacă Jeong-mi avea deasupra genunchilor o pată vineție, mică cât un bob de fasole. Ar fi trebuit ca prietenul tău să fi fost acolo ca să-ți poată spune că acel cadavru nu era al surorii sale.

Și totuși, de ea aveai nevoie, de Jeong-mi, ca să-l poți căuta pe Jeong-dae. Dacă ar fi fost în locul tău, ar fi răscolit prin toate spitalele și, în cele din urmă, l-ar fi găsit pe fratele său la terapie intensivă, recăpătându-și cunoștința cu doar câteva clipe înainte de sosirea ei. Și l-ar fi adus acasă trăgându-l de urechi, așa cum a făcut-o și când l-a găsit odată într-o librărie de benzi desenate, arătând palid ca o fantomă. Se întâmplase în

februarie, când Jeong-dae fugise de-acasă, după ce cu o zi înainte îi spusese lui Jeong-mi că mai bine ar muri decât să dea admitere la colegiul de arte liberale și că, la jumătatea anului trei, avea de gând să se înscrie la cursurile vocaționale pentru cei care voiau să intre în lumea afacerilor. Chiar și pe mama și fratele tău mijlociu îi apuca râsul când îl vedeau pe Jeong-dae ținut din scurt de Jeong-mi, cea atât de tăcută și mărunțică. Până și taică-tu, taciturn din fire, se abținea cu greu să nu râdă, dregându-și tot timpul glasul. În acea noapte, cei doi frați s-au retras în mica lor odaie. Până spre miezul nopții i-ai auzit vorbind, pe rând. Când unul dintre ei ridica puțin vocea, celălalt încerca cu blândețe să-l calmeze; apoi, când cel calm ajungea să ridice vocea, celălalt încerca să-l potolească. În tot acest timp, până când ai reușit să ațipești nu mai puteai să-ți dai seama când se certau, când se împăcau sau când râdeau pe înfundate.

.

Stai la masa așezată la intrarea în sala de sport. Pus pe partea stângă a mesei, carnetul tău stă deschis, iar pe o bucată de hârtie puțin mai mică decât o coală A4 scrii cât mai mare cu putință numele, numărul de ordine, adresa și numărul de telefon al morților.

Jin-su îți spusese că orice s-ar fi întâmplat, trebuia să iei legătura cu rudele morților, chiar dacă în acea noapte ar fi murit toți cei din trupele de combatanți civili. Trebuie să faci totul de unul singur. Până la ora șase trebuie să pui pe fiecare sicriu toate datele de identificare.

— Dong-ho!

Ridici capul și o vezi pe maică-ta făcându-și drum printre două camioane și îndreptându-se spre tine. De data asta a venit singură, fără fratele tău. Ca de fiecare dată când se duce la magazin, poartă o bluză cenușie și pantaloni largi, de culoare neagră, un fel de uniformă de lucru. Nu e nimic neobișnuit la ea, cu excepția părului ei: mereu drept și pieptănat îngrijit, acum e ud și vâlvoi din cauza ploii.

Fără să-ți dai seama, când o vezi, te ridici bucuros, cobori în fugă scările, dar te oprești brusc. Maică-ta urcă și ea scările și te apucă de mână.

— Treci acasă!

Îți răsucești încheietura mâinii, încercând să scapi de strânsoarea ei. Atât de tare te strânge și te trage de mână de parcă ai fi căzut în apă și te-ar salva de la înec. Cu cealaltă mână reușești să-i desprinzi degetele unul câte unul.

– Am auzit că o să vină armata! Treci acasă, în clipa asta!

După ce reușești să-i descleștezi degetele ce te strâng cu putere, te refugiezi în sală. Maică-ta vine după tine, dar nu poate intra în sala de sport. Rămâne prinsă între rudele îndoliate ce stau la coadă, așteptând să ridice coșciugele și să le ducă acasă.

– Mamă, sala se închide la șase.

Agitată, femeia calcă de pe un picior pe altul, străduindu-se să te vadă dincolo de mulțimea de oameni. Nu poți să-i vezi decât fruntea încruntată ca a unui copil ce stă să plângă.

– O să vin acasă după ce se închide sala, strigi, ridicând glasul și mai mult de data asta.

– Așa să faci! Îți răspunde luminată la față, cu fruntea descrețită. Să fii acasă înainte de apus ca să luăm cu toții masa de seară.

La nicio oră după ce pleacă maică-ta, vezi un bătrân îndreptându-se spre tine și te ridici din nou în picioare. Îmbrăcat într-o haină tradițională groasă, de culoare maro – atât de groasă că ți se face cald numai uitându-te la ea – și purtând o pălărie neagră, din fetru, ce-i acoperă părul alb, bărbatul calcă cu pași nesiguri, tremurând, sprijinindu-se de un baston din lemn. După ce pui carnetul și pixul peste bucățile de hârtie ca să nu le ia vântul, cobori.

– Căutați pe cineva?

– Pe băiatul meu și pe nepoată-mea...

Din cauza dinților lipsă, înțelegi cu greu ce spune.

– Am venit ieri din Hwansun, m-au luat cu o semănătoare. Mi-au spus că nu pot intra în oraș cu ea, așa că m-au lăsat la marginea orașului. M-am strecurat cu greu pe o cărare de munte, unde nu au pus santinele.

Bătrânul oftează din greu. Pe firele albe și țepoase de păr din colțurile gurii atârnă picături cenușii de salivă. Privindu-l, îți vine greu să înțelegi cum a putut să treacă munții, când abia ar putea merge pe teren drept.

– Știi, băiatul meu cel mic e mut... În copilărie a făcut febră mare și de atunci n-a mai putut vorbi. Cu vreo două zile în urmă, am auzit de la un

bărbat care a fugit din Gwangju că niște soldații au ciomăgit un mut până și-a dat duhul... Dar mi-a zis că a trecut mult de atunci.

Îl iei pe bătrân de braț și îl ajuți să urce treptele.

– Nepoata mea, fata băiatului meu cel mare, nu locuiește cu noi. Învață aici și stă într-o cameră peste drum de Universitatea Jeonnam. Am trecut ieri seară pe la ea, dar n-am găsit-o. Nu se știe unde a plecat. Nici proprietarul și nici vecinii nu au mai văzut-o de vreo câteva zile.

Intri în sală și îți pui masca. În bocceluțe făcute din bucăți de materiale textile, femei îmbrăcate în haine de doliu strâng sticle, ziare, pungi de plastic pentru cuburi de gheață și portretele celor morți. Rudele unor morți discută aprins dacă să lase în sală sicriile sau să le ducă într-un loc mai sigur. Bătrânul își desprinde brațul din al tău și înaintează în timp ce-și ține nasul acoperit cu o cârpă mototolită. Privește cu atenție la conturul fetelor ascunse sub pânza albă și dă dezamăgit din cap. Podeaua acoperită cu cauciuc înghite ritmul sacadat al bastonului într-un ecou înfundat.

– Cine sunt oamenii de acolo? De ce au fețele acoperite? te întrebă bătrânul arătând spre morții cu fețele acoperite cu bucăți de pânză albă.

Întrebările lui rămân fără răspuns, căci tu nu vrei să-ți asumi nicio responsabilitate, așa cum faci de fiecare dată într-un astfel de moment. Și aștepți. Aștepți clipa în care de sub pânza albă de bumbac, umedă și pătată de sângele și puroiul scurs din rănilor infectate, o să apară fețe scheletice și alungite, umeri sfârtecați și sâni putrezind sub bluze. Noaptea, când dormi întins pe două scaune în cantina de la subsol, imaginile astea, atât de vii și de reale, te bântuie neconținut. Speriat, deschizi ochii. Înfricoșat de fantasma unei baionete ce-ți pătrunde adânc în față și în piept, trupul ți-e cuprins de zbateri spasmodice.

O iei înaintea bătrânului și te îndrepti spre cadavrul din colțul sălii. Fără să-ți dai seama, faci pași înapoi, de parcă un magnet uriaș te-ar trage în direcția opusă. Mergi adus de spate, hotărât să te lupți cu senzația ce te copleșește. În clipa în care te apleci să ridici pânza, privirea îți cade pe lacrimile translucide din ceară ce se scurg din inima flăcării albastre a lumânării.

Oare cât timp zăbovesc sufletele lângă propriile lor trupuri? Oare chiar flutură din aripi ca o pasăre? Asta să fie ce vibrează în vârful lumânării?

Îți spui în gând că măcar de-ai avea vederea mai rea de-atât acum ai vedea totul în ceață, chiar și lucrurile apropiate. Și totuși, nimic nu e neclar, vezi totul limpede. Faci un efort și nu închizi ochii înainte să ridici pânda de bumbac, ci strângi puternic din buze până când aproape îți dă sângele din ele. Nu-ți închizi ochii nici atunci când, cu mișcări lente, tragi pânda la loc peste cadavru. *Aș fi fugit*, îți spui în gând, scrâșnind din dinți. Chiar dacă nu Jeong-dae ar fi căzut în fața ta atunci, ci femeia asta, tot ai fi încercat să scapi de acolo. Ai fi fugit chiar dacă cei căzuți ar fi fost frații tăi, mama sau tatăl tău. Capul bătrânului tremură, iar tu îl privești, așteptând răbdător să-ți spună o vorbă, deși nu-l întrebi dacă acel cadavru din fața lui era al nepoatei sale. *Nu va fi loc de iertare*. Privirea ta se intersectează cu cea a bătrânului. Ochii lui se încordează ca și cum ar fi văzut cea mai cumplită imagine de pe lumea asta. *Nimic și nimeni nu va fi iertat. Nici măcar pentru mine nu va exista iertare*.

CAPITOLUL 2

Răsuflare de smoală

Trupurile noastre erau puse unele peste altele, în formă de cruce. Pe abdomenul meu zăcea, de-a curmezișul, trupul unui bărbat de vârstă mijlocie, iar peste el fusese aruncat corpul unui băiat mai mare și mai înalt decât mine. Genunchii lui îmi atingeau picioarele dezgolite, iar părul lui mi se lipise de față. Puteam vedea totul – eram încă prins în propriul meu trup. Oameni îmbrăcați în uniforme de camuflaj, purtând caschete pe cap și pe braț banderole cu simbolul Crucii Roșii, s-au apropiat de noi cu pași repezi. Împărțiți în grupuri de câte doi, au început să ne ridice trupurile și să le arunce într-un camion al armatei cu mișcări mecanice, de parcă ar fi aruncat saci cu grăunțe. Disperat să nu-mi pierd propriul trup, m-am agățat de el, prelingându-mă pe lângă conturul obrazilor și al cefei. Nu m-am putut întâlni cu sufletele celorlalți, fiindcă, spre surprinderea mea, niciun alt suflet nu era ca al meu.

Erau multe cadavre acolo, dar noi, sufletele, nu ne puteam vedea și simți unele pe altele. Nimic nu mai avea sens, nici măcar cuvintele „ne vom vedea pe lumea cealaltă”.

Aruncat în camion, trupul meu tremura mut în grămada de cadavre. Pierdusem mult sânge și inima mea încetase să mai bată. Sângele continua să se scurgă din trupul meu, iar fața mi-era subțire și transparentă ca o coală de hârtie. Mi se părea atât de ciudat să-mi văd, pentru prima dată, propriul meu chip și ochii închiși.

Se făcuse din ce în ce mai întuneric. Camionul a ieșit din oraș și a început să gonească pe un drum neumblat, ce traversa o câmpie întunecată. De îndată ce camionul a urcat o colină mică, acoperită cu stejari, o poartă de fier a apărut la orizont. Camionul s-a oprit în fața porții și două santinele au salutat. Când cei doi soldați au deschis și închis poarta de fier, s-au auzit scrâșnete ascuțite și prelungi. Camionul a mai urcat puțin pe colină și s-a oprit pe un loc viran, între o clădire de beton, cu un singur etaj, și un pâlcc de stejari.

Au coborât din cabina camionului și, după ce-au deschis oblonul din spate, au început să ne care, unul apucându-ne de picioare, altul de brațe. Mă scurgeam pe lângă obraji și bărbie, dar, agățat cu disperare de trupul meu, am privit în sus spre clădirea luminată. Aș fi vrut să știu în ce fel de clădire fusesem dus, unde mă aflam și unde îmi duceau trupul.

Și-au făcut drum printre boscheții din spatele terenului viran și, urmând ordinele unui bărbat ce părea să le fie șef, ne-au așezat trupurile unele peste altele, în formă de cruce. Corpul meu, al doilea de la bază, era strivit de greutatea celorlalte cadavre. Dar chiar și așa, nu se mai scurgea nicio picătură de sânge din el. Din cauza umbrei pâlcului de stejari, chipul meu căpătase paloarea unei fantome, cu capul lăsat pe spate, ochii închiși și gura pe jumătate deschisă.

De îndată ce-au aruncat pe vârful grămezii și cadavrul ultimului bărbat, peste care au pus un sac de iută, trupurile fără de suflare s-au transformat în leșul unei fiare sălbatice uriașe, de sub care erupeau zeci de picioare.

După ce-au plecat, s-a lăsat un întuneric adânc peste noi. Nuanțele palide ale apusului de soare ce acoperiseră bolta cerească dinspre vest se dizolvaseră încet în beznă. Cu mișcări repezi am urcat până în vârful grămezii de cadavre și de acolo am privit lumina palidă ce străpungea norii cenușii, învăluind jumătate din discul lunii. Contopită cu ramurile copacilor, lumina proiecta pe fețele morților un tatuaj bizar. Să fi fost miezul nopții când am simțit o atingere mătăsoasă și delicată. Calm, așteptam următoarea mișcare, fără să știu a cui era acea umbră mută și fără chip. Îmi doream să fi știut cum să vorbesc cu sufletul altcuiva, dar mi-am dat seama că nimeni nu mă învățase niciodată cum să o fac.

Cu siguranță și celălalt suflet era la fel de confuz. Incapabili să vorbim, puteam doar să simțim că ne gândeam unul la celălalt. Și m-am lăsat acaparat din nou de singurătate, de îndată ce celălalt suflet s-a îndepărtat de mine, resemnat.

Odată cu lăsarea întunericului, am avut din nou aceeași senzație. Umbra mea simțea atingerile tăcute ale altor suflete. Întrebându-ne cine am putea fi, umbrele noastre stăteau față în față, plâsmuiri fără mâini,

picioare, chip și limbi. În cele din urmă ne-am îndepărtat unele de altele, fără să ne spunem un cuvânt.

De fiecare dată când o umbră se îndepărta de mine, priveam bolta cerească. Voiam să cred că luna, învăluită pe jumătate în nori, mă fixa ca un ochi strălucitor. În realitate, nu era decât o stâncă uriașă, dezolantă și lipsită de viață.

Ai venit în gândurile mele, pe neașteptate, în acea noapte străină ce se apropia de sfârșit și pe care o simțeam ca pe ceva fizic, când lumina albăstruie a zorilor începuse să se risipească în cerul de smoală. Atunci m-am gândit la tine, Dong-ho. Am fost împreună în acea zi, până când o bătă rece a început să se năpustească asupra trupului meu, până când m-am prăbușit pe caldarâm ca o păpușă făcută din cârpe. Am fost acolo până când am reușit să-mi ridic brațele în ecoul asurzitor al armelor contopit cu vacarmul tropăitului de bocanci ce spărgeau asfaltul în mii de bucăți. Am rămas acolo până când am simțit cum sângele cald ce țâșnea din trupul meu începuse să se prelingă pe umeri și ceafă. Până când toate acestea s-au întâmplat, am fost cu tine.

Greierii cântau, tremurând ușor din piciorușe, iar păsări ascunse privirii începuseră să ciripească în tonuri ascuțite. Mângâiate de pale de vânt, frunzele copacilor întunecați fremătau. În drumul său spre mijlocul bolții cereștii, soarele se ridica în ritmuri violente, spasmodice. Aruncate în spatele pâcului de arbuști, trupurile noastre începuseră să se descompună sub razele fierbinți. Muște și gândaci zburători se așezau pe rănilor acoperite cu sânge uscat și negru.

Le priveam cum își frecau piciorușele din față, se târau, zburau și se așezau iar. Tremuram din toate încheieturile și încercam să-ți găsec trupul strivit undeva în grămada de cadavre, să aflu dacă sufletul tău a fost cel care mă mângâiasc în acea noapte. Dar toate eforturile mele au fost în zadar. Eram prizonier în propriul meu trup, ca și cum o putere magnetică mă paralizase înăuntrul lui. Nu-mi puteam lua privirea de la chipul meu cadaveric.

Abia când se făcuse amiază mi-am dat seama că tu nu erai acolo. Și am știut nu doar că nu erai acolo, ci și că erai în viață. Nu știam ale cui erau sufletele de lângă mine, dar dacă mă concentram îmi dădeam

seama cine murise și cine mai era încă în viață. M-am înfricoșat la gândul că lângă pâlcul de arbuști, printre mulțimea de trupuri în putrefacție, nu se afla trupul niciunui cunoscut de-al meu. Dar ce era mai înfricoșător avea să urmeze.

Încercând să-mi controlez frica, m-am gândit la sora mea mai mare. Ea și numai ea era în gândurile mele; o vedeam privind soarele mișcându-se în ritmuri lente spre sud și dincolo de sud sau străfulgerându-mă cu ochii ei ascunși sub pleoapele închise. Suferința era imensă, insuportabilă: sora mea era moartă. Murise înaintea ca eu să-mi dau ultima suflare. Aș fi vrut să urlu de durere, dar durerea mea era imposibil de articulat în lipsa unui glas și a unei limbi; în loc de lacrimi, am simțit o agonie din care erupea sânge și puroi. Sufletul meu nu avea ochi... Și totuși, de unde curgea sângele, unde simțeam suferința? Îmi priveam fața palidă, din care nu curgea nici sânge, nici puroi. Mâinile murdare îmi erau paralizate, iar pe unghiile unde sângele se oxidase într-un cărămiziu aprins, niște furnici roșii se târau netulburate, fără să scoată niciun sunet.

Nici nu mai simțeam că am șaisprezece ani; chiar și treizeci și șase sau patruzeci și șase de ani mi se păreau prea puțini. Nici șaiszeci și șase sau șaptezeci și șase de ani nu mi se păreau vârstele potrivite pentru ceea ce simțeam. Nu mai eram acel Jeong-dae, băiatul cel mai scund din clasă. Nu mai eram Park Jeong-dae, puștiul care o iubea și se temea deopotrivă de sora lui mai mare, mai mult decât de oricine pe lumea asta. Forța ciudată și violentă pe care o simțeam în mine nu era pricinuită de propria mea moarte, ci de gândurile mele, încă vii în mintea mea: cine m-a ucis? cine și de ce mi-a omorât sora? Cu cât mă gândeam mai mult la aceste întrebări, cu atât forța dinăuntru meu creștea mai puternică. Sângele ce se scurgea neconținut dintr-un loc lipsit de ochi și obraji se transformase într-o masă densă și vâscoasă.

Cu siguranță, sufletul surorii mele trebuie să bântuie pe undeva, dar pe unde? Acum, când amândoi am rămas fără trupuri, n-ar trebui să mai fie nevoie să le punem în mișcare ca să ne întâlnim. Și totuși, cum aș putea să-mi întâlnesc sora dacă nu mai am trup? Cum aș putea să o recunosc, dacă nici ea nu mai are unul?

Trupul meu continua să se descompună. Roiurile de muște mișunau în rănilor deschise, iar tăunii se târau încetșor pe pleoape și buze, frecându-și piciorușele lor negre și subțiri.

Pe la apus, când razele portocalii de soare se strecurau printre vârfulile ramurilor de stejar, extenuat să mă tot întreb unde ar fi putut fi sora mea, am început să mă gândesc la cei care m-au ucis pe mine și pe ea. Oare unde s-au ascuns? Chiar dacă erau morți, tot ar fi avut suflete și simțeam că aș fi putut să le ating, dacă mă gândeam intens la ele. Voiam să mă eliberez de trupul meu, să tai orice legătură cu forța care erupea ca o pânză de păianjen, subțire și tensionată, din masa de carne în descompunere. Voiam să-mi deschid aripile, să zbor spre ei și să-i întreb: *de ce m-ați omorât? de ce mi-ați ucis sora? ce i-ați făcut?*

Odată cu lăsarea întunericului, păsările încetaseră să mai cânte. Tremurând din piciorușe, greierii cântau mai subțire decât peste zi. În întunericul de smoală am simțit o umbră apropiindu-se de a mea, la fel cum o făcuse cu o noapte în urmă. Ne-am atins ușor una de alta, apoi ne-am despărțit. Păream căzuți pe aceleași gânduri, ca atunci când stăteam încremeniți sub razele fierbinți de soare. Abia la lăsarea întunericului îmi recăpătăm forța ce-mi părăsise trupul pentru câteva momente. Înainte ca ei să se întorcă, ne-am atins umbrele și, deși voiam să ne cunoaștem, să știm cine suntem, n-am putut afla nimic.

Când porțile s-au deschis și închis iarăși, un scrâșnet metalic a sfârtecat liniștea nopții. Motorul camionului răsuna din ce în mai aproape, iar luminile farurilor străluceau orbitor. De îndată ce fasciculele de lumină au căzut pe cadavrele noastre, umbrele crengilor și frunzelor au început să deseneze pe fețele noastre tatuaje întunecate și mișcătoare.

De data asta veniseră doar doi oameni.

Au aruncat cinci cadavre peste noi, apucându-le de mâini și de picioare: patru dintre ele aveau partea de sus a corpului plină de sânge și craniile sparte, cel mai probabil din cauza loviturilor de bătă, iar unul era îmbrăcat în pijamale de spital albe, cu dungi albastre. Le-au așezat lângă cadavrele noastre, într-o grămadă în formă de cruce. Peste ultimul trup, cel îmbrăcat în pijamale de spital, au pus un sac de iută și apoi s-au făcut nevăzuți. Văzându-le fruntea încruntată, ochii goi și inexpresivi cu care ne

priveau, am înțeles că doar într-o singură zi trupurile noastre începuseră să emane un miros pestilențial.

În timp ce bărbații porneau motorul camionului, m-am apropiat încet de celelalte cadavre. Nu eram singur, căci am simțit cum umbrele celorlalte suflete au încercuit și ele cadavrele ce tocmai fuseseră aruncate. Din hainele celor cu craniul spart – un bărbat și trei femei – picura un sânge apos, roșu-deschis. Fețele lor erau destul de curate – pesemne că cineva turnase apă peste ele. Dintre cei cinci, bărbatul îmbrăcat în pijamale de spital avea ceva special. Cu pieptul acoperit cu un sac de iută, părea să fi fost cel mai curat cadavru dintre toate: cineva îi spălase trupul, iar pe rănilor suturate se vedeau urme de unguent medicinal. Bandajul legat strâns în jurul capului se distingea în întuneric ca o lumină albă. Mă încerca un soi de tristețe bizară și invidie. Chiar dacă eram două trupuri fără suflare, cadavrul bărbatului emana o noblețe fără margini, purtând pe el urmele mâinilor ce-l atinseseră și îngrijiseră cândva. În schimb, trupul meu, strivit sub grămada de cadavre, era dezgustător și copleșit de rușine. Din acea clipă am început să-mi urăsc propriul corp. Trupurile noastre, îngrămădite unele peste altele ca niște hălci de carne, și fețele infecte, putrezite, ce emanau un miros înfiorător sub razele fierbinți ale soarelui – toate stârneau în mine un sentiment profund de repulsie.

Ce bine ar fi să pot închide ochii.

Ce bine ar fi să nu mai pot privi trupurile noastre contopite într-o masă de carne, precum cadavrul imens al unui monstru cu zeci de picioare. Ce bine ar fi să pot dormi, să mă pot scufunda în tenebrele abisale ale conștiinței mele.

De-aș putea să mă ascund în adâncul viselor mele...

Sau măcar în amintiri...

Ce n-aș da să mă pot întoarce în vara anului trecut, când umblam de colo colo pe coridor, așteptându-te să ieși de la ora de dirigenție, care părea că se lungește neobișnuit de mult. Ce bine ar fi să mă pot întoarce la momentul în care mi-am ajustat geanta în poziția regulamentară de îndată ce ți-am văzut dirigintele ieșind din clasă. Aș vrea să retrăiesc clipa în care am intrat în sala ta de clasă – după ce toți colegii tăi plecaseră – când, văzându-te ștergând tabla, am strigat cât am putut de tare:

- Ce faci?
- Sunt de serviciu pe clasă...
- Păi, n-ai fost și săptămâna trecută?
- Era rândul altcuiva, da' mi-a spus că se duce la o întâlnire, îi face careva o lipeală... Așa că am făcut schimb...
- Tontule...

Ce n-aș da să mă întorc la clipa în care ne uitam unul la altul și am început să râdem ca doi proști, la clipa în care abia mă abțineam să nu strănut din cauza prafului de cretă ce-mi intrase în nas. Aș vrea să mă întorc la clipa în care am pus în geantă, încetișor, buretele de șters tabla, după ce l-ai scuturat de cretă. Sau la momentul în care ți-am povestit toate astea – mă priveai mirat și confuz – fără să simt nici mândrie, nici tristețe sau rușine.

În noaptea aia, sub cearșaful tras peste burtă, m-am prefăcut că dormeam. Ca de obicei, am auzit-o pe soră-mea întorcându-se din schimbul de noapte, zgomotul pe care-l făcuse când a pus masa în mica sală de baie și clefăitul pe care-l scotea când mânca din orezul întărit, peste care turnase apă rece. Cu ochii pe jumătate deschiși îi vedeam profilul: după ce se spălase pe mâini și pe dinți, s-a dus la fereastră să verifice dacă bețișorul rulat ce atrăgea țânțarii ardea cum trebuie. Când a descoperit buretele de șters tabla, lăsat de mine pe pervaz, a scos la început un oftat minuscul, apoi a izbucnit tare în râs.

Surprinsă, a dat din cap, a luat buretele în mână, apoi l-a pus la loc. Ca de obicei, și-a desfăcut cearșaful pe podea, departe de mine, și s-a întins sub pătură. După doar câteva clipe, s-a ridicat și, încetișor, s-a apropiat de mine, mergând în genunchi. Țineam ochii bine strânși, ca și cum aș fi dormit dus. A trecut ușor cu mâna peste fruntea și obrajii mei, apoi s-a strecurat sub pătura ei. După câteva clipe, am auzit-o râzând în întuneric: la început scotea un oftat, apoi râdea din toată inima.

Acestea erau amintirile de care trebuia să mă agăț cu disperare, acolo, în pâlcul de arbuști, cufundat în întuneric. Depindeam de amintirea acelei nopți, plăsmuită pe când încă mai aveam trup: atingerea mățăsoasă a vântului rece și umed ce intra pe sub fereastră, pe care o simțeam pe tălpile mele goale, parfumul delicat al loțiunii pe care-l emana trupul surorii mele, căzută într-un somn profund, amestecat cu mirosul

unguentului de sub plasturii de leucoplast, cântecul slab al greierilor ascunși în grădină, tulpinile imense de nalbă ce se înălțau parcă la infinit, în fața camerei noastre, trandafirii sălbatici, înfloriți în toată splendoarea, care se urcau pe zidul de vizavi de camera ta, fața mea, pe care sora mea o mângâiase de două ori, fața și ochii mei închiși pe care ea le-a iubit.

Simțeam că aveam nevoie de mai multe amintiri. Trebuia să fac astfel încât amintirile mele să nu se termine niciodată. Mai ții minte? În nopțile de vară, obișnuiai să mă ajuți să mă spăl pe gât și pe spate. Upleai găleata de aluminiu cu apă rece de la cișmea. Când ai aruncat pe spatele meu lipicios de la atâta transpirație apa aia – cea mai curată și cea mai de preț comoară din lumea asta –, te-a bușit râsul când m-ai văzut tremurând din toate încheieturile. *Hî... hî... hî...*

Mai știi când am mers cu bicicleta de-a lungul râului? Pedalam cu viteză, înfruntând vântul aspru ce-mi bătea drept în față. Cămașa albă a uniformei pe care o purtam pe timpul verii se umflase și fâlfâia ca aripile unei păsări. Când te auzeam strigându-mi numele, mă opream, apăsând cu putere pe pedale. Altă dată, chiar dacă ecoul glasului tău se auzea tot mai slab în spatele meu, nu încetineam, ci acceleram, cuprins de un soi de entuziasm copilăresc, făcându-ți parcă în ciudă.

Mai ții minte când ziua lui Buddha a căzut într-o duminică? Împreună cu soră-mea plecasem spre Gangjin, la templu, ca să ne rugăm pentru sufletul mamei noastre. În acea zi de primăvară, de la fereastra autobuzului ce făcea legătura între orașe, se vedeau parcelele mici de orez. *Surioară, lumea întreagă pare un acvariu.* Semănatul încă nu începuse, iar în apa limpede a pârliașelor ce treceau printre parcele, bolta cerească fără sfârșit se reflecta ca într-o oglindă. Fără să-mi dau seama, începusem să inspir parfumul florilor de salcâm ce se strecura pe sub fereastra închisă a autobuzului.

Când soră-mea îmi făcea cartofi fierți la abur, limba îmi ardea de la fierbințeală, dar eu nu mă lăsam, ci continuam să suflu și să-mi umplu gura cu cartofi. Iar când mă înfruptam din pepenele roșu ce se sfărâma în gură precum cristalele de zahăr, îi mestecam, pe îndelete, și semințele, strălucind ca niște nestemate de culoarea tăciunelui. Altă dată, am alergat spre casă, unde soră-mea mă aștepta; sub pulover, în dreptul

inimii, țineam o pungă cu prăjiturele în formă de crizantemă, umplute cu pastă de fasole dulce. Picioarele îmi înghețaseră bocnă, nu mai simțeam nimic; doar inima mea bătea cu putere, mai-mai să-mi sară din piept.

Ah! Cât de mult mi-am dorit să fiu mai înalt! Și ce n-aș fi dat să fiu în stare să fac patruzeci de abdomene, fără pauză! Și cât am tânjit să pot strânge, într-o bună zi, o femeie în brațele mele! Cât mi-am dorit să pot atinge cu mâinile mele tremurânde conturul inimii unei femei cu fața încă necunoscută, o femeie pentru care eu să fi fost primul bărbat din viața ei!

Mă gândesc la rana din trupul meu care putrezește.

La glonțul care a intrat acolo,

La băta rece ca gheața care m-a lovit,

La mingea de foc ce se zbătea în măruntaiele mele în acea clipă,

La gaura de pe partea cealaltă a corpului prin care se scurgea sângele meu cald.

Mă gândesc la țeava puștii prin care a fost tras glonțul,

La trăgaciul rece ca gheața,

La degetele calde care au apăsat pe el,

La ochii care m-au țintit,

La privirea celui care a ordonat: „Trageți!”

Aș vrea să le văd chipurile, să mă preling peste pleoapele ce le ascund ochii cufundați în somn, să intru, pe neașteptate, în visurile lor, să vibrez noaptea la rând, ca o flacăra, peste frunțile și pleoapele lor.

Aș vrea să stau acolo până când, în coșmarurile lor, ar vedea ochii mei din care curge sânge, până când m-ar auzi întrebând: De ce m-ați împușcat? De ce m-ați ucis?

Au trecut zile și nopți liniștite, zori de zi și înserări scaldate în aceeași lumină albăstruie. Timpul se scurgea, sfârtecat în fiecare miez de noapte de zgomotul făcut de motoarele camioanelor armatei și de lumina orbitoare a farurilor.

De fiecare dată când veneau, grămada de cadavre se înălța cu fiecare trup fără suflare aruncat peste ultimul, cel acoperit cu un sac de iută din vârful grămezii. Nu erau trupuri care să aibă urme de gloanțe, ci, mai

degrabă, aveau capurile zdrobite sau crăpate, și umerii dislocați. Câteodată, printre ele mai apăreau și cadavre putrezite, dar și trupuri curate, îmbrăcate în pijamale de spital, legate cu bandaje albe.

Odată, au adus zece cadavre fără chipuri – crezusem că au fost decapitate. Însăpăimântat, m-am retras când am văzut că, de fapt, pe fețele lor se vedeau urmele unei încercări de a șterge vopseaua albă cu care fuseseră vopsite. Capetele lor, atârnându-le pe spate, și fețele palide ca niște folii de aluminiu erau îndreptate spre pâlcul de arbuști. Chipurile cadaverice, fără ochi, nas și gură, fixau, pierdute, vidul ce se înălța deasupra lor.

Oare cadavrele de aici să fi fost ale oamenilor ce s-au adunat atunci pe bulevard? Oare cei de aici au strigat și cântat împreună cu mine? Să fi fost o parte din acea mulțime ce se coagula ca un val uriaș, ovaționând autobuzele și taxiurile ce-și făceau cu greu drum printre oameni, cu farurile aprinse? Oare toate trupurile fără de suflare de aici au fost împreună cu mine acolo? Ce s-o fi întâmplat cu trupurile celor doi bărbați care au fost împușcați în fața gării, pe care niște protestatari le-au adus cu o roabă chiar în primul rând al coloanei? Dar cu cele două picioare goale, legănându-se încet, în aer? Când le-ai văzut, te-ai însăpăimântat, iar genele și pleoapele începuseră să-ți tremure. În timp ce te trăgeam spre primul rând al manifestanților, ținându-te strâns de o mână, tu mormăiai cuprins parcă de delir *Armata trage... armata noastră trage în noi!* Glasul tău era înecat în lacrimi, iar eu începusem să cânt, trăgându-te cu putere după mine. Cântam atât de tare imnul național încât simțeam că-mi explodează gâtul. Asta făceam cu câteva minute înainte ca un glonț fierbinte să pătrundă în trupul meu ca o minge de foc, înainte ca fețele lor să dispară dincolo de vopseaua albă.

Primele cadavre aruncate la baza grămezii au fost și primele care au putrezit, iar viermi albi colcăiau pe fiecare centimetru al lor. Fără să scot un sunet, am privit cum fața mi s-a înnegrit, a putrezit și s-a descompus până când nici eu, nici altcineva nu-i mai puteam recunoaște trăsăturile. Când tenebrele nopții se adânceau, tot mai multe umbre mă încercuiau și se lăsau grele peste propria mea umbră. La fel ca întotdeauna, ne

salutam între noi, chiar dacă nu aveam ochi, mâini sau limbi. Deși nu știam cine suntem, bănuiam vag de cât de mult timp eram împreună.

Când o nouă umbră se suprapunea peste propria mea umbră împreună cu una care venise acolo de la început, puteam să le deosebesc, într-un mod inexplicabil. Unele dintre ele păreau să fi trecut prin îndelungi suferințe, pe care eu nu le puteam înțelege. Să fi fost oare sufletele acelor trupuri ce aveau hainele sfâșiate și răni adânci și vineții sub fiecare unghie? De fiecare dată când celelalte umbre atingeau contururile proprii mele umbre, simțeam ecoul unei dureri violente.

Oare dacă am fi avut mai mult timp am fi ajuns să ne cunoaștem, să ne înțelegem? Am fi putut găsi o cale să schimbăm câteva vorbe și gânduri?

Inevitabila noapte sosise, în cele din urmă. În acea zi, pe la orele după-amiezii, plouase cu găleata. Stropii grei spălaseră trupurile noastre de sânge, și după ploaie cadavrele ne-au putrezit și mai repede. Sub razele lunii pline, fețele noastre cadaverice reflectau un halou încețoșat, de culoare indigo.

Veniseră mai devreme, înainte de miezul nopții. Ca de fiecare dată când simțeam că se apropie, m-am îndepărtat de celelalte cadavre din grămadă, contopindu-mă cu umbra arbuștilor. În ultimele zile, trimiseseră aceiași doi oameni, dar de data asta am putut distinge șase fețe pe carele nu mai văzusem niciodată. Apucându-le de mâini și de picioare, începuseră să arunce noile cadavre la grămadă; trântite unele peste altele, la întâmplare, trupurile fără suflare nu se mai suprapuneau peste crucea formată din celelalte cadavre. Pesemne, neputând suporta mirosul, bărbații au făcut câțiva pași înapoi, acoperindu-și nasul și gura cu palmele. Înainte să se facă nevăzuți, au aruncat o ultimă privire inexpressivă spre turnul de cadavre.

După ce s-a îndreptat spre camion, unul dintre ei s-a întors ducând în mâinile amândouă o canistră mare, plină cu motorină. Cu spatele, umerii și brațele încordate din cauza greutateii canistrei, se apropia de trupurile noastre, poticnindu-se și călcând cu pași rari.

Asta a fost... Totul s-a terminat, mi-am spus în gând. Mai multe umbre începuseră să tremure; cu undiri delicate și mătăsoase se strecurau în propria mea umbră sau în altele. Sub impulsul vibrațiilor, ne întâlneau în

văzduh preț de câteva clipe, apoi ne despărțeam. Apoi, din nou, contururile noastre se contopeau într-un tremur mut, fără glas.

Din rândul de soldați ce așteptau, doi au ieșit în față și au luat canistra cu motorină. Cu mult calm au deschis capacul și apoi au început să toarne lichidul peste grămada de cadavre, pe fiecare trup, fără discriminare. După ce s-a scurs și ultima picătură de motorină, au făcut câțiva pași înapoi. Au dat foc unui mănunchi de nuiele uscate și, cu toată puterea, au aruncat torța aprinsă peste cadavrele noastre.

Primele care au luat foc și care s-au transformat în cenușă au fost hainele pline de sânge, ce putreziseră strâns lipite de cadavrele noastre. Apoi au ars părul de pe cap, firele subțiri ce ne acopereau trupurile, carnea, mușchii, intestinele. Terenul viran era scaldat în lumina flăcărilor înălțându-se spre cer cu lăcomie, de parcă ar fi vrut să devoreze întreaga pădure. Acela a fost momentul în care mi-am dat seama că ceea ce ne ținea împreună acolo nu era altceva decât amalgamul de carne, păr, mușchi și intestine. Puterea magnetică ce ne ținea prizonieri în trupurile noastre a început să slăbească cu repeziciune.

După ce ne-am retras printre arbuști, sprijinindu-ne și trecând unii pe lângă alții ca niște mângâieri, ne-am ridicat plutind în văzduh, împinși de suflul fumului dens și negru ce erupea din corpurile noastre.

Soldații începuseră să se întoarcă la camion. Doar un caporal și un sergent au rămas pe loc, în poziție de drepti – se pare că primiseră ordin să vegheze totul până la sfârșit. Cu mișcări unduitoare, m-am apropiat de cei doi soldați tineri. Am trecut pe lângă umerii și cefele lor și le-am privit chipurile tinere și inocente. În pupile lor negre, cuprinse de groază, se reflectau flăcările care mistuiau trupurile noastre.

Cadavrele continuau să ardă, împrăștiind în văzduh scânteii strălucind ca niște focuri de artificii. Bolborosind, organele noastre fierbeau, pentru ca, în cele din urmă, să se usuze, micșorându-se tot mai mult. Din trupurile noastre descompuse se înălța un fum negru, șuierând ca o respirație gâtuită și răgușită, dezvelindu-ne oasele cenușii. Sufletele se îndepărtaseră, nelăsând nicio umbră unduitoare în urma lor. În sfârșit noi, sufletele, eram libere să ne ducem oriunde am fi vrut.

Unde să plec? m-am întrebat în sinea mea.

Mă duc la sora mea.

Dar unde e?

Voiam să-mi păstrez calmul. Cadavrul meu era chiar la baza grămezii; asta însemna că mai avea să treacă ceva timp până când avea să fie mistuit de flăcări.

Am să mă duc la cei ce m-au ucis.

Dar unde sunt?

În timp ce mă târam sub umbra ca o cerneală albastru-închis pe care arbuștii o aruncau pe terenul viran, nisipos și mustind de apă, mă întrebam întruna încotro și cum ar fi trebuit să plec. Fața mea putrezită și înnegrită avea să dispară pentru totdeauna. Nu simțeam niciun regret că trupul meu dezgustător avea să ardă până la ultima celulă. Chiar și în acele momente, tânjeam după simplitatea aceea cu care îmi dusesem existența, atunci când eram în viață. Voiam să nu-mi fie frică de nimic.

Voi veni la tine.

Din acel moment, totul s-a luminat, totul a devenit mai clar. Dar nu m-am grăbit. Știam că, atâta vreme cât m-aș fi înălțat în zbor înainte de răsăritul soarelui, aș fi putut găsi un drum spre centrul orașului, ținându-mă după luminile aprinse. Cu siguranță aș fi putut merge spre casa unde locuiserăm împreună, rătăcind pe străzile scăldate în lumina slabă a zorilor de zi. Probabil că, între timp, tu mi-ai găsit sora și, dacă te-aș urma, voi putea să-i găsesc trupul. Poate că voi putea să o întâlnesc vibrând în contururile propriului ei trup. Ba nu... Poate că sora mea s-a întors deja în camera unde am locuit împreună. Poate că, în timp ce mă așteaptă, dă târcoale pe lângă pervazul ferestrei sau pe lângă pragul rece de piatră din fața casei.

.

M-am strecurat printre scânteile portocalii ale ultimelor zvâcniri de foc. Prăbușit în mijlocul flăcărilor, turnul de cadavre se transformase într-un amalgam de rămășițe umane, fierbinți, imposibil de identificat.

În tăcere, noaptea se îngâna cu zorii. Flăcările se stinseseră, iar pădurea se lăsase, din nou, pradă întunericii.

Cei doi soldați tineri se prăbușiseră la pământ; cu genunchii strânși la gură, dormeau duși, sprijinindu-și umerii unul de celălalt. În acea clipă am auzit o bubuitură, ca și cum mii de focuri de artificii ar fi fost eliberate în

văzduh. A urmat ecoul îndepărtat al unui țipăt, al mișcării prin care suflul mai multor vieți fusese curmat, al sufletelor cuprinse de groază, evadând din trupurile în care sălășluiseră până atunci.

.

A fost clipa în care tu ai murit, Dong-ho. N-am știut unde, dar am simțit momentul în care ai părăsit această lume. M-am ridicat tot mai sus, într-un vid întunecat. Totul era cufundat în beznă. Nicăieri în oraș nu era aprinsă vreo lumină, în niciun cartier, în nicio casă. În depărtare se vedea un punct luminos, din care se ridicau scânteii orbitoare. Am văzut proiectile împrôșcând fascicule de lumină, arme scuipând scânteii strălucitoare, ca niște focuri de artificii.

Oare atunci ar fi trebuit să mă fi dus acolo? Dacă aș fi făcut-o, oare te-aș fi putut întâlni, Dong-ho, îngrozit de momentul în care tocmai ai fost expulzat din propriul tău corp?

Dar n-am putut face niciun pas. Cu ochii însângerați, rămăsesem paralizat în lumina palidă a zorilor mușcând ca un uriaș și lent sloi de gheată din întunericul nopții.

CAPITOLUL 3

Șapte palme peste obraz

Într-o miercuri după-amiază, în jurul orei patru, Kim Eun-sook a primit șapte palme peste un obraz. Pentru că fusese plesnită cu putere de mai multe ori în același loc, nici nu și-a dat seama la a câta palmă începuse să-i dea sângele din obrazul drept. A ieșit în stradă ștergându-și obrazul cu podul palmei. Aerul ultimelor zile de noiembrie era proaspăt și rece, iar ea, încremenită în fața trecerii de pietoni, se întreba dacă ar fi trebuit sau nu să se întoarcă la birou. Și-a simțit obrazul începând să i se umfle cu repeziciune. Nu mai auzea nimic cu urechea dreaptă. Probabil că timpanul i-ar fi plesnit dacă ar mai fi primit încă o palmă. Îndreptându-se spre stația de unde avea să ia autobuzul ce o ducea acasă, și-a înghițit sângele cu gust metalic ce-i curgea printre gingii.

Prima palmă

Vrea să dea uitării cele șapte palme, câte una pe zi; asta însemna că, într-o săptămână, o să le uite pe toate. Astăzi este prima zi.

Răsuțește cheia în yală și intră în camera în care locuiește cu chirie. Se descaltă, își așază pantofii aliniați unul lângă altul și, fără să-și descheie nasturii treniului, se întinde pe podea, pe partea stângă. Stă cu brațul îndoit sub obrazul stâng ca să nu simtă cum îi paralizează întreaga față. Obrazul drept continuă să i se umfle și nu-și mai poate deschide ochiul drept. Puseurile de durere ce i-au cuprins dinții de sus urcă treptat spre tâmpile.

După vreo douăzeci de minute se ridică, își dă jos hainele, le pune pe umerăș. Rămasă în lenjeria de culoare albă, își strecoară picioarele în papucii de casă și intră în baie. Cu apa rece din chiuvetă își răcorește fața umflată. Se spală pe dinți cu mișcări lente, reușind cu greu să-și depărteze buzele. Telefonul sună și, după un timp, se oprește. Își șterge cu un prosop picioarele ude și, de îndată ce pășește în cameră, telefonul

începe să sune din nou. Întinde mâna să apuce receptorul, dar se răzgândește și smulge cablul din priză.

„Și ce-o să se întâmple dacă răspund?” se întreabă de una singură, în timp ce despătorește salteaua pe care o va întinde pe podea și pilota cu care se va înveli. Nu-i este deloc foame și simte că dacă s-ar forța să înghită ceva stomacul i s-ar întoarce pe dos. Se ghemuiește sub pătura rece. Probabil că adineaori a sunat-o redactorul-șef, de la birou. În cazul ăsta, ar fi fost nevoită să-i răspundă la întrebări: „Nu-i nimic, sunt bine. M-a plesnit de vreo câteva ori. A, nu... doar peste obraz. Sigur, pot să vin la birou. E totul în regulă, nu-i nevoie să mă duc la spital. Am fața puțin umflată... atâta tot”. Făcuse bine că scosese telefonul din priză, altfel ar fi trebuit să dea tot felul de explicații. Puțin câte puțin, își îndreaptă spatele și își întinde brațele și picioarele sub pilota de bumbac sub care s-a făcut cald. Privește în sus spre fereastră: e ora șase și deja s-a lăsat întunericul. Luminile aprinse pe stradă reflectă un fascicol tulbure, de nuanță portocalie pe un colț de geam. De îndată ce poziția confortabilă și căldura de sub pilotă îi risipesc încordarea din trup, începe să simtă din ce în ce mai tare durerea din obraz.

Oare cum am să uit prima palmă peste obraz? se întreabă în gând. Când bărbatul a plesnit-o prima oară, n-a scos niciun sunet. Nici măcar nu s-a dat la o parte în fața celei de-a doua palme îndreptate spre obrazul ei. În loc să se ridice de pe scaun, să se ascundă sub masa din camera de interogatoriu sau să se repeadă spre ușă, a așteptat ținându-și răsuflarea. A așteptat ca bărbatul să se oprească, să nu o mai lovească. La a doua, la a treia și chiar la a patra palmă peste obraz încă mai credea că era ultima lovitură. Abia când a văzut cea de-a cincea palmă venind amenințător spre obraz și-a spus în sinea ei „n-are de gând să se oprească, o să continue să mă lovească”. La a șasea lovitură deja nu se mai gândea la nimic, încetase să mai numere. După cea de-a șaptea, bărbatul s-a sprijinit de spătarul scaunului pliant așezat de cealaltă parte a mesei ce-i despărțea; a fost momentul în care, în mintea ei, a adăugat și ultimele două palme la numărătoare: șapte. Au fost șapte palme.

Bărbatul avea o față oarecare, buze subțiri, un chip fără nicio trăsătură ce ar putea ieși în evidență. Purta un costum larg, gri, o cămașă cu un guler mare, de culoarea fildeșului, iar catarama de la cureaua pantalonilor

strălucea puțin cam bizar. Dacă l-ar fi întâlnit din întâmplare pe stradă, ar fi crezut că era patron sau șef de secție la o firmă obișnuită, neînsemnată. Bărbatul și-a deschis gura lui banală, cu buze subțiri, și a început să vorbească.

– Cățea! Orice s-ar întâmpla cu tine, nimeni nu o să afle! Pui de șobolan ce ești!

Îl privea cu ochi pierduți, fără să aibă habar că vinișoarele de pe obrazul ei drept deja plesniseră.

– Așa că spune-mi unde-i nemernicul ăla, dacă nu vrei să crăpi pe unde nici dracu' n-o să dea de tine!

Pe nemernic – așa cum îl numise bărbatul pe traducător – îl întâlnise în urmă cu vreo două săptămâni, la o patiserie de lângă râul Cheonggye. În ziua întâlnirii, vremea se răcise brusc, iar ea se îmbrăcase cu un pulover. A pus pe masă manuscrisul corectat după ce a șters cu un șervețel umezeala lăsată de ceașca cu ceai de orz.

– Nu vă grăbiți, uitați-vă pe îndelete, domnule.

A trecut aproape o oră de când traducătorul citea meticolos manuscrisul, timp în care ea sorbea din ceaiul rece după fiecare mușcătură din prăjitura crocantă Soboro¹⁴. I-a cerut opinia cu privire la micile modificări și adăugiri și apoi, la final, i-a propus să verifice împreună cuprinsul. După ce a tras scaunul ei lângă al lui, au trecut din nou în revistă modificările de pe fiecare pagină a manuscrisului și din cuprins.

– Cum să iau legătura cu dumneavoastră când va fi publicată cartea? I-a întrebat înainte să-și ia la revedere.

– Am s-o caut prin librării, i-a răspuns el zâmbind.

A scos din geantă un plic și i l-a întins.

– Este onorariul pentru prima ediție. Șeful mi-a spus să vi-l dau în avans.

Fără să scoată nicio vorbă, a luat plicul și l-a pus în buzunarul din interiorul gecii.

– Cum o să facem cu onorariul pentru celelalte ediții?

– O să iau legătura cu dumneavoastră mai târziu...

---

14 Prăjitură în formă de chiflă, cu glazură din unt de arahide.

Impresia pe care i-a lăsat-o a fost departe de cea a unui criminal urmărit. Privirea lui timidă îi spunea că era incapabil să omoare o muscă, tenul de nuanță gălbuie trăda ceva probleme cu ficatul și avea colăcei pe burtă și fălcuțe durdulii lăsate în jos, spre bărbie.

Toate astea erau, probabil, din cauză că stătea prea mult timp închis în casă.

— Îmi cer scuze că v-am făcut să veniți până aici pe o vreme atât de rece...

Cuvintele lui – excesiv de politicoase, ținând cont că era mult mai tânăr decât el – au făcut-o să zâmbească timid.

— Scârbă ce ești! La uite ce-am scos din sertarul tău... E scrisul lui de mână, nu-i așa? Și-mi spui tu mie că n-ai habar unde-i nemernicul ăla?

Încercând să evite ochii bărbatului ce tocmai trântise pe masă manuscrisul corectat, a ridicat capul și și-a fixat privirea pe neonul prăfuit. „Iar o să mă plesnească”, și-a spus în gând, clipind des, deranjată de lumină.

Nici ea nu știa de ce, dar în acel moment și-a adus aminte de fântâna arteziană. Dincolo de pleoapele ei închise era luna iunie, iar jeturile strălucitoare de apă țâșneau spre văzduh. Avea nouăsprezece ani și, urcată într-un autobuz, trecea prin fața fântâniei arteziene, ținând ochii strâns închiși. Reflectându-se prin fiecare picătură de apă, așchii ascuțite din razele soarelui îi treceau prin pleoapele fierbinți, străpungându-i pupilele. A coborât în stația din fața casei sale și a intrat într-o cabină de telefon public. Lăsând jos geanta, și-a șters sudoarea de pe frunte, a băgat niște monede în aparat și a format 114, așteptând. „Vă rog să-mi dați numărul de telefon al Biroului de Reclamații din Prefectură”. A format numărul de telefon ce-i fusese spus în receptor, așteptând din nou. „Tocmai am văzut apă ieșind din fântâna arteziană și nu cred că ar trebui permis așa ceva”. Vocea ei tremurândă era din ce în ce mai clară. „Cum e posibil ca fântâna arteziană să fie pornită atât de devreme? Se ține cumva vreun festival? Ce se sărbătorește de au lăsat apa să curgă? Cum e posibil așa ceva? Păi, cât timp a trecut de la Revoltă?”

– De ce ar da, chiar de la prima întâlnire, datele lui de contact unei angajate la o editură, când nici măcar familiei lui nu i-a spus cum poate lua legătura cu el?

– ...nu știi... chiar nu știi, i-a răspuns bărbatului, clipind des, speriată.

Bărbatul a izbit cu pumnul în masă, iar ea a dat înapoi, sprijinindu-se de spătarul scaunului. Și-a trecut podul palmei peste obraz, ca și cum ar fi fost plesnită încă o dată. Abia atunci a privit înfricoșată spre palma ei, plină de sânge.

„Cum să uit?” se întreba în gând, în camera cufundată în întuneric. „Oare cum am să pot uita prima palmă?” Cum avea să dea uitării privirea bărbatului, care la început o fixa răbdător, cu mult calm, fără să scoată o vorbă, ca și cum în fața lui s-ar fi aflat un partener de afaceri? Cum ar fi fost cu putință să uite de reacția ei atunci când el ridicase mâna să o plesnească, iar ea își spunea în gând „Nu se poate... Chiar o să mă lovească?” Ar fi fost posibil să uite șocul primei lovituri, atât de puternică încât avusese senzația că-i dislocase gâtul?

A doua palmă

Îmbrăcată ca o liceancă, într-o haină scurtă de culoare bluemarin, și încălțată cu teniși, domnișoara Park se întorsese de la tipografie și a trecut pe la redacție chiar înainte de ora prânzului. Toți o plăceau pe fata înrudită cu șeful, căci era îndrăzneată din fire pentru vârsta ei, plină de viață și râdea cu poftă mai tot timpul.

– Oh! Ai venit, domnișorică Park, a întâmpinat-o primitor redactorul-șef.

Fața lui luminoasă s-a crispat brusc de îndată ce privirea ei a întâlnit-o pe cea a lui Eun-sook, ce tocmai ridicase capul din manuscrisul plin de corecturi.

Cu o curiozitate copilăroasă, privirea fetei a imitat-o pe cea a redactorului-șef și s-a oprit pe fața lui Eun-sook.

– Aoleu!

– A ieșit deja manuscrisul de lucru? a întrebat-o Eun-sook, râzând de expresia ei speriată.

Fără să-și ia ochii de la ea, domnișoara Park a scos manuscrisul dintr-un plic ticsit cu documente.

– Dar ce-ai pățit la față?

N-a căpătat niciun răspuns, așa că s-a întors către Yoon, de la departamentul de producție, punându-i aceeași întrebare.

– De ce are Eun-sook fata asta?

Când Yoon a dat din cap, resemnat, fără să-i răspundă, domnișoara Park l-a privit, din nou, cu ochi mirați și întrebători pe redactorul-șef.

– Păi, de unde să știu ce are... I-am spus să termine lucrul pe ziua de azi, să se ducă acasă, dar e încăpățânată și nu vrea...

Redactorul-șef, un bărbat de vârstă mijlocie, a scos dintr-un pachet o țigară, și-a pus-o între buze și și-a aprins-o. A deschis fereastra din spatele scaunului, a scos capul afară, a tras cu sete din țigară până i s-au scobit obraji, pufăind în aer rotocoale de fum. Era genul de bărbat care, indiferent ce haine ar fi pus pe el, arăta neîngrijit și plin de lehamite. Folosea apelative onorifice chiar și atunci când vorbea cu persoane cărora le-ar fi putut fi tată. Lucra și pe post de director și de redactor-șef într-o editură mică, dar nu-i plăcea să fie strigat „domnule director”. Totuși, permitea subalternilor să i se adreseze cu „domnule redactor-șef”. În liceu, fusese coleg de clasă cu traducătorul despre care o întrebase comisarul pe Eun-sook.

– Domnișoară Kim, n-ați vrea să mâncăm niște carne la grătar? Fac eu cinste. Comandăm niște fleici la restaurantul de la intersecție. Domnișoară Park, dacă nu sunteți prea ocupată, veniți cu noi, le-a invitat redactorul-șef pe cele două femei după ce și-a stins țigara.

Amabilitatea exagerată a redactorului-șef o făcea pe Eun-sook să se simtă ciudat. Brusc, s-a lăsat copleșită de tot felul de îndoieli pe care nu le mai avusese niciodată până atunci. Ieri-dimineață, șeful ei se întorsese mai devreme decât ea de la secția de poliție din Seodaemun. Se întreba în sinea ei cum o fi reușit bărbatul să-i convingă pe polițiști că nu știa nimic despre traducător.

– A, nu... lăsați. Nu-i nevoie.

N-a avut de ales și i-a răspuns cu o mină gravă, căci, dacă ar fi zâmbit, ar fi durut-o fata umflată.

– Doar știți că nu-mi place carnea...

– O, da, așa e, nu vă place carnea, a răspuns redactorul-șef dând din cap înțelegător.

Mai mult decât carnea în sine, lui Eun-sook îi repugna să vadă cum o bucată de carne sfârâia și se prăjea pe grătar. Dezgustată, întorcea capul într-o parte când vedea sânge amestecat cu zeamă țâșnind din bucata de carne. Când un pește era fript cu tot cu cap, închidea ochii. Încerca să nu fie martoră la clipa în care peștele mort se străduia parcă să-i vorbească atunci când, din ochii lui înghețați, începea să curgă un soi de zeamă sau când din gura căscată se scurgea ceva ce semăna cu un puroi cenușiu.

– Bun, și-atunci ce să fie? Ce doriți să mâncați, domnișoară Kim?

– O să ne muștruluiți dacă o să vă facem să mergeți undeva unde-s prețurile piperate. Să mergem unde am fost și data trecută, a intervenit în discuție domnișoara Park.

L-au luat și pe Yoon, au închis biroul, și s-au îndreptat spre cantina unui șantier în lucru, unde se prepara carne la grătar, temporar deschisă lângă restaurantul de la intersecție.

La cantină, patroana gătea și vindea meniuri obișnuite de mâncare cu orez fiert, garnituri și supe. Pe timpul verii, prin șlapii de plastic, femeii i se vedea unghia neagră de la degetul mare al unui picior. Iarna, umbla în niște gumari îmblăniți pe care și-i trăgea peste șosetele tradiționale din bumbac, cusute cu tiv gros. Așezați la o masă lângă un reșou, cei patru așteptau să li se aducă mâncarea.

– Și câți ani ai spus că ai, domnișoară Park?

– Nouăsprezece ani, a răspuns politicoasă, cu calm, deși era pentru a cincea oră când îi punea aceeași întrebare.

– Domnul Jeong ți-e unchi, nu-i așa?

– A, nu... mi-e văr de-al doilea, din partea tatei. E văr primar cu tata...

Fără jenă și cumva amuzată, domnișoara Park povestea cum de câteva ori fusese luată drept fata directorului editurii. Chiar dacă între cei doi era o legătură de rudenie îndepărtată, din cauză că semănau, fata avusese parte de astfel de confuzii. Yoon – proaspăt căsătorit, a cărui nevastă gravidă mai avea puțin și naștea – nu se putea abține și chicotea după fiecare cuvânt spus de domnișoara Park.

– Să trec mâine pe la Biroul de Cenzură? a întrebat-o redactorul-șef pe Eun-sook, după ce terminaseră toți de mâncat.

Știa foarte bine că subalternă lui, inflexibilă din fire, avea să-l refuze.

– Asta a fost dintotdeauna responsabilitatea mea...

– Da... dar, ieri ați trecut prin momente foarte grele. Îmi pare rău...

L-a privit îndelung, meditănd la vorbele lui. Se întreba în gând cum fusese posibil ca șeful ei să iasă teafăr din biroul cenzorului. O fi scăpat doar pentru că spusese adevărul? *Responsabilă de volum este redactora Kim Eun-sook. Cei doi s-au întâlnit la patiserie de lângă râul Cheonggye și au citit împreună corecturile făcute pe manuscris. În afară de asta, nu știu nimic.*

Dacă așa s-a întâmplat, nu ar fi făcut nimic altceva decât să spună adevărul. Să fi avut oare șeful ei muștrări de conștiință, ce-l consumau încet, ca un gust amar?

– Nu. Mă duc eu. Asta a fost dintotdeauna responsabilitatea mea, a repetat Eun-sook, pe un ton hotărât.

A încercat să imite râsul domnișoarei Park, dar a renunțat după ce-a simțit o durere crâncenă în obraji. Pentru că nu voia ca redactorul-șef să vadă cât de umflat avea obrazul drept, și-a întors capul într-o parte.

După ce toți plecaseră din birou, Eun-sook și-a tras fularul negru până sub ochi. A verificat încă o dată caloriferul cu ulei, a stins toate luminile, blocând până și siguranțele din tabloul electric. Înainte să deschidă ușa de sticlă a biroului cufundat în întuneric, a avut un moment de ezitare. Pentru o clipă, și-a ținut ochii închiși.

În seara aia bătea un vânt aprig, iar pielea din jurul ochilor, neacoperită de fular, i se răcise. Totuși, nu avea niciun chef să ia autobuzul. După ce lucrase o zi întreagă așezată pe scaun, îi făcea plăcere să meargă pe jos până acasă, o distanță de cinci stații, fără să se grăbească. În timp ce mergea, nu făcea niciun efort să se elibereze de gândurile ce o copleșeau.

Să fi fost stângaci de m-a plesnit peste obrazul drept doar cu mâna stângă? Și totuși, atunci când a aruncat manuscrisul pe masă și când mi-a întins stiloul, nu am nicio îndoială: a folosit mâna dreaptă. Oare atunci când lovești pe cineva, să fie emoțiile cele care mișcă, instinctiv, mâna stângă?

A simțit un gust amar sub limbă, de parcă ar fi avut rău de mașină. Din obișnuință, s-a forțat să-și înghită saliva, așa cum făcea de fiecare dată când senzația de greață îi copleșea, în același timp, stomacul, gâtul și glanda tiroidă. Era aceeași greață ce-i aducea aminte de tine. Însă, de data asta, propria ei salivă nu i-a calmat stomacul. A scos din buzunarul treniului o gumă și a început să o mestece.

Și totuși, mâna lui era mai mică decât a unui bărbat obișnuit...

Mergea cu capul în jos, făcându-și loc printre bărbații îmbrăcați în haine scurte de aceeași culoare, eleve purtând măști albe peste gură, măști chirurgicale, fete ce-și terminaseră ziua de lucru și cărora vântul le ridica fustele scurte, expunându-le până sus picioarele înghețate de frig.

Oare nu a fost o mână obișnuită de bărbat, nici prea mare, nici prea aspră?

Continua să meargă, simțindu-și durerea zvâcnind în obrazul umflat, ascuns sub fular. Aroma puternică a gumei de salcâm pe care o mesteca în partea stângă îi umpluse toată gura. Eun-sook și-a continuat drumul spre casă, amintindu-și cum stătuse încremenită, acolo, ținându-și respirația, așteptând cea de-a doua palmă peste obraz, fără să încerce să fugă, fără să scoată un cuvânt.

A treia palmă

Eun-sook coboară din autobuz la stația din fața Palatului Deoksu. La fel ca ieri, își ridică fularul până sub ochi. Ascuns sub fular, obrazul drept s-a mai dezumflat puțin, dar pe piele i-a rămas o vânătaie mare, de forma unei palme.

— Scuzați-mă, deschideți geanta, vă rog, îi spune un polițist solid, îmbrăcat în civil, tocmai când ajunge în fața Primăriei din Seul.

Știe prea bine că, în astfel de momente, ceva se rupe din ea. O părticică ce se desprinde instantaneu din propria conștiință, asemenea unei coli de hârtie îndoită pentru a nu știu câta oară pe urmele vechilor îndoituri. Fără nicio rețineră, deschide geanta și arată tot ce are înăuntru: un prosopel pentru mâini, un pachet cu gumă de mestecat cu aromă de flori de salcâm, un penar, manuscrisul adus de la tipografie, o cremă pentru buzele crăpate, un carnet și un portofel.

— Cu ce treabă vă aflați aici?

– Lucrez la o editură și am venit la Biroul de Cenzură, îi răspunde polițistului, privindu-l drept în ochi.

Urmează instrucțiunile bărbatului și scoate cartea de identitate. Fără să reacționeze în niciun fel, Eun-sook îl urmărește pe polițist în timp ce-i răscolește prin săculețul de pânză în care-și ținea tampoanele igienice. La fel făcuse și cu două zile în urmă, în camera de interogatoriu, la secția de poliție. Are aceeași reacție ca în urmă cu patru ani, când, într-o lună de aprilie cu multă lapoviță, se afla la cantina universității. Reușise să ia examenul de admitere la Seul, după ce se pregătise încă un an după terminarea liceului din Gwangju.

Era o după-amiază târzie, iar ea își lua masa la cantină. Fugăriți de polițiști și scoțând țipete desperate, mulțimea de studenți s-a năpustit în sala de mese, deschizând ușile de sticlă cu un zgomot asurzitor. Ținând strâns lingura în mână, Eun-sook îi urmărea cu o privire inexpresivă pe polițiștii îmbrăcați în haine civile, agitând în aer bătele în timp ce-i vânau pe studenții împrăștiați prin cantină.

Mai ales unul dintre polițiști era foarte nervos și violent. Se oprise lângă un tânăr student durdului ce stătea singur la o masă, preocupat de porția sa de orez cu sos curry. Polițistul a luat scaunul pliant din fața băiatului și l-a aruncat peste masă. Sângele țâșnit din frunte a început să se scurgă pe ochi și obraji, acoperind toată fața studentului. Lui Eun-sook i-a căzut lingura din mână. S-a aplecat să o ridice de jos și, fără să-și dea seama, degetele i se încheștaseră pe un manifest. Privirea i-a rămas ațintită asupra literelor groase: *Jos asasinul Chun Doo-hwan!* A fost momentul în care a simțit cum o mână o trage cu putere de păr. Aceeași mână i-a smuls manifestul din mână și a trântit-o jos de pe scaun.

Jos asasinul Chun Doo-hwan!

Cu gândul la cuvintele ce-i scrijelesc inima ca o lamă de ras, Eun-sook privește în sus, spre fotografia președintelui Chun Doo-hwan, atârând pe peretele cenușiu. „Cum e oare cu putință ca o față să ascundă insensibilitatea, cruzimea, instinctul de asasin?” se întreabă în gând. Așezată pe un scaun fără spătar pus sub fereastră, începe să-și rupă niște piele de la o mână. E cald înăuntru, dar nu-și poate da jos fularul din jurul gâtului. Asemenea unui tatuaj, vânătaia de pe obraz se înroșește și mai tare din cauza căldurii emanate de radiator.

Eun-sook se duce spre ghișeu de îndată ce aude un bărbat îmbrăcat în uniforma militară a Ministerului de Apărare și Securitate strigând numele editurii sale. Îi spune bărbatului că venise să ridice manuscrisul corectat, pe care-l depusese în urmă cu două săptămâni.

– Așteptați, vă rog.

Sub rama tabloului în care era fotografia președintelui-asasin, se află o ușă cu geam din sticlă semitransparentă. Știe că dincolo de ușă cenzorii lucrează de zor.

Încearcă să-și imagineze ce e dincolo de ea: îmbrăcați în uniforme militare, cenzori de vârstă mijlocie, ale căror fețe nu le văzuse niciodată, stau aplecați peste birourile pline cu cărți deschise. Cu o mișcare ce-i trădează experiența, responsabilul de la ghișeu deschide ușa cât să se poată strecura și intră în birou, stă trei minute și apoi iese.

– Semnați aici, vă rog.

Când bărbatul îi dă registrul, Eun-sook ezită pentru un moment. I-a fost de ajuns o singură privire să-și dea seama că ceva nu e în regulă cu manuscrisul.

– Semnați, vă rog, îi repetă bărbatul.

Eun-sook semnează pe registru și ia manuscrisul.

E de prisos să mai spună ceva. Cenzorii și-au îndeplinit misiunea, iar ea ține acum în mâini rezultatul ei.

Se întoarce cu spatele la ghișeu și face câțiva pași. Frământată de îndoieli, se oprește între scaune și deschide manuscrisul. Știe textul pe de rost, după ce lucrase timp de o lună redactându-l, confruntându-l și comparându-l cu originalul, trecându-l prin trei corecturi succesive. Tot ce mai rămâne de făcut este să fie publicat.

Prima ei senzație e că paginile manuscrisului au fost arse până când s-au transformat într-o grămadă de cărbuni negri ca smoala. De când se angajase la editură, în fiecare lună repeta același ritual: venea să depună manuscrisul la Biroul de Cenzură, apoi se întorcea să-l ridice la o dată fixă, programată dinainte. După ce verifica ce părți din manuscris fuseseră tăiate cu o linie neagră – de obicei, trei sau patru, altă dată mai multe – se întorcea la redacție cu moralul la pământ. Nu avea încotro și trimitea manuscrisul modificat la tipografie. Și totuși, ceva se schimbase de data asta.

Mai mult de jumătate din propozițiile din cele zece pagini ale introducerii erau tăiate cu o linie, în următoarele treizeci de pagini, numărul propozițiilor tăiate era din ce în ce mai mare. Pesemne că fusese mult prea greu să taie atâtea propoziții cu stiloul, așa că următoarele cincizeci de pagini păreau înnegrite cu ruloul de cauciuc folosit la imprimarea zațului tipografic. Din cauza paginilor ude learcă de cerneală, manuscrisul era umflat și deformat, asemenea grinzilor de lemn măturate de ape.

Eun-sook pune manuscrisul în geantă, atentă să nu sfărâme ceea ce seamănă acum cu o bucată de cărbune, neagră și fragilă. Geanta ei se îngreunase atât de tare, de parcă ar fi cărat bare de fier, și nu cărbune. Nu-și mai aduce aminte cum a ieșit din Biroul de Cenzură, cum a traversat coridorul și nici cum a ieșit pe poarta principală păzită de un polițist.

Era cu neputință ca noua variantă, cenzurată, a antologiei de piese de teatru să mai vadă lumina tiparului. Toate eforturile echipei editoriale au fost sortite eșecului încă de la început. Prin mintea ei se perindă cele câteva propoziții din introducere care au scăpat neatinse de cenzură.

După ce v-am pierdut, timpul nostru s-a transformat în înserare.

În înserare s-au metamorfozat casele și ulițele noastre.

Mâncăm, mergem și dormim într-o semiobscuritate

Care nu se metamorfozează nici în noapte și nici în zi.

Și-aduce aminte de propozițiile rămase fără nicio legătură între ele, de spațiile înnegrite cu cerneală de cenzori, de cuvintele care, din întâmplare, supraviețuiseră în paragrafele măcelărite: *Tu. Eu. Acel ceva. Probabil. Exact. Ale noastre. Totul. Tu. De ce. Privire insistentă. Ochii tăi. De aproape, din îndepărtare. Acel ceva. Clar. Acum. Puțin mai mult. Vag. De ce tu. Ți-ai amintit?*

Eun-sook abia mai poate respira între spațiile dintre propozițiile făcute scrum și cele rămase întregi.

Cum de-au pornit fântâna arteziană? Ce era de sărbătorit de-au dat drumul apei?

Lăsând în spate statuia din bronz înnegrit a generalului cu o sabie maiestruoasă¹⁵, Eun-sook își continuă drumul. Cu respirația întretăiată sub fularul ridicat, continuă să meargă, îndurând durerea ascuțită zvâcnind sub pielea înroșită a pomeților lăsați descoperiți.

A patra palmă

După a treia palmă a urmat și a patra. Kim Eun-sook aștepta ca palma bărbatului să se apropie de obrazul ei. De fapt, aștepta să se oprească, să n-o mai plesnească. Și totuși, în realitate, nu aștepta nimic. A fost plesnită. A plesnit-o așa cum o făcuse și mai înainte. Tocmai asta trebuia să uite. Cea de-a patra palmă o va da uitării chiar astăzi.

În toaleta aflată la capătul coridorului din sediul editurii, Eun-sook deschide robinetul și își pune mâinile sub jetul de apă rece. Cu palmele umede își aranjează părul lung și cârlionțat natural, apoi și-l leagă strâns cu un elastic de culoare neagră.

Nu se machiază, nu se dă cu ruj, își pune doar niște cremă pe buzele crăpate. Nu se fardează până i se face fața albă ca laptele, nu se îmbracă în haine elegante, nu se încălță cu pantofi cu toc, nu se dă cu parfum. Astăzi este sâmbătă, își termină lucrul la ora unu după-amiaza, dar nu are niciun iubit cu care să ia masa de prânz. În scurtul timp petrecut la facultate nu-și făcuse prieteni cu care să poată ieși acum.

Va face ce a făcut dintotdeauna: se va întoarce liniștită în camera ei, unde locuiește cu chirie; va mânca orez fiert și răcit, peste care va turna apă fierbinte să-l înmoaie, apoi se va duce la culcare. Și acolo, în vis, va uita cea de-a patra palmă.

Iese din toaletă și traversează din nou coridorul. Este zi, dar coridorul, slab iluminat, este cufundat în semiîntuneric.

— Domnișoară Kim Eun-sook!

Cineva care pare încântat să o vadă îi strigă numele. Întoarce capul și-l vede pe regizorul de teatru, domnul Seo, venind spre ea cu pași energici, lăsând în urma lui fereastra mică, luminată palid.

— Ce mai faceți? o salută cu un ton ce-i trădează buna dispoziție.

— Bună ziua, îi răspunde Eun-sook, aplecând ușor capul.

---

15 Referire la statuia generalului Kim Yu-shin (595-673) din Piața Gwanghwamun, din centrul Seoulului.

De îndată ce Eun-sook ridică capul, șocați, ochii bărbatului se măresc dincolo de lentilele ochelarilor cu rame maronii.

– Vai de mine! Da ce ați pățit la față?

– M-am lovit puțin, îi răspunde zâmbind pe jumătate.

– Cum așa? Ce s-a întâmplat?

Își dă seama de ezitarea ei și brusc schimbă subiectul conversației.

– Domnul director Moon este în birou?

– Astăzi nu a venit... A spus că se duce la o nuntă.

– Serios? Ieri seară, când am vorbit cu el la telefon, mi-a spus că o să vină la birou.

– Intrați, vă rog.

Eun-sook simte spasme în obraji în timp ce-l conduce spre măsuța acoperită cu un milieu din dantelă, de culoarea fildeșului, locul unde cei din redacție îi primeau de obicei pe oaspeți. Intră în chicineta redacției și își pune palmele pe obraji: cel drept zvâcnește, cel stâng e încordat.

Face eforturi să-și păstreze calmul și pune la încălzit ibricul cu cafea. Nu ea a fost cea care a transformat antologia de piese de teatru într-o grămadă de cărbune ars, își spune. Și totuși, nu înțelege de ce-i tremură mâinile atât de tare, de parcă ar fi fost prinsă că a mințit. Redactorul-șef... Ba nu... Chiar directorul editurii, de ce n-a venit la birou? Să nu fi venit tocmai ca să evite situația asta jenantă?

– Ieri seară, când am vorbit la telefon, domnul director Moon a început să ofteze adânc... Am venit personal la redacție să văd cât de mult au tăiat cenzorii din manuscris, îi spune domnul Seo lui Eun-sook, ce pune pe măsuță ceașca cu cafea.

Bărbatul continuă.

– Reprezentația va avea loc, chiar dacă volumul nu va fi publicat. Scoatem paragrafele ce au ridicat probleme, cele eliminate sau corectate de ei, și or să ne dea aprobarea. În fond, aceiași cenzori care au citit antologia vor trece și prin scenariul piesei de teatru...

Eun-sook se duce la masa ei de lucru, deschide ultimul sertar, scoate din el manuscrisul cenzurat și-l pune pe măsuță. Așezat de cealaltă parte, domnul Seo nu mai zâmbește prietenos în colțul gurii, așa cum făcea întotdeauna.

Își revine imediat din șoc și începe să frunzărească manuscrisul. Atent, examinează fiecare pagină, fără să treacă cu vederea porțiunile acoperite complet cu linii negre, trasate cu ruloul de cauciuc.

— Îmi pare rău, domnule, spune Eun-sook privind-i degetele cum întorc ultima pagină pe care erau imprimare detaliile despre drepturile de publicare. Regret nespun... Nu știu ce-aș putea să vă mai spun.

— Domnișoară Kim Eun-sook!

Ochii ei se opresc pe chipul mirat al bărbatului.

— Ce e? Ce s-a întâmplat?

Speriată, Eun-sook își șterge colțurile ochilor cu vârful degetelor. Nu înțelege de ce brusc i-au dat lacrimile. Nici măcar când a încasat a șaptea palmă peste obraz nu a plâns.

— Îmi pare rău... Îmi pare foarte rău, spune Eun-sook ștergându-și repede, cu ambele mâini, lacrimile lipicioase ce țâșnesc fără oprire, ca dintr-un izvor.

— De ce vă pare rău? De ce îmi cereți scuze?

Este pe punctul să soarbă din cafea, când domnul Seo pune manuscrisul pe masă. Tulburată, Eun-sook varsă puțină cafea din ceașcă. Cu o mișcare rapidă, bărbatul trage manuscrisul spre el, ca să nu se păteze, ca și cum mai rămăsese ceva din el după cenzură.

A cincea palmă

Era duminică și avea de gând să doarmă mai mult. Însă, ca întotdeauna, nici nu se făcuse ora patru când se trezise. A mai stat puțin în întuneric, apoi s-a dus în bucătărie și a luat o gură de apă rece. Era puțin probabil să mai adoarmă, așa că a început să spele rufe. Înainte să pornească mica mașină de spălat, a aruncat în ea șosetele și prosoapele de culoare deschisă, dar și cămășile albe. Și-a spălat de mână puloverul de culoare gri-închis și chiloții, după care le-a întins pe un coș de bambus. Blugii i-a pus în coșul cu rufe. Avea de gând să-i spele când aveau să se adune mai multe rufe colorate.

În timp ce ședea ghemuită pe dușumeaua bucătăriei, ascultând ceasul mașinii de spălat, a început să i să facă somn.

— La culcare...

A intrat în cameră, și-a închis ochii, dar nu a putut adormi. Avea senzația că amortise de la brâu în sus, din cauza saltelei rigide, întinse pe jos, pe linoleumul tare. Amorțeala pusese stăpânire pe întregul ei corp, dar n-a putut nici să se răsucescă, nici să geamă măcar. După ce senzația se risipise puțin câte puțin, spațiul a început să se strâmteze, sufocând-o. Uriașii pereți de ciment o strângeau din toate părțile, apăsând-o cu greutate peste piept, frunte, spate și ceafă.

Abia respirând, a deschis ochii. După hurelul mașinii de spălat și-a dat seama că rufele ei deja ajunseseră la ultima fază a programului, la stoarcere. După câteva minute, mașina de spălat și-a terminat programul, scoțând un sunet ascuțit, ca o respirație curmată în întineric.

Rămăsese întinsă, străpungând cu privirea bezna din jurul ei. Astăzi trebuia să uite a cincea palmă. Mai erau trei la rând. Tocmai când își spusese în gând că ar fi trebuit să se oprească din numărat, sosise ziua celei de-a cincea palme. A fost palma care a făcut-o să simtă cum i se desprinde carnea fierbinte de pe pomeți, când obrazul drept a început să-i sângereze.

Încă nu se luminase de ziuă când Eun-sook s-a întors în cameră după ce terminase de întins rufele pe frânghia atârnată în baie. În zadar și-a ocupat timpul împăturind salteaua și punând-o pe șifonier, făcând ordine pe birou și în sertare – zorii păreau tot mai îndepărtați.

Aranjase la linie tot ce avea pe masa pe care o folosea și când se machia și când mânca. Apoi, preț de câteva clipe, și-a odihnit mâinile în fața oglinjoarei puse pe masă. Ca întotdeauna, acolo, în oglindă, era aceeași lume, rece și cufundată în tăcere. Pierdută, indiferentă, Eun-sook s-a uitat la obrazul ei vinețiu, la fața ei pe care o știa atât de bine și care o străfulgera cu privirea din lumea din oglindă.

În trecut, oamenii obișnuiau să-i spună cât era de drăguță. „Ce drăguță ești! Ai niște trăsături atât de frumoase! Și ce păr ai! Parcă ai fi o dansatoare de culoare. Nici nu-i nevoie să te duci la coafor, să-ți faci un permanent, atât de frumos e”. Și totuși, după vara în care împlinise nouăsprezece ani, nimeni nu i-a mai spus astfel de cuvinte. Acum avea douăzeci și patru de ani și cei din jurul ei așteptau să arate demnă de a fi iubită. Aveau pretenția să fie îmbujorată ca merele roșii și să facă gropițe

drăgălașe în obraji mulțumită fericirii pe care o simțea pentru că ducea o viață înfloritoare și strălucitoare. În schimb, ea nu-și dorea decât un singur lucru: să îmbătrânească cât mai repede. Voia din tot sufletul ca viața ei lamentabilă să nu dureze prea mult.

Cu o cârpă udă, Eun-sook a șters fiecare ungher al camerei. A spălat-o, a șters-o, a pus-o la uscat și s-a așezat din nou în fața biroului de lucru; în zadar făcuse toate astea – mai era mult până să se lumineze de ziuă. În timp ce stătea așa, fără să facă sau să citească ceva, i s-a făcut foame. Și-a umplut un bol cu o porție de orez fiert – din cel nou, din prima recoltă, trimis de maică-sa – și s-a așezat iar în fața mesei. În timp ce mesteca boabele de orez fără să plescăie, se gândea că actul de a mânca are în el ceva umilitor, degradant. Copleșită de rușine, și-a amintit de cei morți: rămași fără suflare, morților niciodată nu le va mai fi foame. În schimb, ei i-a fost foame. Pentru că rămăsese în viață. În ultimii cinci ani, acesta era gândul cel mai chinător pentru ea: că-i e foame, că-i lasă gura apă în fața unui bol cu mâncare.

„Chiar nu poți să lași totul în urmă și să-ți trăiești viața?” o întrebase maică-sa în iarna anului în care picase examenul de admitere la facultate, când refuzase să mai iasă din casă. „Să știi că și mie mi-e foarte greu. Uită tot ce s-a întâmplat, du-te și tu la o facultate ca toți ceilalți, câștigă-ți existența muncind, cunoaște oameni buni, cumsecade... și trăiește-ți viața... Trăiește. Așa n-aș mai simți nici eu povara asta pe umerii mei...!”

Și pentru că nu mai voia să fie povara nimănui, Eun-sook s-a apucat din nou de învățat. S-a hotărât să se ducă cât mai departe de Gwangju și a aplicat la o universitate din Seul. Bineînțeles, nici capitala nu era garanția unui refugiu sigur. Polițiștii îmbrăcați în haine civile staționau permanent în curtea universității, forțându-i pe studenți să se înroleze în armată, să lupte în prima linie a frontului, în zona demilitarizată¹⁶. Situația era atât de tensionată și riscantă, încât deseori mitingurile erau anulate. Viața era o luptă pe muchie de cuțit. Geamurile bibliotecii municipale fuseseră sparte pe dinăuntru ca să poată fi atârinate pancartele lungi pe care scria *Jos asasinul Chun Doo-hwan!* Unii studenți reușeau să evadeze coborând pe frânghii înfășurate în jurul trupului, legate de stâlpii ce susțineau

---

16 Zonă tampon între Coreea de Sud și Coreea de Nord, lungă de 250 km și lată de 4 km, instituită prin Acordul de Armistițiu din 27 iulie 1953, ca urmare a războiului inter-coreean (1950-1953).

acoperișul. Era o strategie ca să câștige timp până când polițiștii se căzneau să ajungă pe acoperiș și să tragă de frânghii. În timp ce studentul atârnat de capătul frânghiei arunca manifeste și striga sloganuri, sub el, în jur de treizeci, patruzeci de studenți tineri, fete și băieți, fredonau cântece în piațeta din fața bibliotecii. Din cauza represaliilor brutale și intempestive, niciodată nu reușeau să ducă un cântec la bun sfârșit. Eun-sook privea totul de la distanță. Dormea pe sărite și, atunci când reușea să adoarmă, se trezea brusc, îngrozită de coșmaruri.

În luna iunie, când tocmai terminase examenele de la finalul primului semestru, tatăl lui Eun-sook paralizase pe partea dreaptă din cauza unei hemoragii cerebrale. Maică-sa ajunsese să țină toată casa, după ce, cu ajutorul unei cunoștințe, se angajase ca asistentă la o farmacie.

Eun-sook și-a întrerupt anul de studii. Ziua avea grijă de taică-su, iar seara, după ce maică-sa se întorcea de la farmacie, lucra cu jumătate de normă la o brutărie, ambalând și vânzând pâine clienților, până la ora zece.

Dormea câteva ore pe noapte și se trezea înainte de răsăritul soarelui ca să pregătească pachetelele cu mâncare pentru cei doi frați mai mici. Și-a reluat studiile la sfârșitul anului, când taică-su putea să se ridice în picioare și să-și gătească singur. După numai un semestru, și-a înghețat iar anul de studiu ca să câștige bani pentru plata taxelor școlare pentru semestrul următor. Cu întreruperi și reluări a terminat anul doi și, în cele din urmă, a renunțat la ideea de a absolvi facultatea. Se angajase la această mică editură, la recomandarea unui profesor.

Mama sa regreta nespuse că lucrurile luaseră o asemenea întorsătură pentru ea, dar Eun-sook gândea altfel. Știa prea bine că indiferent de situația financiară a familiei sale, nu ar fi putut absolvi facultatea. Știa că, inevitabil, ar fi ajuns să facă parte din grupurile de tineri studenți protestatari. Acolo, în mijlocul lor, ar fi putut îndura orice, până la sfârșit. Era conștientă că cel mai îngrozitor lucru pentru ea a fost să fie singura supraviețuitoare.

Și totuși, nu și-a dorit de la bun început să rămână în viață. În ziua aceea, după ce s-a întors acasă și s-a schimbat în haine curate, pe la apusul soarelui a ieșit pe furiș pe poartă, fără s-o vadă maică-sa și s-a întors la sala municipală de sport. Cum ușa sălii era închisă și nu era nimeni în jur, s-a dus la sediul Prefecturii. În afară de câteva cadavre ce miroseau îngrozitor din cauza stării avansate de putrefacție, nu era nici țipenie de om pe holul Biroului de Reclamații. Rămase în aceeași poziție în care ea și Seon-ju le lăsaseră, cadavrele păreau să fi fost abandonate de combatanții civili care, din lipsă de timp, nu le-au mai mutat în sala de sport.

S-a dus în clădirea anexă a Prefecturii, unde a dat peste câțiva oameni. O studentă pe care o întâlnise la cantină, lucrând alături de ceilalți bucătari, a strigat-o.

— Toate fetele s-au adunat la etajul unu, i-a spus fata.

A urmat-o pe studentă, urcând la etajul unu și intrând într-o cameră aflată la capătul coridorului. Fetele erau în mijlocul unei dezbateri aprinse.

— Eu cred că și noi ar trebui să primim arme. Doar trebuie să luptăm toți, împreună, până la ultimul...

— Nimeni nu e obligată să intre în luptă. Am hotărât că vom da arme numai celor care vor, numai celor care sunt pregătite să-și asume riscul...

Eun-sook a văzut-o pe Seon-ju așezată în capătul mesei, cu bărbia sprijinită în palmă. Când s-a așezat lângă ea, Seon-ju a salutat-o tăcută, cu un zâmbet. Ca întotdeauna, prietena ei n-a scos prea multe vorbe, însă la finalul discuției, calmă, le-a anunțat pe celelalte fete că era de partea celor ce voiau să primească arme.

Se făcuse ora unsprezece seara când Jin-su a intrat în cameră, după ce bătuse politicos la ușă. Obișnuite să-l vadă purtând întotdeauna un radio portabil, fetele au fost luate prin surprindere să-l vadă, pentru prima dată, că duce pe umăr și o pușcă.

— Se poate ca trei dintre voi să rămână aici până dimineață? E nevoie doar de trei dintre voi pentru transmisiunile prin difuzoarele stradale... Celelalte, întoarceți-vă acasă.

Toate cele trei care se oferise să rămână insistaseră ca femeile să fie înarmate.

– Și noi vrem să stăm aici, până la sfârșit. Până la urmă, de asta am și venit, ca să fim împreună, a spus studenta de la cantină, care o adusese pe Eun-sook în camera de la etajul unu.

Eun-sook nu și-a mai putut aduce aminte cum reușise Jin-su să le convingă pe fete. Uitase tocmai pentru că nu voia să-și aducă aminte.

Și totuși, își aducea aminte vag că Jin-su le-a spus că onoarea și imaginea combatanților civili ar avea de suferit dacă femeile ar fi fost lăsate să moară în sediul Prefecturii, alături de bărbați. Însă nu-și poate aduce aminte dacă argumentul lui a fost cel care într-adevăr a convins-o. Nu-i păsa dacă ar fi murit, dar, în același timp, nu-și dorea să moară. Era convinsă că ajunsese să fie indiferentă în fața morții tocmai pentru că văzuse atât de multe cadavre în jurul ei, însă, paradoxal, teama ei era din ce în ce mai mare. Nu voia să-și dea ultima suflare rămânând cu gura căscată, cu carnea găurită de gloanțe și cu intestinele opace ieșindu-i din corp.

Dintre cele trei fete care rămăseseră în Prefectură, Seon-ju a fost singura care a primit o carabină pentru autoapărare. După ce a ascultat instrucțiunile de folosire, și-a pus cu stângăcie carabina pe umăr. Întorcând spatele celorlalte, fără să-și ia la revedere, a coborât la parter, urmându-le pe celelalte două fete.

– Scoateți cât mai mulți oameni din casă, le-a spus Jin-su. Când se luminează de ziuă, piața din fața Prefecturii trebuie să fie plină de demonstranți. Noi o să rezistăm până dimineață, dar după ivirea zorilor trebuie să fim mai mulți...

În jurul orei unu dimineața, celelalte fete au plecat din sediul Prefecturii. Împreună cu alt student, Jin-su le-a condus până la aleea din fața Catedralei Catolice de pe Nam-dong. S-au oprit la capătul aleii slab luminate de stâlpii de pe stradă.

– De aici încolo, despărțiți-vă. Intrați în orice casă vă iese în cale și ascundeți-vă.

Când Jin-su și-a luat la revedere de la fete, zâmbind, cu carabina pusă pe umăr peste cămașă udă sau atunci când îi privea, înmărmurită, pe cei doi întorcându-se la Prefectură, mergând pe aleea întunecată – acelea au fost momentele în care sufletul ei s-a sfărâmat în mii de bucăți, dacă avusese vreodată unul. Sau poate că sufletul ei se destrămasese atunci

când a dat cu ochii de tine: peste treningul de culoare albastru-deschis purtai jacheta uniformei de antrenament militar, iar pe umerii mici, ca de copil, îți atârna o carabină.

– Dong-ho! De ce nu te-ai întors acasă? a strigat la el.

S-a apropiat speriată de tânărul ce explica celorlalți cum să-și încarce arma și a continuat.

– Băiatul ăsta abia e la gimnaziu! Trebuie să-l trimiteți casă!

– Mie mi-a spus că e în anul doi, la liceu... Eu așa am crezut. Adineaori i-am trimis acasă pe cei din anul întâi, dar el nu a plecat, i-a răspuns mirat tânărul.

– Nu se poate așa ceva! Uitați-vă la fața lui! Arată ca un elev de liceu? a protestat Eun-sook cu vocea stinsă.

Fetele s-au dus care încotro de îndată ce silueta lui Jin-su a dispărut în întuneric.

– Știi pe cineva care locuiește prin apropiere? a întrebat-o studenta ce lucra la cantină.

Eun-sook a dat din cap dezaprobat.

– Hai cu mine la Spitalul Jeonnam. Un văr din partea mamei e internat acolo, i-a spus studenta.

Luminile de pe coridorul spitalului erau toate stinse, iar intrarea principală era închisă. După ce au bătut de mai multe ori în ușă, a apărut un paznic, ținând o lanternă în mână. În urma lui venea asistenta-șefă. Văzându-le fețele încordate, cele două fete au crezut că, între timp, soldații pătrunseseră în spital.

Și scările de urgență erau cufundate în întuneric. Paznicul ce lumina drumul cu lanterna le-a condus în rezerva cu șase paturi în care era internat vărul studentei. Din cauza ferestrelor acoperite cu cearșafuri din bumbac, în rezervă era și mai întuneric decât pe coridor. Niciun pacient și nicio rudă care venise în vizită nu dormea.

– Ce ne facem? Am auzit că dacă soldații or să intre aici, o să împuște toți răniții, vorbea în șoaptă mătușa studentei, ținându-l de mână pe nepot.

Eun-sook s-a așezat sub fereastră, sprijinindu-se de perete.

– Nu sta acolo. E periculos, i-a spus un domn între două vârste, ce părea a fi rudă cu pacientul întins pe patul alăturat.

Din cauza întunericului, Eun-sook nu-i văzuse fata.

– Și în ziua în care soldații s-au retras, a plouat cu gloanțe înspre spital. Toate hainele pe care le-am agățat în fața ferestrelor au fost ciuruite de gloanțe... Ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi stat cineva în fața ferestrei?

Eun-sook s-a îndepărtat de fereastră. În rezervă era un pacient în stare critică, care abia mai respira. La fiecare douăzeci de minute, o asistentă venea să-l vadă. De fiecare dată când femeia intra în rezervă, lumina lanternei pe care o ținea în mână – intensă ca a unui reflector de căutare a fugarilor – scotea la iveală fețele încremenite de frică ale pacienților.

– Ce ne facem? Oare soldații chiar o să intre și în spital? Dacă au de gând să-i omoare pe toți răniții, atunci trebuie să-i scoatem din spital de îndată ce se face ziuă. Vărul tău și-a recăpătat cunoștința abia ieri. Ce ne facem dacă o să i se desfacă rănilor cusute?

– Nu știu, mătușă... Chiar nu știu, i-a răspuns studenta ce lucra la cantină, cu un glas și mai stins.

După un timp, Eun-sook a auzit o voce ascuțită și a întors capul spre fereastră. Vocea femeii ce ținea în mână o portavoce se auzea din ce în ce mai tare. Cea care vorbea nu era Seon-ju.

– Concetățeni, adunați-vă în fața Prefecturii! Armata intră în oraș.

Eun-sook a simțit o tăcere profundă invadând fiecare ungher al rezervei, umflându-se ca un balon uriaș.

– Vom lupta până la capăt! Veniți să luptăm împreună, striga și mai tare femeia, când un camion a trecut prin fața spitalului.

Vocea femeii se auzea tot mai slab. După nici zece minute, liniștea a fost spartă de vuietul trupelor militare ce intrau în oraș, un vuiet pe care Eun-sook îl auzea pentru prima dată în viața ei: ritmul ferm, sincron și sacadat al miilor de perechi de bocanci militari, vacarmul tancurilor blindate ale căror vibrații erau atât de puternice încât aproape crăpau caldarâmul și prăbușeau pereții clădirilor. Eun-sook și-a ascuns fața între genunchi. Dintr-unul din paturile din rezervă s-a auzit glasul rugător al unui copil:

– Mami, închide fereastra.

– Am închis-o.

– Închide-o mai bine. Ai închis-o cum trebuie?

Vacarmul trupelor militare se topea în depărtare, iar prin difuzoarele instalate pe stradă au început să se audă din nou transmisiunile pentru demonstranți. Ecoul vocilor din difuzoare străpungea liniștea din centrul orașului, auzindu-se din îndepărtare, la câteva străzi distanță: „Concetățeni, veniți cu noi! Armata intră în oraș”.

Eun-sook era trează atunci când s-au auzit focuri de armă dinspre sediul Prefecturii. Nu și-a pus palmele peste urechi, nu a închis ochii, n-a dat spasmodic din cap și nu a scos niciun geamăt. Tot ce-a făcut a fost să-și amintească de tine, Dong-ho, de clipa în care urcai scările alergând, cu fața încremenită de frică, atunci când te-a tras cu putere după ea, ca și cum evadarea era pentru tine singura cale de a supraviețui.

– Vino cu mine, Dong-ho, trebuie să plecăm împreună.

Acolo, la etajul doi, tremurai din toate încheieturile, ținându-te de balustradă. Atunci când te-a privit pentru ultima oară, Eun-sook ți-a văzut pleoapele tremurând de frică, de dorința de a rămâne în viață.

A șasea palmă

– Și cum are de gând să treacă asta de cenzură? a mormăit redactorul-șef, uitându-se pe invitația pe care tocmai o primise de la un tânăr angajat la compania de teatru a domnului Seo.

Vorbise de unul singur, dar întrebarea îi fusese adresată lui Eun-sook.

– Ce-o să facă? O să rescrie scenariul? Au rămas mai puțin de două săptămâni până la reprezentație... Cum au de gând să facă repetițiile?

Inițial, Eun-sook și domnul Seo plănuiseră ca după lansarea antologiei de piese de teatru, în această săptămână, să facă tot posibilul pentru publicarea recenziilor în pagina de literatură a cotidianelor, în săptămâna următoare. Promovarea piesei de teatru prin reprezentația companiei de teatru ar fi fost un mijloc excelent de promovare și a volumului de piese de teatru. Stabiliseră ca Yoon să iasă din sala de spectacol pe timpul reprezentației și să vândă spectatorilor volumul chiar la intrarea în teatru. Însă, în urma cenzurării, nu doar publicarea volumului fusese anulată, ci și reprezentația piesei. În mod inexplicabil însă, asta nu schimbaseră planul inițial al domnului Seo de a distribui invitațiile la premieră.

Yoon a deschis ușa biroului, izbind cu putere în ea cutia pe care o ducea în brațe. Lentilele ochelarilor erau aburite.

– Cineva să-mi ia ochelarii de pe nas...

Eun-sook s-a repezit și i-a scos ochelarii. Gâfâind, Yoon a lăsat cutia jos, pe podea, în fața măsuței. Cu un cutter, Eun-sook a tăiat cutia, scoțând din ea două volume. A dat un volum redactorului-șef, apoi a început să-l frunzărească pe cel de-al doilea. În locul numelui traducătorului căutat de autorități, era scris cel al unei rude a redactorului-șef, ce emigrase în Statele Unite. Într-un final, cartea ajunsese la tipografie după ce la cenzură se eliminaseră doar două paragrafe.

Eun-sook a acoperit măsuța cu mai multe ziare și apoi, împreună cu Yoon, a început să scoată din cutie restul volumelor. Alături de un comunicat de presă, cei doi au pus fiecare volum într-un plic pe care era imprimat logoul editurii. Aranjate în teancuri ordonate, plicurile urmau să fie distribuite trusturilor de presă a doua zi dimineață.

– Arată bine, a mormăit redactorul-șef către Eun-sook, ca și cum ar fi vorbit de unul singur.

Bărbatul și-a dres glasul și a continuat pe un ton mai formal.

– Arată foarte bine. Le aranjăm cum trebuie și chiar azi le dăm drumul...

Și-a scos ochelarii de citit și s-a ridicat în picioare, încercând să-și pună haina pe el. Deși s-a străduit, n-a reușit nici după mai multe încercări să nimerescă brațul drept în mânecă. Odată cu venirea iernii, articulația umărului îl durea mai mult ca de obicei. Eun-sook s-a oprit din lucru și l-a ajutat să-și tragă mâneca pe brațul drept.

– Mulțumesc, domnișoară Kim.

În ochii blânzi ai șefului ei, Eun-sook a văzut un soi de frică. Pielea de pe gâtul bărbatului era brăzdată de riduri adânci, apărute mult prea devreme pentru vârsta lui. Uitându-se la chipul lui, Eun-sook se întreba în gând de ce un bărbat atât de timid și lipsit de personalitate menținea legături strânse cu scriitorii ținuți sub observație de autoritățile politice, de ce ținea morțiș să publice tocmai acele cărți care erau în atenția cenzorilor.

Eun-sook a rămas singură în birou. După ce redactorul-șef a ieșit din birou, Yoon n-a mai zăbovit mult și a plecat și el. Nu avea niciun chef să se întoarcă acasă. În fața ei, pe masa de lucru, era volumul abia ieșit de

sub tipar. Încercând să-și amintească fața traducătorului, a descoperit că nu reușește să-și aducă aminte nicio trăsătură anume de pe chipul bărbatului. Și-a atins ușor vânătaia de pe obrazul drept, dar n-a mai simțit durere. Nici măcar când a apăsat-o cu vârful degetelor n-a simțit ceva pe care ar fi putut-o numi durere.

Noua carte publicată era o lucrare despre psihologia maselor. Originar din Marea Britanie, autorul invoca exemple din istoria modernă a Europei: Revoluția Franceză, Războiul Civil din Spania, cel de-al Doilea Război Mondial. De teama cenzurii, traducătorul însuși eliminase capitolul despre mișcarea studențească din mai '68. Promițând cititorilor publicarea, într-un viitor neprecizat, a ediției complete și revizuite, traducătorul scrisese în introducere:

Încă nu a fost elucidat factorul care influențează în mod decisiv moralitatea maselor. Interesant este faptul că dinamica eticii specifice maselor, ce ia naștere aici și acum, este diferită de standardul moral al fiecărui individ în parte. Anumite mase nu ezită să comită jafuri, crime și violuri, în timp ce altele manifestă un curaj și un altruism pe care indivizii izolați ar avea dificultăți să și le asume pe cont propriu. Autorul susține că indivizii ce alcătuiesc această din urmă categorie de mase nu posedă un anume spirit nobil; mai degrabă, acest spirit nobil, în calitate de atribut fundamental al ființei umane, se manifestă prin puterea pe care o primește de la mase. În cazul primei categorii de mase, nu este vorba de o barbarie specifică fiecărui individ în parte, ci de faptul că barbaria originară a ființei umane își trage puterea și este exacerbată prin intermediul maselor.

Cenzorii eliminaseră în totalitate paragraful următor: *Și totuși o întrebare rămâne: ce este umanitatea? Ce ar trebui să facem ca ființa umană să nu devină altceva decât ceea ce este?* Eun-sook și-a adus aminte de cele patru rânduri tăiate cu o linie groasă de cenzori, așa cum și-a adus aminte de fălcile durdulii ale translatorului, de banala lui geacă de culoare bleumarin, de tenul lui atât de palid, de parcă nu i-ar fi curs sânge prin vene, de unghiile înnegrite cu care bătea neîncetat în paharul plin cu apă. Și totuși, în mintea ei, chipul translatorului nu avea nicio trăsătură concretă.

A închis cartea, așteptând ca dincolo de fereastră să se lase întunericul. Ea una nu credea în oameni. Nu putea avea încredere deplină

într-o anume expresie a feței, în credințele afișate, în fraze elegante și elocvente. Știa că avea să-și trăiască viața în îndoieli interminabile și întrebări reci ca gheața.

În acea zi, până spre după-amiază, fântâna arteziană n-a avut apă deloc. Cu puștile pe umăr, soldații trăgeau de picioare alte cadavre, aruncându-le lângă celelalte trupuri neînsuflețite aflate în fața zidului de piatră ce împrejmua sediul Prefecturii. În drum spre grămada de cadavre, spatele și ceafa celor abia morți se loveau cu putere de caldarâm. Câțiva soldați intrau în curtea Prefecturii cărând vreo zece – douăsprezece cadavre pe o copertină de plastic impermeabilă, pe care o duceau ținând-o strâns de cele patru colțuri. Trecând cu pași greoi, Eun-sook n-a avut cum să-și ia ochii de la întreaga scenă. Deodată, trei soldați s-au repezit spre ea, punându-i puștile în piept.

– De unde vii?

– Am fost la spital, la mătușă-mea... Sunt în drum spre casă.

A răspuns calmă și sigură pe ea, însă și-a simțit buza de sus tremurându-i foarte tare.

La ordinul soldaților, Eun-sook a părăsit piața. Când a ajuns la intrarea din piața Daein, uriașe tancuri blindate înaintau pe bulevardul principal făcând un zgomot infernal. „Vor să ne arate că totul s-a terminat. Că i-au ucis pe toți protestatarii”, și-a spus în gând.

Deși era aproape de universitate, cartierul în care locuia era pustiu. Nu era nici țipenie de om, de parcă i-ar fi ucis pe toți holera. De îndată ce-a apăsat pe sonerie, taică-su a ieșit precipitat din casă, ca și cum ar fi așteptat-o de o veșnicie. A închis repede poarta în urma ei și a ascuns-o în podul de deasupra bucătăriei, împingând bufetul în fața ușii podului, ca să nu sară în ochi. Era după-amiază și ecoul bocancilor grei ai soldaților începuse să se audă din nou. De undeva s-a auzit izbitura unei uși deschise cu forța, zgomotul asurzitor al unor obiecte sparte, hârșâitul unui trup târât pe caldarâm și tânguiala unor glasuri implorând clemență:

– Nu! Nu! Băiatul nostru nu a fost la demonstrație! În viața lui nu a pus mâna pe o armă!

De îndată ce soldații au sunat la poarta casei lui Eun-sook, taică-su a început să strige din răsuputeri:

– Fata mea e în anul trei, la liceu. Am doi băieți, unul la gimnaziu și unul la școala primară... Ce să caute copiii mei la proteste?

A doua zi, pe seară, când s-a dat jos din pod, maică-sa i-a spus că toate cadavrele – cele aruncate în fața fântânii arteziene sau adunate în sala de sport, în coșciuge, dar și trupurile rămase neidentificate – fuseseră duse la cimitirul public cu mașinile în care, de obicei, se strângea gunoiul din oraș.

Toate instituțiile publice și școlile s-au redeschis, iar magazinele ce au stat mult timp cu obloanele trase și-au reluat activitatea de zi cu zi. Totuși, cum legea marțială era încă în vigoare, era interzisă ieșirea pe stradă, seara, după ora șapte. Soldații făceau controale inopinate chiar și înainte de ora șapte, și cei ce nu aveau la ei cartea de identitate erau duși la secția de poliție.

Ca lecțiile pierdute să poată fi recuperate, în majoritatea școlilor cursurile au fost prelungite până în prima decadă a lunii august. Până a început vacanța, în fiecare zi Eun-sook a sunat la Biroul de Reclamații al Prefecturii din cabina telefonului public de lângă stația de autobuz.

– Fântâna arteziană nu trebuie pornită. Vă rog, închideți apa!

Din cauza palmei transpirate, receptorul telefonului devenise lipicios.

– Da, da... Vom discuta chestiunea în cauză, îi răspundeau cu mult calm și răbdare funcționarii Biroului de Reclamații.

Odată i-a răspuns o femeie care, după voce, părea trecută de prima tinerețe:

– Tovarășa elevă, vă rog să nu mai sunați. Sunteți încă elevă, nu-i așa? Nu putem face nimic în privința apei de la fântâna arteziană. Luați-vă gândul de la ea. Puneți mâna pe carte și învățați...

Dincolo de fereastră, paloarea cenușie a înserării a început să cadă lent. Era timpul să plece, dar Eun-sook nu se ridica de pe scaun.

În fulgii de nea, ce păreau ușori și mătăsoși ca o făină de orez proaspăt cernută, Eun-sook nu putea găsi nicio urmă de frumusețe. Azi era ziua în care trebuia să uite cea de-a șasea palmă peste obraz. Cum însă nu mai simțea aproape deloc durere în obrazul drept, știa că nu mai era nevoită s-o dea uitării pe cea de-a șaptea. Știa că ziua în care ar fi trebuit să uite a șaptea palmă nu va mai veni niciodată.

Fulgi de nea...

Scena se luminează puțin câte puțin. O femeie de treizeci de ani, înaltă, uscățivă și care poartă o fustă aspră din bumbac de culoare albă stă în picioare, în mijlocul scenei. Fără să spună niciun cuvânt, întoarce capul spre partea stângă a scenei și vede venind spre ea un bărbat numai piele și os, îmbrăcat în haine negre, ducând în spate un schelet. Descult, merge încet, ca și cum ar aluneca prin văzduh.

Femeia nu scoate niciun cuvânt și privește spre partea dreaptă a scenei. Spre ea se îndreaptă un bărbat scund și bine făcut, îmbrăcat și el în haine de culoare neagră, cărând în spate un schelet. Asemenea unor imagini redată cu încetinitorul, cei doi bărbați se apropie unul de celălalt, ajung în mijlocul scenei, trec unul pe lângă altul ca și cum nu s-ar vedea și se îndreaptă spre partea opusă a scenei.

Sala de spectacol e plină, nu e niciun scaun gol. E prima reprezentație, iar primul rând e ocupat de oameni din lumea teatrului și de jurnaliști. Împreună cu redactorul-șef, Eun-sook caută niște locuri libere. Înainte să se așeze pe scaun, întoarce capul și privește în spate. Vede patru bărbați, dispersați printre spectatori, ce par a fi polițiști îmbrăcați în haine civile.

„Ce are de gând să facă domnul Seo? Oare cei patru bărbați se vor ridica în picioare când îi vor auzi pe actori rostind fragmentele ce au fost tăiate la cenzură? Se vor urca pe scenă și se vor rezezi la actori?” se întreabă Eun-sook în sinea ei. Probabil îi vor amenința pe actori, așa cum au făcut-o atunci, în cantină, când au aruncat cu scaunul peste masa la care un tânăr student își mânca porția de orez cu sos curry. O să li se zgâlțâie gâturile, așa cum i s-a întâmplat și ei când a încasat a șaptea palmă peste obraz? „Ce-o să le facă oamenilor din echipa de producție ce monitorizează spectacolul din studioul de lumini? Îl vor aresta pe domnul Seo? Poate că va reuși să scape, dar poliția îl va căuta peste tot... Sau poate că se va ascunde undeva unde nimeni n-o să dea de el”.

Cu pași lenți, cei doi bărbați s-au făcut nevăzuți. Femeia începe să vorbească. Sau poate e doar o închipuire. Femeia nu scoate niciun sunet; tot ce face este să-și miște buzele. Eun-sook poate citi cu precizie cuvintele ei nerostite. Recunoaște rândurile pe care domnul Seo le notase

cu un pix pe manuscris. Ea a fost cea care bătuse manuscrisul la mașină și-l corectase de trei ori.

Când ai murit, nu am putut să-ți țin funeraliile.

Și, de atunci, viața mea s-a transformat într-o ceremonie funerară.

Femeia se întoarce cu spatele la spectatori. Lumina reflectoarelor cade pe trecerea îngustă ce separă rândurile de scaune. Un bărbat durduliu, îmbrăcat în haine de cânepă pline de petice, stă în picioare la capătul trecerii. Apoi, abia respirând, începe să se îndrepte spre scenă. Spre deosebire de bărbații ce fuseseră pe scenă cu câteva momente în urmă, ale căror expresii și mișcări păreau desprinse dintr-o altă lume, fața lui e distorsionată de emoție.

Ridică brațele deasupra capului și începe să dea mărunț din buze, ca un pește însetat. Acolo unde ar fi trebuit să ridice glasul, din gâtul bărbatului se desprinde un geamăt tăios ca o lamă. Eun-sook știe să-i citească pe buze.

O, întoarce-te!

Întoarce-te la mine

Când îți strig numele!

Nu mai întârzia!

Întoarce-te, acum!

La începutul piesei, din cauza confuziei, un freamăt a străbătut întreaga audiență. Acum, însă, fiecare spectator urmărește concentrat buzele actorilor, într-o liniște înspăimântătoare. Reflectoarele ce luminează trecerea dintre rândurile de scaune s-au stins. Femeia ce stătea în mijlocul scenei se întoarce cu fața spre spectatori. Tăcută și calmă, îl urmărește cu privirea pe bărbatul ce merge pe lângă rândul de spectatori. Prin buzele ei tremurânde, bocetul ce cheamă sufletul celui mort prinde contur.

Când ai murit, nu am putut să-ți țin funeraliile.

Ochii mei ce te-au privit cândva,

Urechile mele ce ți-au auzit cândva glasul,

*Plămâanii ce ți-au inhalat răsuflarea,
Toate s-au transformat într-un templu.*

În timp ce femeia continuă să-și miște buzele, bărbatul îmbrăcat în haine din cânepă peticite urcă pe scenă, înaintând cu pași lenți, ca și cum ar merge cu ochii deschiși printr-un vis. Din gâtul lui se aude un țipăt ascuțit, eliberat spre nicăieri. Brațele lui se leagănă în aer, apoi ating ușor umerii femeii.

Florile ce-și deschid petalele primăvara,

Sălciile, picăturile de ploaie și fulgii de nea

Toate s-au transformat în temple.

Diminețile ce vin în fiecare zi,

Înserările ce cad în fiecare zi,

Toate s-au transformat în temple.

Lumina orbitoare a reflectoarelor cade din nou peste scaunele spectatorilor. Eun-sook întoarce capul și vede un băiețel de unsprezece – doisprezece ani stând în picioare în mijlocul trecerii înguste dintre rânduri. Îmbrăcat într-un trening alb, cu mâneci scurte, și încălțat cu teniși de culoare cenușie, băiețelul strânge la piept craniul scheletului, ca și cum ar vrea să-l încălzească. De îndată ce începe să meargă spre scenă, din capătul micului coridor ce separă rândurile de scaune îl urmează un grup de actori, mergând gârboviți, în patru labe, ca niște fiare sălbatice. Cu părul lung și negru atârându-le grotesc, cei doisprezece actori, bărbați și femei deopotrivă, înaintează prin sală dând spasmodic din cap, în timp ce scot gemete și sunete ascuțite printre buzele tremurânde. De fiecare dată când sunetele ciudate se aud mai puternic, băiețelul se oprește, întoarce capul și îi privește. Actorii îl depășesc și ajung înaintea lui pe scările din fața scenei.

Eun-sook se uită la ei și, fără să-și dea seama, începe să-și miște buzele. Într-un gest ce imită pe cel al actorilor, buzele ei descriu conturul unui nume imposibil de articulat: *Dong-ho*.

Rămas în poziția fiarei sălbatice, ultimul actor din grup, un bărbat tânăr, se întoarce către băiețel și, cu o mișcare rapidă, îi înșfacă scheletul din mâini.

Din mână în mână, scheletul ajunge la femeia bătrână cu spatele gârbovit, prima din șirul actorilor. Strângând la piept scheletul, femeia cu plete lungi și cărunte urcă pe scenă. Cu gesturi trădând respect și umilință, cei doi actori ce așteptau în mijlocul scenei – femeia îmbrăcată în haine albe și bărbatul purtând haine peticite din cânepă – îi fac loc să treacă.

Singura care se mișcă e femeia bătrână. Pașii ei sunt atât de ușori și lenți încât ecoul neașteptat al tusei unui spectator pare cu un sunet venit dintr-o altă lume. E momentul în care băiețelul începe să se miște. După ce urcă, dintr-un singur salt, pe scenă, băiețelul își lipește strâns trupul de spatele gârbovit al bătrânei. Ca un copil cărat în spate de mama lui, ca un spirit ce dă târcoale, pe furiș, propriului corp rămas fără suflare, băiețelul se ține de ea și o urmează.

Dong-ho.

Eun-sook își mușcă buza de jos și apoi privește în sus, spre tavanul sălii de teatru, de unde coboară zeci de steaguri funerare, multicolore¹⁷. Brusc, grupul de actori din fața scenei își îndreaptă spatele, iar bătrâna se oprește din mers. Urcat pe spatele ei gârbovit, băiețelul își îndreaptă privirea spre spectatori. Eun-sook nu vrea să-i vadă chipul și închide ochii.

Când ai murit, nu am putut să-ți țin funeraliile.

Și, de atunci, viața mea s-a transformat într-o ceremonie funerară.

Te-au înfășurat într-o copertină, te-au aruncat în mașina de cărat gunoiul,

Jeturi de apă pe care nu le pot ierta au țâșnit din fântâna arteziană.

Și, de atunci, luminile continuă să ardă în templele de pretutindeni.

În florile ce înfloresc primăvara, în fulgii de nea,

În înserarea ce cade în fiecare zi – lumina arde, neconținut.

Flăcări de lumânări arzând în sticle goale.

---

¹⁷ În orig., *manjang* – ode funerare scrise pe mătase sau hârtie tradițională (*hanji*), asemănătoare unor steaguri, cu care este decorat carul funerar.

Eun-sook nu-și șterge lacrimile usturătoare ca un puroi fierbinte ce-i curg din ochii pe care-i ține larg deschiși acum. Privirea ei sfredelitoare trece dincolo de chipul băiețelului, de buzele lui ce continuă să se miște, plăsmuind cuvinte mute.

CAPITOLUL 4

Fier și sânge

Mi-au depărtat degetele, apoi mi le-au încleștat peste un banal pix Monami, de culoare neagră. Bineînțeles, erau degetele de la mâna stângă, căci aveam nevoie de dreapta ca să scriu declarația. Da, da, exact așa mi le-au răsucit.

La început nu m-a durut, însă pe zi ce trecea, rana dintre degete se adâncise și din ea începuse să curgă sânge amestecat cu puroi. Mai târziu, rana s-a despicat, lăsând să se vadă niște oase albe. Au luat o bucată de vată îmbibată cu spirt și au îndesat-o între oase.

Eram vreo nouăzeci de bărbați încarcerați în aceeași celulă. Mai mult de jumătate din noi aveam vată între degete. Nu aveam voie să vorbim între noi. Ne intersectam privirile pentru câte o secundă, doar ca să ne uităm la bucățile de vată dintre degete, ca la o dovadă că împărțeam aceeași rană.

În sinea mea credeam că or să se oprească, că n-o să ne mai facă nimic, de vreme ce ni se vedeau oasele prin rană. Dar mă înșelasem. Aveam să cunoaștem o nouă durere când, după ce au scos ghemotocul de vată dintre degete, au împins și mai tare pixul în rană, strivindu-ne carnea.

Dincolo de gratiile de fier erau cinci celule dispuse în formă de evantai. Așezați în mijloc, soldații înarmați erau cu ochii pe noi. În ziua în care ne-au îmbrâncit dincolo de gratiile de fier, niciunul dintre noi n-a deschis gura ca să-i întrebe unde ne aduseseră. Nici măcar elevii din primul an de liceu nu au întrebat nimic. Păstram liniștea și evitam să ne uităm unii în ochii celorlalți. Aveam nevoie de timp să acceptăm lucrurile prin care trecuserăm în zorii acelei zile. Pentru noi, ca oameni, cele șaiszeci de minute de tăcere exasperantă au fost ultimele fărâme ale demnității umane pe care încă o mai puteam apăra.

Când intram în camera de interogatoriu, pixul negru Monami mă aștepta, pregătit pe masă. Era doar prima secvență dintr-o succesiune de alte secvențe ce m-au făcut să înțeleg că trupul meu nu-mi aparținea, că nimic – nici măcar propria mea viață – nu era în mâinile mele, că singurul lucru care îmi era permis era să simt o durere cumplită. Atât de cumplită încât aveam senzația că-mi pierd mințile, atât de infernală încât nu-mi mai puteam controla corpul și-mi făceam nevoile pe mine.

Când se termina și ultima secvență, începeau să-mi pună întrebări, pe un ton foarte calm. Indiferent ce răspunsuri dădeam, mă loveau cu patul carabinei peste față. Reacția mea instinctivă era să mă sprijin de perete, acoperindu-mi fața cu brațele. Atunci când cădeam, mă călcau cu bocancii pe spate și pe șale. Când vedeau că nu mai pot respira, mă întorceau cu fata în sus și-mi zdrobeau fluierul picioarelor cu bocancii.

Mi-au spus să mă întorc în celulă, dar asta nu însemna că acolo mă puteam odihni. Cu privirea ațintită spre gratiile de la fereastră, trebuia să stăm așezați pe jos, ținându-ne spatele drept. Un sergent ne amenințase că dacă ne vede mișcându-ne ochii, vom fi arși cu țigara aprinsă. Și, ca să ne arate ce ne aștepta, a stins un muc de țigară aprinsă strivind-o chiar de pleoapele unui deținut de vârstă mijlocie. Fără să-și dea seama, un elev de liceu și-a ridicat mâinile și și-a atins fața. Gardianul l-a jucat în picioare cu atâta bestialitate încât băiatul, după ce și-a recăpătat cunoștința, abia se mai putea ține pe picioare.

Valuri de sudoare curgeau pe noi, cei aproape o sută de bărbați înghesuiți într-o celulă extrem de strâmtă. Simțeam ceva pe ceafă, dar cum nu aveam voie să ne mișcăm, nu ne puteam da seama dacă era transpirație sau dacă erau gândaci. Toți muream de sete, dar ne luam porția de apă doar de trei ori pe zi, atunci când ne era adusă mâncarea. Îmi aduc aminte că sufeream de o sete sălbatică, animalică, încât aș fi băut și urină. Și îmi mai aduc aminte că mi-era o frică teribilă că aș fi putut adormi fie și pentru câteva clipe. Teroarea că în orice moment s-ar fi putut apropia de mine ca să-și stingă țigările de pleoapele mele.

Și foamea e atât de vie în memoria mea.

Ca o lipitoare vâscoasă și transparentă ce se lipise de ochii mei adunându-mi în orbite, de frunte și de creștetul capului, foamea îmi devoră încet sufletul, deformat ca o spumă lăptoasă, pe punctul de a exploda.

•

De trei ori pe zi primeam aceeași mâncare pe care trebuia să o împărțim cu încă un deținut: puțin orez fiert, jumătate de bol cu supă și câteva bucățele de kimchi¹⁸. În starea în care ajunsesem – o fiară sălbatică fără nicio fărâma de suflet –, am răsuflat ușurat când am aflat că urma să împart mâncarea cu Kim Jin-su. Și asta pentru că Jin-su nu mânca prea mult, pentru că arăta ca un bolnav incurabil, cu fața lui albă ca varul și cearcănele negre sub ochii adânciți în orbite, pentru că în pupilele lui lucea o privire inexpressivă, lipsită de orice emoție.

Cu o lună în urmă, când am aflat de moartea lui din ziar, din pagina de decese, ochii lui au fost primul lucru la care m-am gândit. Mi-am amintit de privirea lui când mă urmărea cum pescuiam un firicel de mugur de soia din supa apoasă. Mi-am adus aminte de ura cu care-i priveam buzele în spatele cărora dispăruse o îmbucătură de mâncare. Tăcut, mă holbam la el înspăimântat la gândul că avea să mănânce toată supa. Avea aceiași ochi ca ai mei: reci, inexpressivi și pierduți, fără nicio urmă de umanitate în ei.

Și totuși, nu înțeleg. Nu-mi pot explica de ce Jin-su a murit și eu am rămas în viață, mai ales că împărțisem aceeași mâncare.

•

Să fi suferit mai mult decât mine? Nu cred. La urma urmelor, am suferit și eu destul. Să fi dormit mai puțin decât mine? Păi, eu nici acum nu pot dormi. N-am avut nici măcar o singură noapte în care să pot dormi profund. Atât timp cât voi trăi, așa va fi pentru totdeauna.

Domnule profesor, când m-ați sunat pentru prima dată și m-ați întrebat de Kim Jin-su, chiar și după ce m-ați sunat a doua oară, când am stabilit să mă întâlnesc cu dumneavoastră aici, de-atunci îmi pun zilnic aceeași întrebare: de ce el a murit și eu am rămas în viață?

•

---

18 Garnitură obținută prin fermentarea verzei chinezești și a altor legume prin adăugarea de pastă de ardei iute roșu, sos de pește, usturoi, ghimbir etc. Metoda de preparare, ingredientele folosite și gradul de iuțime diferă în funcție de regiune.

Vă mai aduceți aminte, domnule profesor, ce mi-ați spus la telefon? Mi-ați zis atunci că Kim Jin-su nu ar fi primul care-și pune capăt zilelor, așa cum o fac mulți dintre noi, foștii deținuți.

Să înțeleg că vreți să mă ajutați să nu urmez aceeași cale? Și totuși, dizertația pe care aveți de gând să o scrieți e pentru dumneavoastră, nu pentru altcineva. Nu-i așa?

Nu pot să înțeleg ce-mi spuneți. Mi-ați declarat că vreți să faceți un fel de autopsie psihologică a morții lui Kim Jin-su. Credeți că dacă îmi înregistrați mărturia îl veți învia pe Jin-su? Probabil că amândoi am trecut prin experiențe asemănătoare. Și totuși, n-au fost identice. Cum credeți că veți fi în stare să-i faceți autopsia propriei morți atât timp cât nu-l puteți întreba chiar pe el prin ce-a trecut și câte a îndurat?

Știu foarte bine că, dintre toți deținuții, Kim Jin-su a fost singurul supus unei torturi „speciale”. O fi fost din cauza faptului că arăta mai efeminat. Pe atunci habar n-aveam, dar am aflat acest detaliu la zece ani după moartea lui.

Auzisem că paznicii din închisoare îl făceau să-și scoată penisul din pantaloni și să-l pună pe o masă. Apoi, îl amenințau că o să i-l zdrobească cu un ciomag din lemn. Se pare că tot ei, după ce-l dezbrăcau de la brâu în jos, îl duceau afară, pe peticul de iarbă din fața arestului. Îi legau mâinile la spate și-l întindeau pe burtă. Îl lăsau așa vreo trei ore, timp în care niște furnici uriașe îl pișcau de penis. Am aflat că, după ce l-au eliberat, aproape în fiecare noapte era bântuit de coșmaruri cu insecte.

Nu știu nimic despre viața lui de dinainte de detenție. Îl văzusem de câteva ori tot intrând și ieșind din camera centrului de coordonare a acțiunilor civililor.

În acel an, în 1980, Kim Jin-su intrase la facultate, era student în anul întâi. Ieșea în evidență prin puținele fire de păr fin de pe obraji, fața albă și genele neobișnuit de groase și dese. De fiecare dată când îl vedeam părea să fi fost în mare grabă. Mergea cu pași repezi. Cumva, brațele și picioarele subțiri și trupul lunguiet îl făceau să pară și mai grăbit decât era.

Cel puțin știu cu ce se ocupa: se îngrijea de răniți, ținea evidența cadavrelor, făcea rost de coșciuge și de steaguri naționale, pregătea ceremoniile funerare.

Nu mi-a trecut prin cap că avea să rămână acolo până în ultima noapte. Jin-su fusese unul dintre studenții care propuseseră ca, după colectarea armelor, sediul Prefecturii să fie evacuat, înainte ca trupele militare să intre în oraș. Tot el fusese unul dintre cei ce susțineau că nu mai trebuia sacrificată nicio viață în luptă. Se înseseră, și încă îl mai vedeam pe holurile Prefecturii. Și totuși, mă îndoiam că va rămâne acolo. Eram sigur că avea să părăsească clădirea înainte de miezul nopții.

Eu, Jin-su și încă vreo zece camarazi ne-am adunat în mica sală de conferințe de la etajul doi. Ne-am prezentat pe rând și cu toții credeam că acea noapte era prima și ultima în care ne mai întâlneam. Ca să fim ușor de identificat, fiecare ne-am pus în buzunarul de la cămașă o bucătică de hârtie pe care am scris câteva rânduri despre ultima dorință, numele și adresa unde locuiam. Până când n-am aflat prin stația portabilă de emisie-recepție că armata ce se ocupa cu respectarea legii marțiale avea să intre din nou în oraș, niciunul dintre noi nu-și imaginase că vom simți pe viu, pe pielea noastră, cum totul avea să se prăbușească. Abia atunci tensiunea a început să crească în micul nostru grup.

Pe la miezul nopții, comandantul trupelor civile l-a chemat pe Jin-su pe coridor și i-a ordonat să scoată toate femeile din clădirea Prefecturii. Bărbatul țipa atât de tare, încât vocea lui se auzea până în sala de conferințe. Bănuiam că Jin-su fusese ales dintre noi toți și însărcinat cu responsabilitatea asta tocmai pentru că arăta atât de firav și subțirel. Probabil bărbatul credea că nu ne-ar fi afectat cu nimic dacă Jin-su nu s-ar mai fi întors printre noi. Când a plecat avea o pușcă pe umăr, iar fața îi era crispată din cauza emoțiilor. „Să nu mai calci pe-aici!” îmi amintesc că i-am spus atunci în gând.

Mă înșelasem. După nici jumătate de oră, Kim Jin-su s-a întors, iar fața lui era complet relaxată. Trecuse mult timp de când nu mai dormise și abia își mai putea ține ochii deschiși. Și-a rezemat pușca de perete, s-a ghemuit pe o parte, pe canapeaua din piele sintetică de sub fereastră, și a adormit buștean, într-o clipă.

– Îmi pare rău, am ațipit... Îmi amintesc că mi-a zis cu glas stins, când l-am zgâlțâit ușor ca să-l trezesc.

Ciudat, dar și ceilalți din jurul lui ne-am simțit fără vlagă dintr-odată și ne-am așezat pe jos, sprijiniți de perete. Câțiva dintre noi au început să moțăie. Nu m-am putut abține și m-am ghemuit și eu pe canapea, lângă Jin-su. Nu știu cum să spun, dar căzuserăm pradă unui somn greoi, ce ne acoperea ochii, gurile și urechile ca o pânză vâscoasă tocmai atunci când ar fi trebuit să fim cu toții vigilenți și stăpâni pe noi.

Ecoul slab al unei uși deschise și închise încetișor m-a făcut să-mi ridic pleoapele și am văzut un elev de gimnaziu cu părul tuns castron, așezându-se brusc pe canapea.

– Cine ești? De unde vii? l-am întrebat cu vocea gătuită de amețea somnului.

– Mi-e atât de somn... Vreau să dorm un pic aici, lângă voi, mi-a răspuns băiatul fără să-și deschidă ochii.

– Ce s-a întâmplat? a tresărit Jin-su, de îndată ce i-a auzit glasul. Dong-ho! Nu ți-am spus să pleci? Nu mi-ai promis că te întorci acasă? l-a întrebat cu voce stinsă, apucându-l cu putere de un braț. Ce naiba cauți aici? Ce vrei să faci? Ai habar cum să tragi cu pușca? s-a răstit la băiat.

– Frățioare, te rog, nu te mânia, i-a răspuns băiatul cu sfială.

Continuau să se certe și, din cauza lor, ceilalți tovarăși începuseră să se trezească.

– Să te predai cu prima ocazie! i-a spus Jin-su strângându-l de braț. Ai priceput? Să te predai! Ridici mâinile deasupra capului și ieși. Nu au cum să omoare un puști cu mâinile ridicate.

În 1980 aveam douăzeci și trei de ani și îmi reluasem studiile la facultatea de pedagogie după ce terminasem armata. Scopul meu în viață era să mă fac învățător. Bănuiesc că de asta mi-a și fost încredințată misiunea să conduc în acea noapte tinerii dezorganizați și bezmetici ce se adunaseră în mica sală de conferințe a Prefecturii.

Mai mult de jumătate din ei nu ajunseseră nici la vârsta majoratului¹⁹. Printre ei era un elev la seral care nu credea nici în ruptul capului că

---

¹⁹ Vârsta majoratului în Coreea de Sud este douăzeci de ani și corespunde vârstei de nouăsprezece ani din celelalte țări.

glonțul iese prin țeava puștii după ce o încarci și apeși pe trăgaci. Ca să se convingă, băiatul a ieșit în curtea Prefecturii, ridicând arma și trăgând cu sete spre cerul cufundat în bezna nopții.

Cei care nu voiau să se ducă acasă erau tocmai elevii care nu împliniseră vârsta majoratului, adică douăzeci de ani. Erau atât de încăpățânați încât insistau să fie primiți măcar cei ce făcuseră șaptesprezece ani. Cei mai mari s-au luat la harță cu ei și a fost nevoie de multă muncă de lămurire până când au reușit să-i convingă să se întoarcă la casele lor.

Strategiile de acțiune indicate de comandantul trupelor civile nu aveau nicio legătură cu realitatea. Cum armata progubernamentală, responsabilă cu respectarea legii marțiale, avea să ajungă după estimările noastre la Prefectură pe la ora două dimineața, începuserăm să ne deplasăm spre coridorul de la etajul doi în jurul orei unu și jumătate.

Fiecare fereastră era păzită de un bărbat adult, în timp ce băieții minori stăteau întinși pe burtă între ferestre, pregătiți să ia locul celor mari dacă aceștia ar fi fost împușcați. Habar nu aveam ce sarcini aveau celelalte grupuri de civili sau dacă strategia noastră avea sau nu șanse de reușită. Comandantul trupelor civile ne-a spus că scopul nostru era să rezistăm acolo până se lumina de ziuă, până când sute de mii de oameni din Gwangju se vor aduna în piața centrală, în fața fântânii arteziene.

Acum totul mi se pare o aiureală, însă atunci am crezut în vorbele lui, chiar dacă numai pe jumătate. Eram conștienți că am fi putut muri cu toții, dar, cumva, speram să putem rămâne în viață. Ajunseserăm la capătul puterilor, știam că am fi putut fi învinși, dar cumva încă mai credeam că puteam rezista până la capăt. În sufletul meu, dar și în cele ale mai tinerilor mei camarazi, pulsa mai multă speranță decât teamă. Niciunul dintre noi nu știa că doar cu o zi înainte purtătorul de cuvânt al trupelor civile și studentești se întâlneau cu jurnaliștii străini. Habar nu aveam că tocmai el anunțase ca sigură înfrângerea noastră, că spusese că ne era frică de moarte, că eram conștienți că vom fi uciși cu toții. Și totuși eu nu mă puteam lăsa convins de ideile astea nobile, aproape ireale.

Cât despre Kim Jin-su, nu știam ce credea el despre toate astea. Oare când s-a întors la Prefectură să fi fost resemnat, gata să moară? Poate

credea la fel ca și mine că ar fi putut rămâne în viață, că eram în stare să apărăm Prefectura. Probabil și lui îi dădea târcoale un firav optimism ce-i șoptea că după Revoltă ne vom putea trăi rămășița de viață fără să simțim nicio urmă de rușine pentru tot ce făcuserăm.

Știam foarte bine că armata pro-guvernamentală era mult mai numeroasă decât noi. Și totuși simțeam în mine ceva mai copleșitor și mai puternic decât forța lor: *conștiința*. Da, da... conștiința, cel mai terifiant lucru de pe lumea asta.

În ziua în care am dus într-o roabă, în fruntea coloanei demonstranților, cadavrele a doi protestatari uciși de soldați, în ziua în care am stat alături de sute de mii de oameni în bătaia puștilor, șocat, am descoperit ceva pur și sublim înăuntrul meu: moartea propriei mele frici. Simțeam că de-aș fi murit atunci, pe loc, nu mi-ar fi păsat. Aveam sentimentul că sângele meu se contopise cu sângele sutelor de mii de protestatari într-o uriașă venă. E o senzație pe care și acum o simt foarte vie în memoria mea. Am simțit cum sângele ce curgea prin vena uriașă hrănea cea mai mare și cea mai nobilă inimă din lume, făcând-o să pulseze. Iar eu îndrăzneam să mă cred o părticică din acea inimă imensă.

La ora unu după-amiaza, în timp ce din difuzoarele Prefecturii răsuna imnul național, soldații au început să tragă în mulțime. Eram la jumătatea coloanei de protestatari și am luat-o la fugă. A fost momentul în care cea mai mare și nobilă inimă din lume s-a sfărâmat în mii în bucățele. Ecoul gloanțelor nu se auzea venind doar dinspre piață. Trăgătorii erau urcați și pe acoperișurile clădirilor înalte din împrejurimi. Continuam să alerg, în timp ce în jurul meu oamenii cădeau secerați de gloanțe. M-am oprit doar când mi-am dat seama că eram destul de departe de piața centrală. Atât de tare gâfâiam încât simțeam că-mi explodează plămâni.

M-am prăbușit pe scările din fața unui magazin cu obloanele trase. Fața îmi era acoperită cu lacrimi și sudoare. Câțiva protestatari, mult mai curajoși decât mine, se adunaseră în mijlocul străzii și discutau aprins. Plănuiau să fure arme din barăcile centrelor de instrucție ale militarilor rezervați. „O să crăpăm cu toții dacă stăm cu mâinile în sân. Or să ne împuște pe toți. În cartierul meu, cei de la forțele aeriene au intrat și în case. Eram mort de frică și am dormit toată noaptea cu un cuțit ascuns

sub pernă. Și-au pierdut mințile! Cum naiba să tragă sute de gloanțe în plină zi!?”

Am rămas acolo pe scări până când s-a întors bărbatul care-și lăsase camionul în fața magazinului. În mintea mea mă întrebam: sunt în stare să port o armă, să țintesc un om viu și să apăs pe trăgaci? În creierul meu se perindau imaginile miilor de puști ale soldaților ucigând sutele de mii de protestatari, ale oamenilor prăbușiți pe caldarâm când gloanțele le sfârtecau carnea, ale trupurilor lor lipsite de viață, dar totuși calde, ce începeau să se răcească.

Când camionul în care mă urcasem a ajuns în centrul orașului, afară deja se întunecase. De două ori o luasem pe un drum greșit, așa că atunci când am reușit să ajungem la centrul de instrucție al rezerviștilor am constatat că toate armele fuseseră luate. În timp ce noi căutam arme, habar nu aveam câte vieți omenești fuseseră sacrificate în luptele de stradă. Tot ce-mi amintesc sunt cozile interminabile din fața spitalului, de a doua zi dimineată, când oamenii așteptau să doneze sânge pentru cei răniți; îmi amintesc și acum că, îmbrăcați în halate albe pătate de sânge, doctorii și asistentele alergau pe străzile ce arătau ca niște ruine, cărând pe targă răniții; îmi amintesc de niște fete ce ne-au dat nouă, bărbaților urcați în camion, chiftele mari din orez, apă și câteva căpșuni. Și acum răsună în mintea mea glasurile ce cântau cu toată puterea, la unison, imnul național și *Arirang*.

Au fost momente în care am simțit că se petrecea un miracol cu noi toți: fiecare evadase din propria cochilie, lăsându-și carnea să i se contopească cu cea a omului de alături. Simțeam cum cea mai mare și mai nobilă inimă din lume, sângerândă și sfărâmată în mii de bucăți, se reîntregea din nou, într-un tot perfect, pulsând cu viață. Acele clipe, acele senzații au rămas în sufletul meu pentru totdeauna. Știți, domnule profesor, nu-i așa? Cât de puternice sunt acele sentimente când simți că te purifici, că te-ai transformat în cea mai curată și virtuoasă ființă umană cu putință! Ce magnifică e clipa în care simți că în tine conștiința a prins rădăcini, strălucind în străfunduri, orbitoare ca o nestemată!

Atunci credeam că mai tinerii mei camarazi, rămași în acea noapte să apere Prefectura, simțiseră la fel ca mine, că erau gata să-și dea viața în schimbul nestematei, *conștiința*. Acum, însă, nu mai sunt sigur de nimic.

Ce știau despre moarte copiii ăia ca să fi fost în stare să facă un asemenea troc? Ce știau despre moarte copiii ăia care, întinși pe burtă sub ferestre, cu puștile pe umăr, se smiorcăiau că le era foame, care întrebau dacă au voie să se ducă până în sala de conferințe ca să ia niște prăjituri Castella și sticle cu suc Fanta?

De îndată ce s-a auzit prin stația de emisie-recepție că forțele armate pro-guvernamentale aveau să ajungă în zece minute la sediul Prefecturii, Kim Jin-su s-a ridicat de sub fereastra pe care o păzea și a spus:

– Le vom ține piept atât cât ne stă în puteri, până ne vor ucide... Dar cei tineri nu sunt în stare să reziste aici.

Vorbise de parcă ar fi fost un bărbat în toată firea, la treizeci sau patruzeci de ani, și nu un adolescent ce abia trecuse de douăzeci de ani.

– Trebuie să ne predăm. Dacă știți că nu vă așteaptă decât moartea, aruncați-vă armele și predați-vă imediat! Căutați o cale să rămâneți în viață...

.

Nu vreau să vorbesc despre ce a urmat. Nimeni nu are dreptul să-mi spună că trebuie să-mi amintesc ce s-a întâmplat, nici măcar dumneavoastră, domnule profesor. Nu am tras în nimeni, nu am ucis pe nimeni.

Niciunul din patrula noastră n-a apăsat pe trăgaci, nici atunci când soldații se apropiau de noi, urcând pe scări, prin întuneric. Eram conștienți că, dacă apăsam pe trăgaci, i-am fi omorât. Dar niciunul dintre noi n-a fost în stare să apese pe trăgaci. Cu toții eram doar niște copii incapabili să tragă cu arma. Eram niște copii înarmați cu arme ce nu puteau ucide pe nimeni.

.

Abia mai târziu am aflat că în acea zi soldații primiseră opt sute de mii de gloanțe. Pe atunci, Gwangju avea patru sute de mii de locuitori. Cu alte cuvinte, fuseseră aprovizionați cu câte două gloanțe pentru uciderea fiecărui locuitor. Eram convins că dacă lucrurile ar fi luat o întorsătură neașteptată, soldații ar fi primit ordine să tragă câte două gloanțe în fiecare dintre noi. Reprezentantul studenților ne spusese că dacă am fi lăsat armele pe coridor și am fi evacuat Prefectura, soldații ar fi tras în civilii neînarmați cu propriile noastre arme.

De fiecare dată când îmi aduc aminte de sângele ce se scurgea pe scările Prefecturii în acei zori de zi întunecați, înțeleg că moartea celor uciși nu a fost doar moartea lor.

Moartea lor a ținut locul morții altora. Moartea lor a făcut ca alți mii de oameni să nu moară, ca alte mii de inimi să nu sângereze.

Trăgeam cu coada ochiului la sângele ce curgea din trupurile celor de lângă mine, cu care vorbisem cu numai câteva clipe înainte. Întins pe burtă, cu capul lipit de podeaua coridorului, nu eram în stare să-mi dau seama care dintre ei muriseră și care mai erau încă în viață. Dintr-odată, am simțit cum cineva scria cu o carioacă groasă pe spatele meu *Element radical. Posesor de arme*. Am aflat de aceste cuvinte abia mai târziu, după ce am fost aruncați în centrul de detenție al academiei militare.

•

Până în iunie fuseseră eliberați, unul câte unul, cei care la momentul arestării nu avuseseră arme; numai cei catalogați drept elemente radicale și posesori de arme rămăseseră închiși în centrul de detenție al academiei militare. Din acel moment, programul de tortură a intrat într-o nouă fază. Ca să nu-și forțeze prea mult mușchii, tortionarii aleseseră metode de provocare a suferinței mult mai elaborate decât bătăile regulate: „acele de păr”, „puiul la rotisor”, simularea înecării și șocurile electrice²⁰. De data asta nu mai voiau să scoată de la noi mărturii despre cele întâmplate în realitate. Tot ce urmăreau era să ne autodenunțăm cu mărturii fabricate, doar ca să umple spațiul gol din dreptul numelor noastre scrise pe un registru.

Perechea mea era Kim Jin-su, și împărțeam cu el puțina mâncare ce ne era adusă pe o tavă. Amândoi făceam eforturi uriașe să nu ne gândim prin ce trecuserăm cu câteva ore mai devreme în camera de interogatoriu. Tăcuți duceam la gură lingurile cu mâncare, stăpânindu-ne cu greu să nu ne sfâșiem ca fiarele sălbatice din cauza unui bob de orez sau a unei bucățele de kimchi.

•

---

20 Înfiptul acelor de păr – legarea brațelor și picioarelor la spate și introducerea unei bucăți mari de lemn între acestea și spatele arcuit. Pui la rotisor – torturarea deținutului prin legarea corpului acestuia cu capul în jos, în jurul unui bare, și aplicarea de lovituri concomitent cu rotirea barei.

– M-am săturat! Am îndurat destul! Ce naiba se alege de mine dacă tu înfuleci toată mâncarea? a țipat unul dintre bărbați, aruncând tava pe jos și repezindu-se la colegul cu care împărțea mâncarea.

– Vă... vă rog, nu faceți asta... a îngăimat un băiat, încercând să intervină între cei doi bărbați ce se împingeau cu putere unul pe altul.

Eram șocat, căci era pentru prima dată când îl vedeam pe băiatul acela, atât de liniștit și retras, deschizând gura.

– Doar su-sun-tem ga-ta să... mu-murim cu to-ții...

Abia atunci și-a ridicat Kim Jin-su ochii și privirea lui pustiită a întâlnit-o pe a mea. A fost momentul în care ne-am dat seama ce voiau de la noi, ce urmăreau să ne facă să simțim prin înfometare și tortură: *O să vă facem să vă dați seama că ați fost de tot râsul, voi cei care ați fluturat steagul și ați cântat imnul național. O să vă arătăm că nu sunteți decât niște hălci de carne împutite, cu răni în putrefacție, niște stârvuri de fiare sălbatice moarte de foame.*

După altercația din acea zi, Kim Jin-su a început să intre în vorbă cu băiatul bâlbâit, pe nume Yeong-jae. Deținuții terminaseră de mâncat, și preț de vreo zece minute, cât gardienii nu erau foarte vigilenți, Jin-su i-a vorbit băiatului cu glas domol.

– Auzi, Yeong-jae! Mănânci atât de puțin... Ți-o fi foame, nu-i așa? Kim Yeong-jae, ia zi-mi, de unde se trage familia ta? Din ce clan? Și eu sunt tot un Kim, sunt din clanul Kimhae²¹. Și nu-mi mai vorbi cu dumneavoastră. Tu ai șaisprezece ani, eu am douăzeci... Sunt doar cu patru ani mai mare decât tine. Nu-mi arăt vârsta, așa-i? Păi, atunci zi-mi unchiule. La urma urmei, îmi ești un fel de nepot...

Am tras cu urechea și așa am aflat că băiatul făcuse doar școala primară și că de trei ani învăța tâmplărie la atelierul unchiului său, fratele maică-sii. Influențat de băiatul unchiului său, ce era doar cu doi ani mai mare decât el, Yeong-jae se alăturase trupelor combatanților civili. În ultima noapte a revoltei, vărul său a fost ucis de soldați în clădirea Asociației Tinerilor Bărbați Creștini. Băiatul n-a vărsat nicio lacrimă cât

---

21 Referire la prestigiul numelui de familie Kim (cel mai frecvent în peninsula coreeană, alături de Park și Lee), în funcție de originea geografică și intelectuală a clanului nobiliar de care se presupune că aparține persoana ce poartă acest nume. Conform documentelor istorice, cei numiți Kim, din clanul Kimhae (numele unui oraș din provincia Gyeongsangde Sud), aparțin arborelui genealogic al regelui Suro (sec. I-II d. H).

timp ne-a povestit despre tragedia vărului său, dar, când Jin-su l-a întrebat ce ar vrea să mănânce, s-a frecat la ochi cu pumnul drept și a răspuns cu glasul înecat în lacrimi:

– Ce-cel mai ta-tare vreau să mă-mănânc o bu-bucată de Cas-Castella, cu-cu niște susuc acidulat Cider²².

Fără să scot un cuvânt, mă uitam la mâna lui stângă, rămasă în poală, la bucățelele de vată înfipte între degete.

•

Nu aveam liniște, gândurile mă torturau fără încetare: tot ce voiam era să înțeleg ce se petrecea cu mine, să deslușesc toate încercările prin care treceam. Toată avuția mea, tot ce-mi aparținea doar mie, nu era decât puroiul apos și împutit, saliva ce mirosea îngrozitor, sângele și lacrimile, mucii ce-mi curgeau din nas și niște chiloți plini de urină și rahat. Sau poate că asta era tot ce rămăsese din mine. Eul meu era acolo, într-o masă nedefinită de carne putredă din care se scurgeau secreții vâscoase și infecte.

Nici în ziua de azi nu pot suporta vara.

Când simt picăturile de transpirație curgând pe spate și pe piept, încet, ca un roi de insecte târâtoare, mă copleșesc aceleași senzații ca atunci când ființa mea a fost redusă la o simplă halcă de carne. Mă sufoc și trag adânc aer în piept. Strâng cu putere din dinți și trag adânc aer în piept.

•

Când îmi bagă bucata de lemn între umeri și șale, sub brațele legate strâns la spate, când o răsucesc forțându-mi încheieturile să se depărteze și să scrâșnească cât mai tare, îmi scapă printre buze:

– Vă implor, opriți-vă! Recunosc: am greșit.

Contopite cu respirația mea întretăiată, între două secunde ce se scurg una după alta, torționarii îmi bagă sub unghiile de la mâini și de la picioare burghie spiralate, din fier. Simt că mă sufoc și eul scui pă din nou aceleași cuvinte:

– Vă implor, opriți-vă! Recunosc: am greșit.

Între alte două secunde, legate prin gemetele mele, strig cu putere:

– Vă implor! Faceți-mi trupul să dispară! Ștergeți-l de pe fața pământului!

---

22 Băutură răcoritoare sud-coreeană, acidulată și cu gust de lămâie.

•

Cât timp am fost forțați să ne scriem rapoartele, în câteva luni, din vară până toamnă, o clădire mică cu un singur etaj fusese ridicată pe terenul viran al academiei militare. Ca să nu mai fie nevoiți să ne transfere în altă parte, făcuseră un fel de tribunal militar, special pentru judecarea celor închiși acolo. Procesul a început în cea de-a treia săptămână a lunii octombrie. Vremea se răcise și trecuseră zece zile de când terminasem de scris și ultimul raport. Cele zece zile au fost primele fără tortură din existența noastră din spatele gratiilor. Acoperite de cruste vineții, rănilor de pe trupurile noastre începuseră să se vindece.

•

Îmi aduc aminte că procesul a durat cinci zile, cu câte două sesiuni pe zi. La fiecare sesiune era pronunțată sentința pentru vreo treizeci de deținuți. Eram atât de mulți acuzați, încât ocupaserăm toate locurile, până la ultimul rând de bănci din sala de judecată. Așezați între noi, câțiva zeci de soldați ne păzeau cu puștile în mâini.

– Capul jos! ne-a ordonat un sergent.

De îndată ce mi-am lăsat capul în jos, sergentul a țipat

– Mai jos.

Obedient, mi-am aplecat capul și mai adânc.

– Dintr-un moment în altul, președintele completului de judecată va intra în sală. Dacă scoateți și cel mai mic sunet vă împușc pe loc, ați priceput? Țineți-vă gurile închise și capul în jos până la sfârșit. E clar?

Cu puștile încărcate, soldații se plimbau printre noi, lovindu-i peste ceafă cu patul puștii pe cei ce nu stăteau în poziția corespunzătoare. De afară se auzea cântecul greierilor tomnatici. Îmbrăcat în hainele de deținut pe care le primiserăm în dimineața acelei zile – curate, de culoare albastră, încă mirosind a detergent –, nu-mi puteam lua gândul de la vorbele sergentului: *vă împușc pe loc*. Mi-am ținut respirația, așteptând să fiu executat în orice moment. În sinea mea îmi spuneam că moartea poate fi la fel de rece și de reconfortantă ca noua uniformă în care eram îmbrăcat. Și dacă viața mea a fost vara ce trecuse, și dacă viața mea a fost un trup îmbibat cu sânge, puroi și sudoare, un șir de secunde încremenite, ce nu se scurgeau oricât de mult aș fi gemut de durere, și dacă viața mea a fost un noian de momente în care am mestecat muguri

de soia acriți când simțeam o foame cumplit de umilitoare, atunci moartea mea nu putea fi decât o pensulă ce ar fi șters toate astea, dintr-o singură mișcare, pentru totdeauna.

— Sosește completul de judecată.

De îndată ce grefierul și-a terminat vorba, ușa s-a deschis și în sală au intrat trei judecători. Țineam capul aplecat și am auzit un sunet ciudat venind dinspre al doilea rând din față. Mi-am ridicat ușor privirea și m-am uitat la rândul din fața mea. Cu o voce tânguită, cineva începuse să cânte primele acorduri din imnul național. Până să-mi dau eu seama că cel care începuse să cânte nu era nimeni altul decât Yeong-jae, toți ceilalți deținuți cântau în cor. O forță țâșnind din interiorul meu m-a făcut să deschid gura și să cânt și eu. Noi cei care ne ținusem capul plecat ca și cum am fi fost fără suflare, noi cei care nu eram decât o masă de sudoare, puroi și sânge, continuam să fredonăm liniștiți, în timp ce soldații ne priveau impasibili. În mod straniu, nu au țipat la noi, nu ne-au lovit în ceafa cu patul puștilor, nu ne-au înșirat cu spatele la perete și nici n-au tras în noi. Până când am terminat de cântat imnul național, în spațiul dintre strofe se plăsmuia o liniște amenințătoare ce se prăbușea în aerul rece din sala tribunalului militar, odată cu cântecul trist al greierilor tomnatici.

.

Am fost condamnat la nouă ani de închisoare, iar Jin-su a primit șapte. Sentințele au fost date aiurea, căci până la Crăciun, în anul următor, toți am fost eliberați pe rând – și cei condamnați la moarte, dar și cei ce fuseseră condamnați la închisoare pe viață. Chipurile, fuseserăm eliberați printr-un ordin de amnistie specială. Se pare că autoritățile militare au recunoscut, tacit, absurditatea capetelor de acuzare.

La doi ani după ce am fost eliberați, m-am revăzut cu Kim Jin-su cam pe la sfârșitul anului.

Ziua se îngâna cu noaptea, iar eu mă întorceam acasă, după ce băusem până în zori cu un fost coleg din gimnaziu. Tocmai când treceam prin fața ferestrei unui local prăpădit, de pe marginea șoselei, mi-a sărit în ochi silueta unui tânăr. Stătea singur la o masă și mânca dintr-un bol o supă pentru mahmureală. Picioarele mi s-au oprit instantaneu. Totul mi se părea atât de cunoscut: spatele încovoiat peste bolul plin cu supă deasă cu orez, puterea cu care strângea lingura. Era atât de concentrat și

serios, de parcă ar fi fost un elev ce se chinuia să-și facă temele. De sub genele lungi și groase, ochii lui priveau pierduți în fundul bolului. Se uita la supa făcută din sânge de bou ca și cum lichidul negru ar fi ascuns în el o ghicitoare imposibil de dezlegat, oricât de mult și-ar fi stors creierii.

Am intrat și m-am așezat în fața lui. Kim Jin-su m-a privit cu o expresie lipsită de orice emoție. Nu părea deloc mișcat că mă revede. Mă trezisem un pic din aburii alcoolului și am pufnit încet în râs. Stăteam în fața lui, așteptând să-i văd pe chip un semn că-mi ierta mahmureala, așteptând de la el un zâmbet vag și leneș, ca și cum abia atunci s-ar fi trezit din somn.

În timp ce ne povesteam unul altuia despre viața noastră de după eliberare, am simțit cum privirile ieșeau din noi ca niște tentacule transparente, că se atingeau ușor, ca și cum ar fi vrut să fie mărturiile vii ale umbrelor de pe fețele noastre, ca și cum ar fi vrut să ne arate că râsetele noastre forțate nu puteau să ascundă urmele lăsate de suferințele prin care trecuserăm amândoi. Niciunul dintre noi nu reușise să se întoarcă la școală. Și eu și el eram poveri grele pentru familiile noastre și ne duceam viața de zi cu zi închiși în casă. Cândva, Jin-su lucrase la magazinul de produse electrocasnice al cumnatului său. Cât despre mine, muncisem o vreme la restaurantul tradițional coreean pe care-l avea o rudă de-a mea, dar renunțasem să mai merg acolo cu ceva timp în urmă. I-am spus că voiam să iau o pauză până la sfârșitul anului, că aveam de gând ca după Anul Nou să mă angajez la o firmă de taximetrie, că într-o bună zi, din banii pușii deoparte, o să am propria mea mașină cu care o să fac taximetrie. De îndată ce mi-am terminat vorba, mi-a răspuns apatic, ca și cum nu auzise ce-i spusese până atunci.

— La fel mi-a spus și mie cumnatul meu: ia-ți permisul pentru mașini de tonaj greu. Mi-a zis că n-am de ales, că orice aș face, nu mă pot angaja la un birou, la o firmă obișnuită. Da' pot eu să-mi iau permisul de conducere? Cu vreo câteva zile în urmă, am aruncat o privire în culegerea de teste și m-a luat durerea de cap. Mă doare atât de tare capul încât nu pot memora nimic. Am zile pline la magazinul de electrocasnice, când sunt multe încasări. Atunci mi-e cel mai greu... Mă iau durerile de cap de la o simplă adunare sau scădere.

M-am plâns și eu, spunându-i că sufăr de durere de dinți, că mai tot timpul iau analgezice, chiar dacă habar nu am de ce mă doare dantura. Și-a continuat vorba, întrebându-mă pe același ton placid:

– Poți să dormi? Eu nu pot să închid un ochi. Deloc. Am venit aici de unul singur, am golit două sticle cu soju²³ și acum mă chinui să scap de mahmureală cu supa asta. Soră-mii nu-i place să mă vadă bând acasă. De-aia vin aici. Nu se enervează pe mine, dar începe să bocească. Și asta mă face să beau și mai mult.

Jin-su și-a ridicat ochii din bolul cu supă și s-a uitat la mine, cumva, indiferent.

– Ce zici? Mai tragem o dușcă? Hai să mai luăm un pahar!

Am stat acolo și am băut împreună până când am început să vedem dincolo de fereastră oameni grăbindu-se să ajungă la serviciu, cu gulerile ridicate la hainele groase de lână. Licoarea tare și incoloră pe care o turnam fără oprire în paharele reci de sticlă nu ne putea face să dăm uitării tot prin ce trecusem. Frânturi de momente din acea noapte îmi străfulgera memoria pentru ca, mai apoi, dintr-odată, să nu-mi mai aduc aminte nimic din ce s-a întâmplat. Nici acum nu știu cum mi-am luat rămas-bun de la el și cum am ajuns acasă. Tot ce-mi amintesc este umezeala pe care am simțit-o când Jin-su a răsturnat sticla pe masă și tăria rece s-a scurs pe pantalonii mei din catifea reiată. Îl văd ca prin ceață cum încerca să-mi șteargă pantalonii cu mâneca puloverului. Apoi, după ce s-a chinuit în zadar să-și țină capul drept, a căzut în cele din urmă cu fruntea pe masă.

După acea noapte, câteodată obișnuiam să mă mai văd cu Jin-su la un pahar de băutură. Când ne priveam unul pe celălalt vedeam două vieți asemănătoare, reflectate pe chipurile noastre ca în niște cioburi de oglindă: în cei zece ani ce se scurseseră de la revederea noastră, niciunul dintre noi nu reușise să obțină vreo calificare profesională; amândoi făcuserăm accidente cu mașina și adunaserăm datorii, ne loviserăm și ne îmbolnăviserăm; amândoi cunoscuserăm niște fete tandre și delicate și, tocmai când credeam că toate suferințele noastre luaseră sfârșit, ne-am

---

²³ Băutură tradițională coreeană obținută prin distilarea cerealelor (orez, grâu, orz etc.) cu o concentrație de alcool de 20-40%.

trezit din nou singuri și părăsiți – fusese vina noastră, nu a lor. Nu mai eram tinerii de altă dată; îmbătrâniserăm amândoi, luptând în fiecare zi cu insomniile și coșmarurile, înghițind analgezice și somnifere. Nimeni nu-și mai făcea griji pentru noi, nimeni nu mai vărsa vreo lacrimă pentru noi. Ajunseserăm să ne disprețuim pe noi înșine. În trupurile noastre rămăseseră captive camera de interogatoriu, pixul negru Monami, oasele degetelor ieșind în afară, ecoul cunoscut al glasurilor noastre, înecate în rugăminți tânguitoare.

Odată, Kim Jin-su mi-a spus:

– Știi, frățioare... Au fost câțiva oameni pe care voiam să-iucid.

Încă nu se amețise atât de tare și mă fixa cu ochii lui negri și profunzi.

– Și mi-am zis: când o fi să mor, o să-i iau cu mine pe toți pe care am vrut să-iucid.

Fără să scot un cuvânt, i-am umplut paharul cu tărie.

– Da' acum, nici nu mă mai gândesc la așa ceva. Am ajuns la capătul puterilor. Frățioare... mi-a spus el fără să-și ridice ochii din paharul de sticlă plin cu licoarea transparentă, ca și cum cuvintele mele ar fi ieșit de acolo și nu din gura mea. Am avut arme, așa-i?

Am încuviințat, dând ușor din cap, dar nu părea să fie răspunsul pe care-l căuta.

– Armele alea ar fi trebuit să ne apere, nu-i așa?

Continua să se uite în pahar și schița un zâmbet vag, ca și cum ar fi fost obișnuit să se întrebe și să-și răspundă de unul singur.

– Iar noi, nici măcar nu am fost în stare să tragem cu ele...

.

Anul trecut în septembrie m-am întâlnit cu el întâmplător. Zia se îngâna cu noaptea și mă întorceam acasă după ce terminasem tura de noapte cu taxiul. Afară ploua mărunț. Tocmai făcusem colțul pe o alee întunecată când de sub marginea umbrelei s-a ivit silueta lui: îmbrăcat într-o geacă impermeabilă, de culoare neagră, cu gluga trasă pe cap, Jin-su mă aștepta. Mi-aduc aminte că am tras o sperietură groaznică. Atât de tare mă speriasem când i-am văzut fața scofâlcită, palidă ca a unei fantome, încât brusc m-am infuriat și eram gata să-l pocnesc în plină figură. Ba nu... De fapt, voiam să-mi frec mâinile aspre de pielea lui, ca să-i șterg expresia aia de pe față. A, nu... Să nu credeți că mă privea cu

dușmănie. Arăta sfârșit, la capătul puterilor – nimic special, nimic nou. Era singura expresie pe care o văzusem pe fața lui în ultimii zece ani. Și totuși, chipul său ascundea ceva inexplicabil. Un fel de vortex ieșea de sub genele lui lungi. Rece ca gheața, dar secătuit parcă de orice picătură de apă, era un amalgam de emoții ce nu trădau nici resemnare, nici tristețe sau ură.

În drum spre camera mea, Jin-su nu scosese nicio vorbă.

– Ce s-a întâmplat? l-am întrebat când am ajuns acasă, în timp ce mă schimbam de hainele ude.

Și-a scos geaca impermeabilă, a aruncat-o pe podea și s-a așezat lângă ea. Îmbrăcat într-un tricou subțire din bumbac, cu mânecă scurtă, stătea nemișcat, ținându-și spatele drept, cu picioarele sub genunchi. Felul în care stătea în fața mea mă enerva la culme, răscolindu-mi amintirile din timpurile pe care le trăiserăm împreună în închisoarea de la academia militară. Era poziția ce-l caracteriza cel mai bine – chiar și atunci când se apleca puțin de spate –, identică cu cea de acum zece ani. Emană un miros de transpirație ce-mi muta nasul din loc și se uita la mine cu o față întunecată, un fel de amestec grețos de resemnare, obediență și pustietate.

– Ești treaz, nu mirosi a băătură. De când mă așteptai? Ai venit tocmai pe ploaia asta...

– Ieri a fost proces, și-a deschis gura, în sfârșit, Jin-su.

– Proces? am repetat, de parcă n-aș fi înțeles ce spusese.

– Îl mai ții minte pe Kim Yeong-jae? Băiatul care a stat în aceeași celulă cu noi.

Stăteam în fața lui, în aceeași poziție ca el, de parcă voiam să-l imit. Brusc, m-am dat înapoi și mi-am sprijinit spatele de peretele rece.

– Hai că-l știi. Ruda mea îndepărtată, nepotul.

– A, da, i-am răspuns cu jumătate de gură, fără niciun chef să ascult ce-avea de gând să-mi spună în continuare.

– L-au băgat la spitalul de nebuni.

– Aha, i-am răspuns, aruncând o privire prin frigider.

În sertarul de legume erau aliniată patru sticle cu soju. Cuminți, stăteau ascunse ca niște medicamente de urgență pentru două zile, pentru durerile de dinți.

– S-ar putea să nu-i mai dea drumul niciodată.

Am scos din frigider două sticle cu soju și le-am pus pe o tavă, lângă două pahare. Când am vrut să deschid capacele, palmele mi s-au udat pe loc de la picăturile reci de apă ce se scurgeau pe sticle.

– Am auzit că era cât pe ce să omoare pe careva.

Pe o farfurie am pus niște hamsii prăjite și fasole fiartă în sos de soia. Apoi mi-a venit ideea să pun sticlele cu soju în congelator. Eram curios cum ar fi fost să mestec cuburile de tărie înghețată.

– Asta e tot ce am pentru soju, am spus, punând tava pe podea.

Indiferent, Jin-su a început să vorbească din ce în ce mai repede.

– Avocatul din oficiu a spus că în ultimii zece ani Yeong-jae se tăiasse de vreo șase ori la încheietura unei mâini. Zicea că în fiecare noapte, ca să poată adormi, lua somnifere și se îmbăta crunt.

I-am mai turnat un pahar lui Kim Jin-su. Credeam că după ce-o să mai tragem o dușcă împreună, o să întind salteaua pe podea și o să adorm. Aveam de gând să-i spun că putea să continue să bea de unul singur cât avea chef și că se putea întoarce acasă după ce se oprea ploaia. Nu eram deloc curios să aflu de câte ori se întâlneau Kim Jin-su cu puștiul ăla în ultimii zece ani sau cum își dusesese viața de zi cu zi după eliberare. Nu voiam să-l ascult, indiferent ce-ar fi spus.

Ar fi trebuit să se lumineze de ziuă, dar din cauza ploii ce continua să cadă, afară încă era întuneric. În cele din urmă, m-am băgat sub pilotă, după ce am desfăcut salteaua și am pus-o pe podea.

– Închide și tu puțin ochii. Arăți de parcă n-ai mai dormit de o veșnicie, i-am spus pe un ton distant.

Jin-su și-a umplut din nou paharul și l-a dat peste cap dintr-o suflare. Întors cu spatele la el, mie nu mi se vedea nici fața de sub pilotă. Fără să-i pese, s-a apropiat de mine, continuând să bată câmpii, spunând tot felul de aiureli.

.

Mă gândesc la viața lui Yeong-jae, frățioare, și te-ntreb: ce-i sufletul omului? O fi ceva ce nu există? Ceva ce n-are conținut? Sau nu, poate o fi ca sticla. Sticla e transparentă și fragilă, se sparge ușor, așa-i? Mă rog, asta e natura ei fundamentală. De-aia trebuie să fim atenți când mânuim

lucruri făcute din sticlă, nu? Am dreptate? Că dacă se crapă sau se sparg în bucăți nu mai sunt bune de nimic, trebuie să le aruncăm.

Știi, cândva și noi am avut un fel de sticlă ce nu se spărgea niciodată. Habar n-am dacă era sticlă... sau altceva. Dar era ceva real și adevărat, solid și transparent ca sticla. De-aia zic eu: abia atunci când ne-am sfărâmat în mii de bucățele am arătat tuturor că avem suflete în noi. Le-am demonstrat tuturor că eram niște ființe umane făcute din sticlă reală, adevărată.

Atunci a fost ultima oară când l-am văzut pe Kim Jin-su în viață.

În iarna aceluia an am citit anunțul morții lui într-un ziar. Nu aveam nicio idee despre cum își dusese viața în cele trei luni ce se scurseseră de la ultima noastră întâlnire. Țin minte că o dată m-a sunat la birou. Cum eram însă în timpul programului, n-am putut să stau de vorbă cu el. După ce mi-am terminat tura, l-am sunat, însă nu mi-a răspuns.

În toamna aceluia an plouase neobișnuit de mult, iar când ploaia se oprea se lăsa un frig cumplit. De fiecare dată când mă întorc acasă, pașii îmi încetinesc fără să vreau când trebuie să dau colțul ca să intru pe aleea mea. Și azi fac la fel, chiar dacă știu că Jin-su e mort. De fiecare dată când trec prin fața casei de la colțul aleii, mai ales atunci când plouă, Jin-su apare în mintea mea: îmbrăcat în geaca lui neagră, impermeabilă, cu fața palidă ca o fantomă, ascuns în întuneric.

Ceremonia funerară a fost simplă. Asemeni lui, și cei din familia lui aveau aceleași pleoape bine conturate și gene lungi. În ochii lor am recunoscut aceeași privire pierdută, impenetrabilă, imposibil de deslușit. Cu chipul împietrit, sora lui mai mare mi-a prins mâna pentru o clipă și apoi i-a dat drumul. Chiar și în acele momente, trăsăturile feței ei trădau frumusețea răvășitoare care fusese cândva. Rudele lui mi-au spus că erau destul de puțini oameni care să ducă sicriul. l-am ajutat să ducă sicriul la crematoriu și am stat acolo până când l-au pus în cuptorul de incinerare.

Țin minte că în vecinătatea crematoriului nu era transport public. N-am avut de ales și am mers jumătate de oră până am dat de o intersecție de unde am putut lua un autobuz care m-a dus până în centrul orașului.

Nu am putut citi biletul lui de adio. Oare chiar să fi găsit fotografia asta lângă bilet? Niciodată nu mi-a spus nimic despre ce avea de gând să facă. E adevărat, am fost cumva apropiați, dar cât de apropiați am fost cu adevărat? Ne bazam unul pe celălalt, dar aveam și momente în care voiam să ne spargem mutrele unul altuia. Voiam să ne ștergem propriile noastre existențe, să ne împingem unul pe celălalt cât mai departe de propriile priviri. Cum? Trebuie să vă explic ce este în fotografia asta? Cu ce să încep? Cum ar trebui să vă explic? Vedeți? Sunt oameni morți, au fost împușcați. Caldarâmul e plin de sânge. Poza e făcută în curtea din fața Prefecturii. O fi făcut-o vreun jurnalist străin... Jurnaliștii sud-coreeni nu aveau voie să intre în curtea Prefecturii. A, da! Cred că luat-o dintr-o colecție de fotografii. O fi luat-o dintr-un album. Doar știți că pe-atunci circulau multe colecții dintr-astea. Le știți, nu-i așa?

Adică ar trebui să ghicesc de ce Kim Jin-su a păstrat această poză până la sfârșit, de ce au găsit-o lângă biletul lui de adio? Domnule profesor, chiar vreți să vă povestesc despre copiii care au murit atunci? Despre copii care au căzut secerăți de gloanțe, unul lângă altul, în linie dreaptă, ca aici, în poza asta? Cu ce drept îmi cereți asta?

Am stat cu capul lipit de podeaua coridorului de la etajul doi, așa cum ne ordonaseră soldații. Începuse să se lumineze de ziuă când ne-au scos în curtea Prefecturii, târându-ne de picioare. Cu mâinile legate la spate, eram înșirați în linie dreaptă, în genunchi, undeva, în fundul curții. Un ofițer agitat și nervos a venit spre noi.

Înjurându-ne de mama focului, ne-a lovit cu bocancii în spate, împingându-ne până am căzut cu fața în pietrișul din curte.

— Futu-vă mama voastră! Am fost în Vietnam, în Vietnam! Am omorât treizeci de lepădături din Vietcong. Cu mâinile astea două! Le-am exterminat pe lichelele alea comuniste!

Lângă mine era Kim Jin-su, în genunchi. De îndată ce ofițerul l-a lovit cu bocancul în spate, din fruntea zdrobită de pietriș a început să curgă sânge.

Apoi am văzut vreo cinci elevi coborând cu mâinile ridicate deasupra capului. Patru dintre ei erau elevi de liceu. Lor le spusesem să se ascundă în dulapul din mica sală de conferințe, atunci când forțele militare pro-

guvernamentale începuseră să tragă în Prefectură cu proiectile, în plină zi. Al cincilea era elevul ce învăța la gimnaziu, Dong-ho, băiatul ce avusese un scurt schimb de replici tăioase cu Kim Jin-su pe canapea. Cei cinci băieți făcuseră întocmai cum le spusese Jin-su: când nu i-au mai auzit pe soldați trăgând, au pus armele deoparte și au ieșit din Prefectură, predându-se cu mâinile ridicate deasupra capului.

– Căsați bine ochii la lichelele astea, a strigat din răspuțeri ofițerul. Futu-vă mama voastră de lepădături comuniste! Ce e? Vreți să vă predați?! Vă e dragă viața, așa-i?

Cu talpa unui picior sprijinită de spatele lui Jin-su, ofițerul a ridicat automatul M16, a ochit și apoi, fără nicio ezitare, a tras în cei cinci elevi. Fără să-mi dau seama, am ridicat capul și l-am privit.

– la uite ce bine a fost! Exact ca-n filmele alea de tot căcatul! a spus ofițerul subordonaților lui, în timp ce rânjetul sfidător îi dezvelea dantura dreaptă, fără cusur.

Acum ați înțeles, domnule profesor? Puștii ăștia din fotografie nu stau înșirați unul lângă altul în linie dreaptă ca și cum ar fi fost aranjați frumos după ce au fost omorâți. Copiii mergeau unul în spatele celuilalt, ținându-și mâinile ridicate deasupra capului. Înțelegeți? făcuseră întocmai cum le spusese răm noi.

.

Unele amintiri rămân în tine ca niște răni deschise, nu se vindecă niciodată. Oricât de mult timp ar trece, sunt amintiri ce nu se pierd în negura lui. Când totul se lasă acoperit de crusta uitării, îndepărtându-se de tine, tot ce rămâne în urmă sunt doar amintirile. Luminile se sting una câte una, întreaga lume se scufundă în întuneric. Și-mi dau seama că nici eu nu sunt un om cu care te poți simți în siguranță.

Acum e rândul meu să vă întreb, domnule profesor: ființele umane s-au născut cu instinctul cruzimii? Nu e cruzimea o simplă experiență universală prin care trecem cu toții? Oare nu e demnitatea o simplă iluzie cu care ne amăgim pe noi înșine, ce ne poate schimba oricând în nimicuri, în insecte și larve, fiare sălbatice, hălci de carne purulente, secretând lichide vâscoase? Să fii umilit, rănit, defăimat și ucis – să fie toate astea esența fundamentală a ființei umane, destinul ei inevitabil, pentru care istoria omenirii poate depune mărturie?

Odată am cunoscut pe cineva ce activase în forțele aeriene, în timpul revoltelor din Busan și Masan²⁴. După ce m-a ascultat până la capăt, mi s-a confesat spunându-mi că primiseră ordin să înăbușe protestele cu cât mai multă violență. Mai ales soldații ce comiseseră cele mai mari atrocități au fost recompensați de superiori cu câteva sute de mii de woni fiecare. „Așa, și? Care-i problema? Și dacă-ți dau bani ca să omori pe careva în bătaie, de ce să nu o faci?” mi-a spus că-l întrebase odată un coleg de-al lui.

Am auzit și povestea unui regiment de soldați sud-coreeni ce luptaseră în Războiul din Vietnam. Se spune că au luat cu forța femeile, copiii și bătrânii dintr-un sat, i-au închis în căminul comunal și apoi au dat foc clădirii.

O parte dintre cei care au comis astfel de crime în Vietnam, pentru care au fost recompensați, au primit ordin să ne ucidă la Gwangju. Astfel de fapte s-au întâmplat și în Jeju, Kwantung, Nanjing, Bosnia și în America. Peste tot a fost aceeași cruzime, ca și cum cruzimea ar fi imprimată în codul genetic al umanității.

Și nu uit. Nu uit că toți cei pe care îi întâlnesc în fiecare zi sunt ființe umane. Și dumneavoastră, domnule profesor, care îmi ascultați mărturia, faceți parte din omenirea asta. Eu însumi sunt o ființă umană.

În fiecare zi mă uit la urma rănii de pe mâna mea. În fiecare zi ating locul prin care-mi ieșeau oasele, acolo unde, din rana infectată, se scurgea un puroi cenușiu. De fiecare dată când văd un simplu pix Monami, de culoare neagră, simt că mă sufoc. Îmi țin respirația și aștept. Aștept ca timpul să treacă peste mine ca peste o apă tulbure, mâloasă. Aștept să mă întâlnesc cu moartea adevărată și reală care să mă purifice și să mă elibereze pentru totdeauna, care să-mi șteargă din minte amintirea murdară, impură a clipei în care am murit de atâtea ori, clipe ce continuă să mă zdrobească sub greutatea lor zile și nopți la rând.

Și lupt. În fiecare zi, lupt de unul singur. Mă lupt cu umilința că am supraviețuit, cu rușinea de a fi încă în viață. Sunt om, o ființă umană: e

---

24 Revolta studenților din Busan și Masan, cunoscută ca Revolta BuMa (16-20 octombrie 1979), împotriva dictaturii președintelui sud-coreean Park Chung-hee.

realitatea mea adevărată cea cu care sunt în război. Mă lupt cu gândul că moartea este singura cale de a evada din această realitate.

Domnule profesor, ce îmi puteți răspunde la toate astea? Dumneavoastră, o ființă umană... la fel ca mine.

CAPITOLUL 5

Ochiul nopții

Ea a fost cea care ți-a spus că luna de pe cer e ochiul nopții. Pe-atunci aveai șaptesprezece ani. Era într-o noapte de primăvară când v-ați urcat cu toții pe acoperiș, după ce ați terminat ședința micului vostru sindicat, în camera de la mansardă, unde locuia Seong-hee. Așezați în cerc pe niște ziare, v-ați apucat să tăiați niște piersici în felii și să le mâncați.

– Au dreptate, nu-i așa? Când spun că luna e ochiul nopții... a întrebat Seong-hee privind în sus, spre luna plină.

Avea douăzeci de ani și-i plăcea tare mult să citească cărți de poezie. Erai cea mai mică din grup și, cumva, vorbele ei ți-au dat fiori reci. Din mijlocul bolții cerești întunecate, luna vă privea în tăcere asemeni unui ochi, rece și lăptos ca o bucată de gheață.

– Când te aud ce zici, mi se face o frică de mor, ai mormăit.

Pe loc, au izbucnit toți în hohote de râs.

– În viața mea n-am văzut o puștoaică mai fricoasă ca tine, a spus o fată, îndesându-ți o felie de piersică în gură. Cum adică să-ți fie frică de luna de pe cer?

.

19:00

Scoți o țigară și o duci la gură. După ce o aprinzi, tragi zdravăn un fum, apoi simți cum mușchii gâtului încep să se relaxeze.

Singură în biroul de la etajul doi – o cameră puțin mai mare de douăzeci de pyeong, cu toate ferestrele închise –, stai așezată în fața computerului, făcând cu greu față căldurii și umezelii cumplite a serii de august. Tocmai ai șters două spamuri, dar încă nu ai deschis e-mailul ce abia intrase în căsuța poștală.

Ai părul tuns scurt, porți o pereche de blugi și ești încălțată cu teniși de culoare bleumarin. Mânețile cămășii de culoare gri abia îți acoperă coatele, iar pe spate transpirația ți-a desenat o pată umedă, de culoarea

smoalei. În ciuda hainelor androgine, statura mică și gâtul subțire îți dau o alură delicată, fragilă.

Stropii de sudoare de pe firele de păr din spatele urechilor se scurg pe bărbie și cad pe gulerul cămășii. Îți ștergi cu degetele sudoarea de pe buza de sus și apoi deschizi e-mailul. După ce îl citești încet, de două ori, te deconectezi de la internet și închizi computerul. Până când lumina albăstruie dispare, lăsând monitorul cufundat în întuneric, tragi cu sete din țigară, scoțând dâre lungi de fum.

Pui țigara pe jumătate arsă în scrumieră, te ridici de pe scaun și-ți ascunzi în buzunarele blugilor mâinile lipicioase și ude de transpirație.

Te îndrepti spre fereastră, respirând aerul greoi din biroul sufocant. Mergi încet, cu pași lenți, ca și cum biroul ar fi un spațiu imens, nelimitat. E de ajuns să te miști puțin și transpirația curge pe tine de parcă ai sta afară, în ploaie. Stropii de sudoare strălucesc pe firele scurte de păr.

Te oprești în fața ferestrei și îți sprijini fruntea de sticlă. Singura reflexie pe geamul ferestrei e propria ta siluetă, învăluită în nuanțe întunecate. Te întorci și privești spre ceasul atârnat pe peretele din spatele tău. Neîncrezătoare, te uiți apoi la ceasul de la mână.

19:30

Ascultam zgomotele.

Din cauza lor mă trezisem, dar nu aveam curajul să deschid ochii. Cu ochii închiși, ascultam cu atenție, în întuneric.

Ecoul de pași... înceți, foarte înceți.

Era ecoul diafan a doi pași călcând ritmic în același loc, ca un copil ce repetă mișcările unui dans lent, aerian.

Am simțit o durere apăsătoare în capul pieptului.

Nu știi dacă a fost din cauza fricii sau a senzației de fericire.

În cele din urmă, corpul meu s-a ridicat.

Mă îndreptam spre locul de unde se auzeau zgomotele. M-am oprit.

Prosopul pe care-l atârnasem de clanța ușii, în aerul uscat din cameră, se creiona în întuneric, în nuanțe cenușii.

De acolo se auzeau zgomotele.

Îmbibând linoleumul de pe pardoseală, picăturile de apă cădeau, fără oprire, una după alta.

19:40

Te uiți la ce ai pus pe biroul tău: un reportofon și trei casete mici, neînregistrate, cu câte o etichetă albă lipită pe ele. Cu fața udă și lipicioasă de transpirație, privești totul cu ochii larg deschiși, respirând sacadat și profund de parcă ai fi dormit. Într-o primăvară, în urmă cu zece ani, Yoon a luat legătura cu tine. Nu trecuse mult timp de când începuseși să lucrezi la secretariatul organizației pentru apărarea drepturilor muncitorilor. Reușise să dea de tine abia după ce vorbise cu Seong-hee la telefon. Nu ai spus nimic atunci când ai auzit de la el numele celui ce luptase în trupele combatanților civili, un bărbat care urma să fie subiectul dizertației sale și a cărui o autopsie psihologică avea de gând s-o facă.

— O să mă gândesc și revin cu un telefon, i-ai răspuns sec.

L-ai sunat după o oră și ai refuzat propunerea lui de a-ți lua un interviu. Yoon ți-a răspuns că înțelege. Peste un an, în primăvară, când ți-a trimis o copie a dizertației, n-ai citit niciun rând din ea.

De data asta, când te-a căutat, după o tăcere de zece ani, ți-a spus că vrea neapărat să te întâlnească, că e suficient și un interviu prin telefon.

— Ați citit cumva dizertația pe care v-am trimis-o atunci? te-a întrebat pe un ton rezervat.

— Nu, i-ai răspuns foarte scurt.

Părea luat prin surprindere de răspunsul tău, dar apoi a continuat cu mult calm. Ți-a spus că, în timp ce făcuse cercetări amănunțite despre cei zece membri ai trupelor de combatanți civili pe care-i interviuase pentru dizertație, a descoperit că mai rămăseseră doar opt. Doi dintre ei se sinucisese. Șapte din cei opt combatanți ce încă mai erau în viață au acceptat să-i acorde interviul. Plănuia să includă transcrierea înregistrărilor în cartea pe care voia să o publice. Dizertația pe care o scrisese cu zece ani în urmă avea să facă parte din carte, în forma unui singur capitol.

— Mă ascuțați? te-a întrebat după ce-a terminat de vorbit.

— Da, vă ascult.

Lângă telefon obișnuiai să ții un carnețel, ca să-ți notezi elementele cheie din conversație. Cu grijă, ți-ai notat un șir de cifre: 10, 2, 8, 7.

— Știu că au fost câteva femei care au fost reținute în timpul revoltei, dar e foarte greu să găsec un martor ocular. Am câteva declarații, dar sunt prea scurte și simple. De obicei, toți trec peste momentele dureroase... Vă rog să mă ajutați, doamna Im Seon-ju. Vă rog să acceptați să fiți cel de-al optulea martor, pentru cartea mea...

De data asta nu l-ai mai rugat să-ți acorde timp de gândire.

— Îmi pare rău, dar nu vă pot acorda interviul, i-ai răspuns fără nicio urmă de emoție în glas.

După câteva zile, Yoon a trimis la biroul tău un pachet în care erau un reportofon, casetele goale și o scrisoare. Avea un scris de mână atât de urât, încât cu greu ai putut înțelege scrisoarea. Te-ai străduit și ai citit-o până la capăt. *Dacă vă este greu să vă întâlniți personal cu mine, ați putea totuși să vă înregistrați declarația și apoi să-mi trimiteți casetele?* La finalul scrisorii, Yoon prinsese cu o agrafă cartea sa de vizită.

Ca și cum nimeni nu l-ar fi deschis niciodată, ai sigilat din nou plicul în care era scrisoarea și l-ai pus în același ultim sertar de jos al biroului tău, acolo unde ani de zile a stat neatinsă copia dizertației lui Yoon.

Și totuși ai scos dizertația și, până la ora prânzului, ai citit-o cap-coadă, cu atenție. Ba chiar ai citit de două ori transcrierile mărturiilor combatanților civili, incluse în apendice. După ce colegii tăi plecaseră să ia prânzul, în birou s-a așternut liniștea, înainte ca ei să se întoarcă de la masă, ai închis din nou, cu grijă, dizertația în dulap. Ai pus-o în locul în care stătuse atâția ani, ca și cum n-ai fi vrut să recunoști față de tine că, în cele de urmă, ai citit-o.

20:00

Ce ciudat...

Se auzeau doar picăturile de apă căzând, dar îmi aduc aminte că aveam senzația că ecoul lor trăda prezența cuiva, acolo.

În iarna aceea, când ziua se îngâna cu noaptea, cuprinsă de durerea apăsătoare din capul pieptului, acei pași mi se păreau foarte reali. Doar pardoseala uda de la prosopul din care curgea apă era ruptă din vis, ireală.

20:10

Pui caseta în reportofon.

Numele tău nu va fi menționat, așa-ți scrisese Yoon. Numele oricărei persoane sau oricărui loc ce ar putea duce la identificarea ta va fi notat doar cu o inițială, aleasă la întâmplare. Yoon susținea că partea cea mai bună a înregistrării unei mărturii nu e doar faptul că poți evita un dialog direct, față în față, ci și că poți șterge oricând un fragment și să-l înregistrezi din nou.

În loc să apeși butonul de înregistrare, îți treci cu grijă vârful degetelor peste colțurile reportofonului din plastic lucios, plăcut la atingere, ca și cum ai vrea să te asiguri că n-are nicio zgârietură.

Coincidentă sau nu, treaba ta în acest birou este să te ocupi de înregistrări. Transcrii conținutul înregistrărilor de la întâlniri și forumuri, clasifici fotografiile făcute la diverse evenimente și le aduni în arhivă. Pentru evenimentele mai importante, faci vreo trei sau patru versiuni needitate ale înregistrărilor video ca să fie folosite la timpul potrivit. Ceea ce faci tu este un lucru migălos, care nu prea iese în evidență. E nevoie de un plan bine pus la punct de dinainte, e ceva ce se face în singurătate și care necesită mult timp. Ai mai multe sarcini de îndeplinit decât colegii tăi, dar pentru tine – obișnuită să îți petreci nopțile și sfârșiturile de săptămână muncind la birou – nu-i o problemă. Nu ai salariu lunar, ci ești plătită pe proiect. Banii nu acoperă cheltuielile minime ale unui trai modest, dar, chiar și așa, situația nu e mai rea decât la organizația la care ai lucrat înainte.

Lucrurile care produc moartea lentă – acesta e subiectul documentelor cu care lucrezi de vreo zece ani, de când te-ai angajat aici: substanțe radioactive, aditivi ce ar trebui interziși sau au fost interziși, dar care sunt folosiți ilegal, deșeuri industriale toxice, pesticide și îngrășăminte chimice ce produc leucemie și alte forme de cancer, lucrări de inginerie civilă ce distrug ecosistemul.

Lumea descrisă pe casetele lui Yoon e cu totul alta. Încerci să-ți imaginezi biroul lui Yoon, un bărbat al cărui chip nu l-ai văzut niciodată. În mintea ta schițezi masa lui de lucru, mare și spațioasă, pe care sunt aliniată casetele audio. Apoi te gândești la numele și datele scrise indescifrabil de mâna lui pe etichetele albe lipite pe fiecare casetă, la morțile fulgerătoare ce vor fi imprimate de vocile vii pe banda audio îngustă și moale, de culoare cafenie.

E lumea puștilor, a baionetelor și bătelor, a sudorii amestecate cu sânge și carne, o lume a prosoapelor ude, a burghiilor și țevilor de fier.

Pui reportofonul pe birou, te apleci și deschizi dulăpiorul cu sertare. Scoți din ultimul sertar dizertația lui Yoon și deschizi la pagina unde începe transcrierea primei înregistrări:

Nu știam încotro se îndrepta camionul, căci ne-au forțat să stăm cu capul plecat tot drumul. Când am ajuns în fața unei clădiri, pe o colină pustie, ne-au dat jos din camion și atunci au început să ne disciplineze ca în armată: ne înjurau, ne loveau cu picioarele sau cu paturile puștilor. „Mai bine omorâți-mă!” țin minte că a strigat un bărbat durduliu. Nu mai putea îndura tortura. Avea vreo patruzeci ani, purta o cămașă albă și pantaloni de costum, largi.

L-au înconjurat și au început să-l lovească cu bâtele. Îl loveau cu atâta forță încât eram siguri că voiau să-l omoare. Toți ceilalți ne uitam cu respirația ținută la bărbatul ce zăcea pe jos, incapabil să se miște. Au umplut cu apă o găleată de tablă, au vărsat apa peste fața plină de sânge a bărbatului și apoi i-au făcut o poză. Bărbatul a avut puterea să deschidă ochii pe jumătate. De pe obraji și bărbie îi curgea un lichid palid, apă amestecată cu sânge.

Am stat trei zile în sala mare a clădirii, o sală obișnuită, ca în orice instituție publică. În fiecare zi am îndurat aceleași torturi. După ce reprimau pe timpul zilei protestarii veniți la demonstrații, seara, soldații se îmbătau și ne aplicau aceleași măsuri disciplinare. Când li se puneau pata pe unul dintre noi, nu-l cruțau. Cei care-și pierdeau cunoștința erau târați într-un ungher, trași de păr, și li se zdrobea capul de pereți. Când cei loviți nu mai respirau, soldații le turnau apă pe fața, îi făceau o poză și apoi îi aruncau pe o targă.

În fiecare noapte îmi spuneam rugăciunile. Eu, care niciodată nu intrasem în vreun templu budist sau biserică creștină, mă rugam să fiu eliberat din iadul prin care treceam. Din fericire, rugile mi-au fost ascultate. Printre cei două sute de arestați închiși acolo, vreo sută au fost eliberați pe neașteptate, printre care și eu. Abia mai târziu am aflat că armata făcuse o retragere strategică: urmărind să scape de dificultatea gestionării transferului nostru în alte închisori, au ales să ne elibereze la întâmplare.

Nu am avut voie să ne ridicăm privirea nici când camionul a coborât colina. Cred că la vârsta pe care o aveam eram foarte curios

și, cumva, curiozitatea asta mă împingea la nebunii. Stăteam îngenuncheat în partea din spate a camionului, am înclinat capul și am putut să văd dincolo de remorca lui. Nici în visele mele cele mai îndrăznețe nu mi-am imaginat că locul în care ne vor duce va fi universitatea. Trei zile am stat închiși într-o sală nouă de conferințe și seminare, ridicată chiar în spatele terenului de sport pe care eu și amicii mei obișnuiam să jucăm fotbal la fiecare sfârșit de săptămână. Acum, în campusul ocupat de soldați nu era nici țipenie de om. Drumul pe care gonia camionul mi se părea cunoscut și era cufundat într-o liniște ce-mi amintea de liniștea din cimitire. Dintr-odată am văzut două studente. Întinse pe iarba de la marginea drumului, păreau căzute într-un somn adânc. Erau îmbrăcate în blugi, iar pieptul le era acoperit cu pancarte galbene. Literele scrise cu carioca groasă le-am văzut de sus, din camion: *Jos legea marțială!*

Nici eu nu-mi pot explica de ce fețele celor două studente mi-au rămas atât de adânc întipărite în memorie, deși le-am văzut doar pentru o secundă. Azi, de fiecare dată când adorm sau mă trezesc din somn, văd chipurile celor două fete. Pielea lor albă, buzele strâns lipite, pancartele puse oblic pe pieptul lor, picioarele lor întinse... Totul este atât de real, de viu, de parcă ar sta aici, în fața mea, asemeni bărbatului cu ochii pe jumătate deschiși, cu dâre de sânge și sudoare prelingându-i-se pe bărbie și obraji... Sunt imagini captive în spatele pleoapelor mele, care nu pot fi șterse de pe retină.

•

21:00

Scenele ce-ți bântuie visele sunt diferite de cele descrise în prima mărturie. Pe-atunci, mai mult decât oricine, ai văzut și ai mânuit cadavre ce arătau înfiorător. Și totuși, în ultimii douăzeci de ani, doar de trei sau patru ori au fost pătate visele tale de sângele vărsat. Reci și mute, coșmarurile tale obișnuite erau mai degrabă niște spații nedefinite din care sângele uscat dispăruse, iar oasele se făcuseră cenușă – spații ce semănau izbitor cu imaginea pe care ai văzut-o atunci când ți-ai sprijinit fruntea de geamul ferestrei.

Cenușul palid al cercului luminos proiectat de stâlpii de iluminat de pe stradă contrastează cu întunericul de smoală al nopții. Singură, stai sub becul puternic și simți că e riscant să treci dincolo de cercul de lumină. Nu poți ști ce pericol te pândește din întuneric. Dar ție nu-ți pasă. Totul va

fi bine atât timp cât nu te vei mișca, atât timp cât nu vei păși dincolo de cercul luminos. Cuprinsă de o încordare rece ca gheața, aștepți. Aștepți să răsară soarele, să risipească întunericul de smoolă de dincolo de cercul luminos. Și știi că nu trebuie să dai înapoi, că nu trebuie să eziți. Ești conștientă că mai bine stai pe loc decât să faci un pas greșit.

Deschizi ochii și în jurul tău e întuneric. Te ridici de pe patul de fier și aprinzi lampa de lângă pat. Anul ăsta vei face patruzeci și trei de ani.

Până acum ai trăit o singură dată cu un bărbat, dar relația voastră nu a durat mai mult de un an. Locuiești singură. Fără nicio grijă că ai putea trezi vreun bărbat, te duci spre ușă și aprinzi neonul. După ce aprinzi lumina în baie, bucătărie și pe hol, cu mâinile tremurânde îți torni apă rece într-un pahar și bei.

21:20

Auzi pe cineva apăsând clanța ușii și te ridici. Te apleci puțin și, după ce pui dizertația înapoi în sertarul din dulap, întrebi:

– Cine e?

Chiar tu ai fost cea care mai devreme închisese ușa cu cheia.

– Sunt eu, Park Yeong-ho.

Te duci spre ușă și o deschizi.

– Ce faceți aici la ora asta? vă întrebați amândoi în același timp.

Nu vă puteți abține și izbucniți în râs.

Cu un zâmbet ștregăresc în colțul gurii, șeful de echipă Park aruncă priviri suspecte prin birou. E un bărbat mic de statură, durduliu, care cu ajutorul unui breton lung încearcă întotdeauna să distragă atenția de la puțina podoabă capilară pe care o mai are.

– Luni ne întâlnim cu toții, nu-i așa? Mai lipsesc câteva materiale, a spus Park după ce și-a dat jos geanta de pe umăr și a deschis computerul.

Apoi a continuat, ca și cum ar fi vrut să-și justifice venirea neașteptată acasă la cineva:

– Luni mă duc personal la fața locului, la centrala nucleară. În orice caz, am nevoie ca toate documentele să fie pregătite dinainte.

Tonul vocii lui a devenit tot mai jovial.

– Chiar am rămas surprins când am văzut toate luminile aprinse. Și eu care credeam că nu mai e nimeni la birou...

Apoi, brusc, a schimbat subiectul și a întrebat:

– Da' de ce e atât de cald aici?

Cu pași mari și greoi, Park s-a dus spre fereastră. A deschis-o larg și apoi a dat drumul celor două ventilatoare. Luat prin surprindere de aerul fierbinte ce intra de afară, Park s-a dus la masa lui de lucru.

– Parcă n-ar fi birou! E saună în toată regula! a spus dând irascibil din cap.

.

21:50

Ești cea mai în vârstă dintre toți angajații. Colegilor mai tineri le e greu să intre în vorbă cu tine. Ești genul de angajată concentrată doar pe sarcinile de lucru, care nu face conversație cu cei din birou. Toți păstrează o distanță decentă între ei și tine, strigându-te *Doamna*. Le răspunzi la fel de politicoasă, vorbindu-le cu *dumneavoastră*. Când au nevoie de anumite documente, vin direct la tine și te întreabă.

– Doamnă, caut niște materiale despre forumul ce a avut loc în anul... Am fost la arhivă, am căutat, dar nu am găsit decât niște broșuri. Nu avem niște materiale cu toate prezentările și discursurile ce s-au ținut atunci?

Răspunzi pe loc, din memorie.

– Forumul despre care vorbiți dumneavoastră a fost organizat în mare grabă, așa că nu s-au tipărit niciun fel de materiale cu prezentările de atunci. Există niște înregistrări audio ale prezentărilor și discursurilor care au fost transcrise mai târziu. Transcrierile n-au fost publicate, ci arhivate ca simple documente în niște dosare.

– Doamnă Im... zău, așa! Parcă ați fi un motor de căutare ambulant, mai glumea din când în când Park Yeong-ho.

.

Proptit în fața imprimantei, Park stă în mijlocul biroului, așteptând să iasă materialele printate. Prin filtrul ochilor să-i agili trec toate obiectele adunate pe masa ta de lucru: scrumiera plină cu șervețele de hârtie mototolite și ude, câteva mucuri de țigară, o cană mare, plină cu cafea, un reportofon și câteva casete audio.

De îndată ce i-ai surprins privirea iscoditoare, începe să vorbească, ca și cum încearcă să se scuze pentru indiscreție.

– Doamnă Im, din câte văd, chiar vă place să munciți. Ce vreau să zic e că dacă aș munci tot timpul alături de dumneavoastră, cu siguranță că aș ajunge și eu la fel cândva... Când o să am părul cărunt.

Ascultându-l, îți închipui că, de fapt, vrea să-ți vorbească despre salariul de mizerie, despre programul de lucru încărcat și dat întotdeauna peste cap de prea multele sarcini, despre venele umflate, ce stau să explodeze pe dosul palmelor tale slabe, numai piele și os. În timp ce imprimanta scoate documentele, eliberând un pufăit odată cu trecerea firului subțire și leneș de laser peste hârtii, Park își reia vorba, după un scurt moment de tăcere.

– Doamnă Im, cu toții murim de curiozitate... Vrem să știm cât mai multe despre dumneavoastră, îți spune pe un ton și mai jovial. Practic, nu avem deloc ocazia să mai schimbăm și noi câteva vorbe. Nu ieșiți niciodată cu noi la masă, după ce terminăm lucrul, nu prea ne lăsați să ne apropiem de dumneavoastră.

Park capsează materialele printate și apoi se întoarce la biroul său. Stând în picioare în fața computerului, bărbatul agită pentru câteva clipe mouse-ul și se duce din nou în fața imprimantei.

– Din câte am auzit, sunteți foarte apropiată de doamna Kim Seong-hee, fiindcă ați fost amândouă implicate în mișcarea sindicală. Am înțeles că, înainte să lucrați la noi, ați muncit în organizația ei, că erați responsabilă cu accidente de muncă.

– Nu aș spune că am fost atât de apropiate, îi răspunzi, atentă la vorbele tale. Mai degrabă aș spune că m-a ajutat foarte mult. Mi-a fost un mare sprijin, pentru mult timp.

– Știți, eu sunt dintr-o altă generație, doamna Kim Seong-hee e un fel de legendă pentru mine. Am crescut cu poveștile pe care le-am auzit despre acele timpuri. Am auzit că în ultimele zile ale sistemului Yushin²⁵ și în timpul măsurilor de urgență, sute de mii de credincioși s-au adunat la slujba de Paște, în Yeouido. Se spune că doamna Kim Seong-hee s-a

---

25 Referire la perioada de maximă criză a regimului președintelui sud-coreean Park Chung-hee, numită și „Restaurația din Octombrie” (1972-1979), prin care Park și-a atribuit și asigurat puteri legislative și executive nelimitate, dar și președinția pe viață. Sistemul Yushin a luat sfârșit odată cu asasinarea lui Park la 26 octombrie 1979.

urcat pe scenă și a înșfăcat microfonul de la reporterul televiziunii CBS ce transmitea în direct. Ea și câteva fete de vreo douăzeci și unu, douăzeci și doi de ani au țipat din răspuțeri: *Suntem ființe umane! Respectați drepturile muncitorilor!* Până le-au dat jos cu forța de pe scenă, fetele apucaseră să strige lozincile de vreo câteva ori...

Entuziasmat de firul poveștii, Park te întrebă pe un ton serios:

– Ați fost și dumneavoastră implicată, doamnă Im, nu-i așa? Ați fost și dumneavoastră acolo, așa-i?

– A, nu, nici măcar nu eram în Seul pe vremea aia, i-ai răspuns dând din cap dezaprobat.

– A, da... Știți, unii spun că ați stat și la închisoare. Eu am crezut că tocmai din cauza protestului spontan de atunci ați fost arestată. Asta cred toți colegii.

Vântul umed ce se strecoară în birou prin fereastra întunecată ți se pare ca o încercare de a trage adânc aer în piept. Asemeni unei creaturi uriașe, noaptea își deschide larg gura, expirând un aer rece și umed. După câteva clipe, trage în plămâni ei de culoarea tăciunelui aerul fierbinte ținut captiv între pereții biroului sufocant.

Copleșită de oboseală, îți lași capul în jos și, preț de câteva secunde, te uiți pierdută la zațul maroniu închis, depus pe fundul căniei. Ridici capul și zâmbești, așa cum faci de fiecare dată când nu găsești cel mai potrivit răspuns la o întrebare. Odată cu zâmbetul tău, riduri fine ți se adună în colțurile gurii.

22:30

Seong-hee, tu nu ești ca mine.

Tu crezi în divinitate și în umanitate.

Niciodată nu ai reușit să mă convingi.

Niciodată nu am putut să cred în existența unei creaturi ce are grijă de noi, cu dragoste.

Niciodată nu am fost în stare să citesc Tatăl Nostru până la capăt, cu voce tare.

Cum?

*„Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri”
?!*

Eu nu iert pe nimeni și nimeni nu mă iartă pe mine.

22:40

Stai în lumina palidă a indicatorului stației de autobuz. În rucsacul greu, pus pe umeri, ai un carnet, cărți, pixuri și creioane, câteva cosmetice, o sticlă cu apă de 250 de mililitri, reportofonul și casetele audio. Stația e într-un loc izolat, dar toate autobuzele de pe linia 3 circulă pe acolo. Ai rămas singură, după ce toți cei ce așteptau în stație s-au urcat în câteva autobuze ce au venit unele după altele. Pierdută, te uiți la pavelele întunecate, dincolo de cercul luminos al stâlpilor de iluminat.

Întorci spatele indicatorului stației de autobuz și începi să mergi, punându-ți mâinile sub bretelele lungi ale rucsacului ce-ți apasă din greu pe umeri, înaintezi cu pași lenți prin aerul cald și umed al nopții de vară. Înainte să te întorci din drum, faci câțiva pași până la marcajul ce indică capătul trotuarului și începutul autostrăzii.

După ce Park și-a pus în geantă toate materialele printate, ți-ai potrivit rucsacul pe umeri și ați ieșit împreună din birou. Cât timp ați mers pe jos până la stație, ați pălăvrăgit vrute și nevrute. Când i-a venit autobuzul, Park s-a așezat pe un scaun lângă fereastră și, cu un aer bizar, a dat ușor din cap, luându-și la revedere. I-ai răspuns cu același gest. Te întrebi în sinea ta dacă ai fi avut curajul să apeși pe butonul de înregistrare al reportofonului, dacă Park nu ar fi trecut în seara aia pe la birou. Ai fi fost în stare să încropești o mărturie coerentă, legând clipele de tăcere, ezitățile și încercările de a-ți drege glasul, de cuvintele seci, lipsite de emoție, pronunțate rar?

Ești sigură că ai fi fost în stare să o faci, chiar dacă n-ar fi venit Park. Este și motivul pentru care te-ai dus la birou chiar în zilele astea libere, când se omagiază Ziua Eliberării Naționale²⁶. Ți-ai pus în rucsac cosmetice și produse pentru igienă tocmai pentru că știai că vei face noapte albă la birou. Dar oare ai fi putut duce înregistrarea până la capăt dacă nu ai fi fost întreruptă? Iar acum, când te întorci în camera ta

---

²⁶ În orig., *gwangbokjeol* – ziua când se sărbătorește sfârșitul colonialismului japonez în peninsula coreeană (15 august 1945).

strămtă, îmbâcsită de aerul fierbinte și umed al verii, ai tu puterea să pui pe masă reportofonul și casetele audio și să o iei de la capăt?

22:50

Lunea trecută, de îndată ce ai aflat veștile despre Seong-hee, ai sunat-o imediat. Ai dat telefon din oră în oră, dar abia la a patra încercare ai reușit să vorbești cu ea. Scurtă și la obiect. Așa a fost prima voastră conversație după zece ani de tăcere. Ca să poți înțelege ce spunea, îți țineai respirația și încercai să fii foarte atentă. Din cauza tratamentului cu citostatice, vocea lui Seong-hee se schimbase, era foarte răgușită.

– Vai, a trecut o veșnicie de când nu te-am mai auzit, ți-a spus cu glas stins.

– Voiam să știu ce mai faci. De asta te-am sunat.

Cum nu i-ai spus că intenționezi să te duci la spitalul unde era internată, nici Seong-hee nu ți-a răspuns „lasă, nu-i nevoie să vii să mă vezi”. A doua zi, când ai primit la birou pachetul trimis de Yoon, ai crezut că e o simplă coincidență. Acum, însă, cele două momente ți se par mult prea greu de îndurat. Ai senzația că se încâlcesc ca un nod făcut din sârme.

Înregistrarea, apoi revederea cu Seong-hee.

Întâi fac înregistrarea și apoi mă duc să o văd pe Seong-hee.

23:00

Dar nu-i nimic, la asta te pricepi cel mai bine: să strângi din dinți, să înduri totul, orice ar fi. Erai încă la gimnaziu când ai început să lucrezi. Anul școlar trecuse de jumătate și ai abandonat școala cu câteva luni înainte de absolvire. Cu excepția anului în care ai stat la închisoare, nu te-ai oprit din lucru niciodată. Ai muncit din greu, ai fost harnică și tăcută, așa cum ai fost dintotdeauna. Pentru tine, munca e garanția singurătății. Știi că, atât timp cât vei fi în stare să-ți duci viața în ritmul regulat al programului de lucru și al scurtelor pauze pentru odihnă și somn, nu vei avea timp să ți se facă frică de întunericul ce se lasă dincolo de cercul luminos.

Și totuși, viața ta a fost cu totul alta înainte să împlinești douăzeci de ani. Munceai cincisprezece ore pe zi și aveai două zile libere pe lună. Salariul tău era jumătate din leafa pe care bărbații din echipa ta o primeau pentru aceeași muncă, iar bonusurile pentru orele suplimentare ieșeau din discuție. Luai câte două pastile pe zi²⁷, dar oboseala și nevoia de somn te răpuneau. Dacă șefa de echipă te prindea moțând în picioare, te înjura sau te plesnea peste obraz. Era abia după-amiază, dar, din cauza efortului, pulpele și tălpile îți erau umflate ca niște perne. Sub pretextul că se fura din uzină, de fiecare dată când ieșeați din tură, paznicii făceau percheziții corporale tuturor angajatelor. Ți-aduci aminte de rușinea ce te copleșea atunci când simțeați degetele bărbaților pipăind prin cupele sutienului pe care-l purtai. Tusea, sângele ce-ți curgea din nas, durerile înfiorătoare de cap, firele negre ca de ață pe care le scuipai odată cu flegma ce ți se aduna în gât – toate sunt încă vii în memoria ta.

„Suntem nobile, de neprețuit”. Așa obișnuia să spună Seong-hee deseori. În duminicile în care era liberă, participa la seminariile despre legislația muncii ținute la sediul Sindicatului Cheonggye al Muncitorilor din Industria Textilă. Își nota în amănunt totul, iar notițele din carnetul său le folosea la întrunirile pe care le aveai voi, fetele. Ai intrat și tu în grupul lor, fără nicio teamă. Seong-hee ți-a spus că era un grup de studiu, de învățare a caracterelor chinezești. Și era adevărat: fiecare întrunire începea cu studiul ideogramelor chinezești, mai ales că Seong-hee vă avertizase: „Trebuie să știm să citim 1800 de ideograme ca să fim în stare să înțelegem ce scrie în ziare”. Abia după ce fiecare dintre voi învăța pe de rost vreo treizeci de caractere pe care le exersați scriindu-le cu creionul pe caiete, Seong-hee își începea lecția ei ciudată despre legislația muncii. „Și cum vă spuneam... Suntem nobile, de neprețuit.” De fiecare dată când uita ce avea de spus, când pierdea șirul ideilor, spunea fraza asta, ca încurajările din *pansori*²⁸.

---

27 Referire la pastilele pe care muncitorii sud-coreeni din fabrici și micile ateliere erau obligați să le ia ca să nu adoarmă în timpul turelor de peste douăsprezece ore pe zi, în anii dictaturii președintelui Park Chung-hee.

28 Gen muzical tradițional coreean – deseori numit operă tradițională coreeană – interpretat de o vocalistă și un instrumentist, acesta din urmă ținând ritmul și firul narativ al poveștii prin bătăi de tobă și scurte cuvinte de încurajare.

„Conform Constituției, suntem egale cu toți oamenii, suntem la fel de nobile ca ei. Apoi, conform legislației muncii, avem aceleași drepturi ca toți oamenii!” Vocea ei clară și blândă îți aducea aminte de învățătoarea pe care o avusesseși în școala primară. „Au fost oameni care au murit pentru legea asta”.²⁹

Sindicatul muncitorilor votase cu largă majoritate împotriva sindicatului oficial, dominat de reprezentanții autorităților guvernamentale. În ziua în care forțele de poliție și spărgătorii de grevă i-au arestat pe liderii sindicatului muncitorilor, câteva sute de femei au format un lanț uman. Fetele tocmai ieșiseră din căminele fabricii și se pregăteau să intre în schimbul doi. Cele mai multe dintre ele nici nu împliniseră douăzeci de ani. Cele mai mari aveau douăzeci și unu sau douăzeci și doi de ani. Fetele nu veniseră pregătite cu lozinci sau cântece speciale, dar strigau: *Nu ne arestați! Nu aveți voie să ne arestați!* Spărgătorii de grevă, susținători ai guvernului, intraseră în grupul de fete, agitând bâte de lemn. Ai văzut sute de polițiști înarmați până în dinți, purtând scuturi în mâini și căști de protecție pe cap, dar și polițiști ascunși în mașinile de intervenție, dincolo de geamurile acoperite cu grilaje. Privindu-i, te-ai întreat: „De ce sunt înarmați? Noi nu putem lupta cu ei, noi nu avem arme”.

Atunci a fost momentul în care ai auzit-o pe Seong-hee strigând din răspuțeri:

– Dezbrăcați-vă! Să ne dăm jos hainele! Toate fetele, dezbrăcați-vă!

Nu se știe cine a fost prima care s-a dezbrăcat, dar toate fetele strigau la unison *Nu ne arestați!* fluturându-și în aer bluzele și fustele. Acele trupuri erau cea mai de preț bogăție a fetelor și toți erau convingeți că nimeni nu le va atinge. Dar se înșelaseră. S-au repezit asupra fetelor rămase doar în sutien și chiloți și le-au izbit de pietrișul caldarâmului. Din carnea de pe spate și șolduri începuse să curgă sânge. Părul le era răvășit, chiloții ruți. *Nu ne arestați! Nu aveți voie să ne arestați!* Printre strigătele și vaietele asurzitoare ale tinerelor femei, se auzeau bâtele și scândurile din lemn cu care soldații loveau în trupurile fără apărare, îngrămădindu-le în dube.

---

²⁹ Aluzie la celebrul caz al lui Jeon Tae-il (1948-1970), care s-a sinucis dându-și foc în semn de protest față de condițiile mizere din atelierile de croitorie din Coreea de Sud, în plină dictatură a președintelui Park Chung-hee.

Pe atunci aveai optsprezece ani și ai fost ultima fată din grup ce a fost târâtă pe jos. Ai alunecat pe caldarâmul plin de nisip și pietriș și ai căzut. În haosul creat, un polițist îmbrăcat în haine civile te-a călcat pe stomac și te-a lovit în coaste. Căzută cu fața la pământ, ți-ai pierdut cunoștința pentru câteva momente și auzeai tot mai greu țipetele ascuțite ale fetelor. În clipele în care îți reveneai, ecoul strigătelor se auzea tot mai aproape și tot mai clar de urechile tale.

Cineva te-a luat în spate și te-a dus la camera de urgență a spitalului. Ai fost diagnosticată cu ruptură de intestine și cât erai internată ai aflat că te concediaseră. După ce te-ai externat, în loc să te dedici luptei alături de celelalte fete, te-ai întors în orașul natal. După ce rănile de pe trupul tău s-au mai vindecat, te-ai dus la Inchon și te-ai angajat la o altă fabrică de confecții, dar după nicio săptămână ai fost concediată. Numele tău figura pe lista neagră. Experiența ta de doi ani în domeniu nu mai era bună la nimic. Cu greu, la intervențiile unei rude, ai reușit să te angajezi pe un post simplu, la o mașină de cusut dintr-un atelier de croitorie de pe bulevardul Chungjang. Leafa era mai mică decât cea din uzina unde lucraseși înainte, dar, de fiecare dată când voiai să-ți dai demisia, în urechi îți răsună vocea lui Seong-hee: „Ce vă spuneam... suntem nobile, de neprețuit!”

Atunci i-ai scris o scrisoare: *Surioară, eu sunt bine. Din câte îmi dau seama, o să-mi ia ceva să învăț cum să trag la mașina de cusut. Nu pare o tehnică prea complicată. Problema e că nu mi se arată clar ce ar trebui să fac. În fine, cred că ar trebui să am răbdare și o să învăț, nu-i așa?*

Cuvintele *tehnică* și *răbdare* le-ai scris în caractere chinezești și nu în coreeană. Ai desenat fiecare trăsătură cât ai putut de corect, așa cum ai învățat la întâlnirile micului sindicat, ținute în casa lui Seong-hee. Când primeai răspuns de la ea, pe plic, la expeditor, era scrisă adresa Misiunii Industriale a Bisericii Prezbiteriene³⁰, pe care Seong-hee obișnuia să o frecventeze. Răspunsurile ei erau foarte scurte: *Așa trebuie să faci, să ai răbdare. Oriunde te vei duce, orice vei face, ai să te descurci.*

Ai primit scrisori scurte de la ea vreme de un an sau doi. Apoi, brusc, a încetat să-ți mai scrie. După trei ani de practică asiduă, în sfârșit ai reușit

---

30 Misiune înființată în anul 1958, în Coreea de Sud, de Biserica Prezbiteriană și renumită pentru acțiunile sale pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă în timpul președintelui Park Chung-hee.

să înveți cum să tragi la mașină. Aveai douăzeci și unu de ani și, în acea toamnă, o muncitoare de la uzină, mai tânără decât tine, murise în timp ce protestase pe caldarâmul din fața sediului partidului de opoziție. Nu ai crezut niciun cuvânt din comunicatul oficial al guvernului în care se spunea că fata se aruncase de la etajul trei, după ce-și tăiasse venele de la încheietura mâinii cu un ciob dintr-o sticlă de suc Cider. Ca și cum ai fi încercat să potrivești piesele dintr-un puzzle, te chinuiai să pui cap la cap fotografiile, spațiile cenzurate și editorialele ce înfierau revolta în ziarele controlate de guvern.

Niciodată nu ai uitat chipul polițistului îmbrăcat în haine civile, ce te călcase pe burtă și te lovise în coaste, așa cum nu ai uitat nici că spărgătorii de grevă erau instruiți și sprijiniți de Agenția Centrală de Informații sau că în centrul violențelor era un președinte militar. Ai înțeles ce se urmărea prin decretul de urgență numărul 9³¹, ai înțeles și sloganurile strigate de mulțimea de studenți adunată în fața universității. Ca niște piese de puzzle, puneai cap la cap toate informațiile din ziare ca să poți înțelege ce se întâmplase la Busan și Masan: cabine de telefoane publice dărâmate, secții de poliție incendiate, mulțimea dezlănțuită aruncând cu pietre în soldați, coloane goale pe care trebuia să le umpli cu propria ta imaginație.

Când președintele a fost asasinat în octombrie te-ai întrebat dacă odată cu încetarea violențelor soldații aveau să mai aresteze fetele ce lucrau la uzină și care protestau dezbrăcate, țipând din răsuputeri. Nu vor mai călca niciodată pe pânțele protestatarilor? Nu le vor mai zdrobi intestinele? Grație articolelor din ziare ai fost martora intrării în Seul, într-o mașină blindată, a tânărului comandant militar ce preluase mandatul președintelui Park, punând mâna pe mai multe poziții din guvern. Ți se făcuse pielea de găină: *Se vor întâmpla lucruri îngrozitoare*, ți-ai spus în gând.

— Domnișoară Im, îți plac atât de mult ziarele? te-a luat peste picior un croitor de vârstă mijlocie. Ce bine-i să fii tânăr! Poți să citești litere mici fără să porți ochelari.

---

31 Referire la Decretul Prezidențial de Urgență nr. 9 din 13 mai 1975, prin care președintele Park Chung-hee a interzis demonstrațiile de protest, precum și organizațiile și grupurile civice. Orice tentativă de criticare a sistemului Yushin era sancționată cu închisoarea.

Și ai văzut autobuzul. Era o zi senină și caldă de primăvară, când patronul atelierului de croitorie și-a dus băiatul student la niște rude din Yeongam. În acea după-amiază nu aveai mare lucru de făcut și, în timp ce te plimbai pe stradă, ți-a sărit în ochi un autobuz îndreptându-se spre centrul orașului. Sub geamurile autobuzului atârnavă pancarte albe pe care, cu litere mari și groase de cariocă albastră, era scris: *Jos legea marțială, și Respectați drepturile muncitorilor!*

În autobuz erau câteva zeci de tinere muncitoare de la uzina de textile Jeonnam, îmbrăcate în salopetele de lucru. Fețele lor atât de palide, de parcă niciodată nu văzuseră lumina soarelui, semănau cu niște ciuperci fierte la abur. Cu brațele scoase în afara ferestrelor, fetele băteau în caroseria autobuzului cu bucăți de lemn, cântând din toate puterile, îți amintești și acum glasurile lor, clare ca niște triluri de păsări.

Suntem de partea dreptății! Luptăm pentru dreptate! Da! Da! Da!

Împreună trăim, împreună murim! Da! Da! Da!

Mai bine murim în picioare decât să trăim în genunchi!

Suntem de partea dreptății! Luptăm pentru dreptate!

Cântecul fetelor răsună și azi în memoria ta. Captivată de glasurile lor, te-ai dus în direcția în care dispăruse autobuzul. Sutele de mii de oameni ce veneau de pe străzile lăturalnice se îndreptau spre piața centrală, în fața sediului Prefecturii, însă studenții ce demonstraseră la începutul primăverii în fața universității nu erau în mulțime. Veneau oameni în vârstă, copii de școală primară, femei și bărbați ce lucrau în uzine, îmbrăcați în salopete, tineri bărbați cu cravate la gât, tinere femei îmbrăcate în costume și purtând pantofi cu toc, bărbați de vârstă mijlocie purtând uniformele Mișcării Noul Sat³², ținând în mâini umbrele, singurele lor „arme”. În fața coloanei de manifestanți, cineva împingea o roabă în care erau cadavrele celor doi tineri împușcați la gară.

23:50

---

32 În orig., *Saemaul Undong* – mișcare inițiată de președintele Park Chung-hee, în anii '70, ce viza reformarea comunităților rurale pentru diminuarea discrepanțelor dintre centrele urbane industrializate și satele subdezvoltate.

Urci pe scările înguste și ieși din stația de metrou. Aerul condiționat din vagonul de metrou îți uscaseră pielea udă de transpirație, dar aerul umed de afară îți face iar broboane pe trup. E o noapte cumplit de caldă. E aproape de miezul nopții, dar palele de vânt sunt încă fierbinți.

Te oprești la intrare, în fața avizierului spitalului. După ce arunci o privire pe orarul de mers al autobuzelor care circulă doar în timpul zilei, îți pui mâinile sub bretelele rucsacului. Respirând cu greu aerul cald al nopții, începi să urci colina. Din când în când, scoți o mână de sub bretele și-ți ștergi gâtul asudat de transpirație lipicioasă.

Treci prin fața obloanelor închise ale unui magazin, mângălite cu graffiti de culoare albă.

În fața unui chioșc deschis non-stop, sub o umbrelă, câțiva bărbați beau bere la doză. Ridici capul și privești spre clădirea spitalului universitar, situat chiar în vârful colinei. Glasurile tinerelor fete cântând te însoțește tot drumul, din autobuzul pierdut într-un trecut îndepărtat până în prezent, în noapte. *Mai bine murim în picioare decât să trăim în genunchi. Să păstrăm un moment de reculegere pentru cei ce nu mai sunt printre noi. Să-i urmăm pe cei care și-au sacrificat primii viața și să luptăm până la sfârșit, pentru că... pentru că suntem nobile, de neprețuit.*

0:10

Intri pe poarta principală a spitalului și mergi pe aleea ce urcă tot mai sus. Luminată de o parte și de alta, aleea se desparte în două drumuri înguste: unul duce spre casa mortuară, celălalt spre clădirea principală a spitalului și clădirile anexe. Treci pe lângă ușa casei mortuare de-a lungul căreia sunt înșirate coroane de flori. Purtând banderole galbene, de doliu, peste cămășile de culoare albă, câțiva tineri fumează lângă coroane.

Se face tot mai târziu, dar ție nu ți-e somn deloc. Rucsacul greu îți intră adânc în umeri, spatele ți-e ud de transpirație, dar nu-ți pasă. Continui să mergi amintindu-ți de visele ce te bântuie, mai clare decât realitatea însăși.

Îmbrăcată într-o armură făcută parcă din sute de solzi de pește, cazi de pe acoperișul unei clădiri înalte. Îți zdrobești capul de caldarâm, dar totuși nu mori. Te duci din nou pe acoperiș, urcând pe scările de urgență. Apoi, fără să te gândești de două ori, te arunci în gol. Dar nici de data asta

nu mori. Și mai urci încă o dată pe scările de urgență... Le urci pentru propria ta moarte.

„La ce-i bună armura asta dacă mă arunc de la înălțime?” te întrebi când simți că visul a intrat într-o altă dimensiune. În loc să te trezești, continui să avansezi într-o altă dimensiune a visului: un uriaș sloi de gheață se prelinge pe trupul tău. Puțin câte puțin, corpul tău se sfărâmă în mii de bucăți. Ai vrea să curgi ca un fluid sub sloiul de gheață; ai da orice să te transformi în apa mării, petrol sau lavă, în orice fel de fluid, doar ca să scapi de greutatea corpului tău, de limitele lui, ce te țin captivă. E singurul drum spre adevărata eliberare. Visul se destramă, doar ca să te ducă într-o altă dimensiune: stând în picioare sub conul de lumină cenușie al unui stâlp de iluminat, fixezi întunericul de smoală din jurul tău cu ochii larg deschiși.

Cu cât te apropii de realitate, cu atât visul e mai puțin brutal și violent. Starea de somn își pierde din substanță, devine subțire și fragilă ca o foaie de caligrafie. Se subțiază până se sfărâmă în mii de bucăți și... te trezești. Într-un ungher al minții tale cufundate în tăcere, te așteaptă amintirile. Unii le numesc coșmaruri, pentru tine sunt doar un imens vid ce te trezește la realitate.

.

0:20

„Așa, și? Care-i problema lor? Ce vor să afle?” te întrebi în gând. „Trecutul e trecut. Nu am reușit eu să las în urma mea tot ce mi-ar fi pricinuit și cea mai mică suferință? Nu am fost eu în stare să mă îndepărt de toți cei care vor să știe totul despre trecutul meu?”

„De ce ți-e atât de greu?” ți-aduci aminte că-ți replicase Seong-hee, pe un ton foarte calm, atunci când ai întrebat-o, scrâșnind din dinți: „Cu ce drept le povestești oamenilor despre mine?” Zece ani au trecut de la ultima voastră revedere, dar nu ai putut să-i ierți expresia calmă de pe fața ei când ți-a spus fără ocolisuri: „Dacă aș fi în locul tău, nu m-aș ascunde. Nu aș lăsa ca zilele pe care le mai am de trăit să treacă indiferente pe lângă mine”.

Ți-aduci aminte de vocea caldă și blândă a bărbatului care ți-a fost soț timp de opt luni.

– Ești frumoasă, chiar dacă ai ochii mici, ți-a spus prima dată. Dacă ți-aș desena portretul, ți l-aș face doar din câteva linii.

Îți amintești de ochii migdalați, nasul și buzele pe care le desena cu ușurință pe o coală de hârtie. În memoria ta, imaginea ochilor lui mari și umezi, ca de vițeluş, este cât se poate de vie. Îți amintești că de fiecare dată când te desena, își musca nervos buzele, privindu-te pierdut cu ochii injectați de vinișoare roșii.

– Nu mă mai privi așa. Mă sperii, obișnuia deseori să-ți spună.

Ți-aduci aminte de e-mailul trimis de Yoon, pe care l-ai citit în birou: *Știu prea bine că pun presiune pe dumneavoastră. Însă eu cred că nu putem reduce acele timpuri ale violenței extreme doar la cele zece zile cât a durat Revolta. Este întocmai ca accidentul de la Centrala din Cernobil: explozia nu s-a consumat doar atunci, efectele ei se văd și acum, după zeci de ani. Dacă aș putea, aș scrie la această teză încă zece ani de acum încolo. Vă rog să mă ajutați! Vă rog să vă aduceți aminte ce s-a întâmplat atunci. Am nevoie de mărturia dumneavoastră.*

0:30

Toate becurile sunt stinse pe holul clădirii unde se află rezerva în care ai fost internată. Doar intrarea secției de urgență, situată la parterul unei clădiri anexe a spitalului, este luminată. În fața intrării se află o ambulanță venită din teritoriu. Se pare că tocmai au adus un pacient în stare gravă căci becul roșu, de alarmă, este aprins, iar ușile din spate sunt larg deschise.

Intri pe ușa principală și mergi pe coridorul secției. Auzi gemetele slabe ale bolnavilor, strigătele alarmate ale doctorilor luând măsuri de urgență, scrâșnetul mecanic al echipamentelor medicale, roțile paturilor împinse în grabă pe linoleumul coridorului. Te așezi pe unul din scaunele fără spătar din sala de triaj.

– Ce s-a întâmplat? De ce ați venit aici? te întreabă de la ghișeu o femeie trecută de prima tinerețe.

– Am venit să vizitez pe cineva internat aici.

Mintți: nu ești acolo ca să vezi pe cineva. Orele de vizită sunt doar dimineața și nici măcar nu știi dacă Seong-hee vrea să te vadă.

Un bărbat îmbrăcat în costum de alpinist intră în sala de triaj. Merge greu, sprijinindu-se de un prieten. Se pare că noaptea trecută, în timp ce urca pe munte, se lovise la încheietura unui braț.

— Gata, am ajuns, îl consolează celălalt, ducând pe umeri rucsacul său și pe cel al prietenului său rănit. Te uiți la cei doi bărbați, la fețele lor crispate.

Te mai uiți încă o dată, mai bine: seamănă mult, probabil cel care-l ajută e fratele lui mai mare.

— Mai rabdă un pic. Imediat vine și doctorul.

Imediat vine și doctorul. Așezată pe scaun, fără să schițezi niciun gest, ascuți cuvintele bărbatului rănit, repetate iar și iar, ca o mantră.

Ți-aduci aminte de fata ce-ți spusese, cu ani în urmă, că-și dorea să fie doctoriță. Când Seong-hee ți-a zis că în micul sindicat vor intra noi membri, tu ai fost cea care a avut curajul să spună câteva cuvinte. La fel ca tine, și ea renunțase la gimnaziu ca să lucreze în fabrică. Copila aia mică de statură, care chicotea întruna, a refuzat să facă parte din grupul vostru:

— Eu nu pot să mă implic în activitățile sindicatului. Nu-mi permit să fiu concediată. Trebuie să-i trimit bani fratelui meu mai mic ca să-și plătească taxele școlare. Apoi vreau și eu într-o bună zi să-mi continui studiile. Vreau să mă fac doctoriță.

Se întâmplase când ai fost internată pentru ruptură de intestine. O colegă de la uzină și-a întrerupt pentru scurt timp protestul din fața catedralei catolice din Myeongdong și a venit să te vadă.

— Știi, Jeong-mi a strâns toți pantofii noștri împrăștiați pe caldarâm. Am auzit că avea lacrimi în ochi atunci când i-a lăsat la biroul sindicatului.

În acea zi, în timp ce opuneau rezistență soldaților și polițiștilor ce voiau să le aresteze, toate încălțările fetelor dezbrăcate rămăseseră împrăștiate pe caldarâm. Jeong-mi, care pe atunci era o copilă de șaisprezece ani, a strâns la piept încălțările și, fără să-și dea seama, a început să plângă. A urcat la etajul al doilea și a intrat în biroul gol al sindicatului muncitorilor.

În după-amiaza aceea când s-a făcut ora de vizite medicale, întinsă pe pat, ai examinat cu atenție fețele curate și ținutele impecabile ale doctorilor, rezidenților și studenților la medicină ce făceau practică în

spital. Privindu-i, ai realizat că Jeong-mi nu avea să ajungă doctoriță. Cândva îți spusese că trebuia să muncească până-l vedea pe fratele ei mai mic, Jeong-dae, că termină facultatea. Ar fi fost trecută de douăzeci și cinci de ani și chiar dacă ar fi făcut niște meditații ca să dea iarăși examen de admitere la gimnaziu, ar fi fost în zadar. Știai prea bine că Jeong-mi nu ar fi făcut față ritmului de muncă din uzină. Deseori îi curgea sânge din nas și tușea de se zdruncina din toate încheieturile. Abia ținându-se pe picioarele subțiri ca niște tulpini de ridiche, se furișa printre mașinile de cusut și trăgea un pui de somn, în picioare, sprijinită de un stâlp. Dormea atât de profund de parcă și-ar fi pierdut cunoștința.

– De ce naiba e atât de mult zgomot aici? Nu aud nimic! te-a întrebat, tipând din răspuțeri, în prima zi în care învățase cum se țese la mașini.

Speriată de zgomotul infernal al mașinilor, te privea cu ochi mari, îngroziți.

2:00

În baia spitalului ce miroase cumplit a clor, stai în fața oglinzii și bei puțină apă din sticlă. Dai drumul la apă, te speli pe față, apoi te speli pe dinți cu multă grijă. După ce te speli pe păr cu săpunul spitalului, te ștergi cu un prosop. La fel ai făcut și cu vreo zece ani în urmă, când protestai pe caldarâm alături de Seong-hee. Din gentuța pentru cosmetice, făcută dintr-un material textil, scoți un pliculeț cu loțiune și ți-o întinzi pe față, peste obraji palizi.

Lunea trecută, când ai vorbit cu Seong-hee la telefon, vocea ei ți s-a părut atât de schimbată încât n-ai putut să-ți amintești chipul ei. De îndată ce ați terminat conversația, în mintea ta au apărut ochii ei luminoși și inteligenți și gingiile rozalii ce i se vedeau de fiecare dată când râdea. Trecuseră zece ani de la ultima voastră întâlnire și, cu siguranță, chipul ei nu mai poate fi același. Ți-o imaginezi îmbătrânită, cu obraji scofâlciți. Probabil acum doarme și, asemeni unui animal rănit, sforăie zgomotos, respirând pe tonuri joase și răgușite.

Ți-aduci aminte de noaptea de iarnă în care tu și Seong-hee ați dormit strâns lipite una de cealaltă. Erați adăpostite în podul unei case cu două etaje, unde un pastor străin își ținea predicile în fața muncitorilor.

Era un loc în care poliția nu putea da buzna după bunul-plac, în care Seong-hee – având pe atunci vreo douăzeci de ani – trăia ascunsă de ani buni prin bunăvoința pastorului. Seong-hee a sforăit îngrozitor toată noaptea și asta nu se potrivea deloc cu alura ei sobră de profesoară la gimnaziu. În zadar te-ai întors cu fața la perete și ți-ai acoperit urechile cu pilota de bumbac ce mirosea cumplit a naftalină. Nimic nu putea opri sforăitul ei.

2:50

Îți ții rucsacul în brațe și preț de câteva clipe adormi, ghemuită în ungherul unde se unesc două rânduri de bănci – unul din fața peretelui și celălalt din fața ghișeului de la triaj. De fiecare dată când tresari, cuvintele din mesajul primit de la Yoon strălucesc orbitor în fața ochilor tăi ca un cursor pe ecranul calculatorului: *mărturie, semnificație, memorie, pentru viitor.*

Subțiri ca niște filamente de bec, nervii optici pulsează și îți deschizi ochii. Somnoroasă, examinezi holul cufundat în semiîntuneric și ce e dincolo de ușa întunecată a secției de urgență. Nu-ți mai este somn și începi să simți conturul clar al durerii, o senzație mai rece și mai vie decât cel mai cumplit coșmar. E durerea pe care o simți în momentul în care-ți dai seama că tot prin ce-ai trecut până acum nu a fost un vis, ci a fost aieva.

Yoon te rugase să-ți aduci aminte, să stai față în față cu amintirile tale și să mărturisești totul. Te întrebi dacă ai fi în stare s-o faci.

Aș putea oare să mărturisesc că o bâță de lemn, lungă de treizeci de centimetri, mi-a fost băgată de zeci de ori în vagin și împinsă până a ajuns pe peretele ultim al uterului? Aș fi în stare să spun că am fost penetrată de patul unei carabine? Că am fost dusă la spital unde mi s-a făcut transfuzie de sânge pentru că hemoragia nu se mai oprea? Aș putea depune mărturie că timp de doi ani am sângerat fără oprire, că din cauza cheagurilor de sânge ce mi-au blocat trompele uterine mi s-a spus că niciodată nu voi putea avea copii? Sunt eu în stare să recunosc că orice contact fizic, în special cu bărbații, îmi repugnă? Am puterea să spun cât de dureros a fost pentru mine cel mai scurt sărut, cea mai mică atingere pe obraz sau privirea cuiva ce se uita la picioarele mele pe timpul verii, fie și pentru

câteva secunde? Am forța să accept că am ajuns să-mi urăsc propriul trup, că am distrus orice căldură și afecțiune umană pe care nu o puteam îndura, doar ca să fug spre un loc mai rece, mai sigur, în care să pot rămâne în viață?

3:00

De unde stai așezată vezi doar o parte din secția de urgență a spitalului. E luminată puternic și dinăuntru străbat gemete de durere ce par fi ale unui copil sau ale unei tinere femei. Glasurile desperate ale unor părinți de vârstă mijlocie se aud din ce în ce mai tare. Apoi vezi o asistentă alergând.

Îți pui rucsacul în spate, te ridici și ieși pe ușa principală. Două ambulante cu becurile de urgență stinse stau stinghere una lângă alta sub lumina rece a becurilor de afară. Puțin câte puțin, aerul fierbinte din palele de vânt își pierde din putere.

Mergi de-a lungul drumului asfaltat pe care pietonii nu circulă și apoi intri pe un gazon verde, pe care aparent e interzis să calci. Traversezi în diagonală petecul de iarbă și te îndrepti spre clădirea unde sunt rezervele pacienților. Vârfurile subțiri ale firelor de iarbă îți udă gleznela lăsată descoperite de șosetele prea scurte. Tragi adânc în piept mirosul puternic de pământ, așteptând picăturile de ploaie. În timp ce calci pe iarbă, în minte îți apare imaginea celor două fete ce stăteau întinse pe marginea drumului cu pancarta pusă pe piept. Pe fețe li se citește oboseala. Se ridică, pun pancarta deoparte și vin călcând cu pași ușori pe iarbă. Ți-e sete. Cu doar o oră în urmă te-ai spălat pe dinți, dar ai un gust amar în gură. Simți că sub firele de iarbă pe care calci nu e pământ, ci un strat de cioburi mici, de sticlă.

3:20

După noaptea aia nu am mai agățat niciodată vreun prosop ud de clanța ușii. Cu toate astea, continuam să aud zgomote venind de dincolo de ușă, chiar și pe timpul iernii și primăverii, când aerul nu mai era atât de uscat încât să fie nevoie de un prosop ud. Uneori încă le mai aud atunci când mă trezesc dintr-un somn în care, ca printr-o minune, n-am avut coșmaruri. De fiecare dată îmi deschid pleoapele tremurânde și privesc în întuneric.

Cine e? Cine-i acolo? Cine vine spre mine cu pași atât de ușori?

3:30

Toate clădirile au obloanele trase, toate ferestrele sunt închise. Suspendată pe cer, deasupra drumului cufundat în întuneric, luna celei de-a șaptesprezecea zi privește cu pupila ei de gheață camioneta în care te-ai urcat.

Tinerele studente erau responsabile să strige lozincile și anunțurile prin megafoane. Abia când au ajuns la capătul puterilor, cu gâtul uscat și incapabile să mai scoată nici cel mai mic sunet, ai reușit, în sfârșit, să pui mâna pe o portavoce timp de patruzeci de minute.

– Oameni buni! Aprindeți luminile! Vă implor, aprindeți luminile!

Așa ai strigat spre ferestrele întunecate, spre aleile pe care nu era nici tipenie de om. Abia mai târziu ai aflat că soldații v-au lăsat să străbateți orașul cu camionul, strigând prin megafoane toată noaptea, doar ca să nu le descoperiți tacticile de atac. Apoi au oprit camionul și v-au arestat pe toți: fetele au fost închise în celulele secției de poliție din Gwangsan, iar pe băiatul ce conducea camionul l-au dus pe terenul academiei militare. Pentru că au găsit o armă asupra ta, ai fost dată în custodia poliției militare, unde singurul tău nume a fost „curvă comunistă”. Și asta pentru că ai lucrat la fabrică și ai fost implicată în mișcările sindicale. Ca să dovedească trecutul pe care ți-l fabricaseră – ascunsă patru ani într-un atelier de croitorie din provincie, ai primit ordinele unui spion din Nordul comunist –, în fiecare zi te întindeau pe o masă, în camera de interogatoriu, unde încercau să-ți smulgă mărturii, prin tortură.

– Curvă comunistă mizerabilă, degeaba țiți. Nimeni n-o să vină să te scoată de aici.

Sub lumina banal de puternică a neonului ce tremura ușor deasupra ta, ți-ai pierdut cunoștința. Abia atunci nu te-au mai lovit, abia atunci s-a oprit.

Te-ai întâlnit cu Seong-hee la un an după ce ai fost eliberată. Ai întrebat de ea la sediul Misiunii Industriale a Bisericii Prezbiteriene și la Academia Creștină. Apoi te-ai întâlnit cu ea în Guro-dong, la un restaurant unde se mânca supă cu tăiței de casă. Ascultându-ți povestea, a dat din cap, surprinsă.

– Niciodată nu mi-am imaginat că ai fost arestată și închisă. Credeam că duci o viață liniștită.

Anii în care fusese ba închisă, ba eliberată, sau în care stătuse ascunsă, își puseseră amprenta pe chipul ei. Obrajii erau numai piele și os, era de nerecunoscut. Avea douăzeci și șapte de ani, dar arăta cu zece ani mai bătrână. Tăcută, Seong-hee privea în supa cu tăiței din care ieșeau tot mai puțini aburi. Apoi, te-a întrebat:

– Știai că Jeong-mi a dispărut în primăvara aia?

Ai dat din cap în semn că nu.

– Am auzit că o vreme s-a implicat în acțiunile sindicatului. Când noi am fost puse pe lista neagră, a intrat în panică și și-a dat demisia înainte să fie concediată. De atunci nu mai știu nimic de ea. De fapt, am aflat de ea de la o colegă de la seral cu care am lucrat împreună la fabrica de textile Ilshin.

Te uitai la gura ei, la mișcările buzelor ei, ca și cum nu erai în stare să înțelegi limba coreeană.

– E adevărat că ai stat aici patru ani? Ciudat, e un oraș mic, dar niciodată nu ne-am întâlnit.

Nu i-ai putut răspunde pe loc. Nici măcar nu-ți puteai aduce aminte chipul fetei. De fiecare dată când încerci să-ți amintești ceva, te simți secătuită de puteri. Câteva fragmente încețoșate ce îți răsar în minte dispar în câteva secunde. Și totuși îți aduci aminte de pielea ei palidă și dinții din față, dreți și aliniați. *Vreau să mă fac doctoriță.* Asta era tot ce-ți aminteai despre copila ce ridicase încălțările fetelor de pe caldarâm, strângându-le la piept și ducându-le apoi în biroul sindicatului. Printre încălțări erau și pantofii tăi, pe care o fostă colegă de la fabrică ți-i adusese la spital. O colegă al cărei nume nu ți-l mai aminteai.

4:00

M-am întors în Gwangju ca să mor.

După ce am fost eliberată, fratele meu mai mare m-a lăsat să stau în casa lui, însă pur și simplu n-am mai putut suporta să văd poliția venind în casa lui de două ori pe săptămână. Și asta numai din cauza mea.

La începutul lui februarie, într-o dimineată când ziua se îngâna cu noaptea, m-am îmbrăcat cu hainele cele mai bune și curate pe care le aveam, mi-am pus câteva lucruri în geantă și m-am urcat în autobuz.

Orașul arăta la fel, nimic nu se schimbase, dar eu aveam senzația că nimic nu mai era la fel.

În zidurile clădirii anexe a Prefecturii se vedeau urmele lăsate de gloanțe. Îmbrăcați în haine de culori întunecate, fețele trecătorilor erau contorsionate, ca și cum ar fi fost însemnate cu răni transparente, de care doar ei știau. Îmi făceam drum printre ei, iar umerii noștri se atingeau. Nu îmi era nici foame, nici sete, picioarele nu-mi înghețaseră. Simțeam că aș fi fost în stare să merg până când soarele ar fi apus, până când ar fi răsărit din nou a doua zi.

Și ți-am văzut fotografia, Dong-ho. Niște studenți tocmai terminaseră de pus fotografiile voastre pe zidul exterior al Centrului Catolic, în Geumnam-no, strada ce duce spre sediul Prefecturii.

Polițiștii puteau veni din clipă în clipă, mă simțeam urmărită de ei, de undeva dintr-un loc ascuns. Cu o mișcare iute, am smuls fotografia, am rulat-o și am plecat. Am traversat bulevardul și am intrat pe o alee îngustă. Am văzut firma unei cafenele pe care n-o observasem niciodată până atunci. Gâfâind, am urcat până la etajul cinci, am intrat într-o sală întunecată, ca o grotă, m-am așezat pe scaun și am comandat o cafea. Până când chelnerul mi-a pus cafeaua pe masă, am stat înlemnită, nu m-am mișcat deloc. Muzica era dată la maximum, dar eu nu auzeam nimic. Eram surdă de parcă aș fi înnotat într-o apă adâncă. Când m-am asigurat că nu mă vedea nimeni, am desfăcut fotografia pe care o făcusem sul.

Erai în curtea Prefecturii, întins pe o parte. Din cauza impactului tirului de gloanțe, brațele și picioarele erau depărtate de trup. Fața și pieptul erau îndreptate spre cer, iar genunchii spre caldarâm. Trupul tău contorsionat a fost mărturia suferinței prin care ai trecut în ultimele tale clipe de viață.

Nu puteam respira.

Nu eram în stare să scot niciun sunet.

În acea vară, ai murit. În timp ce sângele se scurgea din trupul meu, trupul tău putrezea cu furie în pământ. A fost momentul în care de acolo, din fotografie, m-ai salvat, Dong-ho. Mi-ai făcut sângele să-mi clocotească

în vene. Suferința și furia pe care le-am simțit atunci în mine mi-au readus inima la viață. Aveam în mine o inimă pulsând, gata să-mi sfârtece pieptul

•

4:20

Lumina e aprinsă în ghereta paznicului de la intrarea în parcare spitalului. Pentru câteva clipe te uiți la fața bătrânului paznic: cu gura căscată, doarme buștean cu ceafa sprijinită de spătarul scaunului pe roți. Un bec slab atârnă de tavanul gheretei. Lumina palidă adună pe cimentul de jos un roi de fluturi de noapte. Mai e puțin și se face ziuă. Soarele va răsări încet, pentru ca mai târziu să împroaște razele de foc. Va fi o nouă zi toridă de august. Tot ce și-a pierdut suflarea va putrezi cu repeziciune, iar mirosul sufocant al gunoiului adunat pe alei va pluti în aer.

Ți-aduci aminte de scurta conversație pe care Dong-ho și Eun-sook au avut-o atunci.

– De ce să acoperim cadavrele cu steagul național? De ce se cântă imnul național? o întrebase Dong-ho.

Nu-ți mai aduci aminte ce i-a răspuns Eun-sook.

Ce răspuns i-ai da acum lui Dong-ho? *Măcar atât putem să facem pentru ei: să-i acoperim cu steagul național. Cei ce au murit nu sunt niște hălci de carne măcelărite. De asta le cântăm imnul național și ținem pentru ei un moment de reculegere.*

Au trecut douăzeci de ani de la Revolta din acea vară. *Vă exterminăm pe toți, nenorociților! Pui de cățele comuniste!* Dar ai întors spatele și ai ajuns până aici. Ai supraviețuit.

•

Ai lăsat în urmă înjurăturile lor și apa rece cu care-ți biciuiau trupul când te torturau. Ai închis ușa ce ducea înapoi, spre vara lui 1980. Pentru totdeauna. Pentru tine nu mai există drum de întoarcere spre lumea în care ai trăit, de dinainte de tortură și de masacru.

•

4:30

Nu știu ai cui sunt pașii pe care-i aud.

Nu știu dacă sunt aceiași sau dacă sunt ai altcuiva.

Și nici nu știu dacă vin doar unul câte unul.

Poate că sunt mai mulți.

Poate că se contopesc unii cu alții, amestecându-se ca niște fluide vagi, fără identitate, transformându-se într-un singur trup ușor, imperceptibil.

Și vin spre mine.

Nu sunt sigură de nimic din toate astea.

•

4:40

Sunt momente în care stai să te gândești. Era o după-amiază neobișnuit de liniștită, era un sfârșit de săptămână. În timp ce te uitai la soarele arzător, pentru câteva clipe ai avut senzația că în fața ochilor tăi profilul lui Dong-ho începea să prindă contururi vagi, tremurânde. Să fi fost oare sufletul lui?

Oare sufletul celui plecat pe lumea cealaltă apare doar în diminețile în care ziua se îngână cu noaptea, atunci când visele pe care nu ți le poți aminti lasă pe obrajii tăi urme de lacrimi, când conturul feței devine brusc din ce în ce mai clar? Dacă sufletele celor morți ar avea un loc doar al lor, cum ar fi? Întunecat? Luminos? Dong-ho! Jin-su! Cadavrele pe care le-ai spălat și îmbrăcat cu mâinile voastre s-au adunat toate acolo, într-un loc doar al lor sau sunt împrăștiate în necunoscut?

Știi foarte bine că nu ești curajoasă, că nu ești puternică. Dintotdeauna ai ales să fugi din calea situațiilor periculoase. Când polițistul te-a călcat pe stomac, imediat ai părăsit sindicatul. După ce-ai ieșit din închisoare, te-ai alăturat lui Seong-hee în mișcarea sindicală, dar, spre deosebire de ea, te-ai ocupat de sarcini mult mai practice. După un timp, te-ai transferat la o altă organizație, mult diferită de cea a lui Seong-hee. De atunci n-ai mai căutat-o. Știai că s-ar fi simțit rănită de alegerea pe care o făcuseși, cu atât mai mult cu cât nu fusese de acord cu tine. Luni te vei duce la poștă și-i vei trimite înapoi lui Yoon reportofonul și casetele pe care le ai acum în rucsacul ce-ți apasă greu pe umeri. Nici nu te-ai atins de ele.

•

Dar ești conștientă că dacă ai trece din nou printr-un moment ca cel din primăvara aceluia an, ai face aceeași alegere. La fel ai făcut și atunci când erai elevă în școala primară. În timpul unui joc cu mingea, te-ai ferit cât ai putut să nu o iei în plină figură. Chiar și așa, la un moment dat ai rămas singură pe teren și mingea te-a nimerit din plin. Ani mai târziu,

atrasă de cântecul tinerelor fete urcate în autobuz, te-ai dus spre Piață, deși știai că acolo erau masați soldați înarmați. La fel ai făcut și în noaptea când v-au întrebat cine rămâne până la sfârșit. Calmă și sigură pe tine, ai ridicat mâna în semn de răspuns.

– Nu trebuie să ne transformăm în victime, ți-a spus atunci Seong-hee. Nu trebuie să le permitem să ne trateze, să se descotorosească de noi ca de niște victime.

Era noaptea în care de sus, din cer, luna vă privea cu ochii larg deschiși pe voi, fetele ce vă adunaserăți pe acoperiș. Oare cine ți-a strecurat atunci în gură o felie de piersică? Nu-ți mai aduci aminte.

•

4:50

Seong-hee, nici eu nu știu de ce ți-am spus că vreau să ne revedem.

Dacă în acel moment ți-aș fi întors spatele

Dacă în clipa în care am vrut să șterg tot ce avea legătură cu tine din inima mea, peste care turnasem ciment – amintiri complicate, ce-mi apăsau greu sufletul...

Dacă pentru mine ar fi insuportabil momentul în care totul ar fi ca la început între noi

Dacă toate astea s-ar întâmpla, oare te-aș putea întâlni din nou?

Ce-aș putea să-ți spun atunci, Seong-hee?

•

Te îndepărtezi de clădirea spitalului. Raze palide de soare scaldă gazonul. Îți pui mâinile sub bretelele rucsacului. Îți atârnă pe umeri ca o bucată de fier, dar tu ai senzația că duci un copil în spate. Mâinile tale nu fac decât să-l liniștească, să-l sprijine.

Eu sunt responsabilă pentru tot, așa-i? întrebi, strângând din dinți, vălul albastrui al întunericului ce se desface în fața ochilor tăi.

Dong-ho, dacă ți-aș fi cerut să pleci acasă, dacă ți-aș fi cerut asta atunci când mâncam amândoi din kimbap, nu ai fi rămas acolo, așa-i?

De asta vii acum la mine, Dong-ho.

Vii ca să mă întrebi de ce mai sunt încă în viață.

•

Continui să mergi. Ochii îți sunt străbătuți de vinișoare roșii și subțiri – linii trase una lângă alta cu vârful ascuțit al unei lame. Cu pași repezi te îndrepti spre luminile aprinse în secția de urgență.

5:00

Știu ce ți-aș spune, Seong-hee.

Dacă mi-ai da voie...

Te rog, dă-mi voie să-ți spun.

Toate becurile ce luminează aleea care duce spre casa mortuară, secția de urgență, clădirea spitalului și clădirile anexe se sting dintr-odată. Continui să mergi, urmând linia albă trasă pe mijlocului drumului. Îți ridici privirea. Stropii reci de ploaie cad pe creștetul tău, și apoi se sfărâmă pe caldarâmul de sub tenișii tăi.

Nu muri.

Te rog, nu muri.

CAPITOLUL 6

Acolo unde florile își desfac petalele

De cum te-am zărit, m-am luat după tine, Dong-ho. Mergeai foarte repede, iar eu nu mă puteam ține după tine, oricât de repede aș fi mers. Deh, am îmbătrânit și eu... Dacă ți-ai fi întors puțin capul, ți-aș fi văzut puțin fața. Dar tu continuai să mergi tot înainte, priveai numai în fața ta.

Pe atunci elevii de la gimnaziu umblau cu părul tuns scurt-scurt, așa-i? Te-am recunoscut după forma capului. Numai tu aveai capul atât de rotund. Tu erai, nu aveam nicio îndoială. Uniforma pe care o primiseși de la fratele tău ți-era mare. Abia când ai ajuns în anul trei de gimnaziu ai încăput în ea. Ce bine-ți stătea! Când te vedeam ieșind pe poarta mare, cu geanta pusă pe umăr, pus la patru ace, ah, aș fi stat acolo o veșnicie doar ca să mă uit la tine. Dar tu, hoțomanule, te-ai descotorosit de geantă și mergeai legănându-ți mâinile pe lângă tine. Da, da... numai ale tale puteau fi brațele alea subțiri ca niște nuielușe ieșind din cămașa cu mânecă scurtă a uniformei de vară. Tu erai, Dong-ho... Aveai umerii mici, trunchiul lung și subțire și mergeai țanțoș ca un pui de cerb, cu capul aplecat puțin în față. Da, da... tu erai, Dong-ho. Ai venit lângă mine, o singură dată ai trecut prin fața mea, și bătrâna ta mamă tot nu te-a văzut. Am rătăcit o oră printre tarabele și străduțele înguste, și tot nu m-am putut ține după tine, Dong-ho. Genunchii îmi tremurau groaznic, am amețit și am căzut pe caldarâm. Știam că dacă m-ar fi văzut niște vecini ar fi făcut o hărmălaie de nedescris, așa că m-am ridicat de jos, chiar dacă se învârtea pământul cu mine.

Atât de mult m-am ținut după tine, încât nici nu mi-am dat seama cât mersesem. În drum spre casă, mi se făcuse o sete cumplită, gâtul mi se uscaseră rău de tot. Plecasem de acasă fără niciun ban în buzunar, așa că m-am gândit să intru într-un chioșc, să cer să-mi dea măcar un pahar cu apă rece, dar m-am răzgândit. Mi-era frică ca nu cumva să mă înjure crezând că sunt o babă ieșită la cerșit. N-am avut de ales și am mers sprijinindu-mi o mână de fiecare zid ce-mi ieșea în cale. Când am trecut

prin fața șantierului, mi-am dus mâna la gură. Praful se ridica în nori groși și am început să tușesc. Eram atât de amețită încât nici nu-mi dădusem seama că mergeam în direcția opusă, spre un șantier de unde venea un zgomot infernal, unde excavatoarele făcuseră niște gropi uriașe.

Din cauza ploilor din vara trecută, pavajul din fața casei noastre s-a surpat. De fiecare dată când treceau pe-acolo, copiii se-mpiedicau în gropile adânci. Dacă roțile unui cărucior nimereau în ele, atunci nu-l mai puteai scoate. Într-un târziu, cei de la primărie au trimis niște muncitori să toarne asfalt. Era început de septembrie, și muncitorii s-au chinuit din greu să lucreze pe căldura sufocantă. Din roabe scoteau smoala fierbinte, ce bolborosea ca o tocăniță, o întindeau și o bătuceau până se întărea.

Seara târziu, după ce muncitorii plecaseră, am mers să văd și eu cum ieșise lucrarea. Am călcat cu grijă pe margini, pe lângă sfoara din jurul peticului de asfalt nou, pusă ca să țină trecătorii la distanță. Ce fierbinte era! Simțeam că-mi iau foc tălpile, pulpele, iar genunchii mă dureau cumplit. A doua zi dimineață, după ce luaseră sfoara, iarăși am călcat pe asfaltul nou. Era mai fierbinte în mijloc decât pe margini, așa că am pus picioarele cu grijă. La prânz și seara, și a doua zi dimineață, am călcat din nou pe asfaltul nou. Cumnată-ta, nevasta fratelui mai mare, tocmai venise din Seul.

– Mamă, liniștește-te, stai locului. E foarte cald. De ce tot calci pe asfaltul fierbinte? mă întrebuse mirată.

– Mi-a intrat frigul în oase. Dacă-ai știi ce cald tine asfaltul! Îmi face bine la încheieturi.

– Ciudată mai ești, mamă, mă înțepa fratele tău mai mare, care mă bătea la cap de ani buni ca să mă mut la ei.

Apoi, de afară, l-am auzit întrebând:

– Unde-a dispărut mama?

Abia după trei zile s-a răcit asfaltul. Nu era nimic rău în asta, și totuși eram dezamăgită. După ce mâncasem de prânz, am ieșit în stradă, am călcat pe petecul de asfalt nou. Ce n-aș fi dat să se încălzească cât de puțin! Dar știam că stăteam acolo așteptând. Să te văd trecând, Dong-ho.

Nu știu de ce nu te-am strigat pe nume. Cu buzele strâns lipite, de parcă aș fi fost mută, am început să merg cu pași grei, abia respirând.

Când o să mai vii și o să te strig pe nume, întoarce capul spre mine, Dong-ho! Nu trebuie să-mi răspunzi „da, mamă”. Întoarce capul spre mine, să-ți văd fața. Îmi e de-ajuns.

Dar nu erai tu. Știam că nu aveai cum să fii tu, Dong-ho. Doar te îngropasem cu mâinile mele, nu-i așa? Cu mâinile mele ți-am scos treningul albastru-deschis și bluzonul de instrucție militară și te-am îmbrăcat cu uniforma de iarnă peste o cămașă albă pe care o purtai vara. Ți-am strâns bine cureaua pantalonilor, ți-am pus în picioare șosete curate, de culoare gri. Când te-au întins în coșciugul din scânduri și te-au urcat în mașina de gunoi, m-am urcat și eu în față ca să am grijă de tine. Habar n-aveam încotro mergea mașina. Mă uitam numai la sicriul tău, pus undeva în spate.

Îmi aduc aminte de cei câteva sute de oameni ce cărau coșciugele pe o colină nisipoasă. Îmbrăcați în haine negre, păreau niște furnici. Ca prin ceață îi văd pe frații tăi cum te plâneau, mușcându-și buzele. Îmi aduc aminte de vorbele pe care mi le-a spus taică-tu înainte să-și dea duhul; rămăsese înlemnit să vadă că, în loc să plâng ca toți ceilalți, luasem o mână din buruienile pe care le-am smuls de pe mormântul tău și le-am înghițit. Le-am înghițit, m-am prăbușit în genunchi, am vomitat; apoi iar am smuls o mână de buruieni, le-am mestecat și le-am înghițit. Așa o fi fost. Eu nu-mi aduc aminte nimic din ce-am făcut. Tot ce mi-a rămas în memorie este ce-am făcut înainte să ajungem la cimitir. Chiar înainte să pună capacul peste sicriu, ți-am privit fața pentru ultima oară. Ce slab erai! A fost pentru prima dată când ți-am văzut fața atât de cenușie, la vârsta ta, atât de fragedă...

Abia mai târziu mi-a explicat fratele tău mijlociu că erai atât de palid pentru că pierduseși mult sânge când te-au împușcat. Tot el mi-a spus că de asta a fost sicriul tău ușor ca o pană, și nu pentru că erai mic și plăpând de fel.

— O să-i fac pe nenorociții ăia să plătească pentru tot răul pe care i l-au făcut, a spus fratele tău mijlociu.

Ochii lui crestați de vinișoare roșii clocoteau de furie.

— Ce vorbă-i asta? I-am întrebat șocată. Ce ai să-i faci acestei țări care l-a omorât pe fratele tău? Cum ai să-i întorci răul pe care i l-a făcut? Dacă ți mai se întâmplă și ție ceva, mă sting cu viață.

De atunci au trecut treizeci de ani. În fiecare an, când facem slujba de pomenire pentru tine și taică-tu, mă simt foarte ciudat când îl văd pe fratele tău mușcându-și buzele în timp ce stă drept, nemișcat, înainte să facă plecăciunea în fața altarului. Nu din cauza lui ai murit. Și-atunci de ce a îmbătrânit mai devreme decât ceilalți prieteni ai lui? De ce s-a gărbovit și a început să încărunțească? Mă întreb dacă încă mai vrea să se răzbune pe țara asta. De fiecare dată când mă gândesc la toate astea, simt că inima mea nu vrea să mai bată.

În schimb, fratele tău mai mare e mereu cu zâmbetul pe buze, dar nimeni nu știe ce e în sufletul lui. Vine să mă vadă de două ori pe lună împreună cu nevastă-sa. Câteodată vine singur, fără să știe ea și atunci îmi cumpără de mâncare și-mi dă bani. Se întoarce la Seul în aceeași zi, ca să nu-și dea seama nevastă-sa că a fost la mine. În fine, e mult mai atent cu mine și mult mai blând decât fratele tău mijlociu, care locuiește la o aruncătură de băț.

Taică-tu, tu și fratele tău mai mare semănați leit: aceeași talie înaltă, același spate puțin gărbovit. Cu ochii tăi migdalați și dinții din față depărtați, ai fost copia fidelă a fratelui tău mai mare. Și azi, când râde, lui frate-tău i se văd dinții lați din față, de parcă ar fi iepure. Dacă nu i s-ar vedea ridurile adânci de la coada ochilor, ar arăta ca un adolescent inocent.

Avea unsprezece ani când te-am născut. De îndată ce termina orele la școală, venea într-un suflet acasă, atât de mult voia să te vadă. De cum dădea cu ochii de tine, începea să se prostescă ca o fată. Se topea după gânguritul tău. Îți ținea căpșorul cu o mână și te făcea să Țopâi pe genunchii lui până începeai să râzi.

După ce-ai făcut un an, te prindea într-o legătoare și te ducea în cârcă prin toată curtea. Ca să te distreze și mai mult, îți fredona tot felul de cântecele. Doamne, ce fals mai cânta! Cine și-ar fi închipuit că un băiat atât de dulce, ca o fetiță, avea să se certe îngrozitor cu fratele tău

mijlociu? Nici acum, după douăzeci de ani de la cearta aia, nu sunt în stare să schimbe mai mult de câteva vorbe.

Era a treia zi după ce murise taică-tu, când fratele tău mai mare venise de la Seul ca să facem o pomenire la cimitir. Făceam de zor pregătiri în bucătărie, când dintr-odată am auzit ceva spărgându-se de podea. Am ieșit în grabă și am văzut doi bărbați în toată firea – unul de treizeci și doi, altul de douăzeci și șapte, icnind din greu, încercând să se strângă de gât unul pe celălalt.

– Puteai și tu să-l iei de mână și să-l duci acasă pe Dong-ho! Măcar atât erai și tu în stare să faci. Cum naiba l-ai lăsat să stea atâtea zile la Prefectură? De ce-ai lăsat-o pe mama să meargă singură în ultima zi? De ce nu te-ai dus cu ea? Știi ce-o să-mi zici! Ai să-mi spui că celui mic i-ar fi intrat pe-o ureche și i-ar fi ieșit pe alta, indiferent ce i-ai fi spus. Dar știai foarte bine că acolo numai moartea îl aștepta. Știai, dar n-ai făcut nimic.

Cel mijlociu a văzut negru în fața ochilor. A început să urle și s-a năpustit la cel mare, trântindu-l la pământ. Pe urmă n-am mai înțeles ce-și spuneau. Urlau unul la altul, scoși din minți ca niște fiare sălbatice. Și totuși, am reușit să înțeleg ce bolborosea cel mijlociu în timp ce se lupta cu frate-tău.

– Ce știi tu? Habar n-ai de nimic! Erai la Seul, nu aici. Habar n-ai ce-a fost aici! Habar n-ai ce s-a întâmplat în Gwangju!

N-avem niciun chef să mă bag între ei, să-i despart. Erau încleștați, când era unul deasupra, când celălalt. M-am întors în bucătărie, la treburile mele. Nu voiam să mă gândesc la nimic, nu voiam să aud pe nimeni și nimic. Am continuat să întorc în tigaie clătitele cu legume, să înfig bucățele de carne pe frigărui, să mestec în supă.

Acum nu mai sunt sigură de nimic. Când am venit în ultima zi să te caut, ce s-ar fi întâmplat dacă nu mi-ai fi promis că te întorci seara acasă? Ce-aș fi făcut dacă vocea ta calmă nu m-ar fi liniștit?

– Dong-ho vine acasă. La șase se închide sala de sport. Mi-a promis că vine, că o să luăm cina împreună.

Așa i-am spus lui taică-tu când am ajuns acasă. Dar se făcuse ora șapte și tu încă nu veniseși. Eu și fratele tău mijlociu am ieșit să te căutăm. După șapte, nu mai era voie să mergi pe stradă – așa era atunci,

sub legea marțială. Străzile erau pustii, nu se vedea nicio umbră de om pe caldarâm, căci se zvonea că în acea noapte armata va intra în oraș. Patruzeci de minute am mers pe jos. Când am ajuns la sala de sport, luminile erau stinse, nu era nici țipenie de om. Combatanții din patrulele civile păzeau Prefectura cu puștile în mâini.

– Am venit să-l iau acasă pe băiatul cel mic. Vă rog, le-am spus.

– Nu e voie să intrați aici. Nu intră nimeni, mi-au tăiat vorba cei din patrulele civile.

Erau albi la față ca varul, păreau atât de tineri, ca niște copiii, dar nu s-au lăsat înduplecați de rugămințile mele.

– Mai e puțin și o să vină tancurile armatei. E foarte periculos aici. Întoarceți-vă imediat acasă!

– Vă implor, lăsați-mă să intru. Chemați-l. Spuneți-i măcar să iasă afară.

Fratele tău mijlociu își pierduse răbdarea și le-a spus că o să intre, să te scoată afară cu mâna lui. Dar cei din patrulă nu l-au lăsat.

– Dacă intrați acum, nu o să mai puteți ieși. Numai cei conștienți că s-ar putea să fie uciși au rămas în Prefectură.

– Știu foarte bine asta. Lăsați-mă să intru, a ridicat glasul fratele tău.

– Potolește-te! O să iasă singur la momentul potrivit. Mi-a promis că o să vină acasă.

Așa am spus. Știi, afară se întunecase și-mi imaginam tancurile armatei intrând în oraș. Nu voiam să mai pierd încă un fiu.

Așa am spus, fără să știu că aveam să te pierd pentru totdeauna, Dong-ho. Eu cu mâna mea l-am tras cu putere de braț pe fratele tău mijlociu, eu l-am făcut să ne întorcem acasă. Plângând amândoi, ne-am întors acasă, rătăcind pe străzile întunecate și tăcute ca niște morminte.

Niciodată nu o să înțeleg de ce au trebuit să moară copiii din patrulele civile? Erau atât de palizi și tineri, niște copii înarmați. De ce nu m-au lăsat să intru în Prefectură? Oricum ar fi murit în zadar... Și-atunci, de ce nu m-au lăsat să te văd?

.

Frații tăi vin și pleacă. Vin să mă vadă. Dar pentru mine fiecare zi trece fără niciun sens. Ies pe verandă și mă încălzesc la soare. Când s-a deschis cariera de piatră, dincolo de gard, spre sud, a fost un zgomot

infernal aici, dar cel puțin acum soarele ajunge și la casa noastră. Cei ce stau în blocurile de trei etaje au parte de lumina soarelui abia când se face ora unsprezece.

Înainte să ne mutăm aici, am locuit pe o alee chiar în spatele carierei de piatră. Era o casă mică și strâmtă, cu acoperiș făcut din plăci de ardezie. Era atât de mică încât nu o puteam aerisi prea de bine. Frații tăi abia așteptau să se facă duminică, când muncitorii de la cariera de piatră erau liberi. Se fugăreau printre blocurile mari de granit, se jucau de-a v-ați ascunselea. Îi auzeam din curte strigând cât îi ținea gura: „Hibiscusul a înflorit!” Erau atât de obraznici și gălăgioși încât nu mi-aș fi închipuit că doar după un an o să fie atât de tăcuți și liniștiți.

După ce fratele tău mai mare s-a dus la Seul, ne-am mutat în casa în care locuim și acum. În vechea curte, simțeam că mă sufoc dacă puneam o floare. Ce fericită am fost când am luat casa asta cu o curte mare, plină cu trandafiri cățărători. Celui mijlociu i-am dat o cameră și i-am spus să se pună cu burta pe carte. Apoi m-am gândit ca în camera ta să mai aduc pe cineva, ca să acopăr măcar chiria lunară, să ne facem viața mai ușoară. Cine și-ar fi închipuit ce avea să se întâmple? Așa au ajuns la noi Jeong-mi și Jeong-dae. Erai mult mai mic de vârstă decât frații tăi și m-am bucurat că în sfârșit aveai și tu prieteni. Ce bine mă simțeam să vă văd, pe tine și pe Jeong-dae, plecând la școală, îmbrăcați în uniforme identice. Mergeați umăr la umăr, ca două boabe de mazăre într-o păstaie. La sfârșit de săptămână jucați badminton în curte, și când fluturașul zbura dincolo de gard, în cariera de piatră, vă certați care dintre voi să se ducă să-l ia dintre blocurile de granit. În cele din urmă, se ducea cel care pierdea la piatră-hârtie-foarfece³³. Ce bine-mi făcea să vă aud râzând în hohote.

Ce s-o fi întâmplat cu Jeong-mi și Jeong-dae? Când tatăl lor a venit în Gwangju, căutându-i disperat pe străzi, n-am știut ce să fac ca să-i mai alin durerea. Bărbatul și-a dat demisia și timp de un an a stat în camera copiilor lui. Zilnic se ducea și se învârtea ca un om nebun în jurul sediilor autorităților din oraș. De fiecare dată când afla că se mai descoperise o groapă comună sau că se mai găsisse un cadavru plutind pe lac, nu avea

---

33 Metodă tradițională de tragere la sorti prin gesturi făcute cu mâna.

liniște și ieșea valvârtej pe ușă. Nu conta dacă era toiuł noptii sau dacă abia se luminase de zi.

– Amândoi sunt în viață, simt asta. Sunt împreună pe undeva, pe aici. Nu am nicio îndoială, bolborosea ca un om nebun, intrând în bucătărie, beat criță, abia ținându-se pe picioare.

Avea fața mică și nasul turtit, iar din strălucirea ochilor lui, leită cu cea din ochii fiului său, îți puteai da seama că era pe cale să comită o năzdrăvănie. Nu cred că a supraviețuit mult timp după Revoltă. Când corpurile au fost exhumate și mutate în morminte noi, familiile celor dispăruți au făcut un mic altar cu mesaje funerare. Fratele tău mijlociu s-a dus și el acolo, dar nu le-a găsit numele scris nicăieri. Dacă tatăl lor ar fi trăit, cu siguranță ar fi ridicat două cenotafe pentru copiii lui.

Câteodată stau și mă întreb ce m-a făcut să închiriez anexa? Oare am făcut-o pentru chiria aia mizerabilă? Dacă Jeong-dae nu ar fi venit în casa noastră, nu ți-ai fi riscat viața pentru el, nu te-ai fi dus să-l cauți. Dar apoi îmi amintesc de duminicile în care jucați badminton, râzând în hohote, și simt că e numai vina mea. Încerc să nu mă mai gândesc, dar nu pot: e păcatul meu și numai al meu dacă și acum învinuiesc pentru moartea ta doi bieți copii, frate și soră.

Acum vreo câteva zile, cam pe la apus, mi-am amintit de chipul fetei. Ce drăguță era... Oare de ce trebuie oamenii frumoși să dispară fără urmă, m-am întrebat în gând, privind curtea cufundată în întuneric. Îmi aduc aminte cum intra în casa noastră ținând în brațe coșul cu rufe ude, cum făcea du-te-vino prin curte încălțată în teniși, ținând strâns într-o mână periuța de dinți din care curgeau picături de apă. Acum, toate astea mi se par simple vise, ca dintr-o viață anterioară.

Dong-ho, mie viața mi se pare tare și încăpățânată ca un mușchi de bou. Și după ce te-am pierdut pe tine, nu am avut de ales și am continuat să mănânc, să trăiesc.

Chiar și după ce tatăl lui Jeong-dae a plecat, am continuat să închid ușa, să mă duc la piață, făcându-mi loc prin aprozarele ce gemeau de lume. Auzisem de asociația familiilor victimelor Revoltei din Gwangju, dar nu mersesem la întrunirile lor. Am trecut pe la ei abia după ce-am primit

un telefon de la o doamnă, care s-a recomandat a fi vicepreședinta asociației.

– Știți, am auzit că președintele țării, da, da, militarul ăla, vine pe la noi... Criminalul ăla îndrăznește să pună piciorul în Gwangju, unde sângele copiilor noștri nici n-a apucat să se usuze.

În cele mai norocoase zile, puteam dormi pe apucate, foindu-mă pe toate părțile. Însă de când aflasem că președintele avea să vină în Gwangju, n-am mai putut închide un ochi. Nici taică-tu nu putea adormi deloc, era surmenat. La cât era el de blând și slăbit din cauza bolii, m-am gândit că ar fi mai bine să-l las acasă și să mă duc singură la întrunirea asociației. M-am dus la casa președintei asociației – o femeie ce avea un magazin unde vindea orez – și am făcut cunoștință cu celelalte mame. Până noaptea târziu am lucrat împreună la pancarte și indicatoare. Am decis ca restul pancartelor să le facem singure, fiecare la casa noastră. Când ne-am luat la revedere, ne-am strâns mâinile. Carnea noastră era rece, eram ca niște sperietori de ciori goale pe dinăuntru. Ne-am mângâiat pe spate fără niciun pic de emoție, ne uitam una la alta cu ochi goi, pierduți... ca niște sperietori de ciori. Pe chipurile noastre nu era nimic, ochii noștri erau pustii. Și așa ne-am luat la revedere, promițându-ne să ne vedem a doua zi.

Nu mi-a fost frică. Deloc. Nu eram înspăimântată, era ca și cum abia așteptam să mor, cu bucurie. De ce-ar fi trebuit să-mi fi fost frică? Îmbrăcate toate în haine de doliu, de culoare albă, așteptam să sosească coloana oficială a președintelui, a criminalului. Nemernicul venise chiar la primele ore ale dimineții. Plănuisem să strigăm sloganuri și să agităm pancarte, dar de îndată ce l-am văzut totul a fost dat peste cap. Ne-am pierdut cumpătul, am început să plângem în hohote, unele dintre noi au leșinat, ne-am smuls părul, ne-am sfâșiat hainele de doliu. Abia ce apucasem să desfacem pancartele că ni le-au confiscat.

Ne-au dus pe toate la secția de poliție, zăceam pe dușumea pe jumătate inconștiente. După câteva clipe au fost aduși și câțiva tineri din Asociația Răniților la Revoltă. Fuseseră prinși protestând pe alt traseu al coloanei oficiale. Arătau deprimați și, așezați unul în spatele celuilalt, intrau rând pe rând în secția de poliție.

De îndată ce ne-a văzut, un tânăr a izbucnit în plâns.

– Cum? Le-au adus și pe mame? Ce păcate au comis aceste mame ca să fie aduse aici?

A fost momentul în care am simțit că nu mai aveam nimic în cap, că mintea mea era pustie ca un deșert. Totul din jurul meu părea alb, întreaga lume se cufundase într-un alb nemărginit. Mi-am ridicat fusta sfâșiată și m-am urcat pe masă. Glasul îmi tremura groaznic, dar totuși am reușit să îngaim ceva:

– Așa e, ce păcate am comis de m-au adus aici?

Picioarele mele parcă prinseseră aripi și, într-o clipită, am sărit pe biroul polițiștilor. Deasupra lui, pe perete, era atârnat un tablou – portretul președintelui-criminal. L-am smuls cu putere și, dintr-o mișcare, am spart sticla cu propriile mele tălpi. Am simțit ceva curgându-mi pe față, dar nu știu dacă erau lacrimi sau picături de sânge.

Sângele îmi țâșnea dintr-o talpă și polițiștii m-au dus la spital. Taică-tu a venit și el la secția de urgențe, după ce-au luat legătura cu el. Un medic și o asistentă mi-au făcut o incizie în talpă, mi-au scos cioburile de sticlă și apoi m-au bandajat.

– Du-te acasă, te rog. Caută în dulap. Ai să găsești o pancartă pe care am făcut-o noaptea trecută, dar pe care nu am adus-o cu mine, i-am spus lui taică-tu.

În acea noapte, sprijinindu-mă de umărul lui taică-tu, am urcat pe scările ce duceau spre acoperișul spitalului. M-am ținut de balustradă, am desfăcut pancarta și am urlat cât m-au ținut puterile:

– Dă-mi băiatul înapoi, Chun Doo-hwan! Criminalule! Tu mi-ai omorât copilul! Să-l tăiem în bucăți pe asasin!

Așa am strigat până când am simțit că-mi fierbe sângele în cap, până când au venit polițiștii. Au urcat pe scările de urgență, m-au prins, m-au dus într-o rezervă, m-au aruncat pe un pat și m-au legat.

După acest incident, noi, mamele celor morți, ne-am întâlnit de mai multe ori, hotărâte să ne continuăm lupta. De fiecare dată când ne luam la revedere, ne strângeam mâinile, ne îmbrățișam și, privindu-ne adânc în ochii, ne promiteam să ne revedem. Odată chiar am strâns bani pentru mamele care nu se prea descurcau și așa am reușit să închiriam un autobuz să mergem la Seul, la o întrunire. Mi-aduc aminte că un nemernic a aruncat odată cu o grenadă de gaz lacrimogen în autobuzul nostru. Una

dintre mame începuse să se sufoce și a leșinat. Altă dată, poliția ne-a prins pe toate și ne-a băgat într-o dubă cu plasă de sârmă la geam. Au intrat pe o șosea ce făcea legătura între provincii și au început să ne dea jos, una câte una, în locuri diferite și izolate. Nici nu mai știu cât de mult am mers de-a lungul șoselei, fără să am habar unde mă aflam. Am continuat să merg până când m-am întâlnit cu altă mamă ce fusese dată jos din dubă. Ne-am îmbrățișat, privindu-ne buzele ce ni se învinețiseră din cauza frigului.

Toate hotărâserăm să fim unite orice ar fi, să luptăm până la sfârșit. Dar în anul următor, taică-tu s-a îmbolnăvit și nu mi-am putut ține promisiunea. În acea iarnă, privindu-l cum se stinge sub ochii mei, simțeam că nu mai aveam niciun strop de putere în mine.

— Ce bine de tine... Ai să pleci în curând... Ai să mă lași singură, să mă zbat în iadul în care trăiesc.

Așa mi-am spus în gând atunci, dar nu am habar cum arată lumea de dincolo de moarte. Oare și acolo oamenii se întâlnesc pentru ca mai apoi să se despartă? Oare și acolo, în lumea aceea, se aud voci, se văd chipuri de oameni? Oare și pe cealaltă lume sunt suflete fericite și suflete chinuite, îndurerate? Nu știu, Dong-ho, nu știu nimic din toate astea. Așa cum nu știu nici dacă ar trebui să-mi fie milă de taică-tu că a plecat din lumea asta sau dacă ar trebui să-l invidiez.

A trecut iarna, apoi a venit și primăvara. Când vine primăvara simt că-mi pierd mințile, iar vara mă simt vlăguită, ducând în mine o boală fără sfârșit. Când se face toamnă, abia pot să mai respir. Iarna, îmi îngheață încheieturile. Oricât de umedă ar fi vara, nu-mi curge nicio picătură de transpirație pe corp. Totul a înghețat în mine, și pânțelele meu, și inima mea.

.

Aveam treizeci de ani când te-am născut, Dong-ho. Ai fost ultimul copil pe care l-am adus pe lume. Țin minte că sfârșul de la sânul meu stâng avea o formă tare ciudată. Ceilalți doi frați ai tăi l-au preferat pe cel drept, arăta mai bine. Sânul stâng era plin de lapte, dar pentru că nu voiau să sugă din el, se întărise. Îl preferau pe cel drept, mai moale, mai mătăsos. Numai tu, Dong-ho, ai fost altfel. Ai luat între buzele tale mici sfârșul

deformat și ai supt cu blândețe. Abia după ce ai început să sugi din el, sânul stâng a început să arate la fel ca cel drept.

Dong-ho, niciodată nu am văzut un sugar atât de fericit cum ai fost tu când te alăptam. Râdeai și gângureai întruna. Până și scutecele de cârpă în care făceai caca ăla galben miroseau atât de frumos, de dulce! Te târâi în patru labe ca un cățeluș și duceai totul la gură. Odată ai făcut febră și te-ai umflat la față ca un balon. Ai avut convulsii și ai vomitat peste pieptul meu un lichid lăptos și acru. Când te-am înțărcat, ai început să-ți sugi degetul mare atât de tare, încât unghia se subțiasse ca o foaie de hârtie. „Aici, Dong-ho! Vino la mama!” Așa te chemam la mine, bătând veselă din palme. Râzând, ai făcut un pas, apoi încă doi... La al șaptelea pas, te-am luat în brațe.

„Mamă, nu suport vara, dar îmi plac atât de mult nopțile de vară”. Așa mi-ai spus când aveai opt ani. M-au uns pe suflet vorbele tale și mi-am spus în gând: „O să se facă poet, băiatul meu”. Îmi aduc aminte de nopțile fierbinți de vară când voi, cei trei băieți ai mei, mușcați din feliile de pepene roșu, așezați pe bancă alături de tatăl vostru. Parcă te văd cum îți scoteai limba ca să lingi și ultimele picături din zeama dulce și lipicioasă ce ți se scurgea pe la colțurile gurii.

Ți-am tăiat poza din legitimația de elev și am pus-o în portofelul meu. Zi după zi, noapte după noapte, casa asta e pustie. Când ziua se îngână cu noaptea, când nu aștept pe nimeni să-mi calce pragul, printre zecile de cute ale hârtiei de scris, chipul tău prinde contur. Nimeni nu mă aude, dar eu te strig în șoaptă: *Dong-ho...*

În zilele de toamnă, și cerul e din cale-afară de albastru după ce s-a terminat sezonul ploios, îți pun poza în buzunarul din interiorul jachetei și, abia târându-mă, cu genunchii tremurând, mă duc încet spre malul râului. Pașii mă poartă încet pe cărarea plină de flori de cosmos³⁴, atât de colorate, acolo unde roiurile de muște înfulecă lacome din viermii morți.

Când aveai vreo șase sau șapte ani, nu aveai astâmpăr și te plictiseai cumplit. După ce frații tăi plecau la școală, casa rămânea pustie și tu nu știai ce să faci. Așa că în fiecare zi te luam cu mine și amândoi mergeam de-a lungul râului până la magazinul unde lucra taică-tu. Strâmbai din nas

---

34 Floare asemănătoare cu margareta, cu petale de culoare roz, alb și violet-deschis.

de fiecare dată când vedeai cum ramurile vreunui copac ascundeau razele strălucitoare de soare. Când voiam să mă odihnesc la umbra crengilor, încăpățânat, mă trăgeai cu putere de mână spre un petec de pământ luminat de soare. Era atât de cald încât părul tău fin și subțire era ud learcă, iar tu abia mai puteai să respiri. Dar nu-ți păsa, tu voiai la soare.

– Mami, hai să mergem unde e soare! Mă lăsam trasă de mânuța ta, prefăcându-mă că erai mai puternic decât mine. Mami, vezi? Uite, acolo e soare și sunt atât de multe flori înflorite! De ce să mergem în întuneric? Hai acolo, mami, acolo unde florile își desfac petalele!

EPILOG

Lumină sub zăpadă

Aveam zece ani când am auzit această poveste. Nimeni nu mi-a spus-o special, numai mie. Povestea a prins contur în timp ce trăgeam cu urechea la discuțiile celor mari. În acel an, ne mutasem din Gwangju în Seul, într-o suburbie numită Suyuri. În căsuța situată pe vârful unei coline, obișnuiam să-mi petrec timpul închisă între patru pereți, citind tot ce-mi cădea în mână sau jucând *omok*³⁵ în fiecare după-amiază, împreună cu fratele meu mai mare și cel mai mic. În acele vremuri, mama mă punea să fac ce uram mai mult pe lumea asta, să decojesc usturoi și să tai capetele hamsiilor.

– Ți-a fost elev? I-a întrebat pe tata sora lui mai mică.

Mi-amintesc că era duminică, pe la începutul toamnei, iar tata stătea în capul mesei.

– Nu i-am fost diriginte, dar l-am avut elev la câteva ore. Îmi aduc aminte că avea talent la scris eseuri și compuneri literare. Era cam pe când am vândut casa din Jungheung-dong și ne-am mutat în Samkak-dong, într-o casă închiriată de la o agenție imobiliară. Mi-amintesc că bărbatul ce venise să ne cumpere casa a fost foarte încântat când i-am spus că sunt profesor la gimnaziul D. Băiatul lui cel mai mic învăța și el acolo, era elev în anul întâi. Mi-a spus de mai multe ori cum îl chema, dar abia după ce am avut ore la clasa lui, l-am identificat când am făcut prezența.

Nu-mi mai amintesc ce a mai discutat tata cu sora lui, dar mi-au rămas vii în memorie expresiile de pe chipurile lor, efortul pe care îl făceau când voiau să treacă peste părțile cel mai groaznice ale poveștii, dar și momentele când o liniște ciudată se așternea între cuvintele lor. Oricât de mult încercau să schimbe subiectul, inevitabil ajungeau din nou de unde plecaseră, la episoade ce-ți dădeau fiori reci pe șira spinării. În tot acest

---

35 Joc coreean în care unul dintre cei doi jucători trebuie să aranjeze pe o tablă împărțită în pătrățele cinci piese rotunde, de culoare albă sau neagră, pe orizontală, verticală sau pe diagonală.

timp, eu ascultam încordată, ciulindu-mi urechile cât puteam de bine, ca să nu scap niciun cuvânt. Știam că unul dintre elevii tatălui meu ajunsese să locuiască în fosta noastră casă din Jungheung-dong. Și totuși, nu-mi puteam explica de ce cei doi adulți vorbeau tot mai încet pe măsură ce firul poveștii înainta. Nu înțelegeam de ce tata ezita să pronunțe numele băiatului, eroul principal al poveștii.

•

Locuisem într-o casă tradițională coreeană, din lemn, iar în curte aveam un arbore mic de camelie, într-un strat cu flori. În fiecare an, înainte să înceapă canicula, trandafirii cățărați de culoare roșu-închis se urcau pe gard. După ce se ofileau, venea rândul nalbelor. Erau înalte, cam cât un om matur, aveau flori mari, de culoare albă și creșteau lângă zidul exterior de la poarta principală. Când deschideam poarta cu grilaj de fier verde-deschis, se vedea zidul lung ce înconjura fabrica de baterii Hojeon. În dimineața în care ne-am mutat, după ce vândusem casă, tata și fratele lui mai mic au înfășurat o pătură în jurul unui dulăpior din lemn de paulownia, legându-l apoi strâns cu frânghie. Și acum îmi aduc aminte de îndemânarea și precizia celor doi bărbați.

Înainte să ne mutăm în Seul, am locuit aproape doi ani în casa din Samkak-dong – o zonă cu un puternic iz rural – ce avea în spatele ei un uriaș cais. Bunicul se prăpădise de tânăr, așa că tata, cel mai mare dintre frați, rămăsese cap de familie. Din salariul lui de profesor de gimnaziu i-a crescut pe frații lui mai mici, iar de mătușa mea a avut grijă până când a absolvit facultatea. După ce toți s-au așezat la casa lor, tata s-a dedicat în întregime scrisului.³⁶

În ianuarie 1980, în Seul era un frig cumplit. Până când ne-am mutat în casa din Suyuri, de pe vârful colinei, am locuit vreo trei luni într-un apartament dintr-un complex de case înșiruite. Din cauza pereților făcuți din placaj subțire, înăuntru era la fel de frig ca afară. Scoteam aburi pe gură, atât de frig era. Stăteam cu paltoanele pe noi, ne înfofoleam cu pături, dar dinții tot ne clănțăneau de frig.

În acea iarnă, m-am gândit întruna la fosta noastră căsuță din Jungheung-dong. Și casa din Samkak-dong avea farmecul ei, cu caisul ce-și legăna fructele galbene atârinate de ramuri ca niște mingi de ping-

---

36 Este vorba de tatăl autoarei, romancierul sud-coreean Han Seung-won.

pong. Nu mă atașasem de ea poate pentru că am fost doar în trecere pe acolo. În casa din Jungheung-dong, construită în stil tradițional, am venit pe lume și mi-am petrecut primii nouă ani din viață. A fost casa pe care bunicul o construise special pentru mama, singurul lui copil. Mi-era dor de camera mea mică, singura trecere dinspre verandă spre bucătărie. Vara, îmi făceam temele întinsă pe burtă pe dușumeaua din lemn. În după-amiezile de iarnă, deschideam puțin ușile culisante din hârtie tradițională³⁷ și mă uitam pierdută la mănunchiul de raze de soare ce încălzeau în liniște curtea casei.

•

Într-o vară, pe la trei-patru dimineața, niște bărbați au venit la ușa casei noastre din Suyuri.

– Scoală-te! Aprind lumina, mi-a spus mama, zgâlțâindu-mă cu putere.

Nici n-am avut timp să clipesc că deja aprinsese becul. M-am ridicat în fund, încercând să mă trezesc frecându-mi ochii cu pumnii. În cameră erau doi bărbați solizi.

– Sunt de la agenția de imobiliare. Au venit să ne vadă casă, mi-a spus mama, îmbrăcată în pijamale.

M-am trezit instantaneu. Ținându-mă după mama, i-am văzut pe cei doi bărbați deschizând șifonierul, căutând sub birou, urcând în pod cu lanternele aprinse. Nu înțelegeam ce căutau agenții imobiliari la noi în casă, la acea oră, de ce urcaseră până și-n pod. După câteva clipe, unul dintre bărbați a coborât din pod.

– Urmați-mă, i-a spus, intrând în bucătărie.

Temătoare, pășeam în urma mamei.

– Rămâneți pe loc, a zis pe un ton hotărât, de neînduplecat, cu chipul împietrit. Am întors capul și i-am văzut pe cei doi frați ai mei. Îmbrăcați în pijamale, ieșiseră din dormitor și priveau confuzi. În acel moment, l-am auzit pe tata discutând aprins cu cineva, în camera lui și a mamei. Dincolo de perdeaua de dantelă ce separa bucătăria de camera mea se auzea vocea mamei. Vorbea atât de încet, încât n-am putut înțelege nimic din ce-i spunea celui-lalt bărbat.

•

---

³⁷ Uși culisante construite din lemn și decorate cu hârtie făcută manual prin metode tradiționale (*hanji*).

În acel an, când rudele au venit la noi de Chuseok³⁸, discuțiile s-au purtat pe un ton aproape imperceptibil, astfel încât nici eu și nici frații sau verii mei să nu auzim nimic.

Tata și fratele lui mai mic au stat în sufragerie, vorbind în șoaptă până spre dimineață.

— A fost un atac surpriză, în primele ore de dimineață. Prima dată am crezut că au intrat hoții peste noi. Au spart și ușa de la bucătărie și poarta principală. Se pare că a fost Song, colegul meu mai în vârstă pe care-l întâlnisem cu o zi înainte, pe la amiază. Ne dăduserăm întâlnire în Myeong-dong, ca să mă roage să-i dau în avans patru sute de mii de woni pentru tipărirea cărții; trecuse pe la editură... Știi, eu și cumnata ta obișnuiam să împărțim ziare împreună. Mai târziu ne-am revăzut, ne-am întâlnit undeva, dar nu în Namsan. A mințit când a spus că de anul trecut relațiile dintre noi s-au răcit.

— Frățioare, ai grijă, telefoanele sunt ascultate. De vreo câteva zile încoace, de fiecare dată când te sun se aud sunete ciudate, ca un șuierat de vânt. Sunt sigur că e aparatura de înregistrare. Îl mai ții minte pe amicul meu, Yeong-jun? Și el vrea să scape de aici cât încă mai poate. În urmă cu doi ani, l-au prins cei de la Securitate și i-au scos toate cele zece unghii de la degetele mâinilor. Dacă-l mai iau o dată, nu mai scapă cu viață.

Din bucătărie se auzeau vocile femeilor. Mama și cele două mătuși ale mele vorbeau în șoaptă, în timp ce pregăteau ceva de-ale gurii.

— Am auzit că fetelor le tăiau sânii cu niște cuțite...

— Vai de mine!

— Iar eu am auzit că scoteau copiii din pânțele femeilor gravide...

— Vai de mine! Unde s-a mai pomenit așa ceva pe lumea asta?

— Cei care au cumpărat casa tradițională în care ați locuit au închiriat o cameră unor copii, frate și soră. Băiatul era în același an de gimnaziu ca și fiul proprietarului. Am auzit că numai de la gimnaziul D au murit trei elevi și au dispărut doi. Sunt cei doi frați care au locuit acolo.

---

38 Sărbătoare tradițională coreeană celebrată în a cincisprezecea zi a celei de-a opta luni, calculată în funcție de fazele lunii, în care se omagiază spiritele celor decedați.

– Vai de mine! a spus mama speriată, pe un ton tânguitor, lăsând apoi capul în jos.

După câteva momente de tăcere, a început să vorbească cu o voce joasă, șoptită.

– Am auzit de povestea unui bărbat care o curta acum doi ani pe domnișoara Hee-yeong. Voia să se însoare cu ea. Mi se pare că era profesor de matematică la gimnaziul K. Era un om de treabă, dar nu era făcut pentru familia noastră, n-a fost să fie. Nevasta lui era în ultima lună de sarcină... Au omorât-o în timp ce-l aștepta pe el, în fața casei. Ce vină a avut săraca femeie?

Cea de-a doua mătușă – soția fratelui mai mic al tatei – venită din Daejon, nu spunea nimic. Răbdătoare, cu ochii blânzi ca un vițeluş și clipind des, aștepta ca mama să-și continue povestea.

– Au împuşcat-o și a murit pe loc. Bebeluşul din pântecul ei a supraviețuit doar câteva minute.

În mintea mea de copil încercam să-mi imaginez ce s-ar fi întâmplat dacă mătușa mea s-ar fi măritat cu profesorul de matematică. Avea douăzeci și șase de ani și o vedeam stând în fața porții, așteptându-și bărbatul cu mâinile puse pe burta mare și rotundă. Un glonț îi străpunge fruntea albă. Cu ochii și gura deschisă, copilul din pântecul mătușii, căruia îi plăcea tare mult să se miște în ritmurile cântecelor fredonate de mama lui, se zbătea în lichidul amniotic ca un pește pe uscat.

Doi ani mai târziu, într-o vară, tata a venit acasă cu un album de fotografii. Îl cumpărase din gară când se întorcea din Gwangju, unde fusese la o ceremonie funerară. Venise la noi și mătușa Hee-yeong, dar nu arăta ca în închipuirea mea de copil. Nu avea fruntea găurită de un glonț și încă nu se căsătorise. După ce albumul a trecut din mână în mână, o tăcere grea s-a lăsat printre oamenii mari din familia noastră. De teamă ca noi, copiii, să nu găsim albumul, tata l-a ascuns în bibliotecă, pe ultimul raft, întorcându-l cu cotorul spre interior, ca să nu-i vedem titlul.

Într-o seară, pe ascuns, am deschis albumul, când toți adulții se adunaseră în bucătărie ca să vadă știrile de la ora nouă. Am cercetat cu atenție fiecare carte și am găsit albumul pe ultimul raft. Și acum îmi aduc aminte de momentul în care am dat cu ochii de fotografia unei tinere

femei ce avea fața mutilată de împunsăturile de baionetă. În acea clipă am simțit cum insula de blândețe și bunătate din mine, pe care nu o simțisem până atunci, s-a sfârâmat în tăcere în mii de bucăți.

Dușumeaua sălii municipale de sport era surpată, iar eu fixam cu privirea țărâna sângerie ce se iveau prin spărtură. Am întors capul și am văzut ferestrele uriașe de pe cei patru pereți. Pe peretele din fața mea atârna steagul național înrămat, iar neioanele suspendate de fire lungi din tavan încă nu fuseseră demontate. Mă îndreptam spre peretele opus, călcând pe pământul pe jumătate înghețat ce ieșea de sub podea. Pe o foaie A4 trasă în țiplă, cineva scrisese de mână: *Vă rugăm să vă descălțați când faceți gimnastică.*

Privind spre intrarea principală, am văzut scările ce urcau la etajul doi.

Am început să urc pe scara acoperită cu un strat gros de praf, o scară pe care trecerea fusese mult timp interzisă. M-am așezat într-un loc de unde puteam vedea întreaga sală. Era frig, îmi ieșea abur pe gură. Răceala cimentului îmi pătrundea pe sub blugii cu care eram îmbrăcată. Cadavrele acoperite cu pânză albă din bumbac, sicriile înfășurate în steagul național, femeii privind în gol, copiii plângând – pentru câteva clipe imaginile au tremurat ușor deasupra pământului sângeriu, apoi s-au topit în vid.

„Prea târziu”, mi-am spus în gând. Ar fi trebuit să fiu acolo înainte ca podeaua să se surpe, înainte ca o pânză uriașă pe care scria *În construcție* să acopere fațada sediului Prefecturii. Ar fi trebuit să fiu acolo înainte să apuce să smulgă din rădăcini trunchiurile de ginkgo biloba, martorii tăcuți ai evenimentelor, înainte ca bătrânul copac-pagodă, vechi de o sută cincizeci de ani, să se usuce și să moară.

„Dar sunt aici, acum. Nu mai am ce face”. Îmi voi trage fermoarul gecii până sus și voi sta aici până când soarele va apune. Voi rămâne aici până când chipul aceluia băiat va prinde contur în fața mea, până când îi voi auzi vocea, până când am să-l văd plecând cu spatele întors la mine, până când silueta lui se va reflecta pe podeaua invizibilă ca flacăra unduitoare a unei lumânări.

.

Ajunsă în apartamentul fratelui meu mai mic, care încă mai locuiește în Gwangju, mi-am desfăcut bagajele. Stabiliserăm să cinăm împreună de

îndată ce va ajunge acasă, după serviciu, și să mergem să ne vizităm vechea casă tradițională din Jungheung-dong înainte să se întunece. Eram o copilă când am plecat din Gwangju, așa că nu îmi mai aminteam mare lucru din vechiul oraș. Am luat un taxi și m-am dus până la școala primară H., pe care o frecventasem până în anul trei. Am lăsat în urmă școala și am făcut la stânga, ghidându-mă după amintirile vagi din copilărie.

Pe locul unde a fost cândva o librărie, mai funcționa și acum un magazin de papetărie. Am trecut de el și, după câțiva pași, am luat-o la dreapta, ascultând de memoria spațială adânc impregnată în fibrele trupului meu. Zidul lung ce împrejmuia cândva fabrica de baterii Hojeon dispăruse și, odată cu el, au dispărut și casele construite în stil tradițional, ce erau înșirate pe partea opusă zidului. Din câte îmi aduceam aminte, acolo unde aleea strâmtă se intersecta cu drumul mare, fusese o carieră de piatră, lungă și adâncă cât o casă, despărțită printr-un zid de fosta noastră casă tradițională. Acum era un simplu teren viran. După ce am trecut de o casă cu un singur etaj, de un institut privat unde se studia pianul și de un magazin unde se vindeau ștampile, am ajuns la capătul străzii. Pe locul unde fusese cariera de piatră, se înălța acum o clădire de beton dezolantă, cu trei etaje. Fosta noastră casă tradițională fusese demolată, iar în locul ei se ridicase o clădire construită din plăci prefabricate unde se vindeau articole sanitare pentru baie și bucătărie – chiuvete, blaturi de bucătărie, vase de toaletă. La ce mă așteptam, la urma urmei? O bună bucată de vreme am făcut du-te vino în fața magazinului luminat de becuri puternice, ca și cum aș fi așteptat pe cineva.

A doua zi am pornit la drum mult mai devreme și m-am dus la *Institutul de Cercetare a Revoltei din 18 mai 1980*, ce aparține de Universitatea Jeonnam și la Fundația Culturală Memorială *18 mai* din districtul Sangmu. Intrarea în clădirea forțelor de securitate 505 – care fusese și sediul agenției centrale de informații de la începutul anilor '70 și unde au fost torturați demonstrații – era închisă.

Cum n-am putut intra, după-amiază m-am dus la gimnaziul D. La început m-am gândit că n-aveam cum să găsesc fotografia lui Dong-ho în albumul de absolvire. Băiatul murise înainte de a absolvi. L-am sunat pe

profesorul de artă, un vechi prieten de-al tatălui meu, și astfel am putut să am acces la registrul cu foștii elevi ai gimnaziului. Acolo, în registrul acela, i-am văzut fotografia pentru prima oară în viața mea. Ochii alungiți, cu pleoapele căzute trădau blândețe și inocență. Trăsăturile bărbiei și ale pomeților îl făceau să pară copilăros. Cu toate astea, avea un chip obișnuit, pe care-l uitai chiar în secunda în care-ți luai ochii de la el.

Am ieșit din cancelarie și tocmai când traversam terenul de sport, a început să ningă. Când am ajuns la poarta școlii, ningeau cu fulgi mari și groși. Mi-am șters fulgii de nea ce mi se prinseseră de gene, am oprit un taxi și i-am spus șoferului să meargă la Universitatea Jeonnam. La expoziția de la etajul doi al *Institutului de Cercetare a Revoltei din 18 mai 1980*, mi s-a părut că vedeam, din nou, aceleași fețe ca în registrul școlar.

Pe pereții sălii de expoziție erau montate ecrane pe care rulau diverse imagini și scurt metraje, ce se repetau în buclă. Nu-mi aduceam aminte în ce context i-am văzut chipul, așa că am fost nevoită să mă uit la fiecare proiecție video care rula pe fiecare ecran. Am văzut o față ce semăna cu a lui într-o fotografie înfățișând primele demonstrații. În primul rând de manifestanți, cineva împingea o roabă în care erau cadavrele a doi studenți ce fuseseră împușcați la gară. Un băiat tânăr ce semăna cu Dong-ho privea de la distanță cadavrele celor doi studenți. Arăta speriat, pe punctul de a izbucni în plâns. Era spre sfârșitul primăverii și, înfrigurat, își încrucișase brațele peste piept. Pentru că imaginile se succedau cu repeziciune, nu i-am putut vedea bine chipul. Am stat în picioare în fața ecranului și am revăzut montajul de patru ori. Fața lui era oarecare și știam că-l puteam confunda cu oricare alt elev a cărui fotografie figura în registrul școlii.

Nu eram sigură că băiatul din montajul video era Dong-ho. Pe-atunci, toți elevii semănau între ei, aveau aceeași tunsoare și purtau uniforme identice. Probabil că toți aveau aceeași ochi blânzi, cu pleoapele căzute; poate că toți erau uscățivi și înalți, cu fața trasă și gâturile lungi și subțiri.

Planul meu era să parcurg fiecare document de care puteam face rost. De la începutul lunii decembrie, numai asta am făcut; nu am scris nimic, nu-mi stabilisem nicio întâlnire cu nimeni, nu am citit nimic în afară de documente despre Revolta din Gwangju. Am ținut-o așa două luni, dar la

sfârșitul lui ianuarie am simțit că nu mai puteam continua. Și asta din cauza unor vise.

Într-unul din vise se făcea că fugeam, încercând să scap de un grup de militari. Cu cât se apropiau mai mult de mine, cu atât răsuflăm mai greu. Unul dintre soldați m-a prins, m-a tras și am căzut cu fața pe caldarâm. Când m-am întors cu fața în sus, soldatul mi-a pus baioneta în mijlocul pieptului și a înfipt-o cât a putut de tare. Era ora două dimineața. Speriată, m-am trezit și mi-am dus degrabă mâinile la piept. Tremuram din toate încheieturile și, timp de cinci minute, abia am putut să respir. Nu-mi dădeam seama că plângeam; îmi aduc aminte că palma mi s-a umezit de îndată ce mi-am dus-o la față.

Peste câteva zile, se făcea că cineva m-a căutat și mi-a spus:

– Treizeci de ani au trecut de la Revolta din Gwangju, dar zeci de protestatari arestați atunci sunt încă ținute captivi în camere secrete, la subsol. Nimeni nu știe asta, dar mâine, la ora trei după-amiază, vor fi executați toți.

În visul meu era opt seara. Până a doua zi, la ora trei după-amiaza, mai erau nouăsprezece ore. Cum aș fi putut să opresc execuția? Persoana care-mi spusese toate astea dispăruse fără urmă, iar eu stăteam confuză în mijlocul străzii, ținând telefonul mobil în mână, neștiind ce să fac. Unde ar fi trebuit să dau telefon? Dacă le-aș fi spus, oare ar fi împiedicat execuția? De ce mi-a spus toate astea tocmai mie, o ființă lipsită de orice putere și influență? Știam că trebuia să opresc cât mai repede un taxi și să plec... Dar unde? Încotro să mă îndrept și ce să fac? Întrebările se zbăteau pe buzele mele și mi-am deschis, brusc, ochii. „A fost un vis, un simplu vis”. Deschizându-mi pumnii încleștați, mi-am repetat întruna, în întuneric, cu voce șoptită: „A fost un vis... A fost doar un vis”.

Într-un alt vis, cineva îmi făcuse cadou un radio portabil, mic cât o palmă, ce avea puterea de a se întoarce în timp. Persoana îmi spunea că e de ajuns să introduc anul, luna și ziua pe ecranul digital. Așa am și făcut și am tastat 18.05.1980. Știam că dacă voiam să scriu despre Revolta din Gwangju, trebuia să mă întorc acolo, în acel an. Dar m-am trezit singură în mijlocul intersecției pustii din Piața Gwanghwamun, în Seul. „Așa e, doar vremurile s-au schimbat... Iar aici e Seul, nu Gwangju”, mi-am spus în

gând. Introdusesem luna mai, o lună de primăvară, dar acolo unde ajunsesem străzile de noiembrie erau pustii, învăluite în aer rece și o tăcere înspăimântătoare.

Îmi aduc aminte când am fost prima dată la cimitirul de pe vârful unei coline, în Mangwol-dong. Aveam douăzeci de ani și era iarnă. Am mers printre morminte, i-am căutat numele pe fiecare piatră funerară. Pe atunci nu-i știam numele de familie.

Singurul lucru pe care mi-l aminteam era numele lui mic, pe care-l auzisem trăgând cu urechea la conversațiile adulților din familia mea. L-am ținut minte ușor, căci pe unchiul meu îl chema la fel. Tot ce știam era că-l chema Dong-ho și că murise la cincisprezece ani.

Pierdusem și ultimul autobuz ce făcea legătura între cimitir și centrul orașului. Am bâjbâit prin întuneric, înfruntând cu greu rafalele de vânt puternic ce mă împingeau din spate.

Mergeam și, fără să-mi dau seama, mi-am dus mâna dreaptă la inimă. Simțeam că o să se sfarme în mii de bucăți. Simțeam că dacă mergeam așa, aș putea duce cu mine oriunde, în perfectă stare, acel ceva din sufletul meu.

Au fost soldați care au comis atrocități înfiorătoare. Când am început documentarea pentru această carte, citind un munte de materiale, mi-a fost imposibil să înțeleg vărsarea de sânge fără motiv, crimele repetate, fără ca agresorii să fie trași la răspundere. M-au șocat actele de violență comise în plină zi, fără regrete, fără muștrări de conștiință. M-a șocat atitudinea ofițerilor care încurajau și chiar ordonau comiterea unor astfel de atrocități.

Se spune că în toamna anului 1979, când Revolta studenților din Busan și Masan a fost înăbușită, Cha Ji-cheol, șeful gărzilor de corp din administrația prezidențială, i-a spus președintelui de atunci, Park Chung-hee: *În Cambodgia au fost uciși două milioane de oameni. Nimic nu ne împiedică să facem și noi la fel.* În mai 1980, când demonstrațiile din Gwangju luaseră amploare, armata a folosit aruncătoare de flăcări împotriva civililor neînarmați. Soldații erau echipați cu gloanțe de plumb, în ciuda faptului că reglementările internaționale le interziseseră din rațiuni umanitare. Chun Doo-hwan – în care președintele Park Chung-hee

avea atât de multă încredere încât era supranumit fiul său adoptiv – plănuia să trimită forțele speciale ca să bombardeze Gwangju, în eventualitatea în care armata nu ar fi reușit să ocupe sediul Prefecturii. În dimineața zilei de 21 mai 1980, cu puțin timp înainte ca armata să tragă în mulțimea de protestatari, Chun Doo-hwan a fost văzut coborând din elicopterul militar și punând piciorul în Gwangju. Am văzut înregistrarea din ziua aceea: un general tânăr debordând de încredere de sine; s-a îndreptat cu pași mari și greoi spre ofițerul venit să-l întâmpine și i-a strâns mâna cu putere.

Unul din supraviețuitorii ce fusese torturat de forțele de securitate mărturisea într-un interviu că efectele torturii au fost similare unei expunerii la radioactivitate. Substanțele radioactive rămân în oase și mușchi zeci de ani, provocând mutații la nivelul cromozomilor. Celulele sănătoase se transformă în celule canceroase, punând în pericol viața persoanei afectate. Substanțele radioactive nu dispar din trupul victimei chiar dacă aceasta moare și trupul îi este incinerat.

Îmi aduc aminte că în ianuarie 2009 am fost surprinsă să mă aud spunând în șoaptă „dar e Gwangju” în timp ce urmăream imagini cu o clădire cuprinsă de flăcări în Yongsan³⁹. „Gwangju” a devenit așadar sinonim pentru tot ce e izolat cu forța, pentru ceea ce este călcat în picioare și agresat, pentru tot ceea ce este mutilat prin acte brutale, fără nicio șansă de vindecare. Și în ziua de azi, efectele expunerii la radiații fac victime. Dar Gwangju a renăscut de mii de ori doar pentru a fi ucis, din nou, de mii de ori. A fost șters de pe fața pământului, dar a renăscut din propriul sânge.

Încă mă mai bântuie fata acelei tinere. Aveam doisprezece ani când i-am găsit fotografia pe ultima pagină a albumului. Avea împunsături de baionetă pe obraji și pe piept și murise cu un ochi închis și altul deschis.

Cadavrele înfiorătoare fuseseră aliniate în sala de așteptare a terminalului de autobuze și în fața gării; soldații îi luau cu forța pe

---

³⁹ Referire la incidentul din 20 ianuarie 2009 (soldat cu șase morți), când forțele de poliție au intervenit în sectorul Yongsan din Seul pentru a dispersa protestatarii ce manifestau împotriva unui plan de dezvoltare urbană, baricadați pe acoperișul unei clădiri comerciale de cinci etaje (numită de protestatari „turn de observație”).

trecători, îi băteau, îi dezbrăcau și-i înghesuiau în camioane; tinerii care nu erau la proteste au fost scoși cu forța din case și duși la secțiile de poliție; drumurile ce făceau legătura între oraș și suburbii au fost închise, iar liniile telefonice tăiate; armata a tras cu gloanțe adevărate în demonstranții ce protestau cu singura armă de care dispuneau – trupurile lor; bulevardul principal fusese acoperit în nici douăzeci de minute cu o sută de cadavre; populația era îngrozită de zvonul că toți locuitorii orașului aveau să fie uciși; organizați în grupuri mici, de doi sau trei oameni, combatanții civili – niște bărbați obișnuiți – s-au dus să apere școala primară și podul cu niște arme vechi pe care le găsiseră pe terenul de instrucție militară al rezerveștilor; un guvern civil local se autoproclamase în sediul Prefecturii, când autoritățile centrale începuseră să bată în retragere.

În timp ce în Gwangju se întâmplau toate aceste lucruri, eu eram în Suyuri, în autobuz, mă întorceam de la școală. Când am ajuns acasă, am găsit în fața porții ediția de seară a ziarului D. M-am aplecat și l-am ridicat. În timp ce traversam curtea, am citit titlul articolului de pe prima pagină: *Cea de-a cincea zi de anarhie în Gwangju*. În fotografii se vedeau clădiri ce arseseră până se înnegriseră și camioane pline cu bărbați cu banderole albe pe frunte. În casă domnea o atmosferă neliniștitoare de morgă.

– Nici azi nu funcționează telefoanele, a spus mama, care tot încerca să ia legătura cu familia ei care locuia lângă piața Daein.

S-a dovedit că nici mătușa mea Hee-yeong și nicio altă rudă de-a noastră din Gwangju nu murise, nu fusese rănită sau arestată în timpul Revoltei. În toamna lui 1980 m-am gândit fără încetare la cămăruța în care-mi făceam temele întinsă pe burtă pe linoleumul rece. Oare băiatul acela, elev de gimnaziu, obișnuise și el să-și facă temele la fel ca mine, acolo, în cămăruța lui de lângă bucătărie? Eu am avut șansa să trec cu bine de acea vară fierbinte și umedă. El, însă, nu reușise să supraviețuiască acelui mai sângeros al anului 1980.

Era seară. După ce-am traversat un pasaj subteran aflat încă în construcție, am ajuns pe o stradă scaldată în lumina de neon a firmelor orbitoare și asaltată de muzică gălăgioasă. Am ajuns în cele din urmă la

institutul privat pe care îl descoperisem cu două zile în urmă. Pe biroul recepției aflate la parter erau înșirate broșuri de promovare, orarul cursurilor, afișe colorate prezentând cele mai populare cursuri ale institutului.

După ce-am stat ceva timp în fața magazinului de obiecte sanitare, ridicat pe terenul fostei noastre case, mi-am făcut curaj și am intrat. O femeie de cincizeci de ani – probabil proprietara – îmbrăcată într-o geacă de culoare lila și-a ridicat capul din ziarul pe care-l citea concentrată.

– Cu ce vă pot ajuta?

În copilărie, după ce-am plecat din Gwangju, de fiecare dată când mă întâlneam cu rudele noastre, dialectul vorbit în acest oraș îmi aducea aminte de timpul petrecut aici cu familia mea. Acum, însă, mă simțeam stânjenită și copleșită de tristețe când mi-am dat seama că niște oameni străini din acest oraș îmi aduceau aminte de familie.

– Știți... mai demult, pe acest teren, a fost o casă în stil tradițional. Când a fost ridicat magazinul?

Luată prin surprindere de accentul meu de Seul, femeia mi-a răspuns politicos, încercând la rândul ei să vorbească ca în capitală.

– Îi căutați cumva pe cei care au locuit aici?

Neavând de ales, i-am răspuns afirmativ.

– Casa a fost demolată acum doi ani, mi-a spus femeia, pe un ton calm. O bătrână a locuit aici, singură. După ce a murit, fiul ei n-a vrut să o închirieze. Era prea veche, așa că s-a hotărât să o demoleze. Noi ne-am mutat în clădirea temporară pe care a ridicat-o în locul vechii case. Când se fac doi ani de la semnarea contractului, o să plecăm de aici.

Am întrebat-o dacă îl cunoscuse pe băiatul bătrânei care locuise singură.

– L-am întâlnit doar când am semnat contractul. Am auzit că e profesor la un institut privat de renume. Probabil că nu câștigă prea bine, de vreme ce a închiriat clădirea asta...

Am ieșit din magazin și, după ce am mers destul de mult pe jos, de-a lungul drumului principal, am oprit un taxi. I-am spus șoferului să mă ducă la institutul de care-mi spusese femeia. Am răsfoit broșura de promovare și am găsit fotografiile personalului didactic. L-am recunoscut imediat pe fratele mai mare al băiatului. În broșură figuiau doar doi

profesori cu numele de Kang, iar unul dintre ei părea să fi avut până în treizeci de ani. Celălalt bărbat, profesor de știință, era îmbrăcat într-o cămașă albă și o cravată bleumarin. Era un bărbat de vârstă mijlocie, cu părul grizonant și ochelari cu lentile groase.

„Am la dispoziție doar o jumătate de oră, mi-a spus bărbatul, ieri, la telefon. Să fiți în sala de curs la cinci și jumătate. Vă rog să mă înțelegeți, nu vă pot acorda mai mult de jumătate de oră. Sunt studenți care mănâncă pe fugă ca să ajungă la timp la curs”.

Vă rog să mă scuzați. Am crezut că voi termina mai devreme, dar cursul a ținut mai mult decât prevăzusem. Luați loc. Doriți ceva de băut? Știam că fostul proprietar a fost unul dintre profesorii pe care Dong-ho i-a avut la gimnaziu. Nu mi-am închipuit că deja știți toată povestea. Sincer să vă spun, am ezitat la început. Mă întrebam ce-aș putea să vă spun, cum să mă întâlnesc cu dumneavoastră așa, dintr-odată. Apoi, însă, m-am întrebat ce-ar fi făcut mama dacă ar fi fost în viață. Și mi-am dat seama că dacă ar mai fi trăit, mama n-ar fi ezitat și s-ar fi întâlnit cu dumneavoastră imediat. Nu v-ar fi lăsat să plecați până când nu ați fi ascultat până la capăt povestea lui Dong-ho. Așa a trăit în ultimii treizeci de ani, adunând în ea toate poveștile despre Dong-ho. Eu, însă, nu pot fi ca ea.

M-ați întrebat dacă sunt de acord să scrieți despre Dong-ho. Da, sunt de acord, cu o singură condiție: să scrieți despre el așa cum se cuvine. Așa cum se cuvine... Vă rog să scrieți așa încât nimeni să nu mai pângărească memoria fratelui meu niciodată.

În camera mică de oaspeți de lângă ușa de la intrare, în care fratele meu mai mic îmi pregătise niște așternuturi, am făcut noapte albă, întorcându-mă pe toate părțile. De fiecare dată când reușeam să adorm, visam că rătăceam pe strada din fața institutului. Pe lângă mine treceau liceeni înalți și frumoși. Dong-ho nu reușise să treacă de cincisprezece ani, n-a mai apucat să intre la liceu. *Vă rog să scrieți așa încât nimeni să nu mai pângărească memoria fratelui meu niciodată.* Merg cu mâna dreaptă în dreptul inimii, de parcă aș vrea să o țin acolo, la locul ei. Fețe strălucitoare plutesc prin vălul întunecat ce se lăsase peste străzi. Văd chipurile celor uciși și pe ale celor ce au ucis cu sânge rece. Printre ele, e

și chipul asasinului care mi-a străpuns pieptul cu vârful baionetei. Mă privește cu ochi pierduți, incolori.

Au fost soldați extrem de brutali, dar au fost și unii cu o fărâmă de umanitate în ei. Unii soldați din trupele aeriene au cărat răniți în spate până la scările spitalului, îi lăseau acolo, apoi se întorceau la posturile lor. Când s-a dat ordinul să se tragă în mulțime, unii nu au țintit protestatarii. Au ridicat puștile și au tras în aer, încât să nu rănească pe nimeni. Când s-au aliniat în fața sediului Prefecturii, încercând să blocheze presa străină să filmeze și să fotografieze cadavrele înșirate pe caldarâm, soldații au început să fredoneze un cântec militar. Pe înregistrări se poate vedea cum unul dintre soldați nu vrea să cânte, ținându-și cu încăpățănare buzele strâns lipite.

Și combatanții civili care au apărât sediul Prefecturii au fost aproape de soldații ce nu au recurs la violență. Mai toți primiseră arme, dar cei mai mulți nu au tras niciun glonț în soldați. Când au fost întrebați de ce au rămas, știind prea bine că vor fi înfrânți de forțele pro-guvernamentale, toți supraviețuitorii au răspuns la fel: *Nu știm de ce... Dar știam cu toții că așa trebuia să facem.*

Greșisem atunci când i-am considerat victime. Au rămas să apere sediul Prefecturii tocmai pentru că nu au vrut să rămână în istorie ca niște victime. Când mă gândesc la cele zece zile ale Revoltei ce-a răpus acest oraș, îmi vine în minte imaginea bărbatului care a avut puterea să deschidă ochii, deși fusese aproape omorât în bătaie. Mă gândesc la momentul în care, deși vomita sângele ce-i umpluse gura și își scuipa dinții zdrobiți, a găsit puterea să se uite în ochii celui ce-l bătuse cu atâta bestialitate. Abia își putea ține ochii deschiși, dar nu renunța, căci tot ce voia era să vadă fața agresorului. Mă gândesc la momentul în care poate că și-a adus aminte că avusese o voce, un chip, că într-o viață anterioară avusese și el demnitate.

.

Dacă despici acel moment de revoltă, din pântecul lui vor ieși masacrul, tortură, represiune violentă, o brutalitate intensă și rezistentă ce zdrobește și ani, hilează totul în calea ei. Dar, atâta timp cât ne vom ține ochii deschiși, atâta timp cât vom privi totul în față, vom rezista până la capăt...

Dong-ho, vreau să mă iei de mână și să mă duci departe de aici. Du-mă pe un tărâm luminos, scăldat de razele soarelui, într-un loc în care florile își deschid petalele...

Îmbrăcat în haine subțiri de vară, băiatul cu gâtul lung și subțire merge înaintea mea, călcând pe cărarea acoperită cu zăpadă ce desparte mormintele. În oraș zăpada s-a topit deja, dar aici se încăpățânează să reziste. Băiatul își afundă picioarele în zăpada care-i udă tivul pantalonilor de trening. Tremurând de frig, se întoarce și mă privește, îmi zâmbește, iar zâmbetul îi inundă ochii.

Doar că, în realitate, nu m-am întâlnit cu nimeni la cimitir. Am scris un bilețel pentru fratele meu mai mic care încă dormea, l-am lăsat pe masa din bucătărie și am ieșit din apartament la primele ore ale dimineții. Cărând în spate rucsacul plin cu materiale adunate în timpul șederii mele în Gwangju, m-am urcat într-un autobuz și m-am dus la cimitir. Nu cumpărasem nici flori, nu pregătisem nicio sticlă cu băutură și nici fructe pentru ofrandă. În bucătăria fratelui meu, în sertarul de sub chiuvetă, am găsit o cutie mică pusă peste un ceainic. Am scos din cutie trei lumânări și o brichetă și am plecat.

Fratele lui Dong-ho îmi povestise că mama lor nu și-a revenit niciodată după ce rămășițele băiatului au fost exhumate din cimitirul din Mangwol-dong și mutate în noul cimitir național⁴⁰.

Ca toate celelalte familii ale victimelor Revoltei din Gwangju, am consultat și noi un prezicător care ne-a spus când e cel mai bine să transferăm rămășițele în noul cimitir. Când am ridicat capacul coșciugului, am văzut aceeași imagine oribilă ca atunci când l-am pus între cele patru scânduri. Peste cadavrul înfășurat într-o folie de plastic era așezat steagul național pătat cu sângele lui... Și totuși, Dong-ho nu arăta atât de rău pentru că noi, familia lui, și nu altcineva, ne îngrijiserăm de trupul lui. Nici acum n-am vrut să lăsăm pe nimeni să aibă grijă de el, așa că noi singuri am desfăcut pânza de bumbac și i-am șters fiecare os în parte. Mi-a fost teamă că mama va suferi un șoc când îi va vedea craniul, așa că m-am grăbit și l-am luat eu. Eu am fost cel care i-am șters fiecare dinte în parte.

40 Cimitirul Național 18 mai din Gwangju a fost inaugurat în 1997.

Chiar și așa, a fost o mare lovitură pentru ea să-i vadă rămășițele. Ar fi trebuit să o conving să rămână acasă...

Am căutat printre mormintele acoperite cu zăpadă și, în cele din urmă, l-am găsit pe cel al lui Dong-ho. Pe piatra funerară din cimitirul din Mangwol-dong, pe care o văzusem cu ani în urmă, erau scrise numele, data nașterii și a morții, dar nu era nicio fotografie. Acum, pe noua piatră funerară am descoperit o fotografie alb-negru, mărită, luată din registrul școlar.

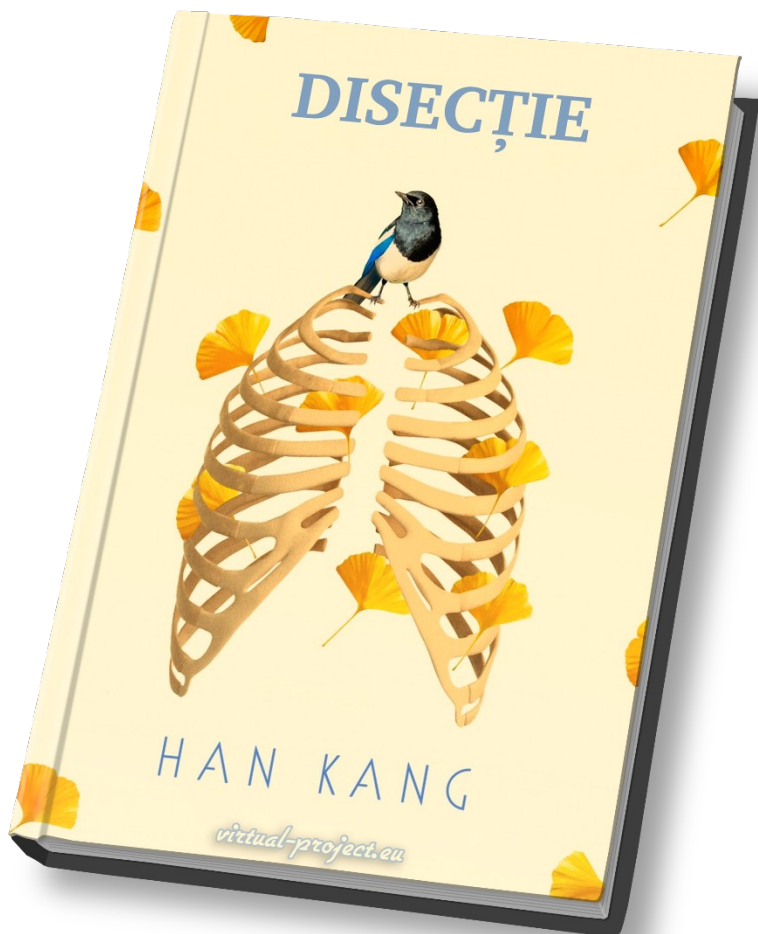
În mormintele din stânga și din dreapta mormântului său, zăceau rămășițele unor elevi de liceu. M-am uitat la fotografiile lor: erau îmbrăcați în uniforme negre, de iarnă – probabil că pozele fuseseră luate din albumul de absolvire a gimnaziului. Cu o seară înainte, fratele lui îmi repetase întruna cât de norocos fusese Dong-ho: *Fratele meu mai mic a fost norocos, nu credeți? L-au împușcat și a murit pe loc.*

Mă privea insistent și ciudat, așteptând parcă să-i dau dreptate. *Un licean care a stat lângă Dong-ho în fața Prefecturii și care a fost împușcat odată cu el, are mormântul chiar lângă cel al fratelui meu. Când i-au transferat rămășițele din Mangwol-dong în noul cimitir, au descoperit că avea o gaură drept în frunte, iar partea din spate a craniului îi lipsea cu desăvârșire. Probabil că nu murise pe loc după ce primise un glonț. Soldații l-au mai împușcat încă o dată, ca să fie siguri că nu mai trăiește. Am auzit că în momentul în care l-a văzut, taică-su, un bărbat cu părul alb, a început să plângă în tăcere. Și-a pus mâna peste gură ca să-și înăbușe urletele de durere.*

Am deschis rucsacul și am scos cele trei lumânări. Una am pus-o pe mormântul lui Dong-ho, iar celelalte două le-am pus pe mormintele celor doi liceeni, din stânga și din dreapta mormântului lui Dong-ho. Am îngenuncheat și am aprins lumânările. Nu am spus nicio rugăciune, nu am închis ochii, nu am ținut niciun moment de reculegere. Lumânările au ars încet. Mute, flăcările portocalii s-au unduit ușor, topind ceara din jurul lor. Brusc am realizat că una dintre gleznele mele era rece ca gheața. Fără să-mi dau seama, îngenuncheasem pe un petec de zăpadă ce acoperea mormântul lui Dong-ho. Zăpada îmi udase șosetele și îmi intrase până la piele.

Am rămas acolo, lângă Dong-ho. Am privit în tăcere conturul flăcării care se unduia în aerul rece ca aripa fragilă și transparentă a unei păsări care voia să-și ia zborul.

virtual-project.eu